

Traduceri 2

Sfântul Teofilact al Bulgariei

TĂLCUIRE CU DE-AMĂNUNTUL
LA EPISTOLELE SOBORNICEȘTI

BIBLIOTECA

Traduceri 2

PAISIANA

Sfântul Teofilact al Bulgariei

**TÂLCUIRE CU DE-AMĂNUNTUL
LA EPISTOLELE SOBORNICEȘTI**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TEOFILACT, arhiepiscopul Bulgariei

Tâlcuire cu de-amănuntul la epistolele sobornicești / Sfântul Teofilact al Bulgariei ; trad. de monahii Gherontie și Grigorie (Dascălul) ; ed. îngrijită și note de Ștefan Voronca. - Iași : Doxologia, 2015

ISBN 978-606-666-318-2

I. Gherontie, monah (trad.)

II. Grigorie Dascălul, mitropolit al Ungrovlahiei (trad.)

III. Veronca, Ștefan (ed.)

252:281.5

© DOXOLOGIA, 2015

ISBN: 978-606-666-318-2

BIBLIOTECA
Traduceri | 2
PAISIANĂ

Sfântul Teofilact al Bulgariei

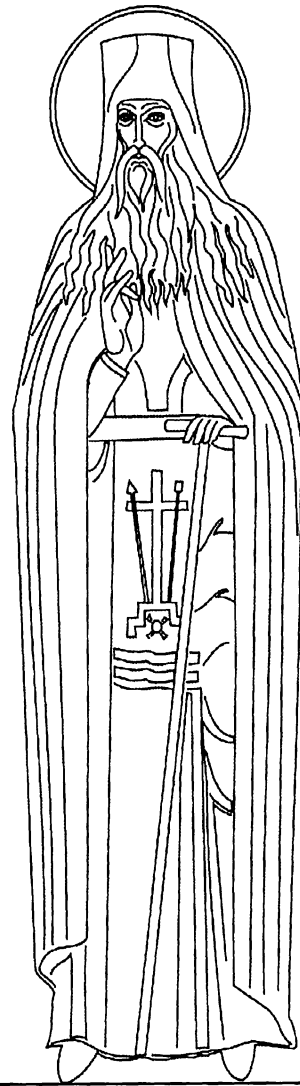
TÂLCUIRE CU DE-AMĂNUNTUL LA EPISTOLELE SOBORNICEȘTI

Traducere din limba greacă veche
de monahii Gherontie și Grigorie (Dascălul)

Ediție îngrijită de Ștefan Voronca

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț
(1722-1794)

Cuprins

Notă asupra ediției 7

Pricina Epistolei Sobornicești a lui Iacov 15

TÂLCUIRE LA EPISTOLA SOBORNICEASCĂ A SFÂNTULUI APOSTOL IACOV

Capitolul 1 17

Capitolul 2 30

Capitolul 3 38

Capitolul 4 46

Capitolul 5 55

Pricina celei dintâi Epistole a Sfântului Apostol Petru 63

TÂLCUIRE LA EPISTOLA ÎNTÂI A SFÂNTULUI APOSTOL PETRU

Capitolul 1 65

Capitolul 2 77

Capitolul 3 89

Capitolul 4 100

Capitolul 5 110

Pricina celei dintâi Epistole a Sfântului Apostol Ioan 117

TÂLCUIRE LA EPISTOLA ÎNTÂI
A SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST
IOAN TEOLOGUL

Capitolul 1	121
Capitolul 2	127
Capitolul 3	139
Capitolul 4	149
Capitolul 5	159

*Pricina celei de-a doua Epistole Sobornicești
a lui Ioan Teologul* 169

TÂLCUIRE LA A DOUA EPISTOLĂ
A SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

Capitolul 1	171
-------------------	-----

Pricina Epistolei a treia a Sfântului Ioan Teologul 181

TÂLCUIRE LA A TREIA EPISTOLĂ
A SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

Capitolul 1	183
-------------------	-----

Pricina Epistolei lui Iuda 187

TÂLCUIRE LA EPISTOLA
SFÂNTULUI APOSTOL IUDA

Capitolul 1	189
-------------------	-----

Notă asupra ediției

Despre personalitatea Sfântului Teofilact al Bulgariei (1055–1107), viața, scrierile, circulația lor, traducerile în limba română sau în alte limbi, în manuscris și tipărite, există în limba română un studiu extins, publicat în volumul *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei* (Editura Sophia, București, 2002). Acest studiu inaugurează cumva, sau poate fi socotit totodată și o introducere la toate celelalte tâlcuiri ale Sfântului care au apărut după aceea, implicit al celei de față, drept pentru care în prezentul volum nu vom zăbovi decât asupra tâlcuirii la Epistolele Sobornicești.

Tâlcuirile Sfântului Teofilact al Bulgariei la Sfânta Scriptură au fost foarte căutate și citite în spațiul ortodox din veacul al XI-lea, încă din momentul în care au fost scrise, iar din veacul al XVIII-lea și în spațiul ortodox românesc. Cu toate acestea, până astăzi, socotim că scrierile Sfântului nu se bucură de primirea ce li se cuvine, atât în teologia academică, cât și în spiritualitatea ortodoxă în general, aceasta cu atât mai mult cu cât Sfânta Scriptură este tot mai puțin citită și tot mai puțin interpretată la adevărata ei vrednicie, omul modern, creștin sau nu, socotindu-se adesea autosuficient în cunoștințele sale.

Publicarea tâlcuirilor la Epistolele Sobornicești se constituie acum oarecum ca o plinire a celorlalte tâlcuiri ale Sfântului care au apărut până acum în limba română după 1990: tâlcuirile la cele Patru Evanghelii, Faptele Apostolilor, 1 și 2 Corinteni, Romani, Galateni, Filipeni, Efeseni, Coloseni, rămânând de publicat cele la Tesaloniceni, Tit și 1 și 2 Timotei. De menționat aici că, cu excepția tâlcuirilor la cele Patru Evanghelii,

care au fost traduse din greaca veche, patristică, a Sfântului Teofilact, de monahii Gherontie și Grigorie (Mitropolitul Grigorie Dascălul de mai târziu)¹, celelalte au fost traduse de Mitropolitul Veniamin Costache în prima jumătate a secolului al XIX-lea după versiunea Sfântului Nicodim Aghioritul, ce a constituit mai puțin o traducere, cât o parafrază a Sfântului la Tâlcuirile Sfântului Teofilact, îmbunătățită cu multe alte tâlcuiri adunate din feluriți Sfinți Părinți. Spunem aceasta deoarece, precum în Tâlcuirea la Evangheliile, și aici transpare mult mai bine personalitatea Sfântului Teofilact, metoda sa exegetică, farmecul limbii grecești vechi, patristice, într-un cuvânt, contribuția sa specifică, originală, neamestecată, ca în edițiile Sfântului Nicodim, cu contribuțiile acestuia și a altor tâlcuitori.

Volumul de față constituie transcrierea manuscrisului 916 din Biblioteca Academiei Române. El este al treilea manuscris dintr-un presupus „set” de manuscrise, dacă le putem numi astfel; la sfârșitul lui, la fila 115, găsim însemnarea, nepăstrată în întregime (ultima filă s-a pierdut): „S-au tălmăcit tâlcuirea Sfintelor Epistoliile ale Sf(â)n(tului) Pavel, a Sf(â)n(tului) Iacov, a Sf(â)n(tului) Petru, a Sf(â)n(tului) Ioan Teologul și a Sf(â)n(tului) Iuda, din limba ellinească, pe limba rumânească, în anul 1801, în zilele episcopului (...)”. Celelalte două manuscrise cuprind Tâlcuirile la Romani, 1 și 2 Corinteni (*ms. rom.* 2948, BAR) și la Galateni, și celelalte, până la Evrei (*ms. rom.* 2947, BAR). Le-am numit „set” în vârtutea faptului că sunt scrise de aceeași mână, cel mai probabil mâna monahului Gherontie, prietenul monahului Grigorie, autor a numeroase tălmăciri².

¹ O viață a acestuia, demnă de Sinaxar, poate cea mai reprezentativă, a fost publicată de subsemnatul în volumul *Sfătuire foarte frumoasă către cel ce se pocăiește, cum se cuvine să se mărturisească*, Editura Egu-
menița, 2007, pp. 11-38.

Despre tâlcurile la Epistolele Sobornicești, Mitropolitul Grigorie Dascălul ne-a lăsat doar câteva cuvinte într-o scrisoare din 30 iulie 1829, scrisă în vremea când se afla în exil la Chișinău:

După ce am venit aicea, când îmi dă vreme slăbiciunea ochiului și neputința trupului, mă zăbovesc cu tâlcuirea Sfântului Teofilact la Epistolele Sfinților Apostoli, având scopos cu ajutorul lui Dumnezeu, prin rugăciunile Sfinților, să tipăresc ori tâlcuirea aceasta de care am zis, ori tâlcuirea Fericitului Teodoret la Psaltire; ci eu despre mine mă voi sili ca ori una ori alta, iar împlinirea rămâne la Domnul, fără de al Căruia ajutor nimeni nu poate face nimic³.

Despre manuscrisul 916, și celelalte două, cele mai importante informații le găsim în cartea lui C.N. Tomescu, *Mitropolitul Grigorie IV al Ungrovlahiei* (Chișinău, 1927), citată în studiul pomenit mai-nainte⁴. Dacă manuscrisul este datat 1801, iar data scrisorii Sfântului Grigorie 1829, urmează logic că „zăbovirea” de care vorbește Sfântul Grigorie era una cu corectarea sau revizuirea traducerii, aceasta neputând fi tradusă la Chișinău, căci mitropolitul se afla doar de patru luni acolo, în plus, precum am zis, manuscrisele sunt datate 1801. După o expertiză grafologică, Tomescu afirmă că în ms. rom. 2948 se găsesc o serie de corecturi până la fila 258, grafia acestora fiind aceeași cu cea a scrisorilor autografe ale Mitropolitului Grigorie, din vremea când se afla la Chișinău⁵. Însă manuscrisul 916 conține și el numeroase corecturi, despre care Tomescu nu spune nimic. Tomescu conchide că monahii

² Pentru informații legate de paternitatea sau soarta acestui set de manuscrise, vezi *Studiul* pomenit mai sus în volumul ce cuprinde *Tâlcuirea la Matei*, pp. 110 și urm., de unde am extras în mare parte aceste date.

³ *Cuvânt introductiv*, în vol. cit., p. 111.

⁴ *Idem*, pp. 111-112.

⁵ *Idem*, p. 111.

Gherontie și Grigorie au săvârșit aceste tălmăciri între anii 1796-1801. Ceva mai târziu, la 1806, apare la Veneția și versiunea în greaca modernă a *tâlcuirilor la Epistolele Sobornicești*. Nu întâmplător, tot în acea perioadă a apărut și tâlcuirea la cele patru Evanghelii, tipărită în 1805.

Punând cap la cap textul manuscris cu versiunea grecească din colecția *Patrologia Greacă*⁶, se observă o fidelitate excepțională față de original⁷. Transcrierea lui a fost una interpretativă, urmărind cu deosebire folosul duhovnicesc al cititorilor și mai puțin exigențele academice. Fiind vorba de o tâlcuire a unui text biblic, ce are în vedere textul grecesc, original (așa cum s-a păstrat el în vremea Sfântului Teofilact), și nu vreo variantă de traducere modernă, accentul a căzut pe redarea lui literală⁸, lucru care, desigur, l-au avut în vedere și cei doi monahi. Spun literală, deoarece tâlcuirea nu are în vedere simplu sensul unor versete, ci și aspecte morfo-sintactice, de topică, sau chiar variante textuale grecești alternative, prezente în vremea Sfântului Teofilact, în care o virgulă, o prepoziție, o topică anume, ce presupun un accent anume pus pe o temă dată etc., pot avea importanța lor în înțelegerea textului. De aceea, nu întâmplător, traducătorii n-au folosit (n-ar fi avut nici o noimă de altfel) vreo traducere

⁶ În PG 125, coll. 1131-1288 se găsesc tâlcuirile la epistolele lui Iacov și Petru, iar în PG 126, coll. 9-106, tâlcuirile la epistolele lui Ioan și Iuda.

⁷ Despre izvoadele grecești folosite de tălmăcitorii de la Neamț, în general, și de monahii Gherontie și Grigorie, în special, a se vedea mai multe în *Studiul introductiv* citat, unde remarcăm preferința acestora pentru izvoadele din Răsărit, cu deosebire athonite, deoarece variantele apusene dovediseră, mai ales în cazul autorilor anti-latini, că aplică o oarecare cenzură asupra textelor.

⁸ Din păcate, prin literal se înțelege adesea litera moartă, nefăcută accesibilă, ca într-un text tradus liber. Dar se uită că izvorul literelor, rânduiala și farmecul lor este opera proniei dumnezeiești. Litera este a Duhului, și Duhul al literei. Ea nu „omoaară” Duhul, cum s-a zis adesea, ci închinarea la ea, deosebită de lucrarea Duhului, așa cum au făcut evreeii din vremea Mântuitorului.

anume a Noului Testament contemporană, ci textul Sfântului Teofilact, care, așa cum se va vedea, diferă, pe alocuri, de cele grecești, critice, contemporane. Noi însă am folosit și versiunile Bibliei de la 1688 și 1914, uneori chiar și pe cea actuală, acolo unde textul era mai puțin inteligibil sau greoi, sau punctuația propusă de tâlmăcitor reda poate într-un mod experimental, sau uneori, neatent, să zicem, pe cea din grecește. Nu insistăm aici asupra semnificației Noului Testament în tradiția ortodoxă și a chipului tâlcuirii sale; au făcut-o alții din destul înaintea noastră. În cazul de față facem doar precizarea că acesta este mai puțin o colecție de texte, demne de studiat de „pe toate părțile”, cât istoria vieții lui Dumnezeu-Fiul pentru îndreptarea și mântuirea oamenilor. Pentru aceasta, încercând să păstrăm, pe cât a fost cu putință, vechiul, sfântul grai românesc, am nădărduit prin aceasta să aducem o contribuție întru împărtășirea credincioșilor de Duhul Sfânt al vechilor tâlcuitori și tâlmăcitori, Duh Care, adeseori este greu de împărtășit prin intermediul limbii române contemporane, pe zi ce trece, tot mai negativ influențată.

Ștefan VORONCA

TĂLCUIRE CU DE-AMĂNUNTUL
LA EPISTOLELE SOBORNICEȘTI

Pricina pentru care aceste epistole se numesc sobornicești

Sobornicești se zic cea una a lui Iacov, cele două ale lui Petru, cele trei ale lui Ioan și una a lui Iuda; acestea se mai zic și cuprinzătoare¹. Că nu cu hotărâre unui neam sau unei cetăți – precum Dumnezeiescul Pavel, Romanilor sau Corintenilor numește epistolele acestea, sau unor ucenici oarecare ai Domnului – ci de obște credincioșilor, adică Iudeilor celor ce se aflau întru risipire², precum Petru, sau tuturor celorlalți creștini ce se aflau sub aceeași Credință.

¹ ἐγκύκλιοι = enciclice, adică erau menite a se da mai departe, spre a circula în cât mai multe biserici.

² În diasporă.

Pricina Epistolei Sobornicești a lui Iacov

Însuși Iacov, scriind epistola aceasta celor risipiți din cele douăsprezece seminții care au crezut în Domnul nostru Iisus Hristos, o scrie ca pe una învățătoarească, învățându-i despre deosebirea ispitelor, care sunt de la Însuși Dumnezeu, și care de la inima oamenilor; și că se cade ca nu singur cuvântul, ci și fapta să arate credința, și cum că nu auzitorii Legii, ci făcătorii Legii se îndreptează. Iar pentru cei bogați poruncește să nu fie cinstiți în biserici mai mult decât cei săraci¹, ci mai vârtos să fie și certați și înfrunțați pentru mândria lor; iar spre sfârșit îi mângâie pe cei nedreptățiți, îndemnându-i să rabde îndelung până la venirea Judecătorului. Și învățându-i pentru răbdare și arătându-le de la Iov pe folosul răbdării, poruncește să se cheme preoții Bisericii la cei bolnavi, și să se sârguiască a întoarce către adevăr pe cei rătăciți și înșelați, căci cel ce va face aceasta, va lua drept plată de la Domnul iertarea păcatelor. Așa sfârșește și epistola.

Arătare a capetelor Soborniceștii Epistole a lui Iacov

1. Despre răbdare și despre credința cea nefățarnică, și despre smerita-cugetare către cei de aproape; încă și despre orbirea cea dintru noi, și despre patimile cele dintr-înșina, că adică nu de la Dumnezeu este pricina; că orice bine este

¹ Să nu li se acorde privilegiu mai mari, sau să fie socotiți mai importanți decât săracii în vârtutea bogăției lor.

întru noi, de la Dânsul este. Despre blândețe și curăție, și despre buna-lucrare, cea care împărtășește fericirea, și despre cunoașterea măsurată a cuvântului. Despre dragostea cea nefățarnică către fiecare după Lege. Că nu doar din credință, ci și din fapte, și nu din fiecare deosebi, ci dintr-amândouă împreună se îndreptează omul. Că limba cea îndrăzneată și fără de rânduială omoară pe cel ce o are, pe care se cuvine a o ține și a o stăpâni numai spre lauda și slava lui Dumnezeu.

2. Pentru împreună-petrecerea cea bună și fără sfadă a unora cu alții, care sfadă se naște din iubirea de slavă cea prin înțelepciunea omenească.

3. Despre Dumnezeiasca înțelepciune.

4. Și cum că din lenevire și din iubirea de dulceți se face pricirea, nestatornicia și împotrivirea cea către Dumnezeu.

5. Despre pocăința spre mântuire.

6. Despre a nu judeca pe aproapele.

7. Că nu de la om, ci de la Dumnezeu pașii omului se îndreptează.

8. Despre lăcomia bogaților și despre desfătarea lor cea din lumea aceasta, și despre dreapta-judecată a lui Dumnezeu.

9. Despre îndelunga-răbdare și răbdarea pătimirilor, și despre adevăr.

10. Sfaturi care deosebi fiecăruia i se cuvine după credință. Și cum că se cuvine a sluji mântuirii aproapelei.

Tâlcuire la Epistola sobornicească a Sfântului Apostol Iacov

Capitolul 1

1. Iacov, robul lui Dumnezeu și al Domnului Iisus Hristos, celor douăsprezece seminții care sunt întru risipire, să se bucure!

„Al lui Dumnezeu”, adică „al Tatălui”, și „al Domnului”, adică „al lui Iisus Hristos”; drept aceea dacă este rob deopotrivă al Tatălui și al Fiului, apoi de aceeași cinste cu Tatăl este și Fiul, și după cinste și după ființă. Iar mai presus de toată vrednicia lumească, Apostolii Domnului se împodobesc cu numirea de robi ai lui Hristos.

2. Toată bucuria să socotiți, frații mei, când în multe feluri de ispitate cădeți,

Ispita și întristarea cea după Dumnezeu le știe ca lăudate și vrednice de bucurie, căci acestea sunt legătură neruptă și creștere a dragostei și a umilinței². De unde s-a zis și aceea: „Fiule, dacă te apropii să slujești Domnului, gătește-ți sufletul tău spre ispitate” (Sirah 2, 1). Și Hristos: „În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți” (Ioan 16, 33), că nu este cu putință să se învrednicească cineva fără de iscusință nici de cununi lumești, nici de la Dumnezeu. Și smerindu-se pe sineși, „frați” pe dânșii îi numește, și nu „fii”. Iar celor sânguritori „ispitele”

² Sau „străpungerii”.

sunt de toată bucuria pricinuitoare, că lămurirea lor prin acestea se face arătată. Iar lămurirea la lucrul cel desăvârșit îi trimite. Dar va zice cineva: „Dacă într-acel fel este lucrul ispitelor, cum Hristos ne învață pe noi întru rugăciune ca să cerem de la Dumnezeu să nu intrăm în ispită (cf. Matei 26, 41)?”. Răspundem zicând că „îndoite sunt ispitele: unele adică luându-și începutul de la noi, iar altele de la Dumnezeu, pentru iscusința și lauda voastră fiind aduse asupra noastră”.

Îndoite sunt încă și cele ce de la noi își au începutul: din care unele sunt pentru îndrăzneala cea dobitocească, pe care și îndârjire și semeție o numesc – de care a ne și păzi ne învață Domnul, „fiindcă duhul este adică sârguitor” (Matei 26, 41), și în vremea luptelor sânguina se stinge, iar celor ce au întrebuintat-o, nu întru lucru bun se sfârșește – iar altele sunt cele care se aduc asupra noastră din pricina păcatului, precum pieirea adusă asupra sodomitenilor. De aceste ispite cu toată puterea se cuvine a fugi cei ce viețuiesc fără de păcat. Fiindcă de cele de la Dumnezeu – precum cele asupra lui Iov, cele asupra lui Avraam – nu numai că nu ni se cade a fugi, ci, de ar fi cu puțință, prin răbdare și mulțumire și asupra-ne a le trage, ca pe niște vrednice de laude și de cununi. Și a zis „întru ispitele de multe feluri”, pentru că ispitele, precum am zis, unele sunt de la Dumnezeu, iar altele își au pricina în noi.

3. Cunoscând că cercarea credinței voastre lucrează răbdare.

Îndoite fiind ispitele, precum am zis, pentru fiecare ne folosește răbdarea: întru acelea adică de la Dumnezeu – căci luăm vestire bună în cele de aici, precum Avraam, precum Iov; iar întru cele de la noi – pentru ca, răbdându-le noi cu mulțumită, aceasta să aducă înlăuntru o cumpănire și o atârnare împotriva păcatelor noastre. Că cel ce este cunoscător și judecător alor sale, a pus început mântuirii sale, și așa s-a asemănat pe sineși cu caracterul celui drept. Fiindcă

„bărbatul drept își este luiși pârâș [judecător] încă dintru începutul grăirii sale” (Pilde 18, 17³).

4. Iar răbdarea lucru desăvârșit să aibă,

Vezi că n-a zis „răbdare”, în chip [cu articol] hotărât, căci are lucrare de desăvârșire, ci poruncitor [imperativ] – „să aibă”. Că nu vestește vreo faptă bună întemeiată mai-nainte (adică înființată), ci pe ceea ce acum se lucrează, despre care (legiuiește că) se cuvine împlinită [desăvârșită].

ca să fiți desăvârșiți și întregi, întru nimic lipsiți.

Pricină a lucrului celui desăvârșit zice a fi înțelepciunea, fiindcă știe că cercarea credinței și a răbdării cei întru ispite nu este ispravă a oricărui om, ci a celor înțelepți după Dumnezeu. Pentru aceasta către cererea înțelepciunii îi pornește pe toți care întru aceasta [înțelepciune] pe acestea [cercarea și răbdarea] doresc a le îndrepta [dobândi].

5. Iar dacă cineva din voi este lipsit de înțelepciune, să ceară de la Dumnezeu, Cel ce dă tuturor cu îndestulare și nu înfruntează, și se va da lui.

De înțelepciunea duhovnicească zice, nu de cea omească, ca de pricina lucrului celui desăvârșit. Iar aceasta este înțelepciunea cea de sus, prin care împuternicindu-ne noi, fapta bună întreagă o vom putea lucra.

6. Și să ceară cu credință, de nimic îndoindu-se;

Dacă crede, să ceară, iar dacă nu crede, să nu ceară, că nu va lua nimic din cele pe care le cere. Iar cel ce se îndoiește este cel ce cu mândrie cere. Ocărător cu adevărat este cel ce

³ În versiunea Bibliei sinodale, 1914: „Dreptul singur este pârâșul său de la întâiul cuvânt”, și versetul continuă: „și dacă îl va asupra pârâșul, se muștră”.

se îndoiește: că dacă n-ai crezut că va împlini cererea ta – făcându-te îndoit la suflet și fără dreptă-socoteală – nicidecum să nu te apropii, ca să nu te afli prihănit al Celui Ce pe toate le poate. Deci se cuvine să ne lepădăm de o boală atât de urâtă.

pentru că cel ce se îndoiește asemenea este cu valul mării care se poartă și se învăluiește de vânturi.

7. Ca să nu gândească omul acela că va lua ceva de la Domnul.

Cel ce se îndoiește este cel ce se osebește⁴ în oarecare fel de lucrul cel încredințat, și se face pe sineși cu două gânduri: de va fi lucrul acela sau nu. Iar unul ca acesta nu va lua [nimic], căci s-a făcut îndoit pentru lucrul cel nădăjduit.

8. Bărbatul îndoit la suflet este nestatornic întru toate căile sale,

„Îndoit la suflet” în loc de „amestecat, negătit, fără rânduială, îndoit la socoteală, fățarnic”. Iar „căi” numește mișcările cele sufletești de care atârnă nădejdiile noastre, fie că sunt sau nu; precum a zis și David: „Căile mele mai-nainte le-ai văzut” (Psalm 138, 4). Și într-alt fel: „bărbat îndoit la suflet” numește pe cel neîntărit, care nu este statornic sau întemeiat nici în cele de față, nici în cele ce vor să fie, ci se poartă împrejur ici și colo, și uneori adică se ține de cele ce vor să fie, iar alteori de cele ce sunt de față. Pe unul ca acesta îl aseamănă și cu „valul mării”, care nu are stare; sau cu „floarea ierbii” (cf. v. 10; Psalm 102, 15), care nu are nimic statornic, care, după ce a răsărit soarele, se veștejește. Pentru aceea nici cu iarba nu l-a asemănat pe dânsul, ci cu „floarea”, arătând vremea lui cea puțină. Dar pentru ce s-a zis „îndoit la suflet”?

⁴ διαστέλλων. Sau: „Cel ce se sfâșie pe sine în diverse păreri despre lucrul ce i se prezintă ca adevărat/de încredere (βέβαιος)”.

Căci nici către viața aceasta de față, nici către ceea ce va să fie nu se îndreptează cu nădejde – căci prin „suflet” în Scriptură se numește viața, precum aceea adică: „Toate câte le are omul le va da pentru sufletul său” (Iov 2, 4).

„Alungă îndoirea sufletului tău și întru nimic, cu nici un chip nu te vei îndoii în suflet întru a cere de la Dumnezeu zicând întru sineți: «Cum oare pot să cer de la Domnul și să iau după ce am greșit cu atâtea înaintea Lui?». Nu gândi acestea, ci mărturisește-te din toată inima ta, și întoarce-te către Domnul și cere de la Dânsul fără de îndoire și vei cunoaște milostivirea Lui, că nu te părăsește pe tine, ci cererea sufletului tău o va împlini. Că Dumnezeu nepomenitor de rău este și se apleacă cu milostivire către făpturile Sale.”

9. Dar să se laude fratele cel smerit întru înălțimea sa,

Fiindcă știe că smerita-cugetare e vistierie a tuturor bunătăților, și cum că fără de aceasta nimic din cele bune nu se isprăvește, pentru aceasta adaugă acest stih: „Dar să se laude cel smerit întru înălțimea sa”. Iar de vreme ce pe cel „ce se îndoiește” îl aseamănă cu „valul mării” – care se înalță umflându-se de vânturi, dar care, odată înălțându-se degrab se și domolește – zice că asemenea pătimește și cel ce se îndoiește din mândrie, căci pentru nimic din cele trebuincioase nu-și deosebește cererile sale. Pentru aceasta și adaugă „să se fălească fratele cel smerit”, într-acest chip oarecare zicând: „Cel ce voiește adică să ceară ceva, întâi adică să ceară cele trebuincioase, întru care nu poate greși dinspre cele cerute, iar acestea sunt Împărăția cerurilor și dreptatea. Apoi, pentru unele ca acestea să stăruie cerând, și nu, după ce s-a rugat puțină vreme, îndată să se ducă – că lucrul acesta este al celor trufași – ci să aștepte luarea întru smerenie, stăruind cu sufletul”.

10. Și cel bogat întru smerenia sa; căci ca floarea ierbii va trece.

11. Că a răsărit soarele cu zăduful, și a uscat iarba, și floarea ei a căzut,

Aseamănă bogăția cu „floarea ierbii”, vrând a arăta vremelnicia ei.

și frumusețea feței ei a pierit;

„Față a ei” a zis metaforicește, căci aceasta se zice numai la om, iar la celelalte jivine nu.

așa și bogatul întru umbletele sale se va veșteji.

„Umblete” sau cărări, pe curgerile și ieșirile vieții celei de acum le zice.

12. Fericit bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcându-se, va lua cununa vieții, care o a făgăduit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El.

Îndoite fiind ispitele, precum am zis, folosește întru amândouă părțile răbdarea. Apoi, după ce a pomenit de rugăciunea Domnului – care ne poruncește ca, alegând noi ce e mai bine, să ne rugăm ca să nu cădem în ispită – reia cuvântul, prin cele înainte puse luminând și tâlcuind care adică ispită este de la Dumnezeu, și care de la noi înșine este aleasă. Însă nu socotesc că vom greși dacă vom zice că Domnul și Dumnezeu, către cea mai mare neputință a firii omenești căutând, a sfătuit ca să nu poștească [cineva] aducerea asupra a ispitelor fiindcă ucenicii erau încă nedesăvârșiți, însă prin cunoștința cea dată prin Învierea și Înălțarea Lui la ceruri firea noastră cea slabă s-a întărit; pentru aceasta ne și învață fratele lui cel după trup ca de ispite să nu ne mai temem.

13. Nimeni, ispitit fiind, să zică [cumva apoi] că de la Dumnezeu se ispitește;

Dacă îndoite sunt ispitele, pentru ce acum pe toată ispita cea cu pricina de la Dumnezeu o scoate afară? Dar caută de vezi

că n-a zis „cel ce s-a ispitit”, ci „ispitit fiind”, că pe cel ce luiși pentru nelegiuire și desfrânare își agonisește ispitele, și pe cel ce ca cum într-un necurmat val în primejdii este cufundat, pe acesta îl numește că nu de la Dumnezeu se ispitește, ci dintru a sa poftă. Că cel ce pe ispita cea asupra-i adusă o a biruit – mai cu întemeiere pe sineși așezându-se – se face mai greu de prins ispitelor [în general], mai ales celor pornite de la sineși. Căci către mai filosofează viața abătându-se, întru odihnă dinspre ispite se face de aici.

Că Dumnezeu neispitit de rele este, și El pe nimeni nu ispitește;

Neispitit de cele rele este Dumnezeu, după cel ce a zis: „Firea cea dumnezeiască și fericită, nici supărări⁵ are, nici altora le dă”⁶. Căci împrejurul firii cei muritoare și pământești sunt acestea toate, întru care se vede schimbarea și prefacerea, care sunt mai-nainte începătoare ale firii noastre. Iar pofta și păcatul și moartea cea dintru acestea [care] odrăslesc în suflet, sunt oarecare trepte ale pieirii omenești. Că pofta, loc de primire aflând, a lucrat păcatul, care a născut moartea, [care] dacă nu prin pocăință îl vom dezbrăca, început de a doua viață⁷ ne vom pune înaintea.

14. Ci fiecare de a sa poftă se ispitește, tras fiind și amăgit.

15. Apoi, pofta zămislindu-se, naște păcatul; iar păcatul săvârșindu-se, naște moarte.

Fiindcă a arătat pe dumnezeiasca fire, cum că nici ea se ispitește, nici altora pe aceasta nu o dăruiește, numește aici „ispite” gândurile cele ce tulbură sufletul; căci cele de la Dumnezeu nu-l tulbură, ci sunt împăciuitoare și luminătoare

⁵ πράγματα.

⁶ Editorul textului din PG scrie că zisa e luată din Epicur.

⁷ Zice poate de viața întru moarte.

sufletului, strălucindu-l pe dânsul. Pentru aceasta zice: „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit este, ... de la Părintele luminilor” (v. 17); fiindcă cele ce de la noi ni se aduc asupra, nesăvârșire o au.

16. Nu vă înșelați, frații mei iubiți.

17. Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit, de sus este pogorându-se de la Părintele luminilor,

„Părinte al luminilor” înțelege pe Dumnezeu, ori [Dumnezeu] al puterilor celor îngerești, ori al celor luminați prin Duhul Sfânt.

la Care nu este prefacere sau umbrire de schimbare.

„Nu este, zice, la Dumnezeu luminilor prefacere, că El prin prorocul strigă: «Eu sunt, și nu mă schimb»” (Maleahi 3, 6). Iar această „umbrire de schimbare”, este pusă în loc de „nici până la oarecare umbră de îndoială”⁸.

18. El voind ne-a născut pe noi cu Cuvântul adevărului, ca să fim noi pârgă oarecare a zidurilor Lui.

Pe acest „voind” l-a zis pentru cei ce drăcești învățături învăță: cum că lumea de sineși s-a alcătuit și s-a înființat. Că de vreme ce mai sus a zis „la care nu este schimbare”, și a arătat dintru aceasta că Dumnezeu este neschimbat, adaugă pe acest „voind ne-a născut pe noi”. Că dacă ne-am făcut [de El], e limpede că și schimbători suntem. Căci cum va fi neschimbată firea ceea ce din neființă prin schimbare întru ființă a venit? Apoi, de vreme ce a zis „ne-a născut”, ca să nu socotească cineva că asemenea nouă și pe Însuși Fiul Său L-a născut, adaugă pe acest „cu Cuvântul adevărului”, că „toate”,

⁸ Adică despre neschimbabilitatea lui Dumnezeu nu se poate emite nici o părere întemeiată pe vreo presupunere (ὕπόνοια) sau suspiciune de vreo schimbare apărută în timp.

după Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, „printr-Însul s-au făcut” (Ioan 1, 3), adică prin Cuvântul adevărului. Drept aceea, dacă prin Cuvântul este înființarea noastră, apoi nu suntem de un neam și de o ființă [cu El, ca Dumnezeu], noi cei ce pe ființă o avem de la Acela de către care ne-am făcut. Iar acest „pângă oarecare” este pus în loc de „cea dintâi și preacinstită”. Iar „zidire” pe firea cea văzută o zice.

19. Drept aceea, frații mei cei iubiți, să fie tot omul grabnic spre a auzi, și zăbavnic spre a grăi, zăbavnic spre mânie.

Pe acest „grabnic” nu numai întru simpla auzire îl cuprinde, ci și întru lucrare, și care [om], după ce a auzit, și spre lucrarea celor auzite se pornește. Că a știut că cel ce cu sârguință își dă auzirea și către lucrarea acestora gata pe sineși se va da; și dimpotrivă, cel ce cu zăbavă întru ceva se află, uneori cu întârzierea, [chiar] și cu totul se oprește din lucrare. Pentru aceea, la învățătura celor dumnezeiești pe grăbnicie o poruncește, iar la cele ce greșită o au pe întrebuițare [dorire], pe întârziere [o poruncește]. Așadar, aceasta înseamnă a grăi și a se mânia.

Fiindcă grăirea cea din mânie nu duce spre săvârșirea lucrului bun. Pentru aceea și oarecare bărbat de Dumnezeu înțelept zice: „Cel ce a grăit, zice, de multe ori s-a căit, iar cel ce a tăcut, niciodată”⁹. Și Fericitul David: „Mâniați-vă, zice, și nu greșiți” (Psalm 4, 4; Efeseni 4, 26), adică nemâniindu-ne îndată, care mânie pricinuiește apoi și nebunia. Asemănite acestora sunt și cele de față, și despre grăire și despre mânie; și mai ales pentru mânie, care fără de socoteală și dobitocește izbucnind în afară, de dreptatea lui Dumnezeu se lipsește. Pentru aceea și zice: „Mânia, dreptatea lui Dumnezeu nu o lucrează” (v. 20).

⁹ Citat din *Pateric*, Avva Arsenie, 41.

20. Că mânia bărbatului, dreptatea lui Dumnezeu nu o lucrează¹⁰

Dreptatea este deprindere în suflet, care după cea după vrednicie [starea] fiecăruia este împărțitoare; iar mânia pierde și pe cei înțelepți. Dar cum, dacă aceasta [mânia], din pricina împătimirii celei foarte mari întunecă mintea, pe [dreptatea] ceea ce într-ascuns împarte fiecăruia cea după vrednicie, ar fi putut să o alcătuiască și să o întărească? Dar caută de vezi că nu simplu a zis „a [mânia] celui ce nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu”, ci [a vrut să zică] „a celui ce pentru cele de pierzare se îmbărbătează pe sineși”. Că pentru aceasta și fără de adăugirea articolului a adus cuvântul. Și cum că aceasta voiește, arată acest „fericit bărbatul care nu a umblat în sfatul necredincioșilor” (Psalm 1, 1). Că aducerea asupra a articolului celui supus¹¹ arată că acest nume „bărbatul”, pe plecarea cea spre amândouă părțile, a celor bune și a celor rele, voiește să o însemneze.

Se cuvine a ști încă și aceea că nu a zis ἐργάζεται (adică „lucrează”), după forma cea simplă, ci cu adăugirea prepoziției (adică a înainte-punerii), κατεργάζεται¹². Care adică nu este deloc greșit. Că este cu puțință și întru mânie a vedea oarecare folos, așijderea și într-altă mișcare sufletească: în ciuda neîmpărțășirii de vreo faptă lăudată, nu totul este de lepădat, ci este cu puțință a afla și ceva bun.

21. Pentru aceea, lepădând toată spurcăciunea și prisosința răutății, întru blândețea inimii să primiți pe cuvântul cel sădit, care poate să mântuiască sufletele voastre.

Pe „spurcăciune” și pe „prisosința răutății” le adaugă, vrând să arate aceasta: deși întru oarecare spurcăciune de a căzut cineva de multe ori, degrab dintru dânsa să se scoale,

¹⁰ κατεργάζεται. Vezi detalii mai jos.

¹¹ Subjonctiv, subordonat, adiacent.

¹² Adică „lucrează împlinind, întru desăvârșire, cu nădejdea tare a împlinirii”.

ca nu cu stăruința multă vreme întru dânsa prin obișnuință, mai întărit să se lucreze răul. Fiindcă au fire¹³ ca cele ce adeseori și de multe ori de noi se săvârșesc, în fire să prefacă pe răul cel săvârșit, ori întru deprindere [stare] a firii să se prefacă lui. Iar „întru blândețe” a zis, pentru cuvântul cel învățătoresc, care întru tulburare și în gâlceavă nu se primește. Iar „sădit” pe cuvânt îl numește, fiindcă cuvântători ne-am făcut, deosebitori a ceea ce este bun și a ceea ce este rău.

22. Și faceți-vă făcători ai legii, și nu auzitori numai, amăgindu-vă pre voi înșivă.

23. Pentru că dacă este cineva auzitor cuvântului și nu făcător, unul ca acesta asemenea este cu omul care își caută fața nașterii sale în oglindă;

„Față a nașterii” este ca pe sineși prin lege să se cunoască; pentru aceasta și alături de „față” a adăugat „a nașterii”. Că prin lege ne învățăm în ce fel ne-am făcut, și înțelegem în ce fel suntem făcuți, adică cum ne săvârșește pe noi legea cea duhovnicească prin baia nașterii de-a doua. Apoi, nestăruind noi într-o frumusețe ca aceasta prin faptă, ne facem uitători și ai darului. Că cel ce la fapte rele s-a dat pe sineși, nu pomenește că i s-ar fi făcut vreun bine de la Dumnezeu. Că dacă și-ar fi adus aminte că de sus s-a făcut și s-a îndreptat, și întru fiii lui Dumnezeu s-a socotit, nu s-ar fi dat pe sineși la lucrurile cele ce leapădă darul.

Și de la oglinda aceasta obișnuită către oglinda cea gândită trece, și mută cuvântul, nimic aducând din cele ce hotărăsc și oselesc la asemănare pe cea zisă, ca să zică adică așa: „Dacă este cineva auzitor al legii, și nu făcător, acesta se aseamănă bărbatului care își caută fața sa în oglindă; că precum acela s-a căutat pe sineși, și îndată a uitat în ce fel era, tot așa și acesta, care prin legea lui Moisi a înțeles pentru ce s-a făcut –

¹³ Firesc, dar totuși, prin înșelare, împotriva firii.

spre slava lui Dumnezeu, și ca să fie după chipul lui Dumnezeu, Cel ce l-a făcut pe dânsul – iar după ce a înțeles, nimic din cele înțelese nu a lucrat, ci s-a făcut asemenea celui ce își caută fața sa. Astfel fiind trebuință să se folosească de asemenea aceasta, nu s-a folosit”. Și nu în zadar face aceasta Apostolul, ci chemând pe auzitor și îndemnându-l, ca nu fără de luare-aminte să audă pe acesta. Că nu auzitorii aceia sunt fericiți, ci cei ce împreunează auzirea cu lucrarea; că și fariseii s-au făcut auzitori, dar pentru că nu erau făcători, nici fericiți [nu erau]. „Amăgindu-se pe sineși”, adică înșelându-se, defăimând pe a loruși mântuire.

24. Pentru că s-a căutat pe sine și s-a dus, și îndată a uitat în ce fel a fost.

Cu „auzirea” a împreunat „uitarea”, fiindcă nu ajunge singură auzirea legii către mântuirea sufletului, dacă nu va urma și facerea, spre adevărarea auzirii.

25. Iar cel ce a privit în legea cea desăvârșită a slobozeniei și rămâne într-însa, acesta nu s-a făcut auzitor cu uitare, ci făcător al lucrului, acesta fericit va fi întru fapta sa.

„Cel ce a privit” a zis, și nu „cel ce a intrat”. Că legea cea duhovnicească pe dorire și pe mărire pretutindenea avându-o, și dintru însăși puțina și scurta citire știe a trage (către sineși pe cititori). Și după ce a zis „legea cea desăvârșită”, a adăugat „a slobozeniei”, pe slobozenia ei făcându-o vestită. Pentru că legea lui Hristos, de robia cea împrejurul trupului izbăvindu-l, întru slobozenie pe cel ce se apropie la dânsa îl pune, și pentru slobozenie și luător-aminte l-a lucrat pe acesta, și de uitarea care vatămă pe toate cele bune l-a izbăvit.

26. De se pare cuiva între voi că este credincios și nu își înfrânează limba sa, ci își înșeală inima sa, acestuia zadarnică este credințioșia.

„Credincios” la Iudei este cel ce are credință în lucruri/lucrări, ca unul care se socotea aflat în împrejurări străine¹⁴. Și fiindcă mare cugetau evreii pentru păzirea Legii – întru aceasta socotind că totul se isprăvește întru buna-cinstire către Dumnezeu, și împrejurul acesteia singure îndeletnicindu-se – gândeau că fericire își câștigă lor; iar către alții mai cu defăimare se aflau, precum este arătat la fariseul cel din Evanghelii, și din cele ce despre vameșul cu mândrie și cu semeție a grăit. Părerea aceasta defăimându-o Apostolul, zice stihul pus înainte. Că după ce a pomenit lucrul făcătorului [de lege], și după ce l-a fericit pe el, îndreptează îndată și răul care întru lucrare la cei mulți odrăslește, și zice: „Nu socoti cum că tu, cel ce din lucrarea legii te fălești, fericirea întru singură facerea o ai; că această lucrare nu e primită la Dumnezeu, ci acela este primit, care face lucrul cel bun, dar nu din trufie și care cu ocărăre asupra celor ce nu-l fac se poartă”. Iar acest „își înșeală inima sa”, e în înțeleșul de „cel ce o sugrumă, și din trufie ca un făcător al legii își amăgește conștiința sa”. Că acest lucru voiește să însemneze aici „inima”, precum și în psalm zice: „Inima zdrobită și smerită” (Psalm 50, 19).

27. Creștinătatea¹⁵ curată și nespurcată înaintea lui Dumnezeu și Tatăl aceasta este: a cerceta pe cei sărmani, și pe văduve întru necazul lor

¹⁴ Text dificil. În gr. avem *avdimosi, euton* care *lit.* înseamnă „în afara țării” „în străinătate”, iar *fig.* „trecător”, „priebeag”, „muritor”. Cu alte cuvinte, evreii erau robi unor legi trupești, care lucrau mai mult în trup (cf. Romani). Legea Veche tocmai de aceea a și fost dată, odată pentru că iudeul lesne cădea în idolatrie, datorită pribegiilor și deselor contacte cu păgânii, iar a doua pentru că era trupesc, neînstare să împlinească legi duhovnicești, aceasta vădindu-se mai puțin, și mai ales prin prorocii, fiind gătită pentru Noul Legământ; de aici și poticneala sau credința exclusivă în lucruri/lucrări, adică în cele poruncite de lege, care odată împlinite umpleau de mândrie pe făcătorii acesteia.

¹⁵ *θησκευία* înseamnă la bază religie, cult. El se traduce în funcție de context, creștin sau păgân. În v. 26 avem *θησκευός* (credincios, religios), care e legat etimologic de *θησκευία*.

„Creștinătate” ceva mai mult decât credința se pare că are. Că însemnează cunoștință a oarecăror taine, și întemeiere a celor ce întru credință se privesc. Pentru aceasta și Apostolul pe zicerea aceasta o a întrebuițat – vorbind de creștin – de ca și cum ar fi zis: „Cunoscător al tainelor celor ce sunt în lege și cu dinadinsul păzitor al lor socotește-te pe sineți”.

Cum, cel ce pe a ta limbă nu ști să o înfrânezi, prihănești pe aproapele și, cu disprețul viețuind, pe nici unul din cei lipsiți nu-i miluiești, când legea nici pe cel ce grăiește de rău nu-l primește, poruncind chiar și pe vrăjmași a-i milui?

Deci, dacă voiești să fi creștin, nu numai întru citirea legii să arăți creștinătatea, ci și întru facerea ei. Așadar, aceasta înseamnă a milui pe cei de aproape. Că cel ce este milostiv către aproapele are oarecare asemănare către Dumnezeu: „Că fiți, zice, milostivi, precum și Tatăl vostru cel ceresc” (Luca 6, 36). Dar și milostivirea voastră să nu fie întru căutarea la față; fiindcă nici Dumnezeu nu-și face împărțite [cu părtinire] ale Sale faceri de bine, ci „face să răsară soarele și peste cei bogați, și peste cei săraci, și plouă și peste cei drepți și peste cei nedrepți” (Matei 5, 45).

și a se păzi pe sine nespurcat de către lume.

„Lume” aici pe norodul cel simplu sau de rând se cuvine a înțelege, cel ce după poftetele amăgirii sale se strică.

Capitolul 2

1. Frații mei, nu întru căutarea la fețe¹⁶ să aveți credința Domnului nostru Iisus Hristos al slavei.

Că cel ce întru căutarea la față face ceva, de multă întinăriune pe sineși se umple, pe cel de un neam necinstindu-l,

¹⁶ προσωποληπτέτε. Vezi mai jos mai multe despre cuvânt. Altfel spus: „Să nu aveți lipsă de respect față de cineva, să nu fiți superficiali, judecând după aparențe”.

și mai-nainte de acela pe sineși: fiindcă arătarea cea către cel asemenea se întoarce către cel ce o lucrează¹⁷.

2. Că de va intra întru adunarea voastră vreun om având inel de aur, cu haină luminoasă, și va intra și vreun sărac cu haină proastă,

3. Și veți căuta la cel ce poartă haina cea luminoasă, și veți zice lui: Tu șezi aici bine, și săracului veți zice: Tu stai acolo, sau șezi aici la așternutul picioarelor mele,

Se vede că purtarea inelului mai ales la evrei se obișnuiește să fie. Dar poate va zice cineva aici: „Dacă al așezământului lui Hristos era dascăl, cum acum nu încetează [învățând] cele ale legii, ci mai vârtos ridică și înalță pe cei dintru credința legii, lăudându-i și necertându-i pe aceștia?”. Către care vom zice: Ca unor nou-începători vorbește acum acestora, și se pogoară la neputința lor, ca nu cumva, din pricina nou-tății învățăturilor, de la uși răsturnând Legea, să-i facă a se întoarce înapoi. Și mai cu iconomie întrebuițând lucrul, și înduplecându-se atâta cât ceremoniile Legii nu-l vătămau pe dânsul întru Așezământul cel nou (că ce, îl scoteau pe dânsul afară din credința în Iisus Hristos sâmbăta, sau postul, sau depărtarea de mâncări?), cu acestea deocamdată mai luători-aminte pe dânșii la cuvântul său făcându-i, ca așa, câte puțin, de cele ale Legii să-i sfătuiască a se depărta ca de niște ne folositoare, și care către robie, nu spre slobozenia cea întru Hristos îi chema. Deci înțelepțește folosindu-se de schimbările cele scurte și mici, când îi vedea că nu se îngreuiază de cele zise, atunci pe cele cuviincioase creștinilor le punea înainte.

4. Și nu v-ați judecat [oare] întru sinevă¹⁸

¹⁷ E vorba de judecarea aproapelui, care se întoarce către cel ce o face (cf. și Matei 7, 2).

¹⁸ Întrebare retorică. Vezi tâlcuirea ei mai jos.

Acest „și” este legător¹⁹, după obiceiul ce era grăirii de demult; fiindcă răspuns sau dare-înapoi fiind el aici cuvântului celui mai sus zis, de prisos este. Acestea sunt dar așa: „De va intra întru adunarea voastră...”, și celelalte, apoi: „Nu v-ați judecat întru sinevă...”. Aici, răspunderea cuvântului fiind fără legătorul și, cere să fie adusă grăirea așa: „De vreme ce nu după cuviință ați judecat, v-ați făcut judecători de gânduri viclene”. Iar acest „nu v-ați judecat” este pus în loc de „pe judecata voastră cea deosebitoare²⁰ o ați stricat, nici o căutare și cercare făcând mai-nainte – de este sărac, dar îmbunătățit, sau dacă bogat, dar lenevos – , iar lipsa voastră de judecată v-a adus pe voi întru căutarea la față, ca pe acela adică să-l lăudați, din pricina bogăției, iar pe acela să-l necinstiți, din pricina sărăciei”.

și v-ați făcut judecători de gânduri viclene?

Adică nedrepti judecători ai răutății, socotind din căutarea la față.

5. Ascultați, frații mei iubiți: au nu a ales Dumnezeu pe săracii lumii bogați întru credință și moșteni ai Împărăției, pe care o a făgăduit celor ce Îl iubesc pe Dânsul?

6. Iar voi ați necinstit pe cel sărac. Au nu bogații vă asupresc pe voi, și ei vă trag pe voi la divanuri?

Fiindcă sărăcia împovărător lucru este celor mulți, chiar și numai auzindu-se, pentru aceasta, după ce a zis „săracii lumii” îndată a adăugat „bogați”. Dar întru ce bogați? Întru credință, că așa și este. Pentru că negrijirea de lume a săracilor și slobozenia lor de mrejele ei, atunci când se vor apropia de credință, mai lucrători pe dânșii decât cei bogați îi face. Pentru aceea și Domnul pe niște ucenici ca aceștia a ales, pe care și moșteni ai Împărăției Cerurilor i-a arătat.

¹⁹ Copulativ.

²⁰ Discernământul.

Au nu ei hulesc numele cel bun care s-a numit peste voi?

8. Iar dacă pliniți legea cea împărătească după Scriptură: „Să iubești pe aproapele tău ca pe sine însuși”, bine faceți.

9. Iar de sunteți căutători la față, păcat lucrați, mustrați fiind de Lege ca niște călcători de Lege.

„Nume nou”, adică cel după cuvântul cel prorocesc ce zice: „Peste cei ce îmi slujesc Mie se va chema nume nou, care se va binecuvânta peste toată fața pământului” (Psalm 71, 17).

10. Că cel ce toată Legea va păzi, dar va greși întru una, s-a făcut vinovat tuturor.

11. Că cel ce a zis să nu curvești, a zis și să nu preacurvești. Și dacă nu vei curvi, dar vei ucide, te-ai făcut călcător de Lege.

12. Așa să grăiți, și așa să faceți, ca și cum prin legea slobozeniei aveți să vă judecați.

13. Că judecata fără de milă este celui ce n-a făcut milă; și se laudă mila asupra judecății.

„Dar va greși întru una...” Aceasta e din pricină că nu are dragoste desăvârșită: că aceasta este capul bunătăților. Și dacă de cap lipsit este cineva, de prisos este tot celălalt trup. Iar cum că pentru aceasta zice, arătat este din grăirea cea mai nainte zisă. Iar acest „nu vei curvi, dar vei ucide”, spre pildă s-a zis. Și caută de vezi că și pildele [sunt luate] din Legea ce ajută la împlinirea dragostei. Că cel ce iubește pe aproapele, acesta nu va preacurvi, nici nu va ucide, căci acestea sunt lucruri ale vrăjmașului. Fiindcă dacă nu ar fi aceasta, nimeni dintre oameni nu s-ar fi mântuit, nimeni neputând zice că e nelipsit în împlinirea tuturor poruncilor. Fiindcă cel ce pe curăție o a isprăvit, uneori de mânie se biruiește, iar cel ce pe milostenie o face, zavistie are de multe ori. Drept aceea nu pentru vreo lipsă în fapte bune a zis, ci pentru dragoste, astfel că nu se cuvine ca cel ce caută la față, cu lipsire

pe dânsa să o săvârșească, ci desăvârșită cu totul. Și aceasta și pentru celelalte fapte bune zicem. Că cel ce nu păzește desăvârșit întreaga-cugetare [cumpătarea] sau dreptatea, ci mai cu lipsire se va afla, acesta șchiopătând întru lucrare, pe tot lucrul faptei bune l-a vătămat. Deci toată Legea pentru dragoste se cuvine a o înțelege, care este scopul ei de căpetenie. Iar „lege a slobozeniei” pe necăutarea la față o zice, căci căutătorul la față nu este slobod, ci rob, că de care se biruiește cineva, acestuia și rob îi este (cf. 2 Petru 2, 19).

14. Ce folos este, frații mei, dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Au doară credința poate să-l mântuiască pe el?

Dacă greșelile cele făcute înaintea noastră le vom lăsa [ierta] celor de aproape ai noștri [care le-au făcut], și dacă din averile noastre vom împărtăși pe cei săraci, mila cea de la Dumnezeu ne va primi pe noi în ziua în care se vor face cunoscute cele lucrate de noi în viața aceasta. Că mare îndreptare celor ce către cei de o fire [cu ei] se află cu bună conștiință, precum dimpotrivă, grea osândă este celor nu se află așa. Că pe aceia care către cele greșite înaintea lor de către cei de aproape, cu nemilostivire se află, osânda robului celui ce rău îi va cuprinde, împreună cu răsplătirea cea din rugăciunea domnească (cf. Matei 6, 12).

Pentru că cererea către Dumnezeu este acolo ca să ne lase nouă greșelile, precum și noi celor ce ne-au greșit nouă le lăsăm. Și pe cei ce fără de milă sau cu asprime către cei ce au trebuință de mângâiere trupească se află, fără de milă și judecata îi va întâmpina. Și se laudă mila asupra judecății, fiindcă cei milostivi, după hotărârea Domnului, se vor milui (Matei 5, 7).

Și într-alt fel, [ba] și slujitorilor de idoli mila cea către cei săraci, iertare știe să le dăruiască, precum întru Daniil am auzit; dar ce nu va putea [mila] să lucreze la oamenii cei credincioși? Și un lucru ca acesta mi se pare mie că mila

aceasta lucrează, precum untdelemnul la cei ce se nevoiesc în locurile de luptă: că ungându-se atleții cu dânsul, face ca cu totul să alunece apucările împotriva lor. Tot așa și întru judecată, mila noastră cea către săraci, pe năpădirile dracilor asupra noastră le va pune pe fugă.

15. Și dacă fratele sau sora, goi ar fi, și lipsiți de hrana cea de toate zilele,

16. Și dacă ar zice lor cineva dintru voi: Mergeți în pace, încălziți-vă și săturați-vă, și nu le-ar da lor cele de trebuință trupului, ce folos este?

Vezi pricepere duhovnicească! Că n-a zis numai „dacă credință are”, ci și „ce folos este”? Ca și cum ar fi zis: „Arată-mi mie lucrarea de la care să-ți socotesc ție numirea aceasta”. Aceasta este lucrarea credinței. Iar ceea ce zice, într-acest fel este: „Dacă cu fapta va arăta cineva că crede lui Dumnezeu, de prisos este ca să se numească credincios. Că nu cel ce așa simplu se zice pe sineși că este al Domnului este credincios, ci cel ce așa iubește pe Domnul, încât, pentru credința cea dintru dânsul și asupra morții să îndrăznească”. Și cum că acesta este scopul celor puse înainte, asemănările și pildele arată. Că Avraam se zice că cu fapta a arătat că a crezut lui Dumnezeu, aducând spre ardere de tot pe cel întâi-născut (cf. Facerea 12, 1). Așijderea încă și Raav crezând, a defăimat moartea (cf. Isus Navi, cap. 2 și 6).

17. Așa și credința, dacă nu are fapte, moartă este în ea însăși.

18. Dar va zice cineva: Tu credință ai, și eu fapte am, arată-mi mie credința ta din faptele tale, și eu voi arăta ție din faptele mele credința mea.

19. Tu crezi că unul este Dumnezeu, bine faci: și dracii cred și se cutremură.

Nu grăiește acestea împotriva Fericitului Pavel, ci arată aceasta după două înțeleșuri ale numirii prin care e arătată

credința, și prin simpla învoire a celor ce se arată. Că credință ne-am obișnuit să zicem și acestea: (1) După o socoteală, și despre draci am aflat că cred întru Hristos, cum că Fiul lui Dumnezeu este; și iarăși (2) credința *din așezarea sufletului*, ce are cunoștință întărită – cu numirea *credinței* numindu-o noi. Dumnezeuiescul Iacov însă numește *credință moartă* simpla pogorâre²¹, ca ceea ce este neîmpărtășită de faptele care o aprind pe dânsa. Iar Pavel pe dânsa *din așezare* o numește credință, care de fel nu este lipsită de fapte, căci nu s-ar fi putut înțemeia prin deșertarea faptelor celor cinstite. Că nici Avraam nu ar fi dobândit-o pe aceasta dacă nu mai-nainte s-ar fi nevoit să lepede părinteasca neputință, fără de care nevoie nu i s-ar fi dăruit premiul credinței. Însă Pavel o a ales pe aceasta mai mult decât faptele cele din lege, adică decât sâmbetele și decât tăierea împrejur, și decât celelalte curății. Că două înțelesuri se văd și întru fapte: că *fapte* se zic și cele ce pe credință o întăresc și o adevăresc, de care neîmpărtășită fiind credința, moartă rămâne; *fapte* iarăși se zic și ale Legii, în lipsa cărora Avraam și toți cei ce cred întru Hristos se îndreptează.

Cum că credința întru cel necurat nu se poate sădi (și zic de credința din fapte), cine va grăi împotriva? Că precum într-un vas plin de tină nu se va pune mirul, nici în omul cel necurat credința lui Dumnezeu nu se va putea sădi. Deci dumnezeieștii Apostoli nu se împotrivesc între ei, ci, împrejurul deosebirii lucrului celui însemnat învârtindu-se, spre trebuința celui însemnat fiecare cea pusă înaintea, luiși o scoate la lumină.

20. Voi ești dar să înțelegi, o, omule deșarte, că credința fără de fapte moartă este?

²¹ Trad. lit.: Adică credința la nivel intelectual, drăcească, ca simplă informație, cu urmări nebănuite, adesea nefaste, nu cea după așezarea, starea sau voirea sufletului (διάθεσις), care adică, cum zice mai sus, are cunoștință întărită, adică e conștientă cu adevărat de valoarea și sensul ei, prin care sufletul lucrează cu toată așezarea luminată de har.

„Deșert” a numit pe cel ce se fălește numai cu credința goală și care nimic al ipostăsurii celei prin lucrare nu are spre împlinire.

21. Avraam, părintele nostru, au nu din fapte s-a îndreptat, suind pe Isaac, fiul său, pe jertfelnic?

22. Vezi că credința împreună-lucrează cu faptele lui și din fapte s-a împlinit credința?

23. Și s-a împlinit scriptura ce zice:

Pe Avraam, amândoi [Pavel și Iacov] la pilda cuvântului credinței îl aduc: unul pe credință mai bună decât faptele arătând-o prin pilda lui Avraam; iar altul, pe faptele credinței. Și s-a zis mai sus că împrejurul îndoitului înțeles fiecare se întoarce, luând spre dovadă pe ceea ce îi ajută și îi folosește lui.

Iar oarecare din Părinți și așa pentru aceasta au înțeles: că zic cum că Avraam, de vremi deosebindu-se, este icoană a credinței fiecăreia: și a celei mai-nainte de Botez – adică a celei ce nu căuta fapte, fără numai credința singură și mărturisirea mântuirii, și graiul cu care ne îndreptăm noi, cei ce credem întru Hristos – , și a credinței celei după Botez, cea înjugată cu faptele. Așadar, nu se arată că întru aceștia a grăit împotriva luiși Duhul cel Sfânt, ci că doar prin mărturisire îndrepta pe cel ce se apropia și primea Botezul, dacă îndată se lepăda de cele ale vieții²² (căci celui ce nu are fapte, îi este lui destulă curăția cea prin Botez); iar aceea [cea înjugată cu faptele], de la cel ce acum s-a botezat cere și arătarea faptelor celor bune.

Și cu acest lucru și Pavel împreună glăsuiește, într-alt fel zicând, învățându-ne cum că credința cea după Botez pe săvârșirea cea prin fapte o cere, prin acelea care zice: „Nici tăierea-împrejur, nici netăierea-împrejur poate ceva, ci credința ceea ce prin dragoste se lucrează” (Galateni 3, 6). Iar dragostea de multă înțelepciune are trebuință ca să se împlinească.

²² De sine, de viața trupească.

Și a crezut Avraam lui Dumnezeu, și s-a socotit lui întru dreptate, și prieten al lui Dumnezeu s-a chemat.

A îndreptării numai din credință era Avraam chip. Iar când a crezut, i s-a socotit lui întru dreptate; iar a aceleia din fapte, când pe fiul său l-a adus peste jertfelnic. Și nu numai că fapta o săvârșea, dar nici de la credința cea pentru Isaac – cum că seminția lui va să se înmulțească ca stelele – nu s-a depărtat, gândind că și din morți îl va scula pe el Dumnezeu. Alături de acestea, Pavel îl aduce martor și pe David. Că știa prin Duhul cel Dumnezeiesc credința ceea ce va să fie oarecând, după multe vremi, întru Hristos. Pentru aceea și zice: „Fericit bărbatul căruia nu-i va socoti Domnul păcatul” (Psalm 31, 2).

24. Vedeți dar, că din fapte se îndreptează omul, nu numai din credință.

Din fapte, dar nu din cele din Lege, precum s-a zis acum mai sus – adică dintru tăierea-împrejur și din cele ca acestea – ci din cele din fapta bună, din dreptate și din cele asemenea.

25. Așijderea încă și Raáv curva, au nu din fapte s-a îndreptat primind iscoadele și pe altă cale scoțându-i?

26. Că precum trupul fără de duh mort este, așa și credința fără de fapte moartă este.

Capitolul 3

1. Nu fiți mulți dascăli, frații mei, știind că mai mare judecată vom să luăm.

După ce mai sus a zis și a învățat ca să aibă credincioșii credință nu deșartă de fapte bune, s-a mutat către altă poruncă, întocmai acesteia. Iar pentru că oarecare se apucă să învețe

cele pe care ei nu le-au lucrat, necâștigând nimic din aceasta, zice că mai mare osândă decât unii ca aceștia împreună cu aceia vor avea.

Că cel ce învață cele ce nu le are lucrătoare întru dânsul, osândit este, ca unul ce prin a sa limbă se alunecă. Și întărind și adevărind acest lucru din întâmplările cele dimprejur, zice că dacă și într-alt fel limba are fire²³ să se alunece din neluare-aminte, de osânda celor alunecate nu va scăpa cel ce pe aceasta o are, precum Solomon ne învață: „Pentru păcatul buzelor cade păcătosul în cursă” (Pilde 12, 13). Căci dacă s-ar întâmpla ca cineva din iconomie²⁴ să păcătuiască învățând cu limba cele ce nu cu cercare le-a învățat, nu va scăpa de osânda cea nescăpată.

2. Că multe greșim toți.

Din neluare-aminte cu lenevire aflându-ne către viață.

De nu greșește cineva în cuvânt, acesta bărbat desăvârșit este, puternic a-și înfrâna și tot trupul.

Cum că nu se poate a vieții cineva din oameni fără de păcat, dintru lesne-alunecarea limbii se încredințează, arătând dintru aceasta că nimănui nu-i este cu putință să fie desăvârșit. Că cine este care nu a greșit cu limba sa? Iar dacă pe lesne-alunecarea limbii o biruiește, au nu oarecum și tot trupul este vrednic să-l ocârmuiască bine? Că cel ce pe mădularul cel lesnicios spre a nu greși l-a stăpânit, cu atât mai vârtos pe cel mai slab îl va domni.

3. Că iată și frâiele cailor în guri le punem, ca să se supună nouă, și tot trupul lor îl întoarcem²⁵.

²³ Sau deprindere firească.

²⁴ ἐκ προνοίας, sau „cu tot dinadinsul, în mod voit”. În latină s-a tradus prin „qui deliberate”.

²⁵ χαλιναγωγῆσαι (îl ținem în frâu, îl înfrânăm, îl călăuzim).

Cu asemănări²⁶ întărește aceasta ce o zice, pornind de la frâiele cailor și cârmele corăbiilor (vezi mai jos). Iar acest „frâiele cailor” așa se cuvine a-l rânduî în sintaxă, întorcând rânduiala ei, adică „în gurile cailor punem frâiele”. Că dacă nu așa se va rânduî, neînțeleș este cuvântul: „Vezi, frâiele cailor le punem, și corăbiile cu mică cârmă [le conducem], precum și pe cai cu mic frâu unde voim îi întoarce”.

Deci așa și „limba”, întoarce-se cu cuvânt drept, că măcar deși „lume este a nedreptății” (v. 6), către norodul cel de obște caută și se scoate (că „lume”, aici, pe mulțime o zice); așijderea și podoabă este, care împodobește firea omenească – căci prin aceasta unii altora împărtășim pe ale noastre noime (fiindcă și așa, oarecare, voiesc să înțeleagă lumea) – cu toate acestea, către poporul cel prost²⁷ aducându-se²⁸, săvârșește nedreptate, „care spurcă uneori tot trupul și aprinde roata firii și se aprinde de gheena” (v. 6). Însă nu este lucru greu a folosi limba spre a se mișca cu pricină binecuvântată, și precum voiește cel ce o folosește.

Că dacă toată firea fiarelor, a târătoarelor, a păsărilor și a celor în mări înotătoare se împilă și se domesticește de firea omenească, apoi limba, neînfrântă răutate, plină de venin de moarte purtător nu aș fi crezut că nimeni dintre oameni nu poate să o supună (cf. și vv. 7-8). Că dacă neîmpilată ar fi și către lucrul mai bun încă neîntoarsă și neînfrântă, cum „cu dânsa binecuvântăm pe Dumnezeu și Tatăl, și cu dânsa blestemăm pe oameni” (v. 9)? Iată că după voia celui ce o folosește se întoarce. Dar nu se cuvine, frații mei, acestea așa să se facă (v. 10). Că dacă cu dânsa binecuvântăm, apoi pe oamenii cei după asemănarea lui Dumnezeu făcuți, nu ne rușinăm a-i blestema (cf. v. 9)? Că drept lucru

²⁶ Pilde, exemple; lecții, argumente (gr. παραδείγματα).

²⁷ δημώδης.

²⁸ Înțelegându-se adică prin limbă graiul oamenilor de rând, sau felul lor (precar) de a fi (accentul cade deci pe partea negativă).

este ca dintr-aceiași gură să poată ieși și binecuvântarea și blestemul²⁹.

Deci mai mult decât lumina ochiului păzește-ți limba. Cal împărătesc este limba. Căci dacă îi vei pune ei frâu, și o vei învăța să umble cu bună-rânduială, se va odihni pe dânsa și va șede împăratul. Iar dacă neînfrânată o vei lăsa să se poarte și să sălteze, căruța a diavolului se face.

4. Iată și corăbiile mari fiind și de iuți vânturi împingându-se, se întorc de o prea mică cârmă, încotro voiește pornirea cârmaciului,

Încă și acestea sunt [zise] tot pentru aceea că nu se cade precum s-ar întâmpla pe limbă să o pornim, ci spre cele mai bune să o întoarcem. Că precum pe calul cel sireap cu frâu îl oprim, și pornirea corăbiei cu cârma o întoarcem, așa și pe limbă spre a o porni spre cele bune datori suntem să o întoarcem. Pentru că acest „așa și limba” (v. 5), aceasta însemnează: „Că așa și limba datoare este a se întoarce cu cuvânt drept, că mică fiind, mari lucruri face, și mare ardere ne aprinde, fiindcă și ea, foc este”. Și care sunt acelea pe care le face ea? Împodobește nedreptatea prin frumoasa vorbire a graiurilor și a iscusinței, întină pe trup, plecând pe femei cu apropierea vorbelor ei, ucideri prin amăgire lucrează, cu jurământuri strâmbe pe cele străine le dobândește și aprinde roata nașterii, dar și ea se arde, [însă] de Gheena (v. 6), după cum arătat este de la bogatul celui ce i se frigea limba de sete (cf. Luca 16, 14). Iar dacă „Gheena” are – precum se găsește în oarecare dintre scrieri³⁰ – așa [precum s-a zis mai sus] se cuvine a descoperi cuvântul acesta³¹. Iar „roata nașterii” o astfel

²⁹ În *Migne* se precizează că „cele zise la versetul 4 sunt luate din *Omilia 51* (sau 52, după alte ediții) la *Matei* a Sfântului Ioan Gură de Aur”.

³⁰ Variantele manuscrise.

³¹ Precum se notează și în *Migne* (col. 1166), în unele variante manuscrise avem τροχὸν τῆς γενένης, „roata Gheenei” iar în altele τροχὸν τῆς γενέσεως, aceasta datorită asemănării dintre γενένης și γενέσεως. De notat că γενέσεως înseamnă și neam sau generație.

de dezlegare are: „Roată a nașterii” pe viața noastră o zice; iar limba întinează viața, și arde pe roata nașterii (cf. v. 6). Că pe roata aceasta și viersuitorul de psalmi „cunună” o a numit (Psalm 64, 19), zicând către Dumnezeu: „Blagoslovi-vei cununa anului bunătații Tale”. Că și „cununa”, și „roata” nu se deosebesc după rotunjime. „Roată” încă este și viața, ca ceea ce întru sineși se învârtește.

5. Așa și limba, mic mădular este și [cu] mari se laudă. Iată, puțin foc câtă materie arde!

[Zice] în loc de „într-același chip și limba, datoare este să se miște după socoteală”. „Mic mădular este”, dar mari lucrează, adică rele și bune. Iar acest „mari se laudă”, în loc de „mari lucruri are” este pus.

6. Limba este foc, podoabă³² a nedreptății; așa limba este așezată între mădulele noastre, care întină pe tot trupul, și arde pe roata nașterii³³, și se arde de Gheena.

Urmarea cuvântului așa este: că limba și podoabă a nedreptății este. Că precum focul le pierde pe toate, așa și ea. Iar acest nume, ὁ κόσμος, care însemnează și „lume” și „podoabă”, oarecare aici pe mulțimea oamenilor o zice, precum și în Evanghelie zice: „Lumea pe Dânsul nu L-a cunoscut” (Ioan 1, 10). Deci „lume” este și limba, adică mulțime a nedreptății.

7. Că toată firea fiarelor, și a târâtoarelor, și a păsărilor și a celor din mare se domolește și se îmblânzește de firea omenească.

³² ὁ κόσμος, sau „lume”.

³³ τροχόν, trad. lit. În Biblia ed. 1914 avem „roata firii”, iar în cea din 1988 „drumul vieții”. IPS Bartolomeu Anania, în versiunea sa, dă aici o tâlcuire: „...Nu e vorba de viața omului ca individ, ci și de întregul angrenaj al cosmosului care se mișcă ciclic”.

8. Iar limba nimeni dintre oameni nu poate să o împile, că neșinut rău este, plină de otravă de moarte purtătoare.

Pe aceste graiuri ale pricinuirii, adică ale întăririi și ale adevăririi acesteia, la cele de sus zise se cuvine a le aduce și a le înțelege. Că după ce a zis și a învățat prin „frâu”, prin „cârmă”, care deși mici sunt, mari lucruri isprăvesc, dacă bine sunt pornite și mișcate, și după ce a adăugat că „așa și limba datoare este să se întoarcă cu cuvânt drept” (vezi cap. 4 și 5), arată prin acestea de față că nu pe cele cu neputință [de săvârșit] le poruncește prin pildele cele înainte puse. E ca și cum ar zice cineva: „Că deși mic mădular este limba, cu toate acestea, mari lucruri – și bune și rele – lucrând, nu este lesne supusă întru cele pe care le voim”. Pentru nimic [din acestea] nu are aceasta [limba] pricină de îndreptățire³⁴. Că dacă pe fiarele cele străine de a sa fire le domesticește omul, cu mult mai vârtos pe al său mădular.

„Nimeni dintre oameni nu poate să o împile [cu totul].” Nu după hotărâre [ca o afirmație] se cuvine a citi acest cuvânt, ci după întrebare, ca să fie așa: „Dacă fiarele cele nedomesticite omul le domesticește și supuse le face, apoi nu va putea el împila și domestici limba sa?”. Așa se cuvine a citi, că dacă după hotărâre [afirmativ] vei citi, nu se va părea că, mergând înainte, bine se folosește de sfătuire. Zic adică aceasta: „Că se cuvine, frații mei, acestea așa să se facă, că dacă este cu neputință pe limbă a o pune la bună rânduială, cel ce se apucă să sfătuiască cele cu neputință, neîntemeiată face sfătuirea”. Iar acest „neșinut rău este, plină de otravă de moarte aducătoare”, după hotărâre se cuvine a-l înțelege.

9. Că dacă binecuvântăm pe Dumnezeu și Tatăl, și cu dânsa blestemăm pe oamenii cei după asemănarea lui Dumnezeu făcuți,

³⁴ Nu are ce spune, căci nu cele cu neputință i se cer.

10. *Din aceeași gură iese și blagoslovenia și blestemul. Nu se cuvine, frații mei, acestea așa să se facă.*

11. *Au doară izvorul dintru aceeași vână izvorăște dulce și amar?*

12. *Au doară poate, frații mei, smochinul să facă măslina? Sau via smochine? Tot așa nici un izvor nu poate apă sărată și dulce să facă.*

Și acest cuvânt se cuvine a-l înțelege după întrebare, că al celui ce înfruntează [rușinează] pe auzitori este, precum și cel de aici înainte, adică „din aceeași gură iese și blagoslovenia și blestemul”. Că dacă a binecuvânta tuturor ni s-a poruncit – căci ocărătorii Împărăția lui Dumnezeu nu vor moșteni (cf. 1 Corinteni 6, 10) – apoi nu te rușinezi a întrebuița aceeași unealtă și ca slujitoare a răutății și a bunătății? Nimeni din cei întregi-cugetători cu aceeași unealtă va amesteca tina și mirul. Te rogi? Nu blestema pe vrăjmașul tău. Că rugăciunea și blestemul multă depărtare au între dânsele. De nu vei lăsa greșeala celui ce te-a scârbit, nici ție nu ți se va lăsa. Ci blestemând, pe sineți te vei osândi. Când te rogi ca să se lase ție greșelile, se vor ierta precum și tu le lași greșiților tăi (Matei 6, 12).

13. *Cine este înțelept și știutor între voi, să arate și din buna-petrecere faptele sale, întru blândețele înțelepciunii.*

14. *Iar dacă râvnă amară aveți și prigonire întru inima voastră, să nu vă făliți și să nu mințiți împotriva adevărului.*

15. *Nu este înțelepciunea aceasta de sus pogorându-se, ci pământescă, sufletească, drăcească.*

16. *Că unde este râvnire³⁵ și prigonire, acolo este nestatornicie și tot lucrul cel rău.*

³⁵ Zelotism.

Iubitori de stăpânie fiind oamenii, și cu înțelepciunea lumii acesteia fălindu-se, cu prigonire și râvnire³⁶ asupra dascălilor celor drekți propovăduiau, zavistie asupra acestora având, și amestecând cu cele dumnezeiești pe cele omenești, ca cu noima celor zise să tragă către sineși pe auzitori³⁷, de unde și eresuri au ieșit. Deci, după ce au împlinit cuvântul cel după obrăznicia și neînfrânarea limbii, se mută de aici și către zavistia ceea ce dintr-o nebunie asemănătoare se răsare întru oameni, și zice cum că aceste învățături nu sunt ale adevăraților dascăli, ca cele ce nu sunt din înțelepciunea cea dumnezeiască, ci drăcești. Și acestea le-a zis după ce mai-nainte a lăudat pe dascălul cel bun. Și de vreme ce numele râvnei și în mijlocul celor buni și al celor răi se vede – că este (și) râvnă, mișcare și pornire a sufletului entuziastă spre ceva, cu oarecare asemănare a aceluia către care îi este sânguința – pentru aceasta are acest „amară” (v. 14) pus asupra, arătând către ce este râvna. Iar „prigonirea” este pricină vrednică de prihănire; se zice încă și clevetire cu grăire de rău.

17. Iar înțelepciunea cea de sus întâi este curată, apoi pașnică, blândă, bine-supusă, plină de milă și de roade bune, nepărtinitoare și nefățarnică.

18. Iar roada dreptății în pace se seamănă celor ce fac pace.

„Curată” și neîntinată este, de nici un lucru din cele trupești fiind lipită. „Nepărtinitoare”, nefăcând deosebire în păzirea [rânduiei] bucatelor și a felurilor de spălări³⁸. Și cu de-amănuntul pentru acestea vorbește Pavel întru cea către Coloseni.

³⁶ ζῆλον înseamnă, pe lângă „zel, fervoare (nesocotită)”, și „mândrie, slavă”.

³⁷ Adică prin forma cea nouă, modernă, a celor zise să atragă pe auzitori.

³⁸ Nu are o râvnă nemăsurată pentru vreo rânduială oarecare legată de felurile spălărilor (ritualice sau nu) sau de mâncare, nu absolutizează nici o practică, fie ea în afara unor rânduiei sau nu.

Capitolul 4

1. De unde sunt războaiele, și de unde sfezile între voi? Au nu de aici, din dezmierdările voastre, care se oștesc întru mădularele voastre?

Îi arată de ca și cum meșteșugesc pe ascuns cuvânt dăscălesc, însă toți sunt trupești și pe cele prea rele le lucrează, la dezmierdări pe sineși dându-se. Unii adică masă desfătă iubind, pe care și Pavel prihănindu-i zice: „Unii ca aceștia Domnului nu slujesc, ci pântecelui lor” (Romani 14, 18). Iar alții averi de țarini poftind, iar alții case strălucite, altul altceva, întru care duhul cel rău îi sfătuieste pe dânșii, măiestrindu-se ca să-i tragă înapoi de la mântuirea lor.

2. Pofțiți și nu aveți, ucideți și pizmuiți, și nu puteți dobândi. Vă sfădiți și război faceți, și nu aveți, căci nu cereți.

Prin afirmație și negație scoate aici cuvântul. Iar afirmația este negată din pricina necuviinței ei (iar necuviința [este negată] din pricina aprinderilor dulceței, ce se socotesc³⁹ în afirmație). Că pofta, întru săvârșirea dulceților și a dezmierdărilor se sfârșește. Deci nici uciderea, nici pizma, nici sfada sau războiul nu sunt bune; pentru aceea nici nu dobândesc cele pentru care meșteșugesc acestea. Și se cuvine a ști că aici „ucidere” și „război” nu pe cel trupesc îl zice – că acesta abia dacă asupra tâlharilor se poate înțelege și, cu atât mai puțin asupra credincioșilor și a celor ce se apropie Domnul – ci, precum mie mi se pare, prin „ucidere” zice de cei ce își ucid pe ale lor suflete cu niște apucări ca acestea, prin care li se pricinuieste și războiul cel împotriva bunei-cinstiri. Și, înainte apucând, „preacurvari” și „preacurve” (v. 4) i-a numit, nu că chiar așa erau unii ca aceștia, ci pentru

³⁹ ἐνθελωρούμενα sau „experiază”.

că împotriva dumnezeieștilor porunci curvesc, prin tâlcuirea socotelilor celor stricate și neadevărate (că nu ar fi suferit cineva pe curvar să fie dascăl, măcar și decât porcii ar fi mai înnoroiți). Tot așa și pe ucideri și pe războaie, nu pe cele trupești, ci pe cele sufletești le zice.

3. Cereți și nu luați, căci rău cereți, ca întru dezmiertările voastre să cheltuiți.

Precum fariseul cel din Evanghelia lui Luca: Căci cu cât mai multe bunătăți și isprăvi ale sale număra, cu atâta mai mult pe Dumnezeuiescul auz îl astupa, și umflarea graiurilor deșartă era în buzele lui și întru spumă curgea și se dezlega, precum valul mării ce fierbe. Dar va zice cineva: dacă este adevărată făgăduința Domnului Iisus, a Nemincinosului Dascăl, ceea ce zice „tot cel ce cere ia” (Matei 7, 5), cum acum zice acestea Apostolul acesta? Dar zicem că cel ce pe calea cea următoare⁴⁰ călătorește către cerere, are și pe făgăduință întreagă, nepierzând nici una din cele cerute. Iar dacă cineva afară ieșind din scopul cererii cei predanisite, se va părea [cumva] că cere, necerând [adică] după chipul care se cade, acesta nici [nu se numește că] cere, pentru aceea nici nu va lua. Că precum, să zicem, un dascăl, – grămatic care se făgăduiește ca pe tot cel ce vine la dânsul să-l învețe știința gramaticii – care la școală cu sârguință ar veni, dar ucenicul nu s-ar sârgui pe sineși către învățătura celor făgăduite, iar apoi asemenea, după lenevirea lui [a ucenicului] s-ar arăta, oare ar avea cineva dreptate să-l prihănească pe acel dascăl numindu-l mincinos? Nimeni din cei ce au minte nu ar fi făcut acest lucru, căci cel ce poftea să învețe nu a venit, precum i-a poruncit dascălul. „Și cum dar”, sau „ce se cădea să ceară?”, ar putea zice cineva. Să ceară Însuși Celui ce pe făgăduință o a făcut auzită: „Cereți Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui” (Matei 6, 33).

⁴⁰ Care-L urmează pe Domnul.

Deci arătat este că cel ce așa cere cu tot dinadinsul pentru unele ca acestea [Împărăția și dreptatea], nici de celelalte nu se va lipsi, pe care cel ce le ia, nu afară de a sa mântuire va cădea. Iar cel ce cu vătămare și cu pagubă cere, nu va avea dăruitor pe Acesta, de la Care este toată darea cea bună. Încă și cunoștință dumnezeiască cerând cineva și neluând, ori vreun dar duhovnicesc, dacă pentru iubirea de dulceți⁴¹ cere, nu va lua, că rău cere, și răul este pentru pierzarea sa, și Dumnezeu *al relelor dăruitor* nu este.

4. Preacurvarilor și preacurvelor, au nu știți că prietenia lumii vrăjmășie este față de Dumnezeu? Deci care va voi prieten al lumii să fie, vrăjmaș al lui Dumnezeu se face.

De vreme ce mai sus a muștrat puțin pe oarecare înțelepți mincinoși care pe dumnezeiasca Scriptură o curvăsăreau, și o foloseau răstălmăcindu-o după a lor voie, ca să aibă dintr-aceasta merinde pentru viața lor cea dezmiardată – răul acesta nefiind altceva decât un fel de trufie – pentru aceasta acum mai aspru grăiește, și mai străin de a sa blândețe folosește cuvintele cele defăimătoare – „preacurvari și preacurve” numind pe unii ca aceștia, întrebându-i niște muștrări ca acestea.

Spune-mi mie, o, deșartule înțelept, pe sineți voiești să te arăți? Și de unde este vouă cu puțință cu sfadă și cu necurmat război să viețuiți? Și de-a pururea cu lucrurile acestea de față să vă înființați, și pe dulceața și dezmiardarea vieții acesteia fără de întoarcere să o vânați? Nu este aceasta a celor înțelepți, ci a oamenilor celor proști și care către prietenia lumii sunt plecați, care și preacurvari pe voi vă arată. (Fiindcă decât frumusețea cea într-înșa învistierită, [cea] dumnezeiască și înțeleaptă, cinstiți mai mult pe cea ticăloasă și întinată și, prin împătımirea către veacul acesta de acum, pe vrăjmășia cea către Dumnezeu asupră-vă o luați). Au nu știți că prietenia

⁴¹ Sau, în general, pentru vreun folos material de prisos, pe care-l cere înainte să fi cerut cele de mântuire.

lumii vrăjmășie este către Dumnezeu, care vă înstrăinează de prietenia cea dumnezeiască și vrăjmași vă arată? Că „lume” aici pe toată viața cea materialnică o numește, ca pe o maică a stricăciunii, dintru care cel ce se sârguiește a se împărtăși, vrăjmaș al lui Dumnezeu se face. Că, din pricina sânguinței celei dimprejurul celor nefolositoare, cu lenevire și cu defăimare se află spre cele dumnezeiești, care lucru numai către cei vrednici de ură și către vrăjmașii noștri îl pătimim.

Deci două fiind acelea împrejurul cărora se sârguiesc oamenii: Dumnezeu și lumea, așijderea două împrejurul cărora ne întoarcem prietenia și ura, către oricare dintru acestea dacă ne-am prinde [lega] sârguindu-ne, negreșit față de cealaltă cu dispreț trebuie să ne arătăm. Și sânguința adică pricinuieste prietenie, iar lenevirea și disprețul, ură.

Deci care de cele dumnezeiești se ține, prieten al lui Dumnezeu este și se zice, iar care pe Dumnezeu îl defăimă, iar pe lume o a iubit, acesta întru vrăjmașii lui Dumnezeu se va socoti.

Și fiindcă acestea toate din trufia și din mândria minciunoșilor înțelepți și dascăli s-au arătat că odrăslesc, iarăși pe a doua muștrare o întrebuițează, vrând să-i deștepte din beția lor, și din ameteală să-i izbăvească pe unii ca aceștia, și zice:

5. Au vi se pare că în deșert grăiește Scriptura: Spre pizmuire poștește duhul care a locuit întru voi?

6. [Nu,] ci mai mare har dăruiește. Pentru aceea zice: Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har.

Într-acest fel oareșice zicând și arătând prin acestea, cu lipsire [eliptic] întrebuițează cuvântul, și iarăși, pentru trebuința cuvântului celui scurtat: „Eu adică, zicând, asupra voastră, cu ale mele cuvinte m-am pus⁴², ca drept și fără de

⁴² Chezaș/asupra voastră/cu voi. Sau „cu ale mele cuvinte m-am confruntat cu voi”, am spune noi.

prihănire să întrebuințați înțelepciunea voastră, și ca nu din mândrie rău-întrebuințându-o pe aceasta, să faceți neadevărat și să tulburați pe cuvântul învățaturii. Iar dacă și din Scriptură căutați aceasta, ascultați: «Domnul celor mândri le stă împotriva» (Pilde 3, 34). Deci dacă celor mândri le stă împotriva, iar noi la rându-ne vrăjmașilor ne obișnuim a le sta împotriva, apoi negreșit și mândri între vrăjmași vor fi socotiți. Că nu în zadar sau în deșert ne grăiește nouă Scriptura, sau pe cele ce sunt nouă cu neputință, spre zavistie, ci dorind pe harul care prin mângâierea ei se sălășluiește întru noi. Drept aceea, dacă plecați sunteți Scripturii, smeriți-vă înaintea lui Dumnezeu, și veți afla harul înălțării Lui". Iar mândria este răutate până în sfârșit înălțată, care se deosebește de slava deșartă.

Că mândria este [acea patimă] care pentru lucrurile ce sunt într-însa se înalță, iar slava deșartă pentru cele ce nicidecum nu sunt. Se deosebește încă și neîngâmfarea de smerenie. Că neîngâmfarea este potrivnică slavei deșarte, iar smerenia este potrivnică mândriei, care [smerenie] este mare bunătate. Și de vreme ce amândouă cu voirea noastră răsar întru noi, tot cel ce din mândrie se înalță pe sineși, de la Domnul se osândește; încă se și smerește, de la Dânsul înălțându-se, în vremea când prin neîngâmfare s-a smerit pe sineși, fiindcă nevoițele cele pentru dânsa au povățuit pe cel ce le-a întrebuințat către înălțime duhovnicească.

Și într-alt fel, a lui Chiril: „Dacă «prin pizma diavolului moartea a intrat în lume» (Înțelepciunea lui Solomon 2, 24), și dacă în omul nostru cel dinlăuntru S-a sălășluit Hristos, după Scripturi, pentru aceasta s-a sălășluit, ca pe moartea cea din pizmă pricinuită să o strice; și nu numai aceasta, ci și mai mare har dăruiește"⁴³. „Că eu am venit, zice, ca viață să aibă, și mai de prisosit să aibă." (Ioan 10, 10) Iar cum că dorindu-ne pe noi Dumnezeu S-a sălășluit întru noi, Isaia a arătat

⁴³ Sălășluirea mântuitoare a lui Hristos (vezi și mai jos).

zicând: „Nu înger, nu sol, ci Însuși Domnul ne-a mântuit pe noi” (Isaia 33, 22), pentru că ne iubește pe noi și pentru că se grijește de noi. Dar cum și mântuindu-ne, mai mare har ne-a dat? După ce a surpat pe vrăjmașul Satana. Că pentru aceasta a adăugat: „Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă”. Căci cum nu este mândru acela ce strigă: „Pe toată lumea o voi lua cu mâna mea ca pe un cuib” (Isaia 10, 14)?

7. Supuneți-vă, drept aceea, lui Dumnezeu, stați împotriva diavolului, și va fugi de la voi.

8. Aproiați-vă de Dumnezeu, și se va apropia de voi, curățiți-vă mâinile voastre, păcătoșilor, și curățiți-vă inimile voastre, cei îndoșiți la suflet.

9. Ticăloșiți-vă [pătimiți], și plângeți și vă tânguți, râsul vostru în plâns să se întoarcă, și bucuria întru mâhnicie.

10. Smeriți-vă înaintea Domnului, și vă va înălța pe voi.

„Îndoșiți la suflet” zice, pe cei ce nu într-un chip voiesc să viețuiască, ci se aduc și se pleacă totdeauna silirii oamenilor; căci nu sunt „într-un chip în casă” (Psalm 67, 6), de la Domnul adică sălășluiți făcându-se. Iar cum că de suflet și de viață zice, cuvântul cel din Iov ne va învăța pe noi: „Cojoc pentru cojoc! Că tot ce are omul dă pentru sufletul lui” (Iov 2, 4), adică pentru viața sa.

11. Nu grăiți de rău unul pe altul, fraților. Că cel ce grăiește de rău pe fratele, ori judecă pe fratele său, grăiește de rău Legea și judecă Legea; iar dacă pe Lege o judeci, nu ești făcător al Legii, ci judecător.

12. Unul este Dătătorul Legii și judecătorul, Cel ce poate să mântuiască și să piardă.

Știe despre mândrie cum că din trecerea cu vederea și din grăirea de rău pornește asupra celor blânzi pe cei ce se silesc spre defăimarea cea desăvârșită. Deci de la acest lucru depărtându-i pe dânșii, voiește să-i înțelepțească cuvintele cele puse înainte.

Iar acest „judecă legea”, în loc de „o osândește”, „o defaimă” este pus. Că cel ce o osândește, din defăimare face aceasta. Dar care lege? Întâi pe ceea ce poruncește, „nu judecați, ca să nu fiți judecați” (Matei 7, 1), apoi și pe cea din Psalmi, adică „pe cel ce clevetea întru ascuns pe vecinul său, pe acela l-am prigonit” (Psalm 100, 6). Și cum că din defăimare aceasta se face, adaugă: „Și dacă judeci Legea, nu ești făcător al Legii”. Că pe care cineva o defaimă, cum va suferi să mai trăiască sub dânsa? „Deci să nu te afli și să nu fi, zice, defăimându-o, și ca cum împotriva legiuind; că nu se cade ție, fiindcă unul este dătătorul de Lege, Dumnezeu, Cel ce poate pe călcătorii Legii Sale să-i pedepsească; iar nu tu, care decât bârfirea nu ai nimic mai mult, ba și asupra ta pe hotărâre o aduci. Pentru că pe aceleași cu cel clevetit de tine făcându-le, întrucât pe acesta îl osândești, pe sineți te osândești”.

Dar tu cine ești, cel ce judeci pe aproapele?

Atât de vinovat, sau defăimător fiind tu, cum îndrăznești a judeca pe cel asemenea pățimaș?

13. Veniți acum cei ce ziceți: Astăzi și mâine vom merge în cetatea aceea, și vom face acolo un an, și vom neguțători și vom dobândi.

Nu pe stăpânire o leapădă, ci arată că nu totul este al omului, ci are trebuință și de harul cel de sus. Că este cu puțință și să alerge și să neguțătorească, și pe toate cele către traiul vieții să le lucreze, dar nu osteneșilor sale să socotească aceasta, ci iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Că zice Ieremia: „Doamne, nu întru om este calea lui” (Ieremia 10, 23). Și Parimiastul [Ecclesiastul]: „Nu te fâli pentru cele de mâine, că nu ști ce-ți va naște ceea ce vine” (Pilde 27, 1).

14. Cei ce nu știți ce se va întâmpla mâine.

Pe deșertăciunea vieții noastre o arată, rușinându-ne pe noi că întru aceasta [deșertăciunea] de aici cheltuim

viața noastră, și că întru vremelnice rele osteneala noastră se sfârșește. Și aceasta și David o zice: „Însă în chip trece omul, dar în zadar se tulbură” (Psalm 38, 7), adică [se tulbură] întru ceea ce nu este, care adică numai întru arătare se ipostăsuiește – căci astfel fel este chipul – ori întru ceea ce [arătarea care] nu este întru sineși ipostăsuită⁴⁴, ci numai întru asemănare și pildă a vieții celei adevărate care merge înainte⁴⁵.

Că ce este viața noastră? Că abur este, care la puțină vreme se arată, iar după aceea pierе. 15. În loc de a zice voi: dacă Domnul va voi și vom fi vii, vom face aceasta sau aceea.

Aburul este strângere și adunare de aer, care din înfocata căldură din umezeală în sus se ridică, și prea mică pricină are. Că pentru subțirătatea lui cea foarte multă, degrab din trupul care îl cuprinde se pierde, intrând prin trupul acesta și risipindu-se, precum în apă o mică umezeală.

Cu un astfel de lucru a asemănat viața noastră, și foarte cu bună-nimereală. Și după ce a curmat cuvântul cu o pildă ca aceasta, iarăși întorcându-se îi dă înapoi urmarea lui, care este într-acest chip: „Veniți acum cei ce ziceți: Astăzi și

⁴⁴ Sau ipostasiată, întemeiată, în-ființată, temeluită.

⁴⁵ Versetul acesta din psalmi și-a găsit diverse tâlcuiri la Sfinți Părinți. În linii mari zice de chipul dumnezeiesc din om, pe care acesta îl poate socoti fie ca provenind din nimic (ca o arătare, fantasmă), sau din altceva din afara lui Dumnezeu, fie ca pe o lucrare a Acestuia. Chipul, deși e dat de Dumnezeu, arată deopotrivă precaritatea omului și cinstea lui: deși este dumnezeiesc, omul îl poate lucra împotriva Acestuia și, implicit, contra lui însuși, căci nu se poate împotrivi lui Dumnezeu, care l-a creat, fără să se distrugă pe sineși în osebite feluri. „Arătarea” (φάσματι) de care zice aici, o constituie cele materiale ale acestei lumi, care sunt fantasme, trecătoare, care nu au ipostas propriu, nu sunt din veșnicie și sunt sortite schimbării și/sau pierii. „Omul în chip trece”, adică având asemănare/pildă/pricină/arătare a vieții celei adevărate, pe care o poate urma prin harul lui Dumnezeu, sau poate trece prin viață, „simplu”, doar „în chip”, fără asemănarea cu Dumnezeu, adică prin împlinirea poruncilor Lui.

mâine vom merge în cetatea aceea, și vom face acolo un an și vom neguțători, și vom dobândi. În loc de a zice voi: Dacă Domnul va voi și vom trăi, vom face aceea și aceea”.

16. Iar acum vă lăudați întru trufiile voastre;

În acest fel fiind urmarea cuvântului, nu aceasta făptuiește, ci, curmând prin pildă înșiruirea cuvântului, după acestea a adăugat și ceea ce lipsea, vrând ca prin icoana lucrului să arate deșertăciunea amăgirii lumii acesteia, care din mândrie se pricinuieste. Și într-acest chip este: „Vă lăudați întru trufiile voastre. Cine? Cei ce nu știți ceea ce se va întâmpla mâine. Căci ce este viața voastră?”, și celelalte. Iar prin acest „ce este viața voastră”, făcându-și cale înainte către această asemănare proastă, așa aduce asupra și pilda aceasta, prea potrivită făcându-o pe ea.

„Iar acum vă lăudați întru trufiile voastre.” „Trufaș” și „trufie” este sânguință către lucrurile ce nu sunt în-ființate⁴⁶. Pentru aceea și ἀλαζών (adică trufaș) se numește cel ce cu ἀλής⁴⁷, adică cu rătăcire trăiește.

toată lauda cea într-acest fel rea este

17. Deci celui ce știe a face binele și nu-l face, păcat este lui.

Pomenește iarăși de lauda cea deșartă, care din mândrie se obișnuiește a se naște. Și de ca și cum încheind cuvântul, aduce pe urmă că „rea este”, și dacă rea, apoi negreșit că de la cel rău este. Și nu se cade ca cei ce Domnului prin Sfântul

⁴⁶ Nu au ipostas întru ele, precum am zis mai sus.

⁴⁷ ἀλής înseamnă mulțime, gloată. Tâlcuitorul a corelat pare-se prefixul ἀλ al celor două cuvinte punându-le într-o oarecare înrudire. Însă termenii au oricum pricina lor: cel ce adică trăiește (mai mult) în mulțime nu poate să nu rătăcească și astfel să ajungă trufaș, căci dacă Dumnezeu ne cheamă la iubire, „lumea” nu poate să ne cheme decât la rătăcire întru trufie.

Botez s-au dăruit pe sineși să primească pe semănătorii celui rău. Și adăugând și pe acest „celui ce știe a face binele și nu-l face, păcat este lui”, pe mincinoșii dascăli iarăși îi învăță, ca să nu îndrăznească a învăța cele pe care ei mai-nainte nu le-au lucrat. „Că fericit este, zice, nu cel ce va învăța, ci care va face și va învăța” (Matei 13, 23). Că se cade ca lucrurile să povățuiască înaintea cuvintelor. Fiindcă pe credința cea prin sineși vădită⁴⁸ o vestește dreptul. „Că cel ce va strica, zice Domnul, vreuna din poruncile acestea prea mici, și va învăța așa pe oameni”, adică va învăța cele întru care el nu s-a ostenit, „prea mic se va chema” (Matei 5, 19). Iar mare este cel ce învață după ce va fi lucrat. Fiindcă și Însuși Dumnezeu-omul, dintru cele ce a început a face, dintru acestea și învățătura o făcea (cf. Fapte 1, 1). Într-acest fel mi se pare că este și aceea ce zice „Cel ce se laudă, în Domnul să se laude” (1 Corinteni 1, 31), în loc de „precum Domnul, pe acela avându-l dascăl și pildă”. Încă și când zice David: „Întru Domnul se va lăuda sufletul meu” (Psalm 33, 2), nu alt lucru zice, decât că sufletul, după poruncile Domnului umblând, va fi lăudat.

Capitolul 5

1. Veniți acum bogaților, plângeți și vă tânguți pentru ticăloșiile voastre care vin asupra-vă.

Pe scumpătatea și zgârcenia bogaților, plâns al lor îl face, poruncindu-le lor să se tânguiască, căci aceasta este plângerea, a celor ce întru stricăciune își învistiерesc bogăția lor, și la cei săraci nu o cheltuiesc; căci cheltuiala bogăției cea către aceștia nu s-ar pierde, pentru aceasta zicând și Parimiastul: „Trimite-ți pâinea ta peste fața apei” (Ecclesiastul 11, 2), adică peste ceea ce se pare a fi risipire și stricăciune, că aceasta se vede că se întâmplă pâinilor celor ce se aruncă pe apă, care

⁴⁸ ἐπιδεικνυμένην

nu pier, ci, prin risipire, odihnă și răcorire nouă ne pricinuiesc; răcorire adică când limba noastră va să se prăjească în văpaia cea de acolo.

2. Bogăția voastră a putrezit. Și hainele voastre mâncate de molii s-au făcut.

3. Aurul și argintul vostru au ruginit, și rugina lor spre mărturie asupra voastră va fi, și va mânca trupurile voastre.

„Putrezire” zice bogăției, adică hainelor ce sunt mâncate de molii, iar „rugina argintului și a aurului mărturisesc asupra voastră, muștrând și vădind scumpătatea și nemilosivirea voastră”.

Ca niște foc pe care l-ați învistiert în zilele cele de apoi.

Aici zice pentru venirea Domnului: „Veți afla pe bogăția voastră ca niște foc învistiert vouă spre piere”, care lucru și bogatul cel din Evanghelii l-a pățimit.

Acest cuvânt („ca niște foc...”), cu acest „bogăția voastră”, se cuvine a-l sintaxi, ca să fie așa: „Bogăția voastră, pe care ca niște foc o ați învistiert, și v-ați desfătat pe pământ, și ați benchetuit...”.

4. Iată plata lucrătorilor celor ce au secerat țarinile voastre, pe care voi o oprîți, strigă. Și strigările secerătorilor în urechile Domnului Savaoth au intrat.

5. V-ați desfătat pe pământ și ați benchetuit. Hrănit-ați inimile voastre ca în ziua junghierii,

Strigare este și muștrare asupra boierilor Iudeilor, care mâncau de tot pe săraci, și se îngrășau cu cinstele cele de la toți; dar spre junghierea stăpânirii romanilor și a mâinilor acestora se găteau, și mai ales că pe Domnul cel singur drept L-au osândit, Care nu se sfădea, nici nu striga L-au ucis.

ați osândit, ați ucis pe cel drept, care nu se împotriva vouă.

Fără putință de împotrivă-grăire, zicând acest „ați ucis pe cel drept”, la Hristos îl aduce. Iar prin adăugirea „nu se împotriva vouă”, de obște a făcut cuvântul și către ceilalți, care pe cele asemenea au pățimit de la Iudei. Poate încă și cu prorocie pe patima sa mai-nainte zicându-o⁴⁹.

6. Deci fiți îndelung-răbdători, fraților, până la venirea Domnului. Iată, lucrătorul de pământ așteaptă rodul cel scump al pământului,

După ce a prihănit benchetuirea boierilor Iudeilor și pe asprimea cea către săracii lor, se mută acum și către cei credincioși, și zice: „Văzând acestea, fraților, să nu vă smintiți, nici să vă mâhniți, ca și cum nici o izbândire n-ar fi gătită”. Și zice și de năvălirea romanilor, și de robia Iudeilor cea de aceștia făcută, pe care și venire a Domnului o numește; după cum și Ioan – cel ce pe pieptul Domnului s-a răzimat – adeverește, prin care zice pentru moartea sa, pe același Domnul punându-L înainte, că zice: „De voi vrea să rămână el până voi veni...” (Ioan 21, 22). Pentru că s-a prelungit și acestuia vremea vieții acesteia, până la luarea Ierusalimului, ba și puțin după aceasta.

Și cum că venirea Domnului, și aici, și la Ioan însemnează pieirea cea de tot a Ierusalimului, arătat este și de prorocul ce zice: „Iată Domnul vine, și cine va suferi îngrozirea Lui?”⁵⁰. Adică din pricină că venirea lui Dumnezeu aduce pedeapsă asupra necredincioșilor. Încă și Ioan cel cu cuvântul de aur⁵¹ întru oarecare din tâlcuirile sale, pe însuși cuvântul acesta tâlcuindu-l, adică „până voi veni”, zice că aceasta voiește să arate graiul acesta, adică pe pieirea cea de tot a Ierusalimului. Și încredințează acest lucru din rugăciunea

⁴⁹ Sfântul Iacov, de asemenea, a fost ucis de Iudei.

⁵⁰ Referință neidentificată. În *Migne* (col. 1183) se dă o referință la Maleahi, dar aceasta nu se regăsește nici în Septuaginta nici în trad. rom.

⁵¹ Ioan Gură de Aur.

celor trei coconi ce zice: „Așa să se facă jertfa noastră înaintea ta astăzi, și să se sfârșească în urma Ta” (cf. Septuaginta, Daniel 3, 40). Și ce este aceasta „în urma Ta?” După ce a trecut mânia Ta. Și când a venit? Când Nabuhodonosor a prădat Ierusalimul. Și pentru venire[a Domnului], acestea.

Însă zic oarecare din Părinți și aceasta, cum că aici „îndelungă răbdare” pe cea între dânșii, unii către alții o zice, iar „răbdare”, către cei din afară. Că cineva poate răbda îndelung pe cel pe care îl poate ajuta sau apăra; dar răbdă către cel cărui nu-i poate face nimic pentru a-i izbândi⁵². Pentru aceasta la Dumnezeu „răbdare” niciodată nu se zice, ci „îndelungă-răbdare”, iar la oameni răbdare.

mult răbdând pentru dânsa până ce va lua ploaie timpurie și târzie.

„Ploaie timpurie” este pocăința cu lacrimi cea din tinerețe; iar „târzie” este cea întru bătrânețe. Însă toate de iubirea de oameni a lui Dumnezeu sunt atârinate, pentru aceea și zice „până ce va lua”.

8. Fiți îndelung răbdători și voi. Întăriți-vă inimile voastre, că venirea Domnului s-a apropiat.

9. Nu oftați unii asupra altora, fraților, ca să nu vă osândați: Iată judecătorul lângă uși a stătut.

10. Luați pildă frații mei de rea-pățimire și de îndelungă-răbdare, pe prorocii care au grăit în numele Domnului.

11. Iată, fericim pe cei ce au răbdat; de răbdarea lui Iov ați auzit, și sfârșitul Domnului l-ați văzut⁵³, că mult-milostiv este și îndurat.

12. Iar mai-nainte de toate, frații mei, să nu vă jurați nici pe cer nici pe pământ, nici cu alt oarecare jurământ, ci să fie vouă da, da, și nu, nu, ca să nu cădeți în fățarie⁵⁴.

⁵² A-i ajuta/face dreptate.

⁵³ După traducerile mai noi: „Sfârșitul hărăzit lui de Domnul”.

⁵⁴ Traducerile mai noi pun „sub judecată”, însă vom vedea că acestea se înțelege după tâlcuire, nu după traducere.

Adică adevărea și întărirea voastră să fie întemeiată, și într-o adevăr, așijderea și lepădarea voastră. „Într-alt fel să fie, zice, mărturia vieții voastre, mai întemeiată adică decât jurământul. Iar dacă vreun fără de rușine, necucernicindu-se de viața voastră, ar îndrăzni să aducă asupra-vă jurământ, fie-vă vouă ce este da, da, și ce este nu, nu, în loc de jurământ.” „Mai-nainte de toate, frații mei, să nu vă jurați, nici pe cer nici pe pământ, nici cu alt oricare jurământ, ci fie-vă vouă așa, așa, și nu, nu, ca nu să nu cădeți în fățarie.” „Fățarie” zice pe osândire, care urmează celor ce fără de cruce se jură, și prin obișnuință pe jurământ îl aduc la făgăduințe strâmbe, ori și însăși aceasta, fățarnicia, însemnează aici numele, care unul fiind, altul se arată. Dar cum cade în fățarie cel ce se jură? Crezându-se prin jurământuri că este adevărat, dar urmându-i călcarea de poruncă, mincinos în loc de adevărat se arată.

Și-i oprește a se jura asupra lui Dumnezeu, din pricina jurământului strâmb [ce urmează de aici], și nici asupra cerului și a celorlalte, ca nu și pe acestea într-o cinstea lui Dumnezeu să le aducă⁵⁵. Că toți cei ce se jură, asupra celui mai mare se jură. Dar va zice cineva: dacă silit este cineva să se jure, ce i se cade a face? Zicem că frica lui Dumnezeu mai mare este decât nevoia celui ce îl silește.

Dar se va nedumeri cineva și pentru Legea cea Veche, dacă aceasta îl laudă pe cel ce jură asupra numelui Domnului, cum Legea Harului îl oprește a face acest lucru? Îi răspundem zicând că Legea cea Veche, depărtând pe Iudei de la a nu se jura asupra idolilor, le-a poruncit ca asupra lui Dumnezeu să se jure; precum și pentru a jertfi, a poruncit ca lui Dumnezeu să-I jertfească, smulgându-i pe dânșii de la jertfirea idolilor, iar după ce pe dânșii din destul i-a învățat a binecuvânta, atunci și pe jertfe ca pe niște nefolositoare le-a lepădat; și jertfă nu cea de dobitoace, ci pe sufletul cel zdrobit

⁵⁵ Adică să și le facă idoli.

spre jertfă căutându-l. Și care este acesta? Acela ce prin smerenie cu focul dragostei de tot se arde, în care fel era și cel al lui Pavel, care, pentru că se sminteau oarecari din cei credincioși, cu covârșire se ardea [pe sine] (cf. 2 Corinteni 11, 29).

13. Pătimizește rău cineva întru voi? Să se roage. Este cineva cu inimă bună? Să cânte [psalmi].

14. Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții bisericii, și să se roage pentru dânsul.

Cu reaua-pățimire se împreunează rugăciunea, ca mai ușoară ieșirea ispitelor să se facă celui ce se ispitește. Apoi, după ce prin rugăciune s-ar domoli cele ce ne supără pe noi, și întru a sa așezare ar veni sufletul, apoi atunci să cânte, ca cele bune mai mult să i se înmulțească lui. Pentru că pe vesela și nescârbicioasa așezare a sufletului, după Marele Vasile, numirile [rostirea] laudelor o dăruiesc. Că cel ce nu așa călătorește, nici o așezare ca aceasta nu a atins – pe care și David „cuvioșie” o numește (Psalm 29, 5), „cântați Domnului” îndemnând pe cei cuvioși ai lui – ci bârfire îndelungată săvârșește.

Ungându-l pe dânsul cu untdelemn în numele Domnului.

15. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav, și îl va ridica pe dânsul Domnul, și de va fi făcut păcate, se vor ierta lui.

16. Mărturișiți-vă unii altora păcatele și vă rugați unii pentru alții, ca să vă vindecați.

Acest lucru îl făceau și Apostolii – în vremea când Domnul petrecea împreună cu oamenii – unguând cu untdelemn pe cei bolnavi.

Mult poate rugăciunea dreptului care se lucrează.

17. Ilie om era asemenea nouă, pătimaș, și cu rugăciunea s-a rugat ca să nu plouă, și nu a plouat pe pământ trei ani și șase luni.

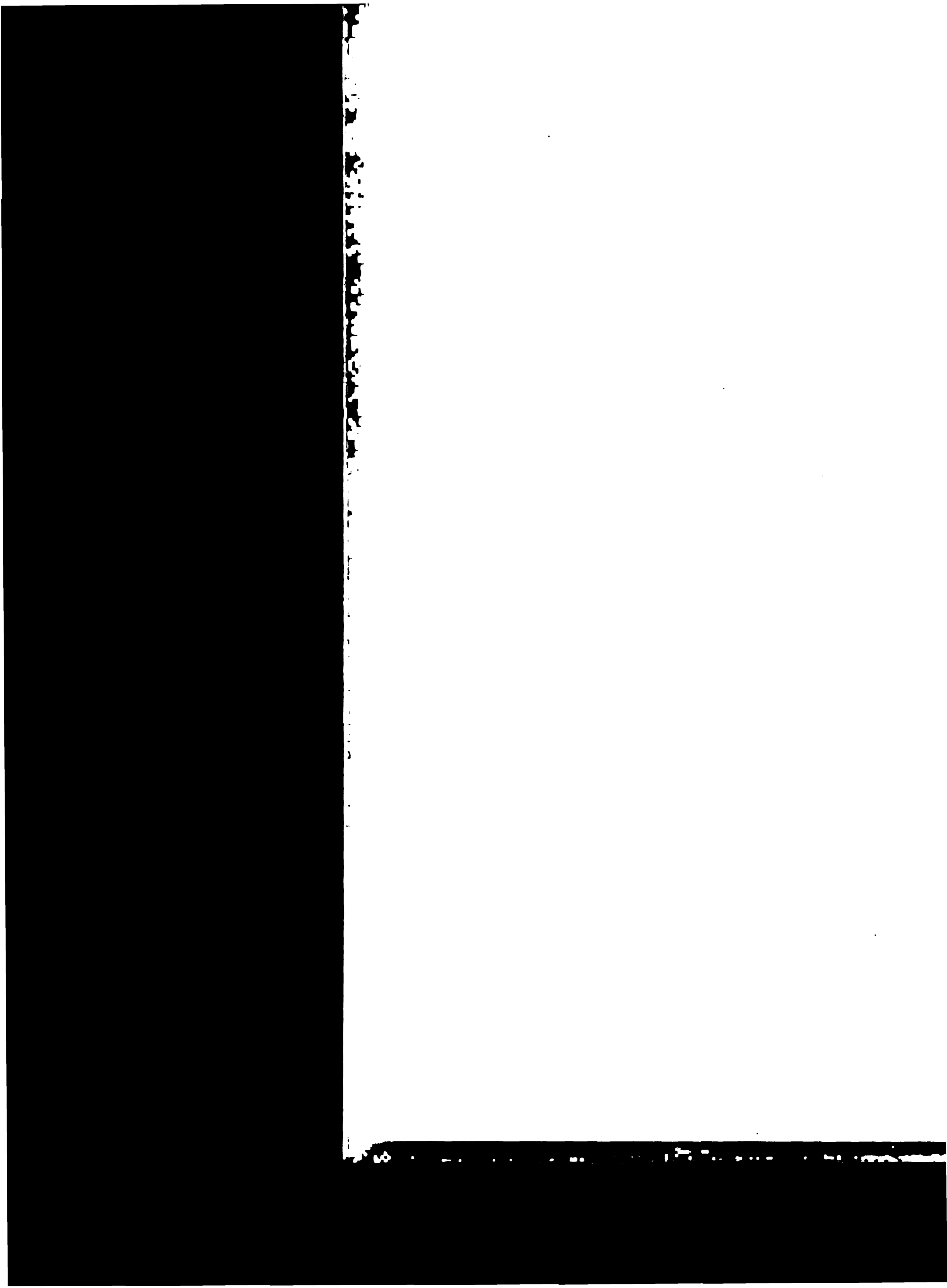
18. Și iarăși s-a rugat, și cerul ploaie a dat, și pământul rodul său a odrăslit.

„Se lucrează” rugăciunea dreptului, când și acela pentru care se roagă ajută prin necăjirea duhovnicească celui ce se roagă. Iar dacă, când alții pentru noi se roagă, noi la ospete ne îndeletnicim, și întru odihne și întru viață desfătată și slobodă, muiem și slăbim prin aceasta pe întinderea rugăciunii celui ce pentru noi se nevoiește. Și se face întru noi cuvântul Fericitului Petru: „Unul zidind și unul surpând, iar aceea nu înseamnă decât că se ostenesc în zadar” (cf. și Sirah 34, 25).

19. Frații mei, dacă cineva între voi s-ar rătăci de la adevăr, și îl va întoarce pe dânsul cineva.

20. Să știe că cel ce a întors pe acel păcătos din rătăcirea căii lui, va mântui suflet din moarte, și va acoperi mulțime de păcate.

Aceasta și Ieremia o zice (Ieremia 15, 9): „Că și de vei scoate cinstit din nevrednic, ca gura mea vei fi”. Că gură a lui Dumnezeu se face tot cel ce pe cuvintele Lui le vestește. Că zice: „Nu voi sunteți cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui Meu este Cel ce grăiește” (Matei 10, 20). Pentru aceea și pe cel păcătos îl oprește prin David de la a povesti dreptățile Lui (Psalm 49, 17).

Pricina celei dintâi Epistole a Sfântului Apostol Petru

Fiindcă Petru Iudeilor celor ce întru risipire erau, și se făcuseră creștini, le scrie epistola aceasta învățătoare. Fiindcă din iudei crezuseră, îi întărește pe dânșii. Și întâi adică tâlcuiește și dovedește, că credința cea întru Hristos de la proroci s-a vestit, și printr-înșii s-a propovăduit izbăvirea cea prin sângele Lui. Și cum că lor și neamurilor s-au binevestit toate acelea la care doresc și îngerii să caute. Apoi sfătuindu-i ca după vrednicia celui ce i-a chemat să petreacă, îi îndeamnă și pe împăratul să-l cinstească. Și poruncește și femeilor și bărbaților un cuget să aibă; și pentru obiceiuri, după ce i-a sfătuit cu puține, însemnează că și în iad s-a făcut de la Domnul propovăduirea aceasta pentru mântuire și înviere, ca cei ce au murit, mai-nainte să învieze adică, și să se judece în trup; și cu darul învierii să rămână, și cum că sfârșitul tuturor de aici s-a apropiat, și datori sunt toți gata să fie, ca cei ce răspuns vor să dea judecătorului, și așa sfârșește epistola.

Capetele aceleași Epistole a Sfântului Petru.

1. Pentru a doua naștere cea întru Hristos și pentru răbdarea ispitelor și mântuitoarea credință cea mai-nainte vestită de proroci.
2. Pentru nădejde și sfințire, și pentru neprimejdita petrecere cea datorată înfierii.
3. Pentru ca după vrednicia înfierii să viețuiască întru Hristos și spre folosul celor din afară, spre slava lui Dumnezeu.

4. Pentru supunerea cea către stăpânitori și pentru iubirea de frați și blagocestie¹. Întru care și *a.* Pentru supunerea robilor și pentru suferitoarea de rău răbdare cea pentru Hristos. *b.* Pentru ascultarea femeilor și pentru unirea lor cea de un gând cu bărbații lor și mântuirea cea întru Duhul spre închipuirea Sarrei. *c.* Pentru purtarea bărbaților față de femei și datoria lor către acestea. *d.* Pentru blândețea cea către toți suferitoare de rău, a cărei închipuire este iubirea de oameni a lui Dumnezeu cea din vremea lui Noe, și milostivirea² lui Dumnezeu față de noi prin Botez.

5. Pentru lepădarea faptelor rele și pentru luarea de-a doua oară³ a roadelor Duhului cele după osebirea darurilor.

6. Că prin împărtășirea cea cu Hristos datori suntem a stăpâni patimile cele firești. Și prin nădejdea cea întru Domnul a suferi pagubele și vătămrile cele de la alții.

7. Sfătuire preoților pentru cercetarea turmei.

8. Pentru smerita-cugetare, cea de obște a tuturor către fiecare, spre biruința cea asupra diavolului; rugăciune pentru desăvârșirea credincioșilor.

¹ εὐσέβεια, buna-cinstire, evlavia.

² Lit. împreună-pățimirea.

³ ἐπανάληψις. Termenul are și sensul de repetare, reluare, continuare.

Tâlcuire la Epistola întâi a Sfântului Apostol Petru

Capitolul 1

1. Petru, apostol al lui Iisus Hristos, nemernicilor⁴ celor aleși ai risipirii Pontului, Galatiei, Capadochiei, Asiei și Bitiniei.

2. După cea mai-nainte-cunoștință a lui Dumnezeu Tatăl, întru sfințirea Duhului, spre ascultarea și stropirea sângelui lui Iisus Hristos:

Pe acest „nemernicilor”, pentru „risipire”⁵ l-a zis, ori pentru că așa sunt numiți și toți cei ce după Dumnezeu viețuiesc în chip nemernic pe pământ. După cum și David zice că: „Nemernic sunt eu la Tine și străin ca și toți părinții mei” (Psalm 38, 17). Și însemnează graiul nedându-i același înțeles cu „străin”⁶ – că acesta însemnează pe omul care de aiurea, din altă parte a venit – ci prin el ia seama la ceva mai mult și mai prost [inferior]. Că precum decât lucrul cel statornic sau adevărat, lucrul cel [făcut/socotit] în treacă⁷

⁴ Termenul nu e folosit aici cu sensul său actual, care e cu totul nepotrivit cu etimologia. El înseamnă la bază „cel care vine”, adică călătorul, pribeagul, străinul, sau cel din diaspora, din *risipire*, cum se zice aici.

⁵ Pentru iudeii din diaspora.

⁶ De luat aminte că προσήλυτος, folosit aici, înseamnă și prozelit. Deci nemernic nu e același lucru cu străin, precum sugerează unii traducători de azi.

⁷ Trecător.

este mai prost, tot așa și nemernicului [băjenarului, veneticului] nemernicia. Și cu hiperbat⁸ se cuvine a înțelege scrisoarea cea pusă înainte, care [de fapt] se află așa: „Petru, apostol al lui Iisus Hristos după cea mai-nainte-cunoștință a lui Dumnezeu Tatăl, întru sfințirea Duhului, spre ascultarea și stropirea sângelui lui Iisus Hristos: har vouă și pace să se înmulțească”; iar celelalte să fie puse între acestea, căci arată pe aceia către care este scrisă epistola aceasta. Iar acest „după cea mai-nainte-cunoștință a lui Dumnezeu” l-a zis arătând că cu nimic nu este mai prejos decât prorocii, care și ei au fost trimiși, fiind deosebiți doar de vreme. Și cum că și prorocii au fost trimiși, zice și Isaia: „Ca să vestesc săracilor m-a trimis” (Isaia 61, 1). Și deși cu vremea Petru este mai pe urmă, nu însă și cu „mai-nainte-cunoștința lui Dumnezeu”, după aceasta arătându-se pe sine deopotrivă cu Ieremia (Ieremia 1, 5), care, mai-nainte de a se zidi în pân-tece, și cunoscut și sfințit a fost, și proroc la neamuri așezat.

Și de vreme ce prorocii alături de altele și pe venirea lui Hristos mai-nainte o au vestit (că pentru aceasta s-au și trimis), adaugă trebuința apostolatului, și zice că: „M-am trimis întru sfințirea Duhului, spre ascultarea și stropirea sângelui lui Iisus Hristos”, aceasta arătând că chipul apostolatului acesta este, ca să hotărască și să aleagă. Aceasta se arată prin sfințire, precum este și acest „îmi veți fi mie norod ales sfințit, adică ales, osebit de celelalte neamuri” (Deuteronomul 4, 2). Deci chipul apostoliei lui este ca să aleagă și să hotărască, prin darurile cele duhovnicești, neamuri supuse crucii și patimii lui Hristos, stropindu-se nu cu cenușă de junice – când trebuință ar fi fost ca [mai vârtos] de vătămarea cea din spurcăciunea păgânească să se curățească – ci cu sângele cel din patima lui Iisus Hristos.

⁸ Hiperbatul este o inversiune a ordinii naturale a cuvintelor, inversiune a topicii normale.

Împreună încă și mai-nainte propovăduiește pe muce-
nicia cea pentru Hristos, prin sângele Lui, a celor ce aveau
să creadă întru Dânsul. Că cel ce întru ascultare urmelor
dascălului urmează, negreșit nici el nu se va depărta de la
a-și vărsa sângele său pentru Cel ce și-a vărsat sângele Lui
pentru toată lumea.

har vouă și pace să se înmulțească.

„Har”, pentru că în dar, și pentru că ne mântuim fără a
aduce înainte ceva; „pace”, pentru că am greșit Stăpânului,
și între vrăjmași L-am așezat.

*3. Bine este cuvântat Dumnezeu și Tatăl Domnului
nostru Iisus Hristos, Care după mare mila Sa a doua oară
ne-a născut pe noi spre nădejde vie prin învierea lui Iisus
Hristos din morți,*

*4. Spre moștenire nesticăcioasă și nespurcată și ne-
veștejită,*

Bindecuvântează pe Dumnezeu, care mulțumire, pentru
bunătățile care i le dă lui, o aduce. Dar care sunt cele date?
„Nădejdea”, nu precum era locuirea în pământul hanaaneean –
cea prin Moisi, care era muritoare – ci „vie”. Și de unde are
viața? Dintru învierea din morți a lui Iisus Hristos. Că de vreme
ce El a înviat, de aceeași înviere va învrednici și pe cei ce prin
credința cea întru Dânsul se apropie de El. Deci „nădejde vie”
este ceea ce s-a dat, „moștenire nesticăcioasă”, nu pe pămâ-
nt, precum părinților noștri înviestierită, ci în ceruri, de
unde și pe veșnicie o are, care și mai mare este decât moș-
tenirea cea de pe pământ. Și pe lângă acestea, și păzire și
străjuire a credincioșilor (cf. v. 5). Fiindcă și aceasta s-a rugat
Domnul zicând: „Păzește-i pe dânșii, Părinte Sfinte” (Ioan 17,
11). Încă și întru „putere” (cf. v. 5). Și care este puterea aceasta?
Cea care ajunge până la descoperirea Domnului. Că dacă nu
ar fi puternică păzirea aceasta, nu s-ar fi întins până la aceasta.

Deci de vreme ce atâtea și unele ca acestea sunt cele date, nu e nicidecum nepotrivit ca și bucurie să urmeze celor ce le iau pe acestea.

păzită în ceruri pentru voi

5. Care întru puterea lui Dumnezeu sunteți păziți prin credință spre mântuire, gata a se descoperi în vremea de apoi.

„Dacă în ceruri este moștenirea voastră, apoi băsmuire⁹ este cea de o mie de ani așezare a voastră de pe pământ la starea cea dintâi.”¹⁰

6. Întru care vă bucurați puțin acum, de se cuvine, necăjiți fiind întru multe feluri de ispite,

7. Ca lămurirea credinței voastre, cea cu mult mai scumpă decât aurul cel pieritor, și prin foc lămurită să se afle,

Regula cuvintelor așa este: „Necăjiți fiind acum de este cu cuviință, de se și cade aceasta (că nu toți sfinții se necăjesc), în vremea de apoi vă veți bucura”. Pentru că acest „vă bucurați” în loc de timpul viitor s-a luat, ori și întru cel prezent, adică întru [cele de] „acum” (cf. v. 6), după cum și mai jos s-a pomenit. Și de vreme ce făgăduința dascălului nu bucurie, ci întristare învață, zicând că „în lume necaz veți avea” (Ioan 16, 33), adaugă lângă „bucurie” pe acest „puțin”. Și de vreme ce acesta [„puțin-ul”] este de scârbă [pricinuitor], adaugă pe acest „acum”, împreună-glăsuite zicând cu ale dascălului său. Că și Acela zice „în lume necazuri veți avea, dar întristarea voastră întru bucurie se va preface”. Deci, ori pe acest „acum”, pentru „bucurie” l-a adăugat – dată fiind bucuria ceea ce va să ne moștenească, și nu întru puțină vreme, ci în lungă și nemărginită – ori pentru „puțin”, la acest „necăjiți fiind” se înțelege că este adăugat, ca să fie așa: „De se cuvine *acum puțin a vă necăji* întru multe feluri de ispite”.

⁹ Literal ar fi „mitologizare” sau chiar „flecăreală”, „închipuire”.

¹⁰ Literal, „apocatastază”, găsim aici seminte ale vechiului hiliasm, pe care Apostolul Petru pare că îl combate, cel puțin indirect.

Dar de vreme ce pomenirea ispitelor tulburare putea să pricinuiască, pentru aceasta a adăugat pricina ispitelor, „că prin aceasta [pricina], lămurirea voastră mai arată și mai scumpă decât aurul se face”; fiindcă și el [aurul] dacă este lămurit prin foc, mai mult este iubit de oameni. Și a adăugat și pe acest „de se cuvine”, învățându-ne că nici tot credinciosul se ispitește prin necazuri, și nici tot păcătosul; dar nici că le merge bine de-a pururea fiecăruia dintr-aceștia: dreptii adică necăjindu-se, spre adăugirea cununilor pătimesc, iar păcătoșii, ca pe osânda păcatelor să o plătească.

Și nu toți dreptii se necăjesc, ca nu pe răutate lăudată socotindu-o, să urăști pe fapta bună. Nici toți păcătoșii se necăjesc, ca nu cumva învierea să nu fie crezută, și de ca și cum toți pe ale lor aici și le iau.

spre laudă și cinste și slavă întru arătarea lui Iisus Hristos;

8. *Pe Carele nevăzându-L Îl iubiți, spre Carele acum neprivind, dar crezând, vă bucurați cu bucurie negrăită și preaslăvită,*

9. *Luând sfârșitul credinței voastre mântuirea sufletelor.*

Pe pricina dreptilor celor ce rău-pățimesc aici prin acestea o arată, una adică mângâindu-i pe dânșii – căci prin necazuri mai cercați se fac, iar a doua, și mai sânguitori făcându-i, prin căci a adăugat pe acest „întru arătarea lui Iisus Hristos”; fiindcă vremea cea de atunci, cu arătarea ostenelilor multă laudă va dărui celor ce s-au nevoit. Și adaugă și alt oareșice [motiv] trăgător către răbdarea necazurilor: „Și care este Acesta pe care nevăzându-L Îl iubiți acum? Că dacă nevăzându-L pe Dânsul cu ochii trupului, numai din singură auzirea Îl iubiți, zice, socotiți câtă dragoste veți arăta, odată ce-L veți vedea pe Dânsul! Iar arătarea *întru slavă* se face (v. 7), „că dacă patima Lui așa pe voi v-a tras, apoi ce vă va face pe voi arătarea Lui cea cu necovârșită strălucire, când și vouă vă da dărui ca premiu mântuirea sufletelor. Deci ca unii ce împreună

cu Dânsul veți să vă arătați, și de atâta slavă vă veți învrednici, deopotrivă cu premiul acesta de acum arătând răbdare, veți avea pe toate ale scopului celui înainte pus.

10. Pentru mântuirea care o au căutat și au cercat prorocii, care au prorocit de harul ce era să fie spre noi,

Fiindcă despre mântuirea sufletului a pomenit, iar aceasta era nearătată și străină auzului, pe proroci îi aduce înainte, și cum că au căutat și au cercat pentru dânsa. Pentru că au și căutat, precum Daniil pentru cele viitoare (cf. Daniil 10, 11), care pentru aceasta și „bărbatul doririlor” s-a numit de îngerul cel ce vorbea cu dânsul. Și ce a căutat adaugă (cf. v. 11): întru care și în ce fel de vreme a arătat Duhul cele ce erau întru dânșii. Întru care? Adică întru cea de la sfârșitul veacurilor. Și în ce fel? Întru aceea în care cu multe feluri de robiri Iudeii, de către cea desăvârșită cinstire de Dumnezeu abătându-se, lesne-primiți s-au așezat întru taina lui Hristos. Și caută de vezi că zicând „Duhul lui Hristos” (v. 11), teologhisește pe Hristos. Și a arătat Duhul patimile lui Hristos, Care prin Isaia adică a zis: „Ca o oaie spre junghiere s-a adus” (Isaia 53, 7), iar prin Ieremia: „Veniți și să băgăm lemn în pâinea lui” (Ieremia 11, 19), iar pe Înviere, prin Osie, care a zis: „În ziua a treia vom învia înaintea Lui, și vom căuta să cunoaștem pe Domnul; ca o dimineață gata îl vom afla pe Dânsul (Osie 6, 2, 3). „Și s-a descoperit, zice, acestora, nu pentru dânșii, ci pentru noi” (v. 12). Și două lucruri are în vedere prin cuvintele acestea: arată atât purtarea de grijă a prorocilor, cât și aceea că, cei ce acum s-au chemat la credința lui Hristos, erau cunoscuți ai lui Dumnezeu, mai-nainte de întemeierea lumii. Deci, prin purtarea de grijă a prorocilor adică îi povățuiește pe dânșii ca nu nesupuși să se facă către cele prorocite lor de proroci; că nici fiii cei întregi-cugetători nu defaimă ostenele cele părintești. „Că dacă ei nimic a se folosi vrând, au căutat și au aflat, și aflând, încă și în cărți le-au pus, ca pe oarecare moștenire trimițându-le nouă, noi

nu ar fi cu dreptate, zice, către acestea cu defăimare să ne aflăm. Deci pentru aceasta nici pe acestea pe care le binevestim vouă, să nu le socotiți rele, ca să nu arătați deșartă bunăvestirea noastră. Deci pentru purtarea de grijă a prorocilor, acestea.

Iar cum că mai-nainte s-au cunoscut de Dumnezeu, [cu aceasta] îi înfricoșează, ca nu nevrednici pe sineși de înainte-cunoștința lui Dumnezeu să se arate, nici de chemarea cea de la Acesta, ci să se îndemne unii pe alții ca vrednici să se facă harului lui Dumnezeu.

11. Cercând în care și în ce fel de vreme le arăta Duhul lui Hristos, Care era întru dânșii, mai înainte mărturisind de patimile lui Hristos și de slavele cele după aceea.

12. Căroră li s-a descoperit că nu lor însuși, ci vouă slujeau cu acestea,

Deși ei, apostolii și prorocii, prin Duhul Sfânt au lucrat – prorocii adică pe prorocire, iar apostolii pe Evanghelie – totuși nici o deosebire nu este între aceștia și proroci. Deci se cade, zice, pe aceeași sârguință să o aduceți și voi, pe care și casnicii prorocilor, ca nu sub pedeapsa celor ce nu s-au supus prorocilor să vă supuneți.

Și se cuvine a mai însemna că prin acestea pe taina Treimii o descoperă Petru; pentru că a zis de Duhul lui Hristos, deci de Fiul și de Duhul, iar de Tatăl prin zicerea „din cer” (v. 12). Iar prin acest „din cer” nu vreun loc să înțelegi, ci după covârșire¹¹ a [locul] lui Dumnezeu, Celui ce înainte povățuiește.

care acum s-au vestit vouă prin cei ce bine au vestit prin Duhul Sfânt cel trimis din cer, spre care doresc îngerii să privească.

¹¹ Lit. „după perifrază”.

Cu arătarea pricinii de la aceia care mai-nainte s-au cinstit este îndemnarea. Că după ce a zis că prorocii ne-au slujit nouă la cele despre mântuirea noastră – acestea fiind atât de minunate, încât și îngerilor iubite au fost, și cum că iubite au fost lor acestea și dorite – le-a arătat apoi din cele care de bucurie la nașterea lui Hristos – adică „slavă întru cei de sus lui Dumnezeu” (Luca 2, 14) – se cântau.

Deci, după ce a zis acestea, adaugă și pricina lor, și zice: „Deci de vreme ce acestea ale noastre, tuturor erau dorite, nu numai oamenilor, ci și îngerilor, nici voi cu lenevire către acestea să vă aflați, ci întărindu-vă pe voi înșivă și cu bucurie aflându-vă” (Că aceasta arată acest „încingându-vă mijloacele voastre” [v. 13], care și lui Iov i se poruncește de la Dumnezeu; iar prin „mijloace” a însemnat pe cele ale cugetului). „Deci, așa gătindu-vă și trezvind-u-vă, desăvârșit să nădăjduiți spre bucuria cea adusă vouă”; că aceasta este pe care și cu puțin mai-nainte o pomenește, că adică întru a doua venire a Domnului se va descoperi.

13. Pentru aceea încingând mijloacele cugetului vostru, trezindu-vă desăvârșit, să nădăjduiți spre harul care se aduce vouă prin arătarea lui Iisus Hristos.

14. Ca niște fii ai ascultării, neprefăcându-vă cu poftele cele mai dinainte ale necunoștinței voastre,

15. Ci, după Sfântul care v-a chemat pe voi, și voi fiți sfinți întru toată petrecerea,

16. Căci scris este: Fiți sfinți, că Eu sfânt sunt.

„Prefacere” (v. 14) pe împreună-împrejur purtarea cea după lucrurile acestea de acum o zice, pe care unii din cei nebuni și fără de minte și acum zic că după lucruri se cade să se poarte. Deci pe aceasta ca pe o deșartă le poruncește să o lase, cu care ori întru știință, ori întru neștiință mai-nainte de aceasta s-au fost ținut. „Iar acum, zice, cu adevăratul Sfânt, Cel ce v-a chemat pe voi luând chip, sfinți și voi să vă faceți.”

17. *Și dacă chemați Tată pe Cel ce judecă fără alegerea fețelor [cu nepărtinire] după lucrul fiecăruia, întru frică vremea nemerniciei voastre să o petreceți,*

18. *Știind că nu cu argint sau cu aur, care se strică, v-ați izbăvit de petrecerea voastră cea deșartă care vi s-a dat din părinți,*

19. *Ci cu scumpul sânge al lui Hristos, ca al unui miel nevinovat și nespurcat,*

Îndoită pe frică o știe Scriptura: pe una adică mai-nainte curățitoare, iar pe alta desăvârșitoare. Cea mai-nainte curățitoare – adică care și stihierniță și [sau] bucherneră¹², adică învățătoare de buchii – este cea care, pentru frica celor lucrute de cineva, spre a fi întreg-cugetător îl cheamă, iar desăvârșitoare este cea care, pentru ca să se facă desăvârșit întru dragostea aceluia către care îi este prietenia, se sârguiește a se teme ca nu cumva ceva dintru acestea [ale dragostei/prieteniei] să-i lipsească lui, cu care cineva îndatorat foarte este celor ce îl iubesc. Așijderea celei dintâi [frici], cea învățătoare de buchii, este și cea zisă în psalmi: „Să se teamă de Domnul tot pământul” (Psalm 32, 8), adică cei cărora nu le pasă nicidecum de cugetarea cea cerească, ci doar de deșertăciunea cea pământească. Că ce vor pătimi când „se va scula să zdrobească pământul” (Isaia 2, 19)? Iar a celor de-a doua, adică a celei desăvârșitoare, și pe aceasta tot la David este cu putință a o afla, întru cele ce zice: „Temeți-vă de Domnul toți sfinții Lui, că nu este lipsă celor ce se tem de Dânsul” (Psalm 33, 9). Și iarăși: „Frica de Domnul curată, care rămâne în veacul veacului” (Psalm 18, 10). Deci pe această desăvârșitoare frică și Petru acum îndeamnă pe ucenicii săi

¹² Stihierniță traduce literal pe στοιχειωτικός, însemnând „cele elementare”, iar „bucherneră” e sinonim cu „bucoavnă” sau abecedar, adică cea care ne învață buchiiile (vezi mai jos), sau cunoștințe elementare de scris și citit, care aici se pot înțelege și în sens duhovnicesc, având în vedere frica curățitoare de care zice mai sus.

să o aibă în inimă, zicând că: „De vreme ce pentru îndurările cele negrăite ale lui Dumnezeu, Făcătorul nostru, fii ai Lui v-ați făcut, frica aceasta de-a pururea împreună-păzitoare cu voi să fie, ca cei ce din dragostea Făcătorului v-ați făcut astfel, iar nu din faptele voastre”. Și a făcut îndemnarea folosindu-se de multe: întâi [îndemnând] prin îngerii cei ce cu dorire către dânsel¹³ se aflau, apoi [2] din Scriptură, apoi [3] din cele de nevoie, că de vreme ce pe Dumnezeu Îl numește Tată, de nevoie este ca cel ce pofteste înfierea, lucruri vrednice de Tatăl său să facă, și a patra, [în vârtutea faptului] că nenumărate bunătăți au luat prin prețul dat pentru dânșii, iar acesta este sângele lui Hristos, Care preț de răscumpărare S-a dat pentru păcatele oamenilor.

Deci le poruncește acum pentru acestea [ca] în toată vremea vieții împreună-locuitoare să aibă pe frica cea desăvârșitoare. Că frica cea de-a pururea este [proprie] oamenilor celor desăvârșiți, ca nu ceva din cele desăvârșite să le lipsească.

Și caută de vezi ce zice Hristos: „Că Tatăl nu judecă pe nimeni, ci pe toată judecata o a dat Fiului” (Ioan 5, 22), și dacă e așa, cum acum Petru zice de Tatăl că judecă (v. 17)? Către care vom zice că și aceasta a zis Hristos: „Că nu poate Fiul de Sine să facă ceva, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând” (Ioan 5, 19). Și aceasta pe împreună-ființa Sfintei Treimi o arată, și cum că toată aceeașimea este acolo, și împreună-suflarea cea pașnică și neîmpărțită. Deci a zis cu nedeosebire că Tatăl judecă, fiindcă ceea ce ar zice cineva pentru vreuna din cele trei Fețe, de obște se socotește la toate.

Și într-alt fel: Domnul, fii numind pe Apostoli, și slăbănogului zicându-i: „Fiule, iartă-ți-se păcatele” (Matei 9, 2), nimic nepotrivit nu arată, ca și El Tată să se numească al celor născuți, pe care prin împărtășirea sfințeniei i-a născut.

20. Care era cunoscut mai înainte de întemeierea lumii, dar S-a arătat în vremile cele mai de apoi pentru voi,

¹³ Zice poate de „îndurările” sau „faptele” lor pomenite mai sus.

21. Cei ce printr-Însul ați crezut întru Dumnezeu, Care a înviat pe El din morți, și a dat Lui slavă,

Cu moartea lui Hristos a împreunat și Învierea. Că se teme de lesne-schimbarea întru necredință a celor de curând sădiți, din pricina ocării patimilor lui Hristos. Iar cum că taina lui Hristos nu este nouă – fiindcă și aceasta pe cei neînțelegători îi tulbura – ci de demult – mai-nainte de întemeierea lumii, păzită și învistiertă pentru vremea cea potrivită ei – s-a arătat cu adevărat și prorocilor celor ce pentru acestea au căutat, după cum a zis puțin mai-napoi. Și acum iar zice cum că mai-nainte de întemeierea lumii [era] cunoscută, iar acum luminat s-a arătat, adică s-a săvârșit. „Și pentru cine s-a săvârșit? Pentru voi. Că pentru voi, zice, L-a sculat pe El din morți.” Dar pentru ce „pentru voi”? „Ca curățindu-vă, zice, pe sinevă, întru ascultarea adevărului prin Duhul, credința voastră și nădejdea să o aveți întru Dumnezeu” (v. 22). Și pentru ce „curățindu-vă”? Căci Celui ce prin învierea din morți pe viața cea nesticăcioasă înainte o a început vouă, crezând voi, datori sunteți după Cel ce v-a chemat pe voi la nesticăciune, „întru înnoirea vieții să umblați”.

Iar cum că Tatăl, și acesta [Petru] și Pavel zic că a înviat pe Domnul din morți, să nu te tulburi. Că ducătoare-înlăuntru¹⁴ făcând pe dascălie, acum zice acestea. Și auzi pe Hristos zicând că pe Sineși se va scula, prin cele ce le zice: „Stricați voi biserica aceasta și în trei zile o voi ridica pe dânsa” (Ioan 2, 19). Și iarăși Însuși Hristos: „Stăpânire am să-mi pun sufletul Meu, și stăpânire am iarăși să-l iau pe dânsul” (Ioan 10, 18). Deci cu iconomie uneori Tatălui îi atribuie că a înviat pe Fiul, ca pe lucrarea Tatălui și a Fiului una să o arate.

ca credința voastră și nădejdea să fie întru Dumnezeu.

22. Curățind sufletele voastre întru ascultarea adevărului prin Duhul spre nefățarnică iubire de frați, din inimă curată să vă iubiți unul pe altul cu deadinsul,

¹⁴ Sau „introducătoare în taină”.

23. Fiind născuți a doua oară, nu din sămânță stricăcioasă, ci din nesticăcioasă, prin cuvântul lui Dumnezeu celui viu și care petrece în veac.

24. Pentru că tot trupul este ca iarba, și toată slava omului ca floarea ierbii: uscatu-s-a iarba și floarea ei a căzut;

25. Iar graiul Domnului rămâne în veac. Și acesta este graiul cel ce s-a binevestit întru voi.

Zicând „fiind născuți a doua oară, nu din sămânță stricăcioasă, ci din nesticăcioasă, prin cuvântul lui Dumnezeu celui viu și care rămâne în veac”, arată cu defăimare și pe lesne-stricăciunea slavei omenești, cu aceasta pe auzitor în taină vânându-l și trăgându-l [încurajându-l], ca de cele mai-nainte semănate de dânsul să se țină, că din cele care țin și care pururea-vecuiesc are/își ia statornicia, iar din cele care vin cu stricăciunea are/își ia ipostasul¹⁵.

Prin „iarbă” și „floare a ierbii” aseamănă viața noastră, care este mai slabă decât iarba, pe care și David o aduce spre încredințare. Și așa pe slava noastră, după ce o a netrebnicit, iarăși repetă și învață mai arătat, cine este cel ce de-a doua oară i-a născut pe dânșii prin graiul cel viu al lui Dumnezeu, și care rămâne în veac, și zice: „Și acesta este graiul cel ce s-a binevestit întru voi”; și adeverează cum că „în veac petrece”, după cum și Domnul zice: „Cerul și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece” (Matei 24, 35).

Și se cuvine a ști cum că acest „spre nefățarnică iubire de frați”, așa se cuvine a-l grai: „Din curată inimă unii pe alții

¹⁵ Trad. lit. Prin ipostas, aici se pot înțelege mai multe (origine, alcătuire, așezare, existență, dăinuire etc.). Mai teologic vorbind, socotesc că e vorba de moștenirea adamică a păcatului, care a luat diferite forme și care pricinuieste diferite slăbiciuni, lipsuri, rătăcirii ale omului, toate avându-și originea în neascultarea și viclenia primilor oameni; împotriva tuturor acestora Apostolul aduce înainte „nașterea cea de-a doua” care pune început încrederii în „cele ce țin” și care „pururi-vecuiesc”, de unde vine și „statornicia” care ne întărește, scăpându-ne de toate aceste slăbiciuni și răutăți.

să iubiți cu deadinsul, spre nefățarnică iubire de frați". Pentru că împlinirile faptelor se obișnuiesc a urma celor ce pentru dânsle se lucrează.

Deci, fiindcă prin întinsa dragoste cea din curată inimă a unora către alții urmează nefățarnica iubire de frați, e bine ca aceasta să-i povățuiască mai departe, adică acest „din inimă curată” să urmeze iubirii de frați. Însă se cuvine a însemna că și prepoziția εἰς, care la noi se tâlcuiește „întru, în, la și spre”, se cade a-l lua și a-l înțelege în locul lui διὰ (pentru), ca să fie „pentru iubirea de frați”.

Capitolul 2

1. Deci lepădând toată răutatea și tot vicleșugul și fățarniciile și zavistiile și clevetirile,

2. Ca niște prunci de curând născuți să iubiți laptele cel cuvântător și fără de vicleșug, ca printr-însul să creșteți spre mântuire,

3. De vreme ce ați gustat că este bun Domnul.

4. Către Care apropiindu-vă, ca de o piatră vie, de oameni cu adevărat nebăgată în seamă, iar la Dumnezeu aleasă și cinstită,

5. Și voi înșivă ca niște pietre vii vă zidiți casă duhovnicească, preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovnicești, bine-primate lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos.

6. Că scris este în Scriptură: Iată pun în Siôn piatră în capul unghiului aleasă, cinstită, și cela ce va crede întru dânsa nu se va rușina.

După ce a arătat covârșirea duhovniceștii nașteri de-a doua oară față de nașterea cea trupească, și după ce a pus de față deșertăciunea slavei cei muritoare, [socotind de aici] cum că nașterea este stricăcioasă, întinată și murdară, iar slava întru nimic de odraslele cele de primăvară nu se deosebește (dar nu cum că și cuvântul Domnului pătimește aceeași – că toată

slava omenească degrab încetează, dar nu și cuvântul lui Dumnezeu – că acesta are pe vecuire de-a pururea [v. 23], că aceasta îi voiește lui adăugirea „care s-a binevestit vouă” [v. 25]), de aici zice „lepădând toată răutatea”. Unele ca acestea prin aceste cuvinte puține arătând, vădește cum că nu este cu dreptate ca cei ce, după viața cea nesticăcioasă, de-a doua oară s-au născut, de cursele și lațurile răutății să se prindă; nici pe ceea ce nu este, mai mult decât pe ceea ce este să o cinstească (că răul nu este ființă, nici nu are, ci întru greșeala ființei celei născute petrece). Și multă este schimbarea și deosebirea dintre viața cea ipostatică, și cea care își are înființarea în altul.

„Iar aceia și de vicleșug datori sunt slobozi să se arate, zice, și de fățarie și de zavistie, și de toată clevetirea. Că și vicleșugul și fățaria departe sunt de adevăr și de cuvântul cel binevestit vouă; fiindcă vicleșugul, spre pieirea celui ce se amăgește se întinde, iar fățaria întru alterimea¹⁶ celui ce este se preface, împotriva cărora mântuitorul cuvânt, cel ce v-a învățat pe voi tainele, se vede că este îndreptat.” Iar „zavistia” și „clevetirea”, ce loc va avea întru voi, cei cu nerupta legătură a iubirii strânșii fiind, din nici un lucru din cele ce vă despart nu puteți să vă vătămați? Iar acestea, zavistia și clevetirea cum că pricini sunt ale despărțirii și ale neubirii de frați, aflăm din tragedia (adică pe întâmplarea) lui Cain, care prin „zavistie”, de frățeasca unire l-a rupt, și pe vicleșug și pe fățarnicie o a născut, și pe ucidere o a săvârșit; și nici de „clevetire”, cel ce zavistuieste, nu este curat, fiindcă destui sunt frații lui Iosif să încredințeze cuvântul meu, care ne numărate pâri asupra acestuia către tatăl lor au zis.

„Pentru aceasta, zice, de acestea de toate curățindu-vă, ca niște prunci de curând născuți apropiați-vă; că a unora ca acestora a hotărât Domnul că este Împărăția Cerurilor.” Și cu cuvântul cel fără de vicleșug hrănindu-vă, să creșteți

¹⁶ ἑτερότης sau „alteritatea”.

la măsura vârstei plinirii lui Hristos. „Că gustând [v. 3], adică prin lucrarea sfințitelor porunci ale Evangheliei sporind, cu simțirea ați cunoscut bunătatea învățaturii (Că simțirea decât tot cuvântul către cunoștință mai lucrătoare este, fiindcă și lucrul care întru cercare vine, decât prin tot cuvântul mai dulce este). Deci gustând bunătatea Domnului, și voi pe dulceața bunătății unii către alții arătându-o, și ca peste o piatră vie din capul unghiului pe sine zidindu-vă – care de oameni nebagată în seamă este, iar la Dumnezeu cinstită este și aleasă și de proroci vestită – să vă strângeți către sine prin dragoste, unindu-vă și alcătuindu-vă spre împlinirea casei cei duhovnicești, nimic de defăimarea oamenilor grijindu-vă, că și Hristos, piatra cea din capul unghiului, nu a fost băgat în seamă de aceștia. Încă și alcătuindu-vă, și întru casă duhovnicească pe sine săvârșindu-vă, și întru preoție sfântă arătându-vă, să aduceți jertfe duhovnicești; că să nu socotiți că, dacă pe legătura unora către alții, care prin dragoste se ține, nu o veți avea, jertfe fără de prihană veți aduce lui Dumnezeu, că zice: «Ridicând, mâini cuvioase, fără de mânie și fără de gânduri» (1 Timotei 2, 8).” Căci cum [se poate ca], cel ce prin rugăciune se sârguiește pe sine să se unească cu Dumnezeu, va dobândi aceasta, dacă el pe sine, prin mânie și prin gânduri rele, de fratele său se rupe și se dezleagă?

7. Drept aceea, vouă celor ce credeți, cinstea, iar celor necredincioși, piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului,

8. Și piatră de poticnire și piatră de sminteală, de care se poticnesc cei care nu se pleacă cuvântului, spre care au și fost puși.

„Drept aceea vouă cinstea” se cuvine a-l subînțelege prin [introducerea lui] „s-a dat”. Iar cele de aici înainte așa: „Deci vouă vi se cuvine [dă] cinstea de la Dumnezeu”, Cel ce a zis acest „pun”, adică [vrea să zică că] cinstea se împarte.

Iar celor nesupuși aceasta le zice Dumnezeu și acum: „Iată, pun în Sion piatră de poticnire, care va fi și piatră de smin-teală. Iar piatră adică de poticnire va fi celor neplecați, care se vor și poticni neplecându-se cuvântului, spre care au și fost puși” (cf. și Romani 9, 33).

Deci toată înțelegerea va fi așa: „Iată, pun în Sion piatră în capul unghiului, cinstită, aleasă, și cel ce va crede întru dânsa, nu se va rușina. Cinstită, vouă, celor credincioși, iar necredincioșilor și neplecaților, piatră de poticnire; pe care piatră adică ziditorii n-au băgat-o în seamă, dar aceasta s-a făcut în capul unghiului, împreunând adică pe cei ce cred întru dânsa. Iar celor neplecați, piatră de poticnire, care se împiedică de cuvântul Evangheliei, spre care au și fost puși”. Iar acest „spre care au și fost puși”, nu ca de la Dumnezeu s-a zis celor la acesta hotărâți și osebiți, că nici o pricină de pierzare nu se dă de la Cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască (1 Timotei 1, 15), ci celor ce pe sineși [ca niște] vase ale urgiei s-au săvârșit, și nesupunerea le-a urmat și pe eiși întru rânduiala la care s-au gătit s-au pus.

Că dacă de sineși stăpânitor s-a făcut omul, fiindcă este fire cuvântătoare, iar de-sineși-stăpânirea nu este cu putință a o sili, apoi nu ar fi fost cu cuviință să prihănească cineva cuvântarea [rațiunea] care l-a învrednicit pe acesta de o soartă [parte] ca aceasta, pe care, prin lucrurile sale, cel ce pe acestea le-a lucrat, și-a logodit-o luiși.

Iar „piatră din capul unghiului” s-a numit Hristos, căci pe cei doi pereți, care pe casa cea duhovnicească o săvârșesc, adică pe cei din neamuri și din iudei, prin zidirea cea deasupra împreunându-i, și într-o încheietură strângându-i, acelora adică pe jertfele cele nefolositoare pierzându-le, iar acelora pe disidemonie [drăceasca superstiție] întru blagocestie schimbându-o.

9. Iar voi norod ales, împărătească preoție, neam sfânt, norod spre câștigare, ca să vestiți bunătățile Celui ce v-a chemat pe voi dintru întunerec la minunata Sa lumină;

10. Care oarecând nu erați norod, iar acum norodul lui Dumnezeu; care erați nemiluiți, iar acum miluiți.

După ce a prihănit răul nărav al celor neplecați și nesupuși, și a arătat în ce chip ei loruși s-au făcut pricinuitori de nesupunere, acum se mută către lauda celor ce pe cele bune au isprăvit, și zice: „Că voi, cei ce pe cele bune ați isprăvit și ați lucrat, sunteți neam ales, împărătească preoție”. De ca și cum ar fi zis că: „Pentru învârtoșarea și nesupunerea lor s-au poticnit de piatra cea din capul unghiului, și pentru aceasta nu împreună s-au zidit; iar voi, pentru buna supunere, împreună v-ați zidit într-o împărătească preoție, ca un norod ales, ca un neam sfânt”. Însă ca nu cu lauda cea de prisosit să-i slăbănogescă pe dânșii, – și într-altfel: și ca nu cumva să se pară că cu moștenire se află ei neam sfânt, și câte cele de aici înainte, și cum că din pricină că sunt neam al lui Avraam și niciodată nu s-au poticnit, de această cinste s-au învrednicit – adaugă împilându-le cugetul lor, și zice că: „Să nu cugetați mare pentru neam: cum că pentru Avraam v-ați ales într-o împărătească preoție; căci cei ce dintru dânșul au ieșit, deosebită aveau preoția de împărăție. Deci nu pentru/prin Avraam sunteți neam sfânt, norod ales, și într-o împărătească preoție osebiți, ci prin/pentru Hristos, care și preot după rânduiala lui Melchisedec a fost, și împărat blând, drept și mântuind” (cf. Psalm 109, 4; Zaharia 9, 9).

„Deci de la Dânsul, Cel ce pe amândouă vredniciile le-a avut, prin Sfântul Botez de-a doua oară născându-vă, după cuviință și neam ales v-ați făcut, și împărătească preoție. Și acest bine îl aveți cu mila Celui ce v-a chemat de la întuneric la minunata Sa lumină. Pentru aceea prin lucrurile luminii celorlalți oameni vestiți bunătățile Lui. Acest bine, zice, din iubirea de oameni a aceluia îl aveți; fiindcă voi, cei ce sunteți miluiți, nu erați oarecând norod.”

Și mai neîngreunat făcând cuvântul, de la Osie încredințează cuvântul defăimării. „Deci vestiți prin lucrarea cea bună bunătățile lui.” Și cum o binevestești? Însuși Domnul îi învață

prin acelea care zice: „Așa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre cele bune, și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Iar „norod spre câștigare”, în loc de „de avuție”, adică care este pus spre moștenire. Că toți adică sunt zidire a lui Dumnezeu, iar avuție numai cei ce singuri prin a loruși bună-lucrare se învrednicesc de aceasta.

11. Iubiților, rogu-vă pe voi ca pe niște nemernici și străini, să vă feriți de poftetele cele trupești care se oștesc asupra sufletului;

12. Petrecerea voastră întru neamuri bună avându-o,

Cea de aici înainte, așa: „Iubiților, rogu-vă pe voi, ca pe unii ce sunteți străini și nemernici ai lumii acesteia, să vă depărtați de poftetele cele trupești care se oștesc asupra sufletului. Rogu-vă încă și aceasta, ca între neamuri petrecerea voastră bună să o aveți” – că s-a mutat acest „să o aveți” în locul lui „avându-o”. Și este obicei al dascălilor ca după cuvântul cel dogmaticesc pe cel năravnic [moralicesc] să-l aducă înainte, care lucru și fericitul acesta îl face acum. Și „iubiți” pe dânșii, nu „iubindu-se” îi numește, că întru toate sunt doriți. Că cei ce pentru oarece se au bine, se zic că se iubesc, nu [că sunt] iubiți. Iar poftetele trupești zice că oștesc asupra sufletului; fiindcă și după fericitul Pavel, „trupul poștește împotriva duhului” (Galateni 5, 17). Căci poftetele trupului, care împrejurul dobândirii celor dulci se îndreaptă, tulbură gândul, și robitește pe suflet îl fac.

ca, pentru aceia care vă clevetesc pe voi ca pe niște făcători de rele, din faptele voastre cele bune văzând, să slăvească pe Dumnezeu în ziua cercetării.

Zicând de clevetitorii noștri, aduce în mijloc pe păgâni, iar „zi a cercetării” pe cercarea și iscodirea lumii o numește. Că cercare de dânșii a vieții noastre făcându-se [ei/lumea], apoi întru cea dimpotrivă a socotelii lor aflându-se lucrurile,

și ei la rându-le către cele de care se rușinează se vor îndrepta, și Dumnezeu se proslăvește.

13. Deci supuneți-vă la toată omeneasca zidire, pentru Domnul, ori împăratului, ca celui ce este mai presus,

14. Ori domnilor, ca unora ce de el sunt trimiși spre izbândirea făcătorilor de rău și spre lauda făcătorilor de bine.

15. Că așa este voia lui Dumnezeu, ca bine făcând voi, să înfrânați necunoștința oamenilor celor fără de minte,

„Zidire omenească” pe stăpâniile cele hirotonisite [puse] de împărați le zice, ori și pe înșiși împărații, fiindcă și ei de oameni s-au rându, adică s-au pus. Că știe Scriptura ca și pe punere, zidire să o numească, precum întru cea către Efeseni zice Pavel: „Că să zidească pe cei doi într-un om nou” (Efeseni 2, 15). Deci zice: „Supuneți-vă stăpânitorilor celor lumești, însă supuneți-vă pentru Dumnezeu, precum Domnul a poruncit”¹⁷. Și ce a poruncit Domnul? „Dați cele ale Chesarului, Chesarului, și cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu” (Matei 22, 21). Drept aceea, dacă ar porunci ceva ce este afară de porunca lui Dumnezeu, nu se cuvine a vă supune lor.

Aceasta încă și Hristos o a poruncit, încă și ucenicul Său acum, ca să nu poată elinii a zice că răsturnare a vieții aduce creștinătatea și pricină de neorânduială este și de tulburare.

Și a adăugat acest „pentru Domnul” și pentru cei credincioși. Că cu putință era să zică cineva dintre dânșii că dacă de Împărăția Cerurilor pe noi vrednici ne-a făcut, și mare vrednicie împrejurul nostru prin creștinătatea aceasta ne-a pus, pentru ce iarăși pe noi ne netrebnicește, stăpânitorilor lumești supunându-ne pe noi? „Deci oricine zice acesteia, învață-se, zice, că nu al meu este cuvântul poruncii acesteia,

¹⁷ Cu alte cuvinte, supunerea datorată stăpânirii să se împlinească în măsura în care aceasta urmează unei rânduiei dumnezeiești (pedepsirea făcătorilor de rău etc.

ci al Domnului." A arătat aceasta încă și Petru, căroră și la ce fel de stăpânitori se cade a ne supune: celor ce fac izbândă dreptății. Iar pe urmă aduce și pricina: că și voia lui Dumnezeu este, și pentru că voirea noastră cea pentru supunere este arătare a bunătății noastre către stăpânitori; și pentru că mai mult rușinează pe cei necredincioși. Pentru aceia adică, care ca niște trufași asupra noastră clevetesc, văzându-ne pe noi și smeriți și plecați întru acelea care se cuvin, *mai mult* se rușinează.

16. Ca cei slobozi, și nu ca și cum ați avea slobozenia acoperemânt răutății,

Urmarea cuvântului este așa: „Supuneți-vă ca niște slobozi; și nu ca și cum ați avea pe slobozenie acoperământ al răutății, ci ca niște robi ai lui Dumnezeu; nu numai pe stăpânitori, ci și pe toți [ceilalți] cinstiți-i, pe frăție adică iubindu-o, iar de Dumnezeu temându-vă, și pe împărat cinstindu-l". Iar acest „ca niște slobozi”, Ioan, adică Hrisostomul, așa a tâlcuit zicând: „Căci ca să nu zică «ne-am slobozit de lume, cetățeni cerești ne-am făcut, și tu iarăși ne supui pe noi stăpânitorilor, și ne poruncești să-i ascultăm?». Deci pentru aceasta zice «supuneți-vă ca niște slobozi», adică ca cei ce ați crezut Celui ce v-a slobozit și v-a poruncit să faceți aceasta. Și așa nu vă veți prepune de răutatea socotelii¹⁸ – adică cum că aveți slobozenia drept acoperământ al nesupunerii și al neascultării – prin care lepădați supunerea și ascultarea”.

Se poate încă și după altă privire a zice ceva despre dânsul: „Slobod după Domnul este cel ce nici unui lucru din cele fără de rânduială și necuvioase nu se supune”.

Deci, fiindcă a vieții întru fățarie, nu este lucru al celui slobod, ci al celui supus patimilor, adică a plăcerii de sineși, ori și a altei dezmierdări urâte – că străin lucru este acesta și străin de robii lui Dumnezeu – poruncește acum ca supunere

¹⁸ Nu veți fi suspectați din pricina răutății socotelii.

să arate stăpânitorilor fără de vicleșug în nărav și cu așezare bună, și care nu cu vrăjmășie se află către dânșii, ca cum silită să facă pe ascultare; vrea să zică adică „ca nu cumva o răutate ca aceasta să se tăinuiască întru voi”, ca neviclenia și simplitatea năravului să se facă drept acoperământ al ascultării la arătare, fără a săvârși aceasta din așezare/voire pe aceasta.

Pentru că acest „nu ca și cum ați avea slobozenia acoperământ răutății” într-acest fel este, ca în scurt să zic: „Simplii și nevicleni după [înfățișarea] cea văzută fiind, ca sub un acoperământ al slobozeniei, iar cu cercarea cumpliți¹⁹ și împotriva chipului celui văzut²⁰ aflându-vă”.

ci ca robii lui Dumnezeu.

17. *Pe toți cinstiți, frăția iubiți, de Dumnezeu vă temeți, pe împăratul cinstiți.*

18. *Slugile supunându-se întru toată frica stăpânilor, nu numai celor blânzi și buni, ci și celor aspri.*

19. *Pentru că aceasta este har înaintea lui Dumnezeu, dacă cineva pentru conștiință suferă scârbă pătimind cu nedreptate.*

20. *Că ce fel de laudă este, dacă păcătuiind și pedepsindu-vă, veți răbda? Dar dacă bine făcând și pătimind, veți răbda, aceasta este har înaintea lui Dumnezeu.*

21. *Că spre aceasta v-ați chemat, că și Hristos a pătimit pentru noi, nouă lăsându-ne pildă, ca să urmați urmelor Lui,*

22. *Carele păcat n-a făcut, nici s-a aflat vicleșug în gura Lui,*

Vezi cu deadinsul cum lui Dumnezeu pe „frică” zice să o dea, iar împăratului pe cinste. Drept aceea dacă lui Dumnezeu pe frică se cuvine a o da – Celui ce poate și pe suflet și pe trup a-l pierde – apoi nu ni se cade să ne supunem

¹⁹ Δεινοί, trad. lit. Mai liber „înfricoșător de puternici”.

²⁰ Adică nefățarnici, neipocriți.

împăraților, când la ceva din cele fără de rânduială ne-a porunci nouă. Că frica cea către Dumnezeu știe a birui și pe cinstea cea către împărați. Iar mai vârtos pe dânșii și de cinste îi va lipsi, cel ce de dânșii spre rele este silit, după Sfântul ce a zis: „Defăimat să fie înaintea Lui cel ce viclenește” (Psalm 14, 4).

Iar acest „slugile...” se cuvine a-l subînțelege așa: „Slugilor, fiți supunându-vă”, asemenea ca și mai jos (cf. 3, 1), adică la cuvântul „...Femeile, fiți supunându-vă”. Iar frica prin multe locuri zicându-se (multe însemnări are): de pildă frica care vine din conștiință, care și evlavie se numește; se zice frică și cea pătimitoare, care pentru cercarea²¹ chinurilor se face, prin care și fiarele se tem; iarăși se zice frică și cea mai-nainte începătoare²², care le urmează celor ce se apropie de Domnul, pentru că știi întru eiși că sunt multe care către pedeapsă îi cheamă, cu care și curva cea din Evanghelii temându-se, s-a apropiat de Domnul; dar și cea desăvârșitoare, iarăși frică se zice, care și tuturor sfinților de-a pururea este de față, care se tem ca nu cumva să le lipsească ceva din cele cuvenite dragostea celei desăvârșite.

Deci de atâtea ori frică zicându-se – de nu și prin acestea toate cu dreptate ar fi ca și robii să se poarte înaintea stăpânilor lor – nu ar opri, cel ce acum sfătuiește, ca întru toată frica și robii să se supună stăpânilor lor; că amândouă, și cele stăpânitoare²³, și cele desăvârșitoare de față fiind, bine îi întocmește pe dânșii: [cu] aceea adică ca niciodată pentru vreo greșeală să se vadă că au pătimit ceva din cele nesuferite și netămăduite, și aceea ca nimic neplăcut să nu gândească că au lucrat înaintea stăpânului lor.

Deci acum numește „frică” pe cea prin conștiință, adică care se face împreună cu știința dreptei socoteli, care este

²¹ Experierea.

²² προκαταρκτικός, care predisune la, se face pricinuitoare de.

²³ Fricile sau cinstele datorate stăpânirii lumești sau dumnezeiești.

aceea când, nimic greșind robii, de la stăpânii cei necinstiți față de robii lor se pricinuiește.

Deci pe frica aceasta de laude învrednicindu-o, poruncește ca să o primească cu răbdare. Fiindcă cel ce pentru păcate, ori pentru cele lucrate, ori pentru ca și să nu se lucreze [păcatele] se păzesc, rabdă orice pentru dânsule ar pătimi, a robilor celor mulțumitori și a celor care către îndreptare caută este și aceasta. Dar nu încă de atâta filosofie este vrednică, pe câtă se învrednicește aceea care, atunci când, deși nu știe de nici un rău întru sineși, rabdă cu mulțumită.

Aceasta mare bunătate este, aceasta este care de puțini se săvârșește, aceasta este care și la Dumnezeu dobândește primire, ca ceea ce cu patimile lui Hristos se întrece. Fiindcă și El, nu pentru ale Sale păcate a păcătuit, că păcat n-a făcut, ci pentru noi și pentru ale noastre a pățimit. „Că pentru fărădelegile norodului Meu”, adică pentru fărădelegile norodului, „s-a adus spre moarte”, zice prorocul (Isaia 53, 8). Deci lăudată se socotește frica aceasta, dar însă și cu celelalte frici voiește să fie împrejur ținută și stăpâniți robii. Și arătat este din ceea ce zice mai sus: „Întru toată frica” (cf. 18).

Însă mai mult a pus împotriva celorlalte frici pe frica cea pentru conștiință, iar cum că numai lucrul acesteia este vrednic de laudă, cu prea vădit cuvânt a hotărât; fiindcă celelalte frici au pricina mâniei stăpânilor celei asupra lor, adică a robilor, iar aceea nimic nicăieri.

23. Carele ocărându-se, împotriva nu au ocărât, pătimind, nu au îngrozit, ci se da pe sineși celui ce judecă cu dreptate;

24. Carele păcatele noastre însuși le-a ridicat în trupul Său pe lemn, ca păcatelor murind, dreptății să viețuim,

Poate va zice cineva: cum zice acum Petru că Domnul, ocărât fiind, n-a ocărât împotriva, și cum pătimind, nu îngrozea?, fiindcă Îl vedem pe Dânsul și „câini” numind pe unii din Iudei, și „orbi” pe farisei, și de Iuda zicând „că mai bine era de nu s-ar fi născut omul acesta”, și „mai ușor va fi sodomenilor decât cetății aceleia” (Matei 10, 15).

Zicem însă, că nu spune aceasta, că nu a ocărât adică Domnul, ori că nu a îngrozit, ci, când ocărât era, nu împotriva ocăra, nici când pătimea, nu îngrozea. Iar deși a ocărât ceva, nu se punea împotriva celor ce îl ocărau pe El, ci certându-i și muștrându-i pe cei nepăsători. Iar ocărât fiind, când a auzit „drac ai” (Matei 11, 13) de la aceia care cu ocări se puneau asupra Lui (Matei 11, 19); și iarăși, că „cu domnul dracilor scoate pe draci”, și „iată om mândăcios și de vin băutor”, oare împotriva i-a ocărât pe dânșii? Nicidecum! Ci aceloră adică le-a zis: „Dacă Eu cu Belzebul scot pe draci, apoi fiii voștri cu cine vor scoate?” (Matei 11, 17). Iar celor ce Îl numeau pe Dânsul „mândăcios și de vin băutor” (cf. Matei 11, 19), le-a pus împotriva jocul copiilor celor ce jucau în târg și ziceau: „Fluierat-am vouă și nu ați jucat; plâns-am și nu v-ați jeli” (Matei 11, 17). Încă și răstignindu-se și rău-pătîmind, se ruga mai vârtos pentru cei ce îi făceau rău, dar nu-i îngrozea, dar pe Iuda îl îngrozea, oprindu-l pe dânsul de la vânzare. Așijderea și pe cei ce nu au primit pe ucenici – adică spre găzduirea străinilor – mai rău oareșice decât sodomitenii a hotărât că vor pătimi – prin frică îndemnând pe auzitori către cele de mântuirea lor. Drept aceea prea adevărat este cuvântul lui Petru, care prin pildele Domnului spre nepomenirea de rău îi îndeamnă.

Iar acest „se da pe sineși Celui ce judecă cu dreptate”, adică lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui, celui ce fără de căutare în față după dreptă judecată în divanul cel ce va să fie va judeca.

cu a Cărui rană v-ați vindecat.

25. Că erați ca niște oi rătăcite, ci v-ați întors acum la păstorul și păzitorul²⁴ sufletelor voastre.

Căci bătut fiind de Pilat, și rane pe trup purta.

²⁴ Lit. „episcopul”.

Capitolul 3

1. *Așijderea și femeile, plecându-vă bărbaților voștri, așa încât, măcar deși sunt oarecare care nu se pleacă cuvântului, prin purtarea femeilor, fără de cuvânt să fie dobândiți,*
2. *Văzând petrecerea voastră cea întru frică curată.*
3. *A căror podoabă să fie nu cea din afară, a împletirii părului și a înfășurăturii aurului sau a îmbrăcămintei hainelor,*

Prin toate acestea pe cuvântul cel năravnic²⁵ încheindu-l, prin împărați, prin domni, prin stăpâni, prin robi [dând pildă].

Împăraților, adică și domnilor căroră se cade, întru acelea care se cuvin legiuiește să se supună supușii, arătând prin aceasta că și înșiși stăpânitorii, [ca o] oarecare scânteie a dreptății având legile, câte adică după dânsese vor face, nu se vor osândi, iar câte afară de acestea și fără de judecată și tirănește, întru acestea vor și pieri. Că spre folosul neamurilor s-a dat lor legea, după cum și Pavel strigă. Încă și stăpânitorii asemenea spre oarecare folos s-au încredințat legilor, iar nu precum oarecare rău-socotesc că a diavolului este stăpânirea cea de pe pământ, diavolului întru aceasta ajutându-i, care a zis către Domnul: „Acestea toate s-au dat mie, și căroră voi vrea, le voi da pe dânsese” (Luca 4, 6). Căci cu porunca Acestuia se fac și se pun împărați, care spre îndreptarea celor răi se fac și se pun împărați, care spre îndreptarea celor răi se dau și se hotărăsc, fiindcă diavolul silește pe oameni ca nicidecum într-acest fel să petreacă.

Că stăpâniri și stăpânitori de la Dumnezeu s-au dat: unii adică spre păzirea dreptății și spre îndreptarea și folosul supușilor, iar alții pentru frica spre pedeapsă și îngrozirea păcătoșilor, iar alții și ca pe cei ce i-a ocărât, după vrednicie să-i pedepsească.

²⁵ Sau moralicesc.

Deci, după ce a arătat aceasta, și cum că a se supune acestora este lucru bun, iar a nu se supune este rău, asemenea [a arătat] încă și robilor, precum am zis, după ce a făcut pomenire și de robi, și de stăpâni, se mută acum și către învățătura femeilor.

Și zice pentru femei: că se cade acestora la două lucruri să se sânguiască, ca să se supună bărbaților lor, și de toată podoaba și înfrumusețarea străine pe sineși să se arate, urmând pe femeile cele sfinte. Fiindcă și acestea, zice, podoabă numai pe aceasta o au, adică pe supunerea cea către bărbații lor. Și care este câștigul dintru acestea? Buna-râvnă cea de la cei ce sunt afară de credință, care și din supunerea noastră cea către stăpânitori se naște, și mulțumirea cea către Hristos de la dâșii pentru noi, care lucru și mare laudă a creștinilor este; binecuvântat fiind prin noi numele lui Dumnezeu, și de la neamuri și de la păgâni, pentru buna noastră petrecere.

Iar pentru că a zis acest „fără de cuvânt se vor dobândi”, adică tăcând tot cuvântul și încetând toată împotrivă-grăirea, ori fiindcă arătarea cea prin lucruri mai adevărată este decât cuvântul și iscodirea. Că lucrul cel fără de grai, după cum un bărbat sfânt a zis, mai bun este decât cuvântul cel fără de lucru.

4. Ci omul cel ascuns al inimii întru nesticăciunea duhului celui blând și liniștit, care este înaintea lui Dumnezeu de mult preț.

„Că toată slava fiicei împăratului este dinlăuntru, cu ciucuri de aur îmbrăcată și prea împodobită.” (Psalm 44, 14) Adică de ca și cum așezarea noastră cea întru ascuns și starea cea din afară, semne²⁶ nemeșteșugite arătând. Că într-acest fel este și ciucurul: prisosință fiind a țesăturii, și pe începutul

²⁶ Sau simboluri.

firelor de tort îl are – care de răsucirea și împleticirea străturii este izbăvit – și pe lucrarea ipostasului și ființei țesăturii celei dintru început o vestește.

Și „de aur” zice și pe ciucuri, pentru că și acel lucru care se arată la iveală dintru cel înăuntru ascuns, nu oricum, ci cu bună-cuviință și cu cinste se arată.

5. Că așa oarecând și sfintele femei care nădărdiau întru Dumnezeu se împodobeau pe sine, plecându-se bărbaților lor,

6. Precum Sarra asculta pe Avraam, domn pe acela chemându-l, căreia v-ați făcut fiice bine-făcând, și netemându-vă de nici o înfricoșare.

7. Bărbații așijderea, împreună-locuind cu femeile lor întru cunoștință, ca unui vas mai slab, celui femeiesc dându-le cinste, ca și celor împreună-moștenitoare harului vieții, ca să nu se curme rugăciunile voastre.

„Podoabă” (v. 5) aici pe supunere o numește, pentru că a zis „se împodobeau pe sine supunându-se bărbaților lor”. Și după ce a zis în chip nehotărât „sfintele femei”, și „fiice ale Sarrei” le numește pe dânsese, fie după credință, fie după neam.

Că nevoie este ca fetele să urmeze maicilor. Și împreună cu podoaba cea cuviincioasă creștinilor, și „milostive” (vv. 6, 8) pe dânsese le sfătuește să fie, întru nimic socotindu-se că se tem de bărbații lor pentru aceasta. Aceasta voiește să arate acest „netemându-se de nici o înfricoșare”: că se poate uneori [ca bărbații lor] și seamă a cheltuielilor de la dânsese să ceară.

Așa după ce a înălțat cuvântul, după ce a sfătuit privitor la scumpetea și micșorarea de suflet a părții femeiești – ca adică mai cu slobozenie să întrebuințeze lucrurile cele din casă – oprește de aici și pe asprimile bărbaților cele către dânsese, și zice: „Bărbații întru cunoștință împreună-locuind”, adică simțire luând de ușurătatea firii femeiești, și de lesnealunecarea cea către micșorarea de suflet, zice: „Fiți îndelung-

răbdători față de dânsule, necerând seamă cu de-amănuntul pentru lucrurile casei cele de dânsule puse și învistierite în cămară". Și aceasta (după cum am zis) pentru ca ele cu slobozenie întru sporirea și creșterea (întru fapta bună a milosteniei) către săraci să se facă, sfătuiește pe bărbați ca să nu fie cercători și iscoditori cu deadinsul ai lor.

Însă mie mi se pare că mai adânc prin acestea arată, și mai cu cinste decât Pavel însemnează pentru întrebuintarea nunții. Că Pavel adică arătat strigă (1 Corinteni 7, 5): „Să nu vă lipsiți unii de alții, fără numai dacă din împreună-glăsuire și învoire...” și celelalte. Iar acesta mai cu cinste, după cum am zis, „cunoștință” (v. 7) zicând, și prin aceasta însemnând lucrul îi sfătuiește. Fiindcă neamul femeiesc lesnicios este și către acest lucru – ca nu cu certare și cu pornire iute să se facă depărtarea de la dânsule, ci întâi adică ca pe niște mai slabe și mai neputincioase cu mulțumire să se poarte cu dânsule, să le plece cu oarecare cruțare, ca pe depărtarea de un lucru ca acesta să o primească. Că aceasta voiește să arate cruțarea, prin ceea ce a zis: „dându-le cinste”; că dacă oarecare cinste nu s-ar avea în vedere în vreun lucru oarecare, nici cruțarea nu urmează.

Deci ca pe niște mai neputincioase, sau ca pe niște împreună-moștenitoare ale harului celui viu, așa se cade cu dânsule întru niște împreunări ca acestea să se poarte. Și cum că nu după întâmplare ne-am pus la o tâlcuire ca aceasta a graiului celui înainte pus, cuvântul cel adăugat – carele zice: „Ca să nu se curme rugăciunile voastre” – arată că asprimea bărbatului către femeie oarecare curmare a rugăciunii aduce. Deci multă luare-aminte și sânguință aduce în vremea rugăciunii defăimarea (asprimii). Mie adică așa mi se pare pentru acest lucru.

8. Iar la sfârșit, toți într-un cuget să fiți, împreună-pătimitori, iubitori de frați, milostivi, primitori de străini, smerit-cugetători,

9. Nerăsplătind rău pentru rău sau ocară pentru ocară, ci dimpotrivă, binecuvântând, știind că la aceasta v-ați chemat, binecuvântare să moșteniți.

Urmarea cuvântului împreună cu gătirea cea mai-nainte zisă, așa este: „la sfârșit”, adică „foarte în scurt [zicând], toți cu un cuget să fiți (și cele de-aici înainte). Știți că la aceasta v-ați chemat, ca pe toți să-i binecuvântați”.

Că „binecuvântați”, și Pavel zice, „pe cei ce vă prigonesc pe voi” (Romani 12, 14). Și acest lucru făcându-l, veți moșteni nume, ca de la toți să auziți [despre voi] acest „cei ce binecuvântează”. Că nu este cu dreptate ca cel ce de viața cea veșnică se ține cu limba, să hulească pe cineva. Pentru aceasta și David sfătuiește ca curată de ocărare pe limbă să o aibă cei ce voiesc cu dragoste și dorire să se afle către viața cea adevărată (cf. Psalm 36, 22 [LXX, 36, 20]). Că așa gătindu-vă, veți avea pe Cel atotputernic bine-auzitor și blând. Și dacă va fi aceasta, cine va fi cel ce va putea să vă necăjească pe voi? Și dacă și necaz s-ar aduce asupra voastră, lucrătorilor și următorilor ai binelui, să nu vă împruținați. Ci întâi bucurați-vă, că nu sunt rele acestea; ba și fericiți veți fi pentru aceasta. Pentru aceea întru inimile voastre sfințiți pe Dumnezeu, de frică omenească să nu vă temeți, nici să vă tulburați.

Și într-alt fel: lăsând de-o parte muștrările bărbatului și ale femeii, de obște face de aici mângâiere și îndemnare către toți – și către bărbați, și către femei – și zice: „Iar la sfârșit, în loc de «ce se cuvine deosebi să grăiesc», cuprinzător tuturor zic”. Că aceasta însemnează acest „la sfârșit”, și către aceasta privește scopul mântuirii tuturor, și aceasta este legea dragostei, dintru care răsare și odrăsește toată fapta bună: smerita-cugetare, împreună-pățimirea, milostivirea și celelalte. Dintru care „unirea într-un cuget” este [aduce] împreună-voirea²⁷ nedeosebitoare întru ceva cu sârguință; iar împreună-pățimirea este mila cea către cei ce rău-pățimesc ca și către ai săi.

²⁷ οὐνενοσις înseamnă și „convergența”, „acordul”.

Iar „iubirea de frați” este așezământul cel îndatorat, care privește și către cei de aproape ai noștri. Iar „milostivirea” este cea din suflet pornire spre facerile de bine către cei de un neam. Iar „primirea [de străini]” este blândețe și alinare către toți, care și către cei de un nărav și către prieteni poate să fie. Iar „smerita-cugetare” este smerenia, adică: a suferi când altul îl ocărăște, a-și cunoaște păcatul său, a suferi prihă-nirile, care lucru recunoștință și mulțumire poate să fie. Iar „ocărârea” este ceea ce din obișnuința cea rea izbucnește, sânguința spre a cleveti. „Deci cu aceste fapte bune împo-dobindu-vă, pentru care nu vă veți arăta prinși de răutate, și doriți [râvniți] veți fi, cu viața cea dumnezeiască îndrep-tându-vă.” Că cel ce de toți bine se cuvântează, și râvnit și iubit este.

10. Că cel ce voiește să iubească viața și să vadă zile bune, să oprească limba sa de la rău și buzele sale ca să nu grăiască vicleșug,

11. Să se abată de la rău și să facă bine, să caute pacea și s-o urmeze pe ea.

Întru neamăgire și adevărire scoțând cuvântul sfătuirii sale, și de la David pe încredințare o întărește (Psalm 33), și zice că cel ce voiește să iubească viața, adică cel ce către viața cea adevărată se deprinde pe sineși, și dorită [iubită] pe dânsa să o arate. Căci către aceasta privește acest „cel ce voiește să iubească”, ca cum dorită și poftită să o arate oamenilor, să se țină de acestea fără de întoarcere-înapoi, pe care și pro-rocetul cuvânt le alege împreună cu mine.

12. Că ochii Domnului spre cei dreپți și urechile Lui spre rugăciunea lor; iar fața Domnului asupra celor ce fac rele.

13. Și cine este care va face vouă rău, dacă râvnitori bi-nelui veți fi?

14. Că deși veți pătimi pentru dreptate, fericiți veți fi. Iar de îngrozirea lor să nu vă temeți, nici să vă turburați,

15. Ci pe Domnul Dumnezeu să sfințiți întru inimile voastre,

După ce a încheiat mărturia cea procească, lângă aceasta „ochii Domnului spre cei drepți”, este pusă și aceasta: „Iar fața Domnului asupra celor ce fac rele”. Adaugă la acestea „că dacă așa veți viețui, blând și lesne auzitor veți avea pe Dumnezeu, care lucru, după ce se va face, cine cu răutate se va pune asupra voastră, că toate sunt în mâna Lui, și moartea și viața?”

Însă de vreme ce unora primejdiile cele pentru credință *rele* li se păreau, îndreptându-le pe acestea, Petru zice: „Să nu socotiți că acestea sunt rele, căci de fericire sunt vrednice. Că frica cea de la oameni, de nici un cuvânt este vrednică, ci vremelnică și degrab trecătoare. Că dacă ochii Domnului sunt spre cei drepți și urechile Lui spre rugăciunea lor; iar asupra celor ce fac rele, fața Lui este îngrozire celor răi, apoi negreșit dacă rele sunt acestea, vistierul bunătăților, nouă, celor iubiți de Dânsul, nu va fi cu putință să ne răsplătească cu cele rele, fiindcă cele rele celor răi le trimite”.

Drept aceea nu sunt rele necazurile cele pentru blagocestie. Și ca să sfințească pe Domnul întru inimile lor, cu Isaia poruncește (cf. Isaia 8, 13), adică „pentru cele arătate să nu vă făliți, ci în cămara cea ascunsă a inimii voastre pe sfințirea Domnului lucrându-o – care întru curățirea cea de spurcăciuni, adică de năravurile cele rele ale neamurilor se face – așa pe Dânsul să-L sfințiți. Și se sfințește prin buna voastră petrecere, slăvindu-L pe Dânsul ceilalți oameni, după cum Însuși Dumnezeu-omul poruncește: „Așa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre cele bune” (Matei 5, 16).

și să fiți gata de-a pururea spre răspuns la tot cel ce cere de la voi cuvânt pentru nădejdea cea întru voi,

16. Însă cu blândețe și cu frică, având conștiință bună, ca întru ceea ce vă clevetesc pe voi ca pe niște făcători de rele, să se rușineze cei ce grăiesc de rău viața voastră cea bună întru Hristos.

Iar acest „fiți gata spre răspuns” și celelalte, împreună cu arătarea faptei cei bune să se înjuge: „Ca cu blândețe și smerenie aceasta făcându-o, atunci să vă încredințați pe sinevă că știți lucruri bune întru voi, și [așa], pe cei ce prepusuri rele au pentru voi îi veți rușina”. Și graiul acesta se înțelege împreună cu cel mai de sus, adică cu „toți într-un cuget să fiți”. Pentru că acest grai, „să fiți”, de obște și la acesta se dă și se înțelege, ca să fie așa: „Să fiți gata”.

Așadar, voiește ca omul cel credincios de-a pururea să se gătească întru cuvântul cel pentru credință, fiindcă de-a pururea, în toată vremea, i se cere de la el cuvântul cel pentru ea, ca cu lesnire să le răspundă. Și de obște se înțelege și acest „cu blândețe să faceți aceasta”, de ca și cum Însuși Dumnezeu ar fi de față. Că nici un rob recunoscător și mulțumitor, Domnul său de față fiind, nu se face învârtoșat și fără de rușine. Și se cuvine a ști că acestea nu sunt potrivnice celor zise de Domnul: fiindcă Acela zice să nu ne îngrijim, când vom fi duși la domni și la stăpânitori, ce vom răspunde (cf. Luca 21, 14); iar Petru poruncește acum ca să ne gătim către acest lucru. Căci cele de la Domnul pentru mărturisire și mucenicie s-au zis, iar cea de la Petru pentru învățătură. Pentru că de i se pare cuiva că fără de pricepere și fără cercare știe ceva, prihănire aduce. Căci cunoștința celor nepricepuți sunt cuvintele cele necercate.

Și într-alt fel: de vreme ce multe lucruri necuvioase ne prihăneau, și pe nădejtile noastre cele pentru acestea deșarte le hotărau a fi, zice să le aducem pentru acestea răspunsurile, având viața laudată și neprihănită, pe care și „conștiință [bună]” o numește.

17. Că mai bine este făcând cele bune, de este așa voia lui Dumnezeu, să pătimiți, decât făcând cele rele.

18. Că și Hristos odată pentru păcate a pătimit, cel drept pentru cei nedrepti, ca pe noi să ne aducă la Dumnezeu

Acest cuvânt e adus ca pricinuitor nu către cele tocmai zise, ci către cele de mai sus: „Că deși veți pătimi ceva pentru dreptate, fericiți veți fi (v. 14), că mai bine este făcând cele bune, să pătimiți, decât făcând cele rele (v. 17)”.

Și adaugă și pe acest „dacă voiește voia lui Dumnezeu”, arătând că nimic fără de voia lui Dumnezeu nu se face la noi: ori pentru ușurarea păcatelor noastre, ori pentru lauda și slava noastră, ori și pentru mântuirea altora. Adică atunci când vreun drept se necăjește și pătimește rău spre înțelepțirea altor păcătoși – după cea zisă: „Dacă dreptul abia se mântuiește, păcătosul unde se va arăta?” (4, 18) – se arată un folos îndoit: dreptului, adică celui ce pătimește, spre adăugirea dreptății îi este prin răbdare; iar păcătosului, spre întoarcere, după cum s-a zis.

Deci ori spre a sa slavă pătimește dreptul, ori pentru întoarcerea și mântuirea altora, precum și Hristos. Că pentru aceasta pune acum Petru pilda lui Hristos, „că și Hristos, zice, o dată a pătimit, nu pentru păcatele Sale, ci pentru ale noastre”. Pentru aceea și aduce pe urmă, „cel drept pentru cei nedrepti”, căci El, adică Hristos, păcat nu a făcut. Și arătând și puterea celui ce a pătimit, a arătat că nu toți cei ce pătimesc, pentru păcate pătimesc. Și de vreme ce îndoit este Hristos, Dumnezeu și om, îndoit este și harul, pe care pătimind ni l-a dăruit și nouă. Că murind ca un om, ne-a izbăvit pe noi din moarte, întru noi pe Înviere înnoindu-o, și arătându-se prin pilda Sa, căci cei ce mor încă nu se supun morții fără de nădejdea învierii. Și viu S-a făcut, adică înviind din morți cu puterea dumnezeirii Sale; căci nu ca un om a înviat din morți, ci ca un Dumnezeu, și împreună-vii a făcut și pe toți cei din iad, împreună cu sineși înviindu-i; că „multe trupuri, după dumnezeiescul evanghelist, ale sfinților celor adormiți au înviat și s-au arătat multora (cf. Matei 27, 22, 23).

Cu trupul omorât fiind, și înviat făcut cu Duhul;

19. Întru care și duhurilor din temniță, mergând le-au propovăduit,

„Cu trupul omorât fiind”, în loc de „ca un om”, „iar cu Duhul înviat făcut”, ca un Dumnezeu. Pentru că acest „cu Duhul” voiește ca să-L arate pe Dumnezeu, precum și acest „cu trupul”, pe aceea că este și om. Pentru celei dintâi asemănări Evanghelistul este martor (Ioan 4, 24), zicând că „Duh este Dumnezeu”, întru cele pe care Hristos, înțelepciunea cea adevărată, le grăia către samarineancă. Iar pentru cea de-a doua, toată Dumnezeiasca Scriptură. Și dintru aceasta arătat este că îndoit este Hristos, nu cu ipostasul, ci cu firea; iar acest „întru care”, întru loc de „pentru aceea” este pus. Că după ce a zis că pentru noi, cei nedrepti, a murit (v. 18), zice de aici că „și celor în iad ținuți le-a propovăduit”. Că până la acesta ajungând, rămânea să arate de aici cum, murind Hristos, a folosit pe cei mai-nainte adormiți. Împreună și căutare [a mântuirii] fiind în mijloc; că dacă pentru mântuirea tuturor oamenilor s-a făcut înomenirea Domnului, care mântuire au dobândit cei ce mai-nainte au murit?

Le dezleagă pe amândouă printr-una, zicând că moartea Domnului pe amândouă acestea le-a lucrat prin învierea Lui, și pe nădejdea învierii, și pe mântuirea celor mai-nainte adormiți. Că cei ce bine au viețuit în vremea vieții lor, aceștia și atunci, prin pogorârea Domnului în iad, pe mântuire o au dobândit, după cum și dumnezeiescului Grigorie i se pare că zice aceasta; încă nu așa simplu mântuiește pe toți, arătându-se celor din iad, ci și acolo, pe cei ce au crezut numai, că al alegerii cei slobode a fiecăruia era lucru, ca cel împodobit cu cuvântarea, nu fără simțire să ia darul Dătătorului de cele bune, Cel ce l-a făcut, ci pe sineși să se facă vrednic de bunătatea Celui ce i l-a dăruit.

20. Celor ce nu s-au supus oarecând când așteptau îndelungă-răbdarea lui Dumnezeu, în zilele lui Noe făcându-se corabia, întru care puține, adică opt suflete, s-au mântuit din [prin] apă.

Pe acest cuvânt l-a pus dezlegând oarecare împotrivă-punere; că putea să zică cineva: și care altul propovăduind mai-nainte de Hristos, față de Care ei, nesupunându-se să se osândească? Și avându-le gata, precum și Pavel, din cele pironite (sau semănite) întru noi cuvântătoare puteri să-i mustre, nu face aceasta. Că judecători și slujitori ai binelui și ai răului făcându-se, apoi pe cel bune nelucrându-le, de osândire sunt vrednici unii ca aceștia; însă nu alcătuiește cuvântul așa. Pentru ce? Că de mai înalt cuvânt și de mai filosof gând acest lucru avea trebuință, decât ca mintea iudeilor cea pe jos târătoare. Și din Scriptură îndreptează nesupunerea, iar nu din vremile prorocilor [de mai târziu], ci chiar de la însăși facerea lumii, dintru care a arătat că dintru început se propovăduia oamenilor mântuirea, dar se trecea cu vederea, din pricina abaterii lor cea către cele deșarte. Că nenumărați fiind oamenii întru acea vreme, numai opt oameni s-au plecat încrezându-se celor propovăduite, și prin facerea corăbiei s-au mântuit. Și de vreme ce în apă a fost mântuirea, cu bună potrivire și nimereală pe acest lucru la Sfântul Botez îl ia, și zice cum că apa aceea pe Botez ni-l însemna nouă; fiindcă și aceasta îneacă întru sineși pe nesupușii draci, și mântuiește pe cei ce cu credință se apropie de corabie, adică la biserică; împreună încă și cum că, precum apa potopește întinăciunea, tot așa și Botezul; însă nu lepădare a întinăciunii cei trupești lucrează apa aceasta, ci cu închipuire²⁸ pe potopirea întinăciunii cei sufletești. Și este și ca oarecare arvună și zălog al conștiinței celei bune către Dumnezeu.

21. A cărei închipuire [tip], botezul, și pe noi acum ne mântuiește; nu lepădarea spurcăciunii celei trupești, ci întrebarea conștiinței celei bune către Dumnezeu, prin învierea lui Iisus Hristos,

²⁸ Adică după chipul potopului celui de odinioară. Literal ar fi „în chip simbolic”, variantă care ar fi greșit înțeleasă astăzi. E etimologic, simbolul este ceva care dezvăluie, mijlocește o realitate, făcând-o lucrătoare în cel care se încrede în ea prin mijlocirea simbolului. De ex. apa mijlocește apele (harurile) cele curățitoare ale Duhului la Botez, prin rugăciunile celor prezenți, precum aflăm în unele rugăciuni.

22. Carele este de-a dreapta lui Dumnezeu după ce s-a dus la cer,

Urmarea cuvântului este așa: „A cărui închipuire [tip] fiind Botezul, ne mântuiește și pe noi acum, nu lepădarea înținăciunii trupului, ci întrebarea bunei conștiințe celei către Dumnezeu, adică cercarea. Că cei ce știu întru sineși lucruri bune, adică cei ce de viața cea neprihănită se țin, aceștia și la Sfântul Botez năzuiesc. „Și ce, zice, dăruiește Botezul?” Învierea lui Hristos. Că mai-nainte de Învierea și de patima Lui a hotărât aceasta: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh...” (Ioan 3, 33); iar după ce a înviat, [a hotărât] ca să boteze pe toate neamurile cele ce se apropiau de credință întru numele Tatălui și al Fiului și a Sfântului Duh.

plecându-se Lui îngerii și stăpâniile și puterile.

„Lui”, cui? Adică însuși omului celui unit (cu dumnezeirea Lui).

Capitolul 4

Hristos dar pătimind pentru noi cu trupul, și voi cu același gând să vă întrarmați,

„Cu același gând”, în loc de „cu aceeași pornire, după același scop”. Că lipsește prepoziția „după”, fiindcă cu lipsire [eliptic] s-a zis. Și după ce a trecut cuvântul iconomieii – zic adică de mergerea Domnului în cămărilor iadului, și de pricina pentru care a mers acolo, adică mântuirea celor din iad – iarăși altă pricină de la moartea Domnului ia spre îndemnarea către fapta bună, și zice: „Căci Hristos a murit cu trupul pentru noi, însă nu și cu firea Lui cea fără de moarte și dumnezeiască, iar voi răsplătindu-i Lui, cu dreptate este să muriți pentru Dânsul păcatului, și de poftele omenești nu vă veți mai prinde, iar cealaltă vreme a vieții voastre o veți viețui în trup numai după voia lui Dumnezeu”.

că cel ce a pățimit cu trupul, a încetat de păcat,

2. Ca să nu mai viețuiască cealaltă vreme în trup după poftelor oamenilor, ci după voia lui Dumnezeu.

„Cel ce a pățimit”, în loc de „cel ce a murit”, asemenea lui Pavel zicând: „Dacă am murit cu Hristos, și vom trăi împreună cu Dânsul, [de aici] și morți vom fi păcatului, iar vii lui Dumnezeu”.

3. Destulă vă este vouă vremea cea trecută a vieții, când ați lucrat voia păgânilor, umblând întru înverșunări, în pofte, în beții, în ospețe, în băuturi și întru urâtele slujiri idolești.

Ca și cum ar fi zis: „Dar ce, nu v-ați săturat atâta vreme de dulcile pătimiri ale vieții ispitindu-vă și cercându-vă? Au nu asemenea neamurilor cu înverșunare ați viețuit?”. Și care sunt cele înverșunătoare? Și le adaugă, după fel nămintu-le pe dânsele.

4. Întru care se miră că nu vă adunați la aceeași revărsare a curviei și vă hulesc.

Acest „întru care” în loc de „pentru care” este pus, precum și mai sus când zicea „întru care și duhurilor celor din temnița iadului” (cf. 3, 19). Iar acest „se miră” în loc de „se minunează” este pus. Iar ceea ce zice, într-acest fel este: „Se cade odată lepădându-vă de păgâneștile meșteșugiri întru care ați viețuit oarecând, de cinstita viață pe care o ați luat asupra-vă să vă țineți. Că așa și înșiși păgânii se vor minuna de voi, care nu vă adunați împreună cu dânșii la cea asemenea revărsare a păgânătății lor, adică la o tulburare ca aceasta. De aceea, pentru că se minunează și nu se dumiresc de schimbarea voastră, nu numai că nu se rușinează, ci și hulesc. Că urâciune este păcătosului cinstirea de Dumnezeu; însă aceștia nepedepsită nu vor avea o hulă ca aceasta, ci vor da seama înaintea Judecătorului tuturor, Celui ce pentru însăși aceasta

nestrămutat și întărit șade". Că aceasta însemnează aici acest „gata” (v. 5), precum și întru acest „cel ce gătești munții întru tăria Ta” (Psalm 64, 7), sau întru acest „gata este scaunul Tău” (Psalm 92, 2).

Deci „Celui ce judecă pe cei vii și pe cei morți, fără de strămutare și cu întemeiere vor să-I dea socoteală cei ce vă batjocoresc pe voi”. Iar cum al viilor și al morților este judecător, de aici înainte va arăta cel ce scrie acestea.

5. Care vor da seama Celui ce este gata să judece viii și morții.

Urmarea cuvântului este așa: „Aceștia care vă hulesc pe voi, vor da socoteală Celui ce judecă pe toți cei vii și morți”. Că se judecă și cei morți, iar aceasta se vedește de la mergerea Domnului în iad, că și acolo ducându-se, prin moartea Lui cea de pe Cruce a propovăduit, precum [a făcut] și pe pământ. Și a propovăduit nu cu cuvântul, ci cu lucrul. Și precum în lume venind, spre îndreptare a venit, pentru cei ce gata se află ca să-L cunoască pe El, iar celor ce nu L-au cunoscut, spre osândă; tot așa și celor din iad, celor ce după trup adică au viețuit, spre osândă a venit, iar celor ce după Duh, adică după viața duhovnicească și îmbunătățită, spre slavă și mântuire. Pentru aceea și al viilor și al morților cu dreptate se cuvine să se numească judecător.

Și într-alt fel: „morți” numește aici pe cei dintre neamuri omorâți de păcatele cele numărate asupra lor, pentru care se roagă apostolul, ca întorcându-se, răspuns fără de prihană să dea Celui ce este gata să judece viii și morții.

Încă „vii și morți” iarăși zice pe drepti și pe păcătoși, căroră Dumnezeiescul Cuvânt, după ce a venit, le-a binevestit Împărăția Cerurilor. Care păcătoși, primindu-i poruncile Lui se judecă pe sine potrivit trupului oamenilor; adică întru viața aceasta omenească pe trupurile lor și le osândesc cu posturi și cu culcări pe jos, și cu lacrimi și cu cealaltă reapătimire, ca să vieze după Dumnezeu cu duhul, aducându-și

aminte de apostolescul cuvânt ce zice: „Deși omul nostru cel din afară se strică, dar cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi” (Galateni 2, 20).

6. Că pentru aceasta și morților li s-a binevestit,

Părinții cei vechi, pe acest cuvânt „morților li s-a binevestit”, ca pe un crâmpei l-au tâlcuit – deloc grijindu-se de înșiruirea²⁹ celor de sus, nici cum că de pericopă pricinuitoare zise fiind – către cele mai-nainte de dânsul zise se cade să se aducă. Căci aceasta este dator să o aibă cuvântul cel zis pricinuitoare. Deci, după cum s-a zis, ca pe un crâmpei pe dânsul l-au tâlcuit așa. Și au zis Părinții că dumnezeiasca Scriptură înțelege „morți” în chip îndoit: ori pe cei ce întru păcate au murit, care nici nu pot să știe de au avut vreo viață cândva, ori pe cei ce cu moartea lui Hristos s-au închipuit³⁰, care au murit lumii, adică poftelor lumii, dar viază numai Unuia, lui Hristos, precum și Pavel zice: „Iar ceea ce viez acum în trup, întru credința Fiului lui Dumnezeu viez” (Galateni 2, 20).

Deci zic că cei ce așa au murit lui Hristos, cu trupul pe sineși se osândesc, din pricina vieții lenevoase și trândave de mai dinainte; iar a vieții ei cu duhul înseamnă adică cu viața cea după Hristos. Pentru că prihănirea celor mai dinainte, mai sârguitori pe dânsii spre cele de acum sau de față îi face. Și aceia adică așa au tâlcuit.

Însă, cu toate că bine se află acestea, va zice cineva, nu se ține totuși de toată noima cea zisă. Că zicându-se mai sus despre cei din iad – că și acelora, adică duhurilor celor din temnița iadului le-a propovăduit (3, 19) – către cuvântul acela se cuvenea a aduce și pe cuvântul acesta de față, care cu pricină este adus înaintea și grăit, iar nu socotit de sine³¹.

²⁹ În sens de continuitate, de logică a sintaxei.

³⁰ Și-au întocmit, format viața.

³¹ Așadar 4, 5-6 se leagă logic de 3, 19, acesta din urmă avându-și pricina în primul, neputând fi luat de sine sau legat de versetele apropiate.

Drept aceea zicem că, de vreme ce mai-nainte a zis: „Celui ce este gata să judece viii și morții” (4, 5), ceea ce se putea aduce ca răspuns la acestea era: „Și unde cei vii, și unde cei morți se judecă?”, iar încredințarea cuvântului, din cele pe care mai sus le-a zis se aduce, „că și duhurilor celor din temniță le-a propovăduit” (3, 19), iar propovedania aceasta, spre judecată, adică spre osândă li s-a făcut.

Căci unii, cunoscându-se pe sineși cu viață bună, cu bună-tatea Celui ce S-a arătat acolo îndată s-au împreunat, iar cei răi de aici, plini de rușine fiind, a lorși osândă o așteptau. Deci aceasta Îl face să fie judecător al „morților”³². Iar al „viilor”, când a venit Domnul în viața aceasta stricăcioasă, pe venirea Acestuia oamenii o au avut drept judecată: adică cei buni alergând la Dânsul pentru ucenicie și învățătură, iar cei răi lepădându-se și de voie închizând ochii la adevăr. Pentru aceea s-a și zis acest: „Întru judecată eu am venit în lume” (Ioan 9, 39), adică spre osândă.

Astfel este Hristos judecător al viilor și al morților, „ca [aceștia] să se judece ca oameni, după trup, și să vieze după Dumnezeu cu duhul” (4, 6) (căci „multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat” [Matei 27, 52]), cu bună nădejde făcându-se. Sau așa: „Domnul, la cei din iad mergând, cei ce trupește au viețuit în lume, s-au osândit, iar cei ce duhovnicește, au trăit în înviere împreună cu Domnul”.

Iar acest „se vor judeca și „să vieze” după schimbarea timpurilor s-a luat, în loc de timpii trecuți s-a luat timpul viitor, care lucru este obișnuit Dumnezeieștii Scripturi, că s-a luat timpul viitor în loc de „s-au judecat” și „au viat”.

„Și sfârșitul tuturor s-a apropiat” (v. 7), adică al celor ce în viață, și al celor ce în iad s-au îndreptat. Că întru a Doua Venire, cea învistierită fiecăruia, se va săvârși. Iar dacă cineva pe propovedania Domnului cea în iad o leapădă – zicând

³² Având în vedere cele zise în paragraful anterior, zice pesemne de morții cei din iad, la care ajungând Hristos, pe unii i-a înviat întru lumina Lui, iar pe alții i-a osândit.

cum că aceasta nu le folosea cu nimic morților celor ce erau în iad, după cea zisă: „Cine în iad se va mărturisi Ție? (Psalm 6, 5)” – acesta atât propovedania cea în iad gros o va înțelege, cât și pe mărturisire³³ [la fel de gros], [drept] nu laudă a lui Dumnezeu, ci spovedanie o va socoti, neuzitor fiind al cuvântului acestuia: „Nu cei morți Te vor lăuda³⁴, Doamne” (Psalm 113, 25). Că acest „cine în iad se va mărturisi Ție?” se înțelege într-acest fel: mărturisirea este mulțumire către Dumnezeu, pentru aceea că cineva de oarecare greutate s-a izbăvit.

Deci, fiindcă în viața aceasta de acum toate faptele încetează a se lucra – pentru că celor ce mor toate le sunt deșarte (fiindcă nici una dintre acestea nu se lucrează) – cineva, odată izbăvindu-se de acestea, se va mărturisi după cuviință, pentru aceasta zicându-se acest: „În iad, cine se va mărturisi Ție?”.

7. Și sfârșitul tuturor s-a apropiat. Deci fiți întregi-cugetători și trezviți-vă întru rugăciuni;

8. Iar mai înainte de toate unul spre altul dragoste cu osârdie să aveți, căci dragostea acoperă mulțime de păcate.

9. Iubitori de străini fiți între voi, fără de cărtire,

„Sfârșitul” în loc de împlinirea (scopul), (de)săvârșirea. „Sfârșitul tuturor, zice, s-a apropiat, și acesta, după cuvântul cel adevărat, este Hristos. Căci El este săvârșirea tuturor.”

³³ De notat că verbul ἐξομολογέω, înseamnă atât a lăuda, cât și a mărturisi, însă ambele aspecte se completează, căci nu poți mărturisi propria neputință sau păcatele în fața lui Dumnezeu sau a oamenilor fără a lăuda/mărturisi pe Dumnezeu, ca pe Cel ce ne-a dat putere spre aceasta. În Scriptură e tradus în funcție de context.

³⁴ Aici în schimb avem verbul αἰνέω, care înseamnă doar a lăuda. Cu alte cuvinte, aspectul de laudă al verbului ἐξομολογέω este confirmat/lămurit de lauda pomenită în Psalmul 113, 25, nefiind vorba, cel puțin aici, de un fel de mărturisire a păcatelor sau spovedanie care ar putea scăpa pe unii de osândă, ci de mulțumire/laudă, precum zice mai apoi.

Iar nu precum elinii bârfesc; că unii adică pe desfătare o zic sfârșit, precum epicureii, iar alții pe știință, adică pe vedere³⁵, ori pe fapta bună. „Deci de vreme ce Hristos, desăvârșirea tuturor, a venit, și voi cu această desăvârșire, zice, închipuindu-vă, nelipsiți pe sinevă întru toate să vă arătați, întru întreagă-cugetare, întru trezvie rugându-vă.” Căci rugăciunea celor ce se trezvesc se arată întru dragostea cea între sineși unii către alții. Pe aceasta Pavel „plinire a legii” (Romani 13, 10) o a numit.

Iar aceasta, cum că poate să acopere păcatele (v. 8), se înțelege prin mila cea către aproapele care ni-L face pe Dumnezeu milostiv. Și zicând dragoste, aduce pe urmă și pe cele ce urmează dragostei, adică pe „iubirea de străini”, pe care „fără de cârtire” poruncește să o săvârșească. Încă și celor sunt îmbogățiți cu fieștece daruri, pe fratele care nu le are să-l împărtășească, precum cel ce are cuvânt de învățatură – că aceasta arată acest „ca pe cuvintele lui Dumnezeu” (v. 11) – celui ce are trebuință de acesta; cel ce hrană îndestulată are, să dea și celui ce nu are, nu cu micșorare de suflet, ci precum puterea dăruirii celei de la Dumnezeu îi dă. „Iar acestea se sfătuiesc, zice, ca întru toate neamurile, ori întru cei de aproape ai voștri, să se slăvească Dumnezeu.”

10. Fiecare precum a luat darul de la Dumnezeu, între voi cu acela slujind, ca niște buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu.

11. De grăiește cineva, ca pe cuvintele lui Dumnezeu; de slujește cineva, ca din vârtutea care i-o dă Dumnezeu, ca întru toate să se slăvească Dumnezeu prin Iisus Hristos, Căruia este slava și stăpânirea în vecii vecilor, Amin.

„Că pentru cele ce sunt puse întru puterea noastră, peste care noi suntem (puși) domni, dacă nu le facem, aceasta ar fi

³⁵ θεωρία. Nu insistăm aici asupra termenului, e important de notat faptul că sensul acestuia este legat aici de știință.

început a toată nedreptatea. Că nu numai cel ce are avuție de bani, ci și cel ce pe celelalte daruri firești le are, dator este să dea și celui ce nu are. Că și el, neavând, de la Dumnezeu a luat, ca să dea celui ce nu are”.

12. Iubiților, să nu vă mirați de aprinderea care este întru voi, care spre ispită se face vouă, ca și cum s-ar întâmpla ceva străin,

13. Ci, pentru că vă împărtășiți de patimile Domnului Hristos, bucurați-vă! Ca și întru arătarea slavei Lui să vă bucurați veselindu-vă.

Așadar, după ce a rânduit și a poruncit pentru cele zise mai-nainte – deoarece vedea pe oarecare că pentru necazurile cele aduse asupra lor se sminteau, și pentru că în Lege, celor ce slujesc Domnului, (Acesta) viață nesupărată și nene-căjită le făgăduiește – mai sus, prin puține cuvinte, când robilor le pune lege, le-a făcut pentru aceasta mângâiere, acum însă mai pe larg întrebuințează cuvântul, și zice „iubiților”, îndată prin numire însemnând că nu ca unor vrednici de ură, ci ca unor foarte iubiți acestea se întâmplă, și „să nu vă mirați” în loc de „să nu vă minunați”. Apoi și „aprindeți” pe necazuri zicându-le, a arătat că acestea pentru lămurire [cercare] se aduc asupra lor; iar lămurirea *iubit* pe cel lămurit îl săvârșește, precum și pe aur și pe argint. Și le aduce acestora pe cea mai fericită decât toate (arătarea slavei): căci cei ce pe acestea le pătimesc, se fac deopotrivă cu Hristos, Dascălul nostru, și cum că cei ce împreună cu Dânsul acum se necinstesc, se vor și proslăvi împreună cu Dânsul în veacul cel viitor. Întru acestea aduce la împlinire tot scopul propus.

14. De sunteți ocărăți pentru numele lui Hristos, fericiți sunteți, căci duhul slavei și al lui Dumnezeu peste voi odihnește; căci de aceia se hulește, iar de voi se slăvește.

15. Iar nimeni din voi să nu pătimească ca un ucigaș, sau fur, sau făcător de rău,

Se cuvine a înțelege cuvântul cel de sus așa: „De dânșii se hulește Duhul lui Dumnezeu, de cei păgâni adică, iar de voi se slăvește”. Cum? „Deoarece prin minciună prihă-nindu-vă ei pe voi, peste aceia adică se varsă rușine, iar peste voi slavă.”

sau ca un ispititor de lucruri străine;

16. Iar dacă pătimește ca un creștin, să nu se rușineze, ci să slăvească pe Dumnezeu dinspre partea lui.

Ispititor de lucruri străine este cel ce iscodește faptele cele străine, ca astfel pricină de ocărăre să aibă. Și acest lucru este al sufletului celui pângărit și de rele lucrător, și care către tot răul este gata.

17. Căci vremea este a se începe judecata de la casa lui Dumnezeu; iar dacă este întâi de la noi, care este sfârșitul celor ce se împotrivesc Evangheliei lui Dumnezeu?

18. Și dacă dreptul abia se mântuiește, cel necinstitor și păcătos unde se va arăta?

„Judecată” acum, nu osândă, ci pe cercare o zice, pe iscodire. Și înfricoșați îi face pe dânșii, ridicându-i din viața cea trândavă. Pentru aceea și le aduce pe acestea la urmă. „Deci dacă întâi de la voi se începe ispitirea pentru cele făcute în viață, care sfârșit se cuvine a socoti că va fi al celor ce nu se supun?” Și face începutul întâi de la casa lui Dumnezeu: că, după marele Vasile, în chip firesc, asupra celor *prea de aproape* ai noștri ne îngreuiem și ne scârbim, când ne greșesc nouă. Iar „prea de aproape” sau prea casnici ai lui Dumnezeu nu sunt alții decât cei credincioși, care plinesc casa Lui, adică Biserica. Pentru aceiași și Mântuitorul zicea, „întâi va zice celor de-a dreapta” (Matei 25, 34); iar „judecată” aici, pe cercare, pe necazurile cele de la cei necinstitori

aduse asupra credincioșilor le zice; a căror aducere-asupra și Domnul mai-nainte o a vestit zicând: „Vă vor da pe voi la soboare” și celelalte (Matei 10, 17).

Apoi mângâindu-i cumva pe dânșii, adaugă: „Deci dacă pe voi care sunteți așa de prea casnici lui, nu vă cruță, socotiți ce sfârșit va fi celor necredincioși!”. Și încredințează aceasta din Scriptură: „Dacă dreptul abia se mântuiește, apoi cel necredincios și păcătos unde se va arăta?” (Pilde 11, 31).

Și într-acest fel este ceea zice: dacă dreptul cu osteneală și cu trudă dobândește mântuirea – căci silită este Împărăția cerurilor și prin multe necazuri cineva o dobândește pe dânsa (cf. Matei 11, 12) – apoi cei ce slobodă și desfătă viață trăiesc, pe ce [viață] vor dobândi? Însă în veacul viitor aceasta pentru cei necredincioși se cuvine a o înțelege. Pentru aceasta și noi pătimind după voia lui Dumnezeu, să nu ne lenevim, ci ca unui credincios Ziditor să dăruim sufletele noastre întru faceri de bine.

19. Drept aceea și cei ce pătimesc după voia lui Dumnezeu, ca unui credincios Ziditor, să-și încredințeze sufletele lor întru facere de bine.

„Voie a lui Dumnezeu” arată ori aceea că nu în afara pro-niei lui Dumnezeu sunt pătimirile noastre, ci sunt dăruite nouă ca o lămurire (cercare) de la Acela, ori că, ca cei ce pentru voia Lui pătimim, Lui să-i dăruim și săvârșirea lor³⁶. Că credincios este El, ca un nemincinos, după făgăduințele Lui, și nu ne va lăsa pe noi să ne ispitim mai presus decât ceea ce putem (cf. 1 Corinteni 10, 13). Dar cum se cade a se încredința cineva pe sineși lui Dumnezeu? „Întru facere de bine”, zice. Dar ce este aceasta? Ca întru smerită-cugetare să se încredințeze pe sineși, necugetând cineva mare pentru acelea care

³⁶ ἀκβασις Izbăvirea de și/sau împlinirea prin ele, ca cele ce ne-au lămurit întru credința în Dumnezeu și în dobândirea mântuirii.

pătimizește ci, cu cât mai mult i se pare că pătimizește, cu atâta mai netrebnic pe sineși să se socotească, zicând către Domnul: „Drept ești întru toate care ai făcut nouă” (Septuaginta, Daniil 3, 27). Iar cel necredincios de cel păcătos prin aceasta se deosebește: că necredincios este care afară cu totul este de Dumnezeu, iar păcătos, carele de credința cea întru Dumnezeu se ține, dar îi defaimă legile. Poate încă același să fie și necredincios și păcătos. Că cel ce lucrează fărădelegea, negreșit este și necredincios, fiindcă atunci când păcătuiește, gândește că nu este Dumnezeu.

Capitolul 5

1. Pe prezbiterii cei ce sunt între voi îi rog eu, împreună-prezbiterul, și martor al patimilor lui Hristos și părtaş al slavei celei ce va să se descopere:

2. Pașteți turma lui Hristos cea dintre voi, cercetând-o nu cu silnicie, ci în chip slobod după Dumnezeu, nici cu agoniseală urâtă, ci cu sârguință.

3. Nici ca un cliros ce domnește, ci pilde făcându-vă turmei.

4. Și când se va arăta Începătorul păstorilor, veți lua cununa cea neveștejită a slavei.

5. Așijderea încă și tinerii, supuneți-vă prezbiterilor;

Aici găsește pricină să vorbească despre smerita cugetare, de care și mai-nainte a grăit când a pomenit de „facerea de bine” (cf. 4, 19). Și se numește pe sine „împreună-prezbiter”, ori pentru vârsta, ori pentru cinstea episcopului. Că pe episcopi îi numește „prezbiteri” și Cartea Faptelor (Fapte 20, 17 etc.).

Apoi vrând covârșirea sa să o arate, și cum că pentru smerita-cugetare „împreună-prezbiter” pe sineși se zice, adaugă și vrednicia sa, adică „martor al patimilor lui Hristos”, ca și cum ar zice: „Că dacă eu, care am tâlcuit vouă niște

vederi³⁷ ca acestea, nu socotesc lucru nevrednic a mă numi pe sinemi împreună-prezbiter, și nici voi nu este cu dreptate să vă înălțați asupra celor ce sunt sub voi. Și aceasta și Domnul o zice, pentru smerita-cugetare grăind: «Deci dacă Eu Domnul și dascălul vostru, am spălat picioarele voastre...» (Ioan 13, 14)''.

Iar acest „părtaș al slavei celei ce va să se descopere”, îl adaugă ca să arate covârșirea smeritei-cugetări, precum și Pavel zice: „Când Hristos se va arăta (viața voastră), atunci și voi cu Dânsul împreună vă veți arăta întru slavă” (Coloseni 3, 4). Și „nu cu silnicie” va paște acesta turma lui Hristos, carele „pildă” (v. 3) de lucrare a bunătății pe Sineși celor de sub El înainte punându-Se, pe ucenici îi are (gătește astfel) către râvna dascălului, silindu-se între sineși unii pe alții, iar „nu cu agoniseală urâtă”, ca cel ce nu cu trufie se poartă, și nu se înalță asupra celor supuși, ci întru simplitate³⁸ trăiește; ori care haine scumpe și masă asemenea nu caută, care pe trufie și pe venitul cel din agoniseală urâtă le face (pricinuește). Iar „cliros” pe sfânta adunare o numește; și adăugând pe acest „pilde făcându-vă turmei”, zice că „nu cu silnicie” să o pască. Iar întru acest, „și când se va arăta Începătorul păstorilor”, „și”, legătorul (conjuncția) este pus drept pricinuitor (cauzal), fiind pus în loc de „ca”: „Ca arătându-Se Începătorul păstorilor, să luați cununa nestricăciunii”.

Și toți, unii față de alții supunându-vă, cu smerita-cugetare să vă împodobiți. Că Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har.

Acest să vă împodobiți, este pus în loc de „să vă înfășurați, să vă îmbrăcați, asupră-vă să o luați, pe lângă voi să o strângeți”.

³⁷ Θεαμάτων, vedenii, descoperiri, minuni.

³⁸ εὐτέλεια, cu ticăloșire de sine, socotind că nu este mai presus de ceilalți.

6. *Deci smeriți-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca să vă înalțe pe voi în vremea sa.*

7. *Toată grija voastră aruncați-o spre Dânsul, că El se grijește de voi.*

„Vreme” pe cea îndemânică și potrivită o zice, precum și David: „Care rodul său va da în vremea sa” (Psalm 1, 3). Și este adăugat acest „în vreme”, căci către înălțarea cea din veacul viitor trimite, care este singură înălțarea, ca ceea ce este neschimbată și vecuitoare. Că înălțarea cea de aici nu este nici întemeiată, nici adevărată; că nici nu se înalță bine, că și smerită se face. Iar pentru smerenia care pricinuieste înălțimea, și Însuși Domnul zice: „Tot acela ce se înalță pe sineși, se va smeri, și cel ce smerește pe sineși, se va înalța” (Matei 23, 12). Și cel ce voiește întru voi să fie întâi, să fie decât toți mai pe urmă.

Și a însemnat prin acest „în vreme”, după cum am zis, și pentru că în veacul cel viitor le făgăduiește înălțarea cea din smerenie. Că vremea celor neschimbăcioase *în veacul cel viitor* este. Apoi temerea smereniei ridicându-o de la dânșii, zice: „Nu te teme, pe toată grija ta de o arunci spre Domnul. Că grija este a Acestuia, adică El se grijește de aceștia de toți”.

8. *Trezviți-vă, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, ca un leu răcnind umblă și înconjură căutând pe cine să înghită.*

9. *Căruia stați împotrivă, întăriți în credință,*

Zice despre cei ce cu mintea se obișnuiesc a dormi (iar acest lucru îl pricinuieste uimirea³⁹ către ceste deșarte) care lucru îngreuiază trezvia sufletelor, astfel fiara cea rea găsinde pricină a se năpusti asupra deznădejzii în care ajung aceștia.

Deci întemeindu-i ucenicul lui Hristos ca să privegheze de-a pururea, îi sfătuiește și ca să se păzească de semănătorul neghinelor, ca nu cumva întru noi dormind, adică cu lenevire

³⁹ Verbul grecesc χάσκω mai înseamnă și „a căsca gura la, a se hlizi la”.

și cu trândăvire viețuind, să se tăinuiască semănând gânduri rele, și de la viața cea adevărată să ne amăgească. „Că nu încetează, zice, ca un leu răcnind să înconjure, căutând pe cine să înghită” (v. 8). Așijderea despre o meșteșugită și îndârjită bântuire ca aceasta, și despre pricina măiestriei și vicleniei lui celei amăgitoare, ne arată și Sfântul Mucenic Iustin, zicând că: „Diavolul, mai-nainte de venirea Domnului nu avea cunoștință limpede despre puterea pedepsei sale [învistierită lui], fiindcă dumnezeieștii proroci prin ghicitură și întunecat pe dânsa o au vestit. (Precum Isaia, în fața asirianului, pe toată povestirea⁴⁰ cea despre diavolul a povestit-o cu acoperire.) Iar după ce a venit Domnul, înțelegând diavolul și simțind limpede cum că i s-au învistierit și i s-au gătit lui și îngerilor lui focul cel veșnic, nu încetează a bântui pe cei credincioși, pe mulți voind a-i avea părtași ai depărtării sale, ca nu singur suferind munca, să-i fie rușine, ci cu această mângâiere rea și zavistnică să se îmbărbăteze”.

Știind că aceleași patimi se întâmplă și fraților voștri cei din lume.

Precum se vede, cu multe necazuri pentru Hristos ținută erau aceștia, către care scriind, Petru acestea, și mai-nainte și acum prin epistolă îi mângâie. Pe de-o parte pentru că se fac părtași ai patimilor Domnului și moștenitori ai slavei celei ce va să se descopere, iar pe de alta, că nu singuri pătimesc, ci împreună cu ceilalți credincioși de prin lume.

10. Iar Dumnezeuul a tot harul, care v-a chemat pe voi la slava cea veșnică întru Hristos Iisus, Acela pe voi, care puțin ați pățimit, să vă facă desăvârșiți, să vă întărească, să vă împuternicească, să vă întemeieze.

11. A Lui este slava și stăpânirea, în vecii vecilor, Amin.

⁴⁰ δραματουργία, „opera dramatică, drama”.

Și atunci când a început epistola a zis că „Tatăl prin Fiul să vă miluiască pe voi”. Iar acum așijderea, săvârșindu-o, învață despre același Tată ca prin Fiul să-L cheme. Că acesta e scopul lor, ca să propovăduiască Taina, deși aceasta ei cu sfătuire și dojenire (de la apostol) o fac.

12. Prin Siluan credinciosul frate, precum socotesc, prin puține am scris vouă, rugându-vă și mărturisind cum că acesta este harul cel adevărat al lui Dumnezeu, întru care stați.

13. Vă îmbrățișează aleasa Bisericii cea din Babilon, și Marcu, fiul meu.

14. Îmbrățișați-vă unul pe altul cu sărutarea dragostei. Pace vouă tuturor celor credincioși întru Hristos Iisus. Amin.

Credincios cu covârșire era Siluan acesta, atât de mult întru propovăduire cu sârguință nevoindu-se, încât și Pavel îl pomenește pe dânsul, luându-l ajutor și împreună-luptător cu Timotei întru epistole: „Pavel, scriind, și Siluan și Timotei” (1 Tesaloniceni 1, 2).

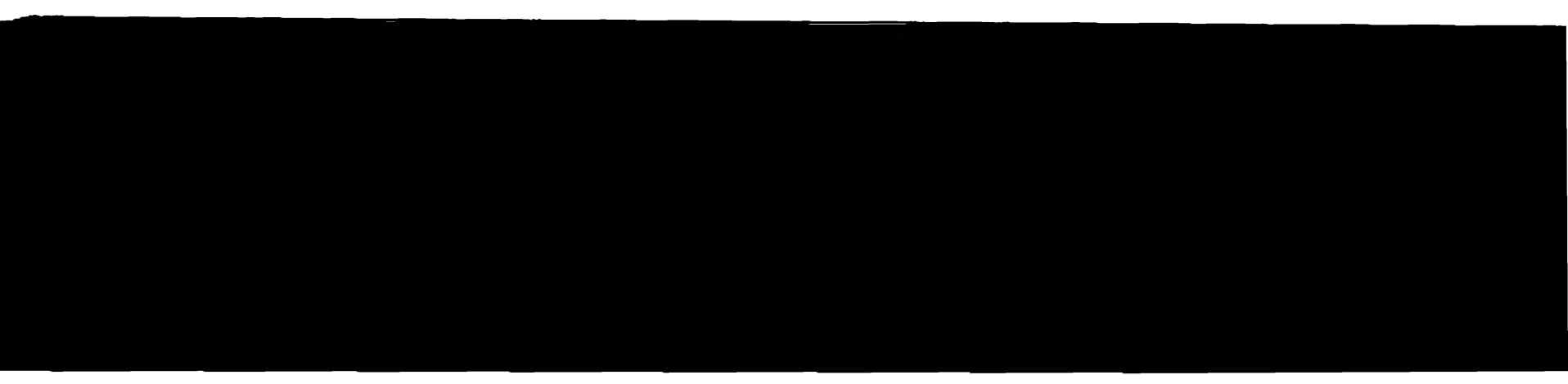
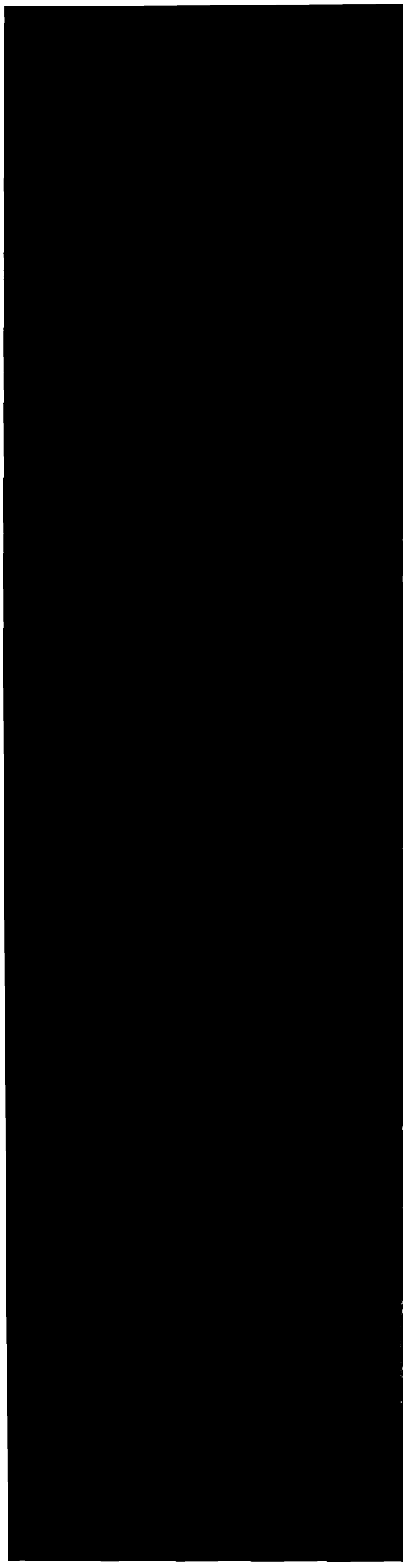
Iar „Babilon” numește Roma, din pricina strălucirii pe care și Babilonul în multă vreme o a avut. Iar pe „Biserica lui Dumnezeu cea adunată în Roma” o numește „aleasă”. Iar „Marcu” e numit evanghelistul, pe care și fiu duhovnicesc sau trupesc îl numește. Acestuia și Evanghelia i-a poruncit să o scrie.

Dacă Pavel scria ca să se îmbrățișeze unii pe alții cu „sărutare sfântă”, acesta (Petru) „cu îmbrățișare, zice, a dragostei”, aceleași cu acela zicând. Că știa și Pavel dragostea cea după Domnul, că mai mare este decât toate faptele bune, și decât însăși mărturisirea cea pentru Hristos. Deci acela (Pavel) „sărutare sfântă” pe cea hotărâtă (datorată) lui Dumnezeu o zice; iar acesta „sărutare a dragostei”, adică a dragostei celei adevărate. Pentru aceea și aduce pe urmă: „Pace vouă tuturor celor credincioși întru Hristos Iisus”, nu pentru pacea de obște zicând – cea după oameni – ci se roagă ca ei

să dobândească pacea, de care Hristos, către patimă mergând, i-a învrednicit zicând: „Pace las vouă” (Ioan 14, 27). Și adăugând deosebirea, zice: „Nu precum lumea dă” – că nu pentru împătımire⁴¹ se cuvine a împăciui – ci ca, legați fiind voi cu dragostea, așa pe săgetăturile cele de la împotriva-luptători să le primiți. Și pretutindenea ca pe o pecete pun deasupra ucenicii Domnului rugăciunea la sfârșit, vădind astfel sfințenia lor cea de netăgăduit și adevărată. Iar oarecare din cei ce mai-nainte de noi au îndrăznit să socotească pe Marcu și fiu trupesc al dumnezeiescului Petru, semuire luând pe cea în Faptele Apostolilor (*cf. Fapte 12, 12*), zisă de Luca: căci Petru, prin îngerul lui Dumnezeu din temniță cu preaslăvire scoțându-se, întru care îl închisese pe dânsul Irod, după ce de vedenia îngerului s-a slobozit, s-a pornit la casa mamei lui Ioan celui poreclit Marcu, de ca și cum s-ar fi întors, zice-se, la casa sa și la femeia sa cea după lege.

**Soborniceasca Epistolă a Sfântului Apostol Petru
s-a scris din Roma.**

⁴¹ ἐμπάθεια, nu adică în vârtutea unei afecțiuni naturale, omenești (la fel redă și trad. lat. din PG), ci duhovnicești.

Pricina celei dintâi Epistole a Sfântului Apostol Ioan

Fiindcă însuși Ioan este cel care a scris Evanghelia, tot el este cel care scrie și această epistolă, aducând aminte celor ce crezuseră de curând în Domnul cele ce urmează: întâi adică – precum în Evanghelie, așa și în epistola aceasta – teologhisește despre Cuvântul, dovedindu-L pe Dânsul că de-a pururi este întru Dumnezeu, și învățându-ne cum că Tatăl este lumină, ca și întru acest lucru să cunoaștem pe Cuvântul ca strălucire a Lui.

Teologhisind mai departe, tâlcuiește zicând că taina noastră nu este nouă sau de curând ivită, ci că dintru început adică și de-a pururea este ea, și cum că acum s-a arătat întru Domnul, Care este viață veșnică și Dumnezeu adevărat. Încă și pricina venirii și arătării Acestuia o pune înaintea, zicând că aceasta este: că El a venit ca să strice și să piardă lucrurile diavolului, și pe noi să ne slobozească din moarte, și [așa] să ne facă să cunoaștem pe Tatăl și pe Dânsul, adică pe Fiul, pe Domnul nostru Iisus Hristos.

Iar epistola o scrie către toată vârsta: către copii, către tineri, către bătrâni, [întărind aceia] că Dumnezeu S-a făcut cunoscut, iar lucrarea cea drăcească de aici s-a biruit, surpându-se și pierzându-se moartea. Apoi, prin toată epistola, despre *dragoste* ne învață, vrând ca noi, unii pe alții între înșine să ne iubim, arătând [adică] că se cade unii pe alții să ne iubim, pentru că și Hristos ne-a iubit pe noi.

Tâlcuiește apoi și despre deosebire dintre frică și dragoste, dintre fiii lui Dumnezeu și fiii diavolului, despre păcatul cel de moarte și cel nu de moarte, și despre deosebirea duhurilor,

de aici făcând deosebire între Duhul care este de la Dumnezeu, și cel al înșelăciunii; și când adică putem să ne cunoaștem că suntem fii ai lui Dumnezeu, și când fii ai diavolului; și pentru ce fel de păcat datori suntem a ne ruga, și despre cei ce păcătuiesc, și pentru ce fel [de lucru/păcat] nu se cade a ne ruga; și cum că cel ce nu iubește pe aproapele nu este vrednic de chemare, nici nu poate să se numească că este a lui Hristos. Arată încă și pe unirea Fiului cu Tatăl; și cum că cel ce se leapădă de Fiul, nici pe Tatăl are. Și învață în epistola aceasta zicând și cum că *acest lucru* este deosebit al lui antihrist, adică a zice că Hristos Iisus nu este Fiul lui Dumnezeu, ca să fie arătat că nu El ar fi acela – adică dacă ar zice că nu este el Însuși Fiul lui Dumnezeu – se va vădi pe sineși că este mincinos. Și sfătuiește prin toată epistola să nu se mârhească cei ce cred întru Domnul, dacă sunt urâți în lume, ci mai vârtos să se bucure, căci urâciunea (ura) lumii îi vâdește pe cei credincioși că s-au mutat de la lumea aceasta, și sunt de aici ai petrecerii cerești. Iar la sfârșitul epistolei iarăși face pomenire zicând că Fiul lui Dumnezeu este viață veșnică și Dumnezeu adevărat, și ca să slujim acestuia și să ne păzim pe înșine dinspre idoli.

Capetele celei dintâi epistole a Sfântului Ioan

1. Teologie evanghelică despre Hristos. Întru care și despre mărturisire și luare-aminte ca să nu mai păcătuim. Și cum că păzirea poruncilor lui Dumnezeu întărește cunoștința.

2. Despre dragoste, fără de care este [avem parte numai de] păgânătate¹. Întru care și sfătuire pentru harul fiecăruia, după vârsta sa, și despre ferirea de dragostea cea către lume.

3. Despre frații cei mincinoși care se leapădă de Dumnezeu, și cum că blagoestia cea întru Hristos este mărturisire a Tatălui; căci slavoslovia Tatălui, teologie a Fiului este. Întru care [cap] și despre dumnezeiescul și duhovnicescul dar [cel] în sfințenie,

¹ ἀσέβεια, necinstire, lipsă de evlavie.

spre nădejdea, întru cunoștința lui Dumnezeu. Și cum că tot cel ce este întru Hristos, afară de păcat este, căci cel ce păcătuiește de la diavol este.

4. Despre dragostea către aproapele, și despre așezământul cel milostiv și împărtășitor. Întru care și despre știința cea bună, care este întru credința întru Iisus Hristos. Despre deosebirea duhurilor, despre mărturisirea înominării Domnului.

5. Despre iubirea de frați spre cinstirea de Dumnezeu.

6. Despre teologia Fiului întru slava Tatălui; și pentru biruința cea împotriva celui rău prin credința lui Iisus Hristos spre viață.

7. Despre sprijinirea, prin rugăciune, a fratelui ce greșește; și pentru ca să nu păcătuim. Întru care și despre depărtarea de cinstirea cea drăcească.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

*Tălcuire la Epistola întâi
a Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan Teologul*

Capitolul 1

1. Ce era dintru început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri.

Aceasta o scrie și către Iudei și către Elini, care ca pe o nouă și de curând ivită prihăneau pe taina noastră. Și arată că veche este aceasta, și din început este. Și îndată prin începutul cel gândit, ne dă să înțelegem că nu numai decât Legea, ci și decât însăși zidirea cea văzută este mai veche. Că aceea adică a avut început, iar aceasta era și mai înainte de începutul aceleia. Iar despre cele elinești de ieri și de alaltăieri, ce ar fi putut zice? Căci ele prin înverșunare² trâmbițate fiind, târziu cândva și pe ipostăsuire³ o a avut – [și aceasta] după ce întru necurăție viețuiseră oamenii, a cărei învățătură și pomenire era aceasta (adică necurăția) – și din cea mai bună stare a noastră, se risipește în revărsarea nopții.

Deci pe mărimea tainei noastre arătându-o, prin vechimea acestora, adaugă că și „viață” este aceasta; și viață nu măsurată cu întindere de vreme, ci ipostăsuată⁴, ca ceea ce la

² ἀσέλγεια, prin orice fel de imoralitate.

³ Întemeiere, înființare etc. Vrea să zică aceea că viața imorală a oamenilor sau patimile acestora i-au condus pe aceștia la idolatrie, organizată cultic sau nu, la personificarea viciilor, ce au luat nume de zei sau de sisteme de gândire.

⁴ Sau enipostasiată.

Tatăl de-a pururea era, precum și în Evanghelie zice: „Și Cuvântul, zice, era la Dumnezeu”. Acest „era” nu are înființare vremelnică, ci ipostasuire a lucrului ființei, și al tuturor celor ce pe ființă o au dobândit ca început și temelie, și fără de care acestea nu ar fi putut să se ipostăsuiască.

Că fiecare lucru din cele văzute se zice că este ceva, adică se zice că este înger, că este cer, că este soare și celelalte toate se zic că sunt ceva; dar numai Fiul singur *este* cu adevărat, de la Care toate împărtășindu-se, spre înființare vin. Pentru aceea și Pavel zice: „Că întru Dânsul viem, ne mișcăm și suntem” (Fapte 17, 28). Pe auzirea acestuia cea pentru învățătura cea aducătoare înlăuntru⁵ mai-nainte primindu-o cineva, vine ca să-l vadă pe Dânsul nu trupește, ci cu știința și cunoștința, și nu cu ochii cei trupești, ci cu cei ai minții. Iar pentru cuvântul vieții s-a zis și „pipăire”, cel ce zice: „Eu sunt viața” (Ioan 14, 16).

Despre „Cuvântul cel ce era întru început” (Ioan 1, 2), se va zice așa: „Că am auzit prin Lege și prin proroci că va veni. Pe Acesta, după ce a venit în chip arătat cu trupul L-am văzut și L-am pipăit (Ioan 1, 18). Pe Dumnezeu simplu [în Sine] nimeni nu L-a văzut niciodată; iar în Cel ce S-a arătat nu precum s-ar întâmpla ne-am încrezut, ci cu pipăire, precum mai sus se zice, adică cu cercare și ispitire a Legii și a prorocilor cele pentru Acesta, am crezut Cuvântului Cel ce S-a arătat cu trup. Deci nu pe ceea ce era o am văzut, sau o am pipăit (că neamul acestuia cine-l va povesti?, Isaia 53, 8), ci pe ceea ce s-a făcut, adică cu atingeri cunosătoare, sau și cu simțite, precum și Toma după Înviere. Că unul era și nedespărțit, același și văzut, și nevăzut, și ținut, cuprins, și neatins, nepipăit și ca un om grăind, și ca un Dumnezeu minunile lucrând. Iar acestea pentru cea desăvârșită unire a Cuvântului cu trupul le zicem”.

⁵ Care introduce în taine.

Care am privit și mâinile noastre au pipăit despre cuvântul vieții.

2. Și viața s-a arătat și o am văzut, și mărturisim și vestim vouă viața cea veșnică, care era la Tatăl și s-a arătat nouă

[Zice acestea] în loc de „pe care o am privit, cu ochii noștri am văzut și ne-am minunat”. Pentru că acest „am privit” de la „mă minunez” și de la „cu uimire văd” se trage. Iar acest „am pipăit” în loc de „am cercat, am cercetat”. Iar urmarea cuvântului este așa: „Care era la început, care am auzit și am văzut, și am privit cu ochii noștri, și mâinile noastre au pipăit pentru cuvântul vieții, care viață s-a arătat, pe care o am și văzut și pe care o mărturisim și o vestim vouă, și zic adică de viața cea veșnică care este la Tatăl și s-a arătat nouă. Deci ceea ce am văzut aceasta și vestim vouă”.

Aici este răspunderea⁶ cuvântului, adică întru acesta „pe care o am văzut”. Și nu așa, precum noi, a făcut Ioan vestirea: întâi adică prin întrebuițarea cuvântului scurtat, după aceea încă necinstind bârfirea cea elinească; și astfel arătând că nu întru cuvinte este mântuirea noastră, ci întru fapte; și pe lângă acestea, mai luători-aminte și mai sânguitori făcându-ne, ca nu de sine, cu lesnire, aflând pe cea înainte pusă, să ne trândăvim.

Și într-altfel: teologhisind, a voit ca pe cele mai înalte decât auzurile cele pângărite să le acopere cu neluminarea și așa, cu bun temei, fără primejdie, să se facă lor de obște; pentru că a arunca cele sfinte câinilor și a lepăda mărgăritarele înaintea porcilor nu este lucru al gândului celui întreg-înțelept.

3. Care am văzut și am auzit vestim vouă,

Ce anume? Că viața cea veșnică fiind El, S-a arătat nouă, și văzători ai Lui ne-a făcut, și mai-nainte de Cruce și după Înviere. Că Același cu trupul S-a pironit pe Cruce, și

⁶ ἀπόδοσις, apodoză, adică parte a unei perioade condiționale, care conține consecința primei părți, sau o antistrofă, în metrul antic.

cu același trup a înviat. „Și ce câștig, zice, aducem vouă, din vestirea aceasta? Aceea că, precum părtași vă luăm pe voi prin cuvânt ai celor pe care și le-am văzut, și le-am auzit, așa părtași pe voi vă avem și ai Tatălui și ai lui Iisus Hristos, Fiul Lui. Și acest lucru dobândind, de bucurie putem să ne umplem, căci de Dumnezeu ne-am lipit.”

Ca și voi împărtășire cu noi să aveți, și împărtășirea noastră să fie cu Tatăl și cu Iisus Hristos, Fiul Lui.

4. Și acestea scriem vouă, ca bucuria voastră să fie deplină.

„Noi pe voi părtași făcându-vă, mai multă pe bucuria noastră o avem, pe care semănătorul, bucurându-se, o va dărui secerătorilor întru luarea plății, când se vor bucura și aceștia, căci de ostenele lor se vor îndulci.”

5. Și aceasta este vestirea pe care o am auzit de la Dânsul, și o vestim și vouă, că Dumnezeu lumină este, și întuneric întru Dânsul nu este.

6. Dacă vom zice că împărtășire avem cu Dânsul și întru întuneric umblăm, mințim și nu facem adevărul.

7. Iar dacă umblăm întru lumină, precum El întru lumină este, împărtășire avem unii cu alții, și sângele lui Iisus Hristos, Fiul Lui, ne curățește pe noi de tot păcatul.

8. Dacă vom zice că păcat nu avem, pe înșine ne amăgim, și adevărul întru noi nu este.

Aici repetă cuvântul, luminând și descoperind care este vestirea pe care o auzit, și zice că aceasta este: „Că Dumnezeu lumină este, și întuneric întru Dânsul nu este”. Și de unde a auzit aceasta? De la Însuși Hristos, Care zicea: „Eu sunt Lumina Lumii”, și „Lumină în lume am venit” (Ioan 8, 12; 12, 46).

Deci lumină este, și întuneric întru Dânsul nu este; și lumină gândită, care pe ochii sufletești către prinderea Lui îi pornește, și dinspre toate acestea materialnice îi întoarce, și pofta

numai către Dânsul o îndreaptă, cu patimă dragăstoasă sârguindu-i pe dânșii. Iar „întuneric” ori pe neștiință, ori pe păcat îl numește. Căci întru Dumnezeu, nici neștiință, nici păcat nu se vede, fiindcă împrejurul materiei și al stării așezării noastre se află acestea. Iar dacă undeva s-a zis „pus-a întuneric ascunderea Lui” (Psalm 17, 10), dar „pus-a” nu dă a înțelege că și este întuneric, ci a zis că „este” lumină. Că unul este cel ce se pune și altul cel ce l-a pus. Deci „întuneric” aici pe neștiința noastră o numește, care întru aceea [ascundere] este pusă, căci pe Dumnezeu a-L cuprinde și a-L înțelege n-am putut. Și a noastră este aceasta, nu a lui Dumnezeu. Că se pune ceva din cele ce nu sunt întru cineva, și nu pentru sineși, ci pentru oarecare din cele ce sunt împrejurul Lui.

Iar cum că și pe „păcat” întuneric îl numește, din cele zise în Evanghelie de Dânsul este arătat, că zice: „Și lumina întru întuneric luminează, și întunericul pe dânșii nu o a cuprins” (Ioan 1, 5), întuneric pe ființa noastră cea păcătoasă arătându-o, care pentru că lesne alunecăcioasă se află, se supune pizmătărețului demon, care către păcat ne cheamă. Deci lumina, făcându-se [arătată] întru ființa noastră (cea atât de lesne supusă și biruită de supărătorul și asupritorul), aceasta deodată nebiruită s-a făcut. „Că păcat nu a făcut” și celelalte (Isaia 53, 9). Deci „fiindcă părtași, zice, pe voi vă luăm ai lui Dumnezeu, Celui ce este Lumină – și într-o lumină ca aceasta întunericul nu poate fi, după cum s-a arătat – nici noi, cei ce de lumina aceasta ne împărtășim, întuneric întru înșine să nu primim, ca sub osânda minciunii să ne punem, și împreună cu minciuna să ne gonim și să ne depărtăm de la împărtășirea luminii. Drept aceea, de împărtășirea cea între înșine unii cu alții ținându-ne (și vădit este că și de a noastră și de a luminii), nevânați pe înșine de păcat ne vom păzi”.

„Dar cum va fi nouă, zice, acest lucru, celor mai-nainte încurcați și ținuți întru multe păcate? Că nici un om adevărat și care a ales a grăii adevărul, nu va îndrăzni să zică că este nepăcătos.”

Deci oricare cu frica aceasta s-a cuprins, să cuteze a zice că „cu Sângele lui Iisus Hristos, Fiul, cel vărsat pentru noi, s-a curățit cel ce pe împărțășirea Lui o a îmbrățășat”. Și caută de vezi că, pentru unirea cea desăvârșită, Fiu al Tatălui și pe luarea cea din noi o numește, al cărei Sânge cu adevărat s-a vărsat, iar nu al lui Dumnezeu.

Deci cum nu este bârfitor și rău-credincios Nestorie, care desparte trupul de Fiul lui Dumnezeu, iar pe maica Lui nu suferă să o numească Născătoare de Dumnezeu? Și se cuvine a ști că toată mintea graiului acestuia, răsturnare este a hulirii Iudeilor: că ei ziceau despre Hristos: „Noi știm că păcătos este” (Ioan 9, 24).

Deci zice că dacă lucrurile luminii lucrăm, părtași ai Lui suntem, iar dacă nu le lucrăm, străini de Dânsul ne facem.

Deci cum nu cu adevărat este lumină, și nici un păcat n-a făcut, deși între cei fără de lege de voi s-a socotit? (Isaia 53, 12). „Deci dacă noi, zice, cei ce am zis: sângele Lui asupra noastră și asupra fiilor noștri (Matei 27, 24)⁷, vom zice fără de rușine că nu am păcătuit, pe înșine ne înșelăm, adică ne amăgim, de ca și cum nu ar fi păcat că am răstignit pe Hristos.” Pentru aceea nu a zis „mințim”, ci „pe înșine ne amăgim”, că amăgirea este în afara adevărului. Iar dacă cunoaștem păcatul și-l vom mărturisi, ni-l va lăsa nouă.

9. Dacă mărturisim păcatele noastre, El credincios este și drept, ca să ne lase nouă păcatele și să ne curățască pe noi de toată nedreptatea.

10. Deci de vom zice că nu am păcătuit, mincinos pe Dânsul Îl facem și cuvântul Lui întru noi nu este.

Repetă cuvântul mai cu slobozenie întrebuițându-l, ca prin înmulțirea și spornicia aducerii-asupra a muștrărilor, să-i facă pe dânșii să cunoască mărimea greșelii și spre mărturisire să-i îndemne. Iar cât bine se naște din mărturisire,

⁷ Sfântul Ioan scria iudeilor, precum zice și Sfântul Teofilact mai jos.

a arătat zicând: „Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi” (Isaia 43, 2). Și se obișnuiește ucenicul acesta ca de acum, întru ale sale învățături, pe aceleași de multe ori să le zică, întâi mai smerit și mai prejos, apoi mai desăvârșit și mai înalt, mai luminată vrând să facă cunoștința.

Și „credincios” pe Dumnezeu L-a numit, în loc de „adevărat”, căci acest nume, credincios, nu numai la cel încredințat, ci și la cel încredințător se zice, care, de la caracterul său cel adevărat, poate și pe alții dintru acesta să-i împărtășească. Deci așa adică este credincios Dumnezeu, iar „drept”, fiindcă pe cei ce se apropie de Dânsul, orice păcate ar fi făcut, nu-i leapădă. Deci lasă și iartă păcatele fără tăgadă celor ce prin pocăință năzuiesc la Sfântul Botez. Fie de va fi greșit împotriva Lui, fie împotriva altora.

Deci, „dacă adică mărturisim, zice, vom dobândi și pe iertarea cea pentru greșelile ce am greșit unii asupra altora. Iar dacă fără de rușine făcându-ne, zicem că nu am păcătuit, îndoit pe rău îl vom lucra, că și pe înșine mincinoși ne arătăm, și asupra lui Dumnezeu hulim. Că El zice prin pro-
 roc: «Răsplătitu-mi-au mie rele în loc de bune în loc de bune» (Psalm 34, 12)”. Și prin sineși iarăși: „Dacă rău am greșit, mărturisește pentru rău, iar dacă bine, pentru ce mă bați?” (Ioan 18, 23). Și dacă acestea așa aflându-se, noi zicem că nu am păcătuit, de cuvântul Lui ne lepădăm, care este Duh și viață. „Că graiurile, zice, pe care eu le grăiesc, Duh sunt și viață sunt.” (Ioan 6, 6)

Capitolul 2

1. Fiișori⁸ mei, acestea scriu vouă, ca să nu păcătuiți. Și de ar păcătui cineva, mângâietor⁹ avem către Tatăl pe Iisus Hristos cel drept.

⁸ Biblia 1914 redă prin „feții”.

2. Și El este curățire pentru păcatele voastre și nu pentru ale noastre numai, ci și pentru a toată lumea.

Pe nestatornicia și greșirea firii noastre știindu-o Apostolul, și cum că împreună locuitoare de-a pururea avem noi pe plecarea cea spre cele mai rele și pe pizmătărețul drac pândind mântuirea noastră, nevoie este ca cei ce cu neluare-aminte viețuim să păcățuim, [noi,] care acum prin mărturisire ne-am împrietenit cu Dumnezeu. Și adaugă pe acestea, că măcar deși vom greși după lăsarea și iertarea păcatelor noastre, să nu ne deznădăjduim pe sine. Că dacă ne vom întoarce, iarăși vom dobândi mântuire prin mijlocirea Domnului Iisus Hristos. Că El cu Tatăl pentru noi vorbind, milostiv Îl va face pentru păcatele noastre, și nu pentru ale noastre numai, ci și pentru ale lumii întregi. Și aceasta a zis-o, ca unul care către Iudei scria, și ca nu numai la aceștia să se încuie pocăința, ci și către neamuri să o întindă pe aceasta, ori că nu numai celor dintru cea vreme era făgăduința, ci și tuturor celor după aceasta, adică celor de pe urmă. Iar „Mângâietor” zice pentru că pentru noi roagă pe Tatăl, adică Îl îndeamnă. Și mai omenește acestea și mai cu iconomie s-au zis, precum și acest, „nimic nu poate de la Sineși să facă Fiul” (Ioan 5, 19), căci, ca să nu se presupună că este potrivnic lui Dumnezeu, zice acestea că și Fiul are stăpânire a ierta păcatele, precum a arătat la slăbănogul (Matei 9, 6). Încă și uce- nicilor această putere dându-le, ca să lase păcatele, a arătat că cu a Sa stăpânire o dă pe aceasta. Deci precum am zis, cu iconomie zice aceasta acum Apostolul: ori arătând pe deo- ființimea și deoputerea¹⁰ Fiului cu Tatăl, și cum că ceea ce ar face-o Una dintru acelea Trei Sfințitoare Ipostasuri, de obște este și se socotește și a celorlalte.

⁹ παράκλητων se poate traduce și prin mijlocitor, ajutător, precum vedește și tâlcuirea mai jos.

¹⁰ Sau împreună-puterea.

2. Și întru aceasta cunoaștem că L-am cunoscut pe El, dacă poruncile Lui păzim.

Obicei are acest fericit bărbat să întrebuințeze aceleași nume [cuvinte] la deosebite însemnări, precum și acest: „În lume era și lumea printr-Însul s-a făcut și lumea pe Dânsul nu L-a cunoscut” (Ioan 1, 10). Deci așa și acum a întrebuințat pe acest „L-am cunoscut”, cu deosebite înțelegeri. Că se zice acest [verb] „a cunoaște” și în loc de „a ști”, și în loc de „a se uni cu totul cu cineva”; după care înțeles este zis acest: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Lui” (2 Timotei 2, 19), și acest: „Că pe cel ce nu a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut” (2 Corinteni 5, 2).

4. Cel ce zice că „L-am cunoscut pe Dânsul” și poruncile Lui nu le păzește, mincinos este și întru acesta adevăr nu este.

5. Iar care păzește cuvântul Lui cu adevărat întru acesta dragostea lui Dumnezeu este desăvârșit; întru aceasta cunoaștem că întru Dânsul suntem.

Și din cea împotrivă [zicere] pe aceeași o formulează, mai cu îndestulare întrebuințând dovedirea.

6. Cel ce zice că întru Dânsul petrece, dator este precum Acela a umblat, și el așa să umble.

„Prin lucruri, zice, dragostea se arată în chip desăvârșit.” Însă fiindcă este și cineva ce face în chip drept și de-amănuntul poruncile – dar în aceeași vreme să se afle mai cu lenevire și pregetare, care lucru departe de la Dumnezeu este – pentru aceasta, zice, că cel ce s-a împrietenit cu Dumnezeu, dator este după unirea cu Dumnezeu, după vrednicie să viețuiască.

7. Iubiților, nu poruncă nouă scriu vouă, ci poruncă veche, pe care ați avut-o dintru început. Porunca cea veche este cuvântul pe care l-ați auzit.

Se întoarce de aici spre dragostea cea către aproapele și zice că unirea, adică dragostea cea către Dumnezeu, din dragostea cea către aproapele se cunoaște întâi. Că nu se poate ca cel ce din cunoștința lui Dumnezeu s-a luminat, și de dragostea Lui s-a umplut, să aibă parte de întunericul cel din urâciunea cea către fratele său. Că lumina și întunericul împreună și întru aceeași ființare nu este cu putință a se afla. Drept aceea, cel din dragostea cea către Dumnezeu luminat și pe Dumnezeu Îl are, și pe lumina cea către fratele său o are, care dintru dragostea cea către fratele său se aprinde, iar cel ce pe Dumnezeu zice adică că Îl iubește, dar urăște pe aproapele său, întru întuneric în chip necurmat se află, fiind de-a pururea orb cu ochii cei cunoscători, fiindcă atât pe lumina unirii cu Dumnezeu, cât și pe aceea cu fratele său o a pierdut și nu știe de aici cum pe sineși se va întrebuița.

8. Iarăși poruncă nouă scriu vouă, care este adevărată întru Dânsul și întru voi. Că întunericul a trecut și lumina cea adevărată acum se arată.

9. Cel ce zice că întru lumină este și pe fratele său urăște, întru întuneric este până acum.

10. Cel ce iubește pe fratele său, întru lumină petrece și sminteală întru dânsul nu este.

11. Iar cel ce urăște pe fratele său întru întuneric umblă; și nu știe unde se duce, că întunericul a orbit ochii lui.

De vreme ce Epistola aceasta, sobornicească fiind și de obște către toți Iudeii și către Elini, care Iudei adică poate vădi cuvântul acesta: că adică nu poruncă nouă le scrie lor pentru dragoste, ci veche. Că și în lepezile lui Moisi (Deuteronomul 6, 5) acest „să iubești pe Dumnezeu din toată inima ta...” – adică și pe aproapele tău ca pe sineți – este scris. Iar către elini ce ar fi putut zice cineva pentru porunca cea veche, nicăieri aceasta aflându-se? Dar zicem că și acestora este scrisă legea cea pentru dragostea cea către aproapele. Și cum? Întru tăblița inimii, care cu înțelegeri firești este scrisă. Și cum că înțelegerile cele semănată întru

noi, lege firească se zice, Pavel destul este să încredințeze cuvântul zicând: „Iar văd altă lege care se oștește împotriva legii minții mele, ceea ce este întru mine” (Romani 7, 23). Deci lege, adică porunca veche, și elinii au luat, firea lege scriindu-le: ca blânzi să fie unii către alții și către tot cel de un neam cu dânșii. Fiindcă viețuitori împreună-trăitori și împreun-însoțiți sunt oamenii, și nu pot fi afară de dragoste, încă și unii pentru alții, așa cum nu pot fi nici afară de moarte, iar cum că mulți oameni au murit, cu prisosință scriu istoriile. Iar care este lucrarea celei mai mari dragoste, sau cunoștința acesteia, Mântuitorul nostru hotărăște: „Mai mare decât aceasta, zicând, dragoste nimeni nu are, decât ca să-și pună cineva sufletul pentru prietenii săi” (Ioan 15, 13). Așa poruncă a dragostei celei către aproapele fiind pusă și Iudeilor și Ellinilor, zice, pe lângă porunca cea veche pe care ați auzit-o pentru dragostea aproapelui, încă și porunca nouă scriu vouă, care atât pe adevăr îl are și pe Dumnezeu, Cel sălășluit în voi, atât datorită împărțășirii voastre unii cu alții, cât și pentru împărțășirea voastră cu Dânsul. Că de vreme ce Acela zice: „Eu lumină am venit în lume” (Ioan 12, 46), iar „lumina cea adevărată, după cuvântul Aceluia, acum luminează și întru lumină nu este întuneric; drept aceea, strălucească de aici lumina dragostei cea adevărată întru așezarea față de frați în chip adevărat și nefățarnic, iar întunericul urâciunii să treacă, adică să se prăpădească”. Că aceasta însemnează acest „a trecut” (v. 8), ca și la Fericitul Pavel, când zice că „trece chipul lumii acesteia” (1 Corinteni 7, 31).

12. Scriu vouă, fiișorilor (feșilor, copiilor), că se iartă păcatele pentru numele Lui.

13. Scriu vouă, părinților, că ați cunoscut pe Cel dintru început.

Fiindcă a zis că „poruncă nouă scriu vouă”, arată și așezarea celor ce pe Epistolă o vor primi, și îl arată prin vădirea caracterului lor trupesc, plecat spre cugetele trupului.

Că știa că nu cu întocmai osârdie toți vor primi cuvântul, nici cu sârguința pe potrivă: unii adică mai cu neputință și mai cu prostime, ca niște prunci, căroră le și fâgăduiește lăsarea păcatelor prin credința cea întru Hristos; iar alții ca cei ce de acum au sporit întru bărbat desăvârșit la vârsta plinirii lui Hristos, încât și pe alții ca pe niște fii pot să-i nască, căroră le și mărturisește că au cunoștința Celui dintru început (Ioan 1, 1). Și care este acesta, fără numai Cuvântul lui Dumnezeu, Care era și întru început la Dumnezeu? Încă alții, tineri ce întineresc cu tăria și în vârtutea sunt tari, ca unora, le mărturisește biruință asupra patimilor de necinste.

Apoi, iarăși, într-alt chip și după altă aruncătură și privire a minții, pe aceeași o repetă, după măsura vârstei celei duhovnicești, potrivit astfel cuvântul cel dăscălesc. Deci, fiindcă zice: „astfel pe voi vă cunosc: că după deosebirile vârstei veți primi voi pe cele de la mine scrise vouă, nevoie urmează ca și eu să măsoz [potrivesc] învățătura după așezarea și starea voastră: unora adică din voi, ca unor prunci ce ați cunoscut pe Tatăl (și numește adică pe Dumnezeu) să vă vorbesc, iar altora ca unor bărbați, care cu mai multă cunoștință decât copiii se află, care nu numai ca pe un Tată L-au cunoscut, ci și cu cunoștința s-au învățat întru El, și pe existența Lui o au cunoscut: că din început este, și veșnic și negrăit. Și [zicând că] era „dintru început” (v. 13), [a vrut ca] acestora [ce cunoșteau aceasta] era cu vrednicie să le facă un cuvânt mai desăvârșit, iar tinerilor – ca unora ce sunt tari și către luptă și în nevoie îndemânatici, care și de-a pururea-pomenire și laudă pentru biruință zicând că vor avea – arată că de mai vitejești și de mai ostășești cuvinte au trebuință.

„Fiișori” îi numește, ca cei ce pentru moliciunea și cruziciunea vârstei, și pentru lipsa de socoteală și putere a deslușirii poruncii greșesc. „Pentru aceasta și de iertare, zice, vă învredniciți, după ce se va face întru voi putere ca să cunoașteți că Hristos este Domnul tuturor, și îndurările Lui [sunt] peste toate lucrurile Lui (Psalm 144, 5)”. „Părinți”, ca cei ce

datorită vârstei sunt desăvârșiți, pe cunoștința Celui dintru început o au luat. „Tineri”, care cu iscusință se află pentru vârsta cea tinerească și pentru că gata sunt ca să ia premiul pentru biruința cea asupra vrăjmașilor.

Scriu vouă, tinerilor, că ați biruit pe cel rău. Scris-am vouă copiilor că ați cunoscut pe Tatăl.

14. Scris-am vouă, părinților, că ați cunoscut pe Cel dintru început. Scris-am vouă, tinerilor, că tari sunteți și cuvântul lui Dumnezeu întru voi petrece, și ați biruit pe cel rău.

Încheind enumerarea numelor celor din fiecare vârstă, încheie cuvântarea despre năravuri [morală], iar pe acestea de acum, pentru plinirea așezării către ei, le repetă, cu fără lipsuri făcând sfătuirea.

15. Nu iubiți lumea, nici cele din lume. Dacă cineva iubește lumea, nu este dragostea Tatălui întru dânsul.

Așa, pe cuvânt, după ce l-a împărțit vârstelor duhovnicești, adaugă de aici și pe cuvântul cel de îndemnare, și zice: „Nu iubiți lumea”. Aceasta ca unor copiii le zice, căci copiii întotdeauna cinstesc plăcerea și dezmiardarea cea văzută. Apoi pricina zicându-o, cea pentru care nu se cuvine ca cineva pe lume și cele din lume să le iubească, de aici către părinți și către tineri aduce învățătura, că unii ca aceștia cu stare mai desăvârșită se află, și ca să nu socotești că „lume” pe alcătuirea cea făcută din cer și din pământ (adică totul) o însemnează, aduce pe urmă care este lumea și care sunt cele din lume. „Lume”, adică pe norodul cel prost numește, care nu o are întru dânsul pe dragostea Tatălui. Dar care sunt „cele din lume”? Cele ce după pofta trupului se săvârșesc, care prin simțiri lucrându-se, pe poftă o zădăresc. Că prin ochi, simțirea cea prea de nevoie, și pe celelalte le-a cuprins, iar întru poftă tot răul se socoate: preacurvia, băuturile, dragostele cele necuvioase, uciderile: cele adică pentru lăcomie,

sau pentru ca pe cei potrivnici să-i piardă, vicleșugurile: acestea ca supus să facem vicleșugului pe tot cel dinaintea noastră. Și pe scurt, toate cele ce sunt vrăjmașe lui Dumnezeu, prin pofta cea trupească se săvârșesc de noi.

16. Că tot ce este în lume, pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu este de la Tatăl, ci din lume este.

17. Și lumea trece și pofta ei, iar cel ce face voia lui Dumnezeu, rămâne în veci.

Am zis acum că „lume” pe norodul cel prost îl numește. Pentru aceea și Domnul zice ucenicilor: „Din lume nu sunteți, precum și Eu din lume nu sunt” (Ioan 15, 19; 18, 18). Iar tată al lumii acesteia este diavolul, adică al lumeștii dulci-împătimiri și tulburări. Pentru aceea și Domnul pentru ucenicii Săi către Tatăl zice: „Nu Te rog ca să-i iei pe dânșii din lume, ci ca să-i păzești pe dânșii de cel viclean” (Ioan 17, 15), adică de lume, care și întru cel viclean, în altă parte zice că stă. Și într-alt fel: dacă cel viclean se pune împotriva Tatălui celui bun, iar cel ce poftelor lumii robește, nu este de la Tatăl, ci din lume, de la diavol este. Precum și în Evanghelii zice către Iudei: „Voi de la tatăl vostru, diavolul, sunteți” (Ioan 8, 44), adică din meșteșugirile și sângeunțele cele trupești, al căror semănător și de saduri grijitor diavolul este. „Și aceste poftelumești, zice, nu au rămânere și statornicie, iar cele după voia lui Dumnezeu sunt și de-a pururi dăinuitoare și de-a pururea vecuitoare. Și nu este al celor întreg-înțelepți lucru pe cele adică statornice, să le treacă alături, iar de cele ce pier și întru neființă se prefac, să se țină, același lucru făcând cu cei ce întru nălucire și în visuri zidesc case.”

18. Copiilor, ceasul de pe urmă este, precum ați auzit că antihrist va să vie, și acum antihriști mulți s-au făcut; de unde cunoaștem că ceasul cel de pe urmă este.

Acest „ceasul cel mai de pe urmă este” mai ușor și mai neîngreunător poate fi înțeles așa: „Pentru că Epistola este

sobornicească, adică se potrivește fiecărui om, și nu același soroc și hotar are viața fiecăruia, nearătat este sfârșitul tuturor. Astfel că, după cuviință, alături de sfârșitul său a pus pe fiecare, ca de aici trezvia să urmeze, ca nu cumva să sosească cuiva ceasul cel mai de pe urmă vieții [și nepregătit să-l afle]; și așa viața cea fără de prihană și curăția faptelor de-a pururea întru creștini să se statornicească.

Și într-alt fel: nu are loc cel nebun și fără de minte să-și rădă de acestea. Că tot lucrul în trei părți împărțindu-se – întru cea dintâi, întru cea de mijloc și întru cea de pe urmă – negreșit tot cel din mijloc, cel mai de pe urmă cu cuviința este să se zică. Drept aceea, dacă la mijlocul a zece mii de ani Domnul a venit, fiindcă mai pe la cinci mii și cinci sute de ani a fost venirea Lui pe pământ, tot cel ce de la această vreme a curs, ca de la un mijloc, cel mai de pe urmă dacă l-ar numi cineva, nimeni nu l-ar prihăni. Deci, deoarece pe mijlocul cel de la venirea Domnului, grămada cea de o mie de ani l-a covârșit, bine ar fi fost ca pe toată vremea ce pornește de la această cursă [sumă, acumulare], „cea mai de pe urmă” să o numească. Că prea adevărată este această socoteală și după Ioan cel cu Gura de Aur.

19. Dintru noi au ieșit, dar nu erau dintru noi. Că de ar fi fost dintru noi, ar fi rămas împreună cu noi; dar ca să se arate că nu sunt toți dintru noi.

Zicând despre antihrist, adaugă și dintru care [a ieșit], și zice „că dintru noi”. Și adaugă aceasta, nimic lăsând din cele spre luminarea cuvântului; e ca și cum s-ar fi întrebat pe sineși „de unde sunt antihriștii aceștia?”, ca să zică că „dintru noi”.

Deci așa [printr-o întrebare] fiind trebuința să facă, nu a alcătuit așa. Poate că, prin schimbarea cuvântului, a vrut să arate pe îngreunarea și neplăcerea față de dânșii. Dar pentru ce din ucenicii Domnului au ieșit antihriști? Ca mai vârtos să aducă încredințare celor ce se amăgesc că ar fi

dintre ucenicii care, deși după socoteala și voia dascălului ar fi făcut cuvântul propovăduirii, nu cu totul (în parte) împotriva propovedaniei s-ar fi purtat, și pentru aceasta „din noi” zice. Iar acest „au ieșit” l-a pus pentru a vădi că, după ce s-au făcut ucenici, s-au depărtat de la adevăr, și pe ale lor huliri și-au aflat. „Nu erau dintru noi”, adică din partea celor ce se mântuiesc; căci dacă din aceasta ar fi fost, împreună cu ai săi ar fi rămas. „Iar acum, zice, au făcut acest lucru ca să se vădească pe eiși, adică ca arătați și cunoscuți să se facă, cum că cu totul înstrăinați s-au făcut de la noi. Că sunt și oarecare dintru aceștia, care nu sunt dintre noi, cu care s-au împreunat pe sineși cei ce dintre noi au ieșit, pentru care, zice, am zis și acest «că nu sunt toți dintru noi»”.

20. Și voi ungere aveți de la Cel Sfânt și știți toate.

21. Nu am scris vouă ca și cum ați ști adevărul, ci ca și cum ați ști pe el, și căci toată minciuna din adevăr nu este.

22. Cine este cel mincinos, fără numai cel ce tăgăduiește că Iisus nu este Hristos; acesta este antihrist, care se leapădă de Tatăl și de Fiul.

23. Tot cel ce tăgăduiește pe Fiul, nici pe Tatăl nu-l are. Cel ce mărturisește pe Fiul și pe Tatăl Îl are.

24. Drept aceea, voi ceea ce ați auzit dintru început, întru voi să rămână. Și de va rămânea întru voi ceea ce dintru-nceput ați auzit, și voi întru Tatăl și întru Fiul veți rămâne.

25. Și aceasta este făgăduința pe care El o a făgăduit nouă, adică viața cea veșnică.

După le-a zis pe cele care se descoperiseră mai înainte, ca să nu presupună cineva că numai luiși singur pe cunoștința acestora și-o afierosește, adică și-o dăruiește, și cum că se trufește prin aceasta asupra celorlalți credincioși, ca și cum numai El singur ar fi știut aceasta, după cuviință adaugă acest „și voi ungere aveți”, ca și cum ar fi zis: „Dar pentru ce vă povestesc eu acestea, de ca și cum nu le-ați ști? Că nu este la voi neștiința acestora, pentru că ați luat de la Sfântul Botez

pe ungerea cea sfințită și, prin aceasta, pe Dumnezeiescul Duh. Și, de vreme ce este aceasta, apoi știți că nu ca unora ce nu știu am scris vouă acestea, ci ca celor ce știți pe vremea cea de apoi și năpădirea antihriștilor, și cum că toți sunt de minciună plini”.

„Deci, fiindcă s-a înmulțit minciuna, pentru aceasta zic, zice, că și antihriști mulți s-au făcut. Că dacă Hristos este Adevărul, pe Care și voi cunoscându-L, pe adevăr aveți întru sinevă, apoi negreșit cel mincinos, potrivit fiind adevărului, adică lui Hristos, antihrist este. Și cine este cel mincinos? Cel ce tăgăduiește că Iisus nu este Hristosul. Aceasta o bârfea preapângăritul Simeon, zicând că altul este Iisus, și altul Hristos. Iisus, adică cel născut din Sfânta Maria, și Hristos, Cel ce la Iordan S-a pogorât din cer. Deci cel ce se întărește cu minciuna aceasta, zice, este antihrist. Dar și cel ce tăgăduiește atât pe Tatăl, cât și pe Fiul, și acesta, zice, este mincinos și antihrist.” Iarăși ziceau și alți eretici, dintru care blestematul Valentin s-a născut, cum că altul este Tatăl, Care e numit cu totul, afară de Cel ce se numește Tatăl lui Hristos. Dar aceștia și pe Fiul tăgăduiesc, om simplu numindu-L pe Dânsul, și cum că nu din fire este Dumnezeu, nu din Dumnezeu este Dumnezeu. Pentru aceea și adaugă: „Tot cel ce tăgăduiește pe Fiul, nici pe Tatăl nu-L are”, precum Iudeii care, lepădându-se, adică de Fiul, se fățărnicesc că știu pe Tatăl. Dar să știe aceștia, că nici pe Tatăl nu L-au cunoscut; că de L-ar fi cunoscut, ar fi cunoscut și pe Fiul, că al Fiului Celui Unul-născut este Tată. Aceleași și cei se trăgeau din Simeon bârfeau. „Deci aceia, adică așa. Iar voi, ceea ce ați auzit dintru început, adică pe Hristos teologhisindu-se [de ucenici, sau pe Sine, n. tr.], păziți-o întru sine. Că aceasta, zice, prin acest „să rămână întru voi”, că dacă întru voi va rămâne aceasta, care dintru început ați auzit-o, și voi întru Fiul și întru Tatăl veți rămâne, adică părtași ai Lui veți fi (Ioan 17, 21). Că aceasta este făgăduința, ceea ce zice: „Precum Eu întru Tine Părinte, și Tu întru Mine, și ei întru Noi una să fie” (Ioan 17, 3). Și iarăși,

ca să aibă „viața cea veșnică”, „și aceasta este viața cea veșnică, ca să Te cunoască pe Tine cel singurul adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis” (Ioan 15, 21).

26. Și acestea le-am scris vouă pentru cei ce vă amăgesc pe voi.

După ce a săvârșit cuvântul cel mai înainte zis, adaugă și pe cel despre cei ce îi amăgesc pe dânșii, adică pentru eresurile ce-i covârșeau. Apoi iarăși, aduce pe urmă ceea ce și mai înainte de aceasta am zis, pe neîngreunarea lor pricinuindu-o: „Și voi ungere aveți...”. Iar ce este aceasta, s-a zis acum, căci numește [prin ungere] pe Duhul cel Sfânt. „Deci pe Duhul cel Sfânt, pe care L-ați luat, fiindcă adevărat Îl aveți la voi, nu aveți trebuință ca cineva să vă învețe pe voi, căci dacă Același Duh vă învață pe voi pentru toate, după cum v-a și învățat, astfel veți rămâne întru Dânsul. Că adevărată este și nemincinoasă aceea care v-a învățat pe voi”.

27. Și voi ungerea pe care ați luat-o de la Dânsul să rămână întru voi și nu aveți trebuința ca cineva să vă învețe pe voi, ci precum aceeași ungere vă învață pe voi pentru toate, și adevărată este și nu este mincinoasă, și precum v-a învățat pe voi, rămâneți întru aceea.

Rânduiala cuvântului este așa: „Ungerea care ați luat-o de la Dânsul, fiindcă petrece întru voi, nu aveți trebuință ca cineva să vă învețe pe voi, ci precum v-a învățat pe voi, se cade vouă să rămâneți întru dânsa”.

28. Și acum, fiișorilor rămâneți întru Dânsul ca să avem îndrăzneală când se va arăta, și să nu ne rușinăm de Dânsul la venirea Lui.

29. Dacă știți că este drept, cunoașteți că tot cel ce face dreptate de la Dânsul s-a născut.

Capitolul 3

1. *Vedeți ce fel de dragoste ne-a dat nouă Tatăl, că fii ai lui Dumnezeu să ne chemăm.*

După ce a zis despre năpădirea antihriștilor, și despre toată învățătura lor cea răzvrătită, și după ce destul i-a înțărît ca nestrămutați să se afle și stea întru acelea care s-au învățat, aduce pe urmă de aici și pe plata cea gătită lor pentru aceasta, ca și cum întărindu-i pe dânșii prin strălucirea premiilor, și zice „rămâneți întru Dânsul”. Pentru ce? „Ca să aveți îndrăzneală întru Dânsul când se va arăta.” Că ce lucru este mai luminat sau mai iubit decât îndrăzneala? Când vom arăta ostenele noastre cele din viață lui Dumnezeu, cu îndrăzneală acest lucru să-l facem nimic rușinându-ne întru venirea Lui. Și fiindcă poate să se nedumerească cineva: care lucruri bune isprăvind, s-ar fi putut face bine plăcuți Lui? Îi învață și acesta, și zice: „Că dacă L-ați cunoscut pe El că este drept, apoi negreșit și aceasta o cunoașteți, că cel ce face dreptate, de la Dânsul s-a născut. Că cel drept pe cei drepți îi naște, și cât este acest lucru spre lauda și îndrăzneala noastră, nimeni nu știe, încă nici pe dragostea și bunătatea cea către voi a Celui ce îi dăruiește [pe drepți], câtă este și ce fel este. Că știți că v-a dat vouă ca fii ai Lui să vă faceți și să vă socotiți. Iar dacă celor ce sunt în lume, zice, acest lucru este nearătat – că adică voi sunteți fii ai lui Dumnezeu – să nu vă mirați de aceasta. Că pentru aceasta nu vă cunoaște pe voi [lumea], căci nu L-au cunoscut nici pe Cel ce v-a făcut pe voi fii din înfiere”, iar „lume” pe norodul cel prost îl zice. Apoi, de vreme ce pe înfiere a gătit-o și a arătat-o, arată pe lângă acestea mai luminat și pe slava și îndrăzneala cea gătită celor ce s-au făcut fii din înfiere, și zice: „Iubiților, acum fii ai lui Dumnezeu suntem (v. 2). Pentru aceasta lumea nu ne cunoaște pe noi, căci nu L-a cunoscut pe Dânsul”.

„Lume” este norodul cel prost și porcesc, care numai către singură viața aceasta pătimașă este atras, ca porcul către tină.

2. Iubiților, acum fii ai lui Dumnezeu suntem, și încă nu s-a arătat ce vom fi. Și știm că dacă se va arăta, asemenea Lui vom fi, că Îl vom vedea pe Dânsul, precum este.

3. Și tot cel ce are nădejdea aceasta spre Dânsul, se curățește pe sineși, precum Acela curat este.

Ca și cum ar fi zis: „Cu adevărat ați cunoscut prin cele ce a apucat mai înainte, că între fiii lui Dumnezeu ne-am luat și ne-am suit. Și dacă acum nu s-a arătat aceasta, să nu vă tulburați, pentru că ceea ce acum este nearătată, arătată se va face, când Acela se va descoperi. Că asemenea Lui arătându-ne, pe strălucirea înfierii de față o vom pune înainte, că fiii, negreșit asemenea Tatălui trebuie să fie. Și îndrăzneală către Dânsul având ca niște fii, Îl vom vedea pe Dânsul, precum este. Nu după fire, că acest lucru cu neputință este firii celei făcute”. Dar cum? Pe cel curat, cei curați, pe Cel drept, cei drepți. Că lângă Cel asemenea vor odrăsli și se vor lipi cei asemenea. Că pentru aceasta și puțin mai înapoi am zis, că asemenea Lui suntem, nu după fire, căci altminteri ar fi zis nu „asemenea”, ci „aceeași”. Iar acum, fiindcă nu va putea fi aceasta, a zis pe acest „asemenea Lui vom fi”, adică după felurimea slavei. Și se cuvine a mai însemna că n-a zis mai sus „tot cel ce a făcut dreptate”, ori „cel ce va face și cel ce face”, căci faptele cele bune [virtuțile] lucrătoare sunt, și când se fac, își au existența [εἶναι], iar după ce au încetat, ori vor să înceteze, nici pe a exista [εἶναι] nu au.

4. Tot cel ce face păcatul, și pe nelegiuire o face; și păcatul este nelegiuirea.

5. Și știți că Acela S-a arătat, ca păcatele noastre să le ridice, și păcat întru Dânsul nu este.

După ce a adevărit și a întărit pe cuvântul cel despre dreptate prin bunățile dreptății cele de mai sus, acum din cea împotrivă și dintru cele ce sunt întru Dânsul se pornește cu dovada, și zice: „Tot cel ce face păcatul...”, vrând adică a zice că „voi, cei ce v-ați făcut fii din înfiere, lucrați dreptatea, ca nu deșerți de aceasta pe înșivă să vă arătați. Că precum la păcat, nu cel ce l-a făcut, sau cel ce va să-l facă, acela este păcătos sau cel fărădelege, ci cel ce se ține de cel rău și îl lucrează; așa și drept nu este cel ce nu lucrează [faptele bune], ci cel lucrător. Că nu veți avea, zice, loc de a păcătui; căci Hristos, pentru pierzarea păcatului venind, fiindcă neîmpărțășit era păcatului, nici nouă celor ce suntem întru Dânsul și ne-am întărit și ne-am adevărit întru credința cea întru Dânsul, nu ne-a lăsat loc să păcătuim”. Că aceasta înseamnă prin acest „tot cel ce întru Dânsul rămâne”.

Însă se cuvine a ști că păcatul adică este o cădere din bine, iar nelegiuirea este o greșală față de legea ce s-a dat. Și pe acest început îl au fiecare dintru acestea două: unul adică pe căderea din bunătate, iar aceea [nelegiuirea] pe greșeala cea pentru legea ce s-a așezat. Și se împreună acestea întru una și aceeași: că și cel ce păcătuiește, pe scopul cel după fire și întru fire pus nu l-au nimerit (că scop al firii omenești este ca după rațiune să viețuiască, căci departe, întru iraționalitate este sălășluită). Așijderea și cel ce nelegiuiește, greșește întru legea cea dată în fire, fiindcă se poartă fără înfrânare.

6. Tot cel ce rămâne întru Dânsul, nu păcătuiește.

Cel ce cu neînduplecare și neslăbire pe faptele bune le lucrează, niciodată de la lucrarea acestora nu încetează.

Și tot cel ce păcătuiește, nu l-a văzut pe El, nici l-a cunoscut pe El.

7. Fiișorilor (feților), nimeni să nu vă amăgească pe voi. Cel ce face dreptate, drept este, precum și Acela drept este.

După a zis că S-a arătat, și pricina pentru care S-a arătat – ca nefăcând păcat, pe păcatul nostru să-l ridice, adică să-l piardă – adaugă: „Tot cel ce păcătuiește, nu L-a văzut pe Dânsul”. „Că dacă voi, cei care, după ce S-a arătat El, L-ați văzut pe El și semn că L-ați văzut pe El ați luat, ca nu lesne prinși să fiți de păcat, fiindcă desăvârșit întru Dânsul sunteți întăriri, apoi, cu adevărat, cei ce păcătuiesc nu [se poate spune că] L-au văzut.” Fiindcă nu pe pipăirea și atingerea simplei vederi o zice, nici că după ușoara și lesnicioasa închipuire au lucrat ei spre cunoștință, ci cum că cu oarecare judecată și știință pe apropierea cea către Dânsul au făcut-o, după cum mai sus am zis. Și după ce a zis acestea, merge mai departe făcându-le întărire: „Nimeni, zice, să nu vă amăgească pe voi”. Că nu se poate într-alt fel, decât așa: cel ce face dreptatea, pe cel drept L-a cunoscut și drept este, ca și Acela, adică ca Dumnezeu. Precum și cea împotriva: cel ce face păcatul, de la cel păcătos este, care este diavolul, care dintru început păcătuiește. Pentru aceea și Dumnezeu, grijindu-se de zidirea Sa, S-a arătat în lume ca dreptate și sfințire, ca să piardă lucrurile diavolului.

8. Cel ce face păcatul, de la diavol este, că dintru început diavolul păcătuiește. Pentru aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului.

Fiindcă atunci când a păcătuțit, diavolul s-a abătut, stricându-și calea, iar de la dânsul se face tot cel păcătuiește. Iar întru cel ce păcătuiește, [diavolul] întâi face început prin vârârea și supunerea gândurilor celor rele, precum la Iuda. Dar va zice cineva: cum diavolul intră întru aceia care păcătuiesc, fiindcă ei mai-nainte de dânsul au păcătuțit, dând loc diavolului? Către care se cuvine a zice: același lucru este a face păcatul cu a păcătuțit atunci când i se dă loc diavolului,

că cel ce păcătuiește îi dă lui loc, supunându-se poftei după ce [mai-nainte] l-a primit pe el, cu lucrarea săvârșind păcatul¹¹. Că aceasta însemnează acest „a-l face pe el” (v. 8). Și bine a zis și pe acest „cel ce face”, iar nu „cel ce l-a făcut”. Că cel ce s-a pocăit, nu este de la diavolul, ci numai cel ce îl încă lucrează pe el. Că așa și al păcatului rob este cel ce îl face, iar nu cel ce l-a făcut, că „tot cel ce face păcatul rob este păcatului” (Ioan 8, 34).

9. Tot cel născut de la Dumnezeu, păcat nu face, că sămânța Lui întru dânsul petrece și nu poate să păcătuiască, că de la Dumnezeu s-a născut.

10. Întru aceasta arătați sunt fiii lui Dumnezeu și fiii diavolului: Tot cel ce nu face dreptate, nu este de la Dumnezeu, nici cel ce nu iubește pe fratele său.

De vreme ce tot cel ce face păcatul, de la diavol este; tocmai pentru aceea că păcătuiește, se zice și fiu al diavolului, după cum Fericitul Pavel către elini zice: „fiule al diavolului... nu vei înceta a strâmba căile Domnului cele drepte?” (Fapte 13, 10). Vădit este că cel de la Dumnezeu născut, ca un fiu al lui Dumnezeu [ce este], nu păcătuiește; că sămânța a lui Dumnezeu este, adică Duhul pe care l-a luat, prin darul Căruia ne-am învrednicit, care întru noi petrecând, nepriimitoare de păcat pe mintea noastră o face. Ori și Însuși Hristos, Care locuind între cei credincioși, îi face pe dânsii fii ai lui Dumnezeu, precum și Însuși Hristos întru sămânța lui Avraam, Fiu al lui Avraam este, iar întru sămânța lui Avraam, adică întru Hristos, se blagoslovesc neamurile (Galateni 3, 8).

¹¹ O explicație a căderii în păcat demnă de luat în seamă, mai ales dacă e pusă în conglăsuire cu părerile altor Sfinți Părinți, care au scris mai multe despre cădere. Unii dintre ei (Sfinții Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul, Marcu Ascetul etc.) pun pe seama căderii lenevia, slava-deșartă sau neascultarea, care „dau loc” sau pricină, desigur diavolului, această „dare de loc” fiind totuna cu a păcătui diavolește, chiar dacă păcatul pare că pornește inițial exclusiv de la noi, din gândurile noastre.

A lui Hrisostom:

De câte ori păcătuim, de la diavol ne facem, iar de la Dumnezeu iarăși, ori de câte ori pe fapta bună o isprăvim, „că sămânța Lui întru dânsul petrece”. „Sămânța” zice pe Duhul, pe care la Botez Îl luăm, Care întru noi rămânând, neprimitoare de păcat face mintea noastră. Iar dacă cineva nu s-a născut de la Dumnezeu, pe Duhul cel Sfânt nu-L ia.

A altuia:

„Sămânța” dumnezeiască este Hristos, Care locuind între cei credincioși, îi face pe dânșii să fie fii ai lui Dumnezeu; tot așa întru sămânța lui Avraam, care este iarăși Hristos, se blagoslovesc toate neamurile.

Într-alt fel:

„Sămânța” pe neamul și familia cea dintâi a întemeietorului, care este din îmbelșugarea faptelor bune, o zice, care întemeietor ca pe o izvorâre a lucrurilor celor lăudate familiei sale dându-o, prin care și el pe strălucire a avut-o, prin acestea și urmașilor săi și strănepoților le-a dat să se fălească, dacă mai vârtos neșterse și neuitate pe sporirile cele părintești le vor păzi, care nu simplu și fiecare după cum se laudă le dobândește, precum și Iudeii, care în zadar ziceau lui Hristos: „Sămânța lui Avraam suntem” (Ioan 8, 33).

11. Că aceasta este vestirea pe care am auzit-o din început, ca să vă iubiți unii pe alții.

12. Nu precum Cain de la cel viclean era, și a junghiat pe fratele său. Și pentru cel ce l-a junghiat pe el? Căci lucrurile lui erau viclene, iar ale fratelui său drepte.

13. Să nu vă mirați frații mei, dacă vă urăște pe voi lumea.

14. Noi știm că ne-am mutat din moarte la viață, pentru că iubim pe frați.

Pe răul urii de frați, cât este de mare, prin asemănare îl arată. „Că vedeți, zice, precum Cain, urând pe fratele său, l-a ucis pe el, deși frate al lui era, de vreme ce avea lucrurile tatălui său cele rele, s-a făcut fiu al diavolului, iar Abel, cele bune

lucrându-le, s-a făcut fiu al lui Dumnezeu. Și potrivit este diavolul lui Dumnezeu și lucrurile cele rele [potrivnice sunt] celor bune. Pentru aceasta și Cain, fiind potrivit fratelui său, l-a ucis pe el". Așa este curgerea cea după rânduiala și după fire a cuvântului.

Dar Fericitul Ioan a schimbat rânduiala, ținându-se în chip necurmat de cel ce îl îndemna pe dânsul. Căci îl îndemna astfel [Cain, pilda lui], deoarece [Cain,] pe diavolul și pe cei ce s-au făcut fii ai lui, prin faptele cele rele i-a pomenit, ca pe cel [Cain] ce, dintru începutul lumii, prin lucrurile cele rele, spre starea de fiu al celui rău a alergat, [spre] pildă să-l pună. Iar după ce a sfârșit cu Cain și cu aceia care pe aceștia îl râvneau să-l moștenească, iarăși aleargă și se întoarce către dragoste.

Cel ce nu iubește pe fratele său, petrece întru moarte.

15. *Tot cel ce urăște pe fratele său, ucigaș de om este. Și știm că tot cel ce ucide om, nu are viață veșnică petrecând întru dânsul.*

16. *Întru aceasta cunoaștem dragostea, că El Și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem pentru frați să ne punem sufletele.*

17. *Iar cel ce are bogăția lumii acesteia, și vede pe fratele său având trebuință și își închide milostivirile sale dinspre dânsul, cum rămâne dragostea lui Dumnezeu întru dânsul?*

18. *Fiii mei, să nu iubim cu cuvântul, nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul.*

După ce s-a izbăvit de Cain și de lucrurile lui cele rele, iarăși aleargă înapoi către dragoste și zice: „Dragostea [a fost cea care] a plecat pe Domnul pentru noi să-Și pună sufletul Său. Și din pilda aceasta datori suntem și noi pentru frați să ne punem sufletele”. Și de vreme ce rar este lucrul acesta și la puțini, ca cum rușinându-i pe dânsii, de la cele mai smerite începe îndemnarea cea pentru iubirea de frați să o facă, așa oarecum iconomisind cuvântul. Dar ce zic, ca sufletul nostru pentru fratele să-l punem, când vedem că nici pe trebuința celor de nevoie

a fraților nu o împlinesc? Și nu zic aici [doar] de cei ce sunt lipsiți de bogăție, ci și de cei ce pe toată lumea avere de bogăție o au. Așadar, pentru aceasta să se rușineze, că dacă spre acestea mici și-au închis milostivirile și nevrednici pe sineși de dragostea lui Dumnezeu s-au arătat, întru [dragoste] cea mai mare, care este ca pentru fratele său să moară, ce ar fi arătat? Apoi și alt cuvânt înfruntător [rușinător] adaugă lor, celor care primesc dragostea adică numai întru cuvânt, și cu singură limba o arată, și zice: „Să nu iubim cu cuvântul și cu limba, ci cu lucrul și cu adevărul” (v. 18).

19. Și întru aceasta cunoaștem că din adevăr suntem.

„Și întru aceasta.” Întru care? Întru aceea că nu cu cuvântul pe fratele iubim, ci cu fapta și cu adevărul. Și ce „cunoaștem”? „Că din adevăr suntem”. Cum? Că cel ce una adică mărturisește, dar alta face, neîmpreună-glăsuirea și neasemănată cuvântului având pe faptă, mincinos este și nu adevărat.

Și înaintea Lui vom încredința pe inimile noastre.

20. Că dacă ne vădește pe noi inima noastră [vinovați], Dumnezeu mai mare este decât inima noastră, și cunoaște toate.

21. Iubiților, dacă inima noastră nu ne mustră pe noi, îndrăzneală avem către Dumnezeu.

22. Și orice vom cere de la Dânsul, vom lua, că poruncile Lui păzim, și cele plăcute înaintea Lui facem.

Aceasta zice: aceea că împlinim adevărul, noi o vădim atunci când, cuvintele și lucrurile noastre o vor lua înainte, ne vom încredința conștiinței noastre. Că pe aceasta voiește să o însemneze prin „inimă”. Și cum ne vom încredința? Aceasta întru înșine punând, ca și cum înaintea martorului Dumnezeu am face [rosti, împlini] cuvintele. Pentru că acest „înaintea Lui” aceasta înseamnă: „Că dacă nu le vom face așa, zice, iar conștiința, adică inima noastră, ne mustră pe noi, nu ne tănuim de dânsa păcătuind. Că dacă de conștiința

noastră, mică fiind, ca de-o viețuitoare mică, nu ne tănuim când păcătuim, apoi cu mult mai vârtos de Dumnezeu – Cel ce este nehotărnicit și pretutindeni stă de față – nu ne vom putea tănui.

Deci este cuvântul într-acest fel: „Fiilor, să nu ne mințim unii pe alții, cu limba numai iubindu-i, ci și cu fapta să arătăm dragostea. Că întru aceasta cunoaștem că din adevăr, adică de la Dumnezeu suntem, și ceea ce o zicem, ca și cum Dumnezeu ne-ar privi deasupra, așa să o zicem. Și nu ar fi putut suferi cineva, măcar și decât dracii de ar fi mai fără de rușine, Dumnezeu de față fiind martor, să mintă”. Că dacă nu vom face așa – când zicem noi că iubim, inima noastră ne prihănește pe noi că mințim – păcătuim. Cum? Socotind că ne tănuim de Dumnezeu, Cel ce pretutindeni este de față. „Deci așa iubiților, zice, după ce ne vom găti pe înșine – adică neprihăniți de noi înșine, când unii către alții vom grăi și vom face adevărul – îndrăzneală vom dobândi către Dumnezeu, dintru care îndrăzneală și ceea ce vom cere, negreșit vom lua de la dânsul. De ce? Pentru că poruncile Lui păzim. Că lucru mare este a chema spre ascultare pe Cel de la Care cerem luare-aminte [auzire a rugăciunii] către cei ce cer, când către Dânsul fără de îndoială cererea se face. Deci, fiindcă și noi poruncile Lui le păzim, și pe cele plăcute Lui le facem, nădăjduim că nu vom greși în cererile noastre, fiindcă se [Dumnezeu] obișnuiește a răsplăti fără de întârziere dragostea cea adevărată care este între două părți celui ce vine întru trebuința celui alt.” Și care poruncă a Lui am păzit? Cea care zice: „Dragoste să aveți unii față de alții” (Ioan 13, 35).

23. Și aceasta este porunca Lui, ca să credem întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Lui,

Acest „aceasta” se cuvine a-l înțelege ca pricinuitoare [cauzal], ca să fie așa: „Pentru aceasta credem că a Lui este porunca. Fiindcă, zice, avem poruncă ca prin credința întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Lui, să ne iubim unii pe alții, și acest lucru

I-am făcut, că dintru acesta cunoaștem că s-a statornicit întru noi harul Preasfântului Duh, pe care ni L-a dat nouă". Însă se cuvine a ști că în multe locuri din Scriptură este pus acesta „ca întru numele Domnului nostru să credem” (cf. Iacov 5, 14; 5, 16; 1 Corinteni 6, 11 etc.). Dar ce înseamnă aceasta? Cu adevărat, nimic altceva decât voirea, slava, buna-laudă¹². Slava, dar și buna-laudă, precum se vedește aici: „Minunat este numele Tău în tot pământul” (Psalm 8, 1). Iar voirea, precum aici: „Pocăiți-vă și să se boteze fiecare din voi întru numele Domnului Iisus” (Fapte 2, 38), în loc de „întru voia”. Dar care este voia Domnului Iisus? „Să se boteze toate neamurile întru numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.” (Matei 28, 19)

și să ne iubim unii pe alții, precum ne-a dat nouă poruncă.

24. Și cel ce păzește poruncile Lui, întru Dânsul petrece, și El întru Dânsul, și întru aceasta cunoaștem că petrece întru noi, din Duhul pe care L-a dat nouă.

În loc de să spună „cu așezământ”¹³, zice mai curând „în chip adevărat să ne iubim unii pe alții”. Și de unde înțelegem aceasta? Dintru aceea ce zice, „precum voiți să vă facă vouă oamenii, și voi asemenea faceți lor” (Luca 6, 31).

Deci, dacă iubim [dorim] ca cei de aproape ai noștri, cu așezare adevărată și fără de vicleșug să se afle către noi, așijderea negreșit și noi să ne așezăm către dânșii, și dacă porunca Domnului este într-acest fel, cu atât mai vârtos dacă ne socotim că petrecem întru Dânsul. Și El pe Sineși nouă Se va dărui, că a Se tăgădui pe Sineși nu poate, adică nu poate fi bănuț că în deșert ne-a dărui poruncile Sale, căci El le-a adeverit pe acestea mai întâi întru Sineși. Și dacă aceasta e așa, apoi negreșit, dacă pe cele ce ni le-a poruncit, le facem, Îl vom avea și noi pe Dânsul ascultător întru cele pe care le vom cere de la Dânsul, și pe darul Lui adeverit întru noi.

¹² εὐκλεια, buna-reputație, imaginea pozitivă, numele bun.

¹³ διαθέσει, adică precum o dispoziție oarecare de urmat, plan.

Iar toată cugetarea este așa: „Ca să credem întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Lui, și să ne iubim unii pe alții întru adevăr, precum este porunca Lui. Că cel ce păzește poruncile Lui, întru Dânsul petrece, și El întru dânsul. Și dintru aceasta cunoaștem că El petrece întru noi, din Duhul, adică din darul pe care ni l-a dat nouă. Că ne jefuit rămânând acesta, adevărată și neîmpotrivă-grăită avem pe neluarea înapoi a dării Lui. Și cum va fi ne jefuit? Atunci când noi, din împrușinarea sufletului, nimic din cele pe care ni le-a poruncit nouă pentru dragoste nu vom vătăma”.

Capitolul 4

1. Iubiților, să nu credeți tot duhul, ci ispitiți duhurile, de sunt de la Dumnezeu, că mulți proroci mincinoși au venit în lume.

2. Întru aceasta se va cunoaște Duhul lui Dumnezeu, tot Duhul care mărturisește pe Iisus Hristos că a venit în trup, de la Dumnezeu este.

Trecând și săvârșind cuvântul cel despre dragostea cea către aproapele, hotărând și dovedind că cum că acesta este [aceiași lucru cu] cunoștința statorniciei Duhului [petrecerii întru Duhul], pe care L-am dobândit, acum adaugă și despre alegerea și deslușirea fraților și a vecinilor celor adevărați, care au această cunoștință, ca nu cumva, pentru porunca dragostei, să cădem între frații cei mincinoși, și între apostolii cei mincinoși, și între prorocii cei mincinoși, alegându-ne dintru aceasta cu prea mare vătămare. Căci de ne vom amesteca și împreuna cu aceia, de ca și cum ar fi de un nărav cu noi, pe înșine ne vom vătăma, împărtășindu-i pe cei necredincioși fără de sfială de cuvântul cel pentru credință, și pe cele sfinte câinilor aruncându-le, apoi și pe cei ce i-au aminte la noi (ori și petrec împreună cu noi). Pentru că dragostea noastră cea către ei pe mulți îi va pleca ca să-i ia pe aceia drept dascăli,

și să creadă celor zise de dânșii zise, prinzându-se fără de pază și ferire din petrecerea lor cea împreună cu noi. „Și care este cunoașterea acestora? Aceasta, și anume: tot duhul, ori vrednicie a prorociei, ori a apostoliei [de ar avea], care mărturisește pe Domnul Iisus că a venit în trup, de la Dumnezeu este; iar care aceasta nu mărturisește, nu este de la Dumnezeu, ci vrednicia acestuia de la antihrist este, de care ați auzit.” Când? Cu puțin mai-nainte, când zicea că mulți antihriști sunt în lume, adică mergători-înainte ai lui antihrist. „Iar mărturisirea venirii lui Hristos în trup, nu cu limba, zice, că se face, ci cu faptele, după cum zice Fericitul Pavel: „Totdeauna omorârea lui Iisus în trup purtându-o, ca și viața lui Iisus în trupul nostru să se arate” (2 Corinteni 4, 10). Deci, care lucrător întru sineși are pe Iisus și lumii a murit și nu mai viază lumii, ci lui Hristos, și pe Acesta întru sineși împrejur Îl poartă, nu numai în trupul lui Hristos, ci și întru al său, acesta de la Dumnezeu este. Iar care nu lui Hristos viază, ci luiși și lumii, adică dulcilor împătimiri ale lumii, unul ca acesta nu este de la Dumnezeu. Pentru aceea și Pavel iarăși zice: „Când se află întru voi priciri și împerecheri, au nu trupești sunteți și după om umblați?” (1 Corinteni 3, 3). Și cel ce umblă după om, pe Duhul lui Hristos nu are; și cel ce umblă după om, pe Duhul lui Hristos nu are, și cel ce pe Duhul lui Hristos nu-l are, adică cel ce nu după Hristos viază, acesta nu este a lui Hristos.

3. Și tot Duhul care nu mărturisește pe Iisus Hristos că a venit în trup de la Dumnezeu nu este; și acela este a lui antihrist de care ați auzit că vine și acum încă este în lume.

Zice cum că acum în lume este antihrist, însă nu trupește, ci prin mincinoșii proroci și mincinoșii apostoli și prineretici, care gătesc cale înaintea venirii lui. Iar antihrist acesta va fi un om care pe satana întru sineși împrejur purtându-l, se va înălța peste tot ce se numește Dumnezeu sau cinstire de Dumnezeu (2 Tesaloniceni 2, 4). Pentru aceea se va lepăda

și de cinstirea de idoli (pe care prin acest „cei ce se numesc dumnezei”¹⁴ i-a însemnat, iar prin cinstire de Dumnezeu pe creștinătate) și numai pe sineși se va ispiti să se arate Dumnezeu.

4. Voi de la Dumnezeu sunteți, fiilor, și i-ați biruit pe dânșii, că mai mare este cel ce este întru voi, decât cel ce este în lume.

5. Ei din lume sunt, pentru aceasta din lume grăiesc și lumea pe dânșii îi ascultă.

6. Noi de la Dumnezeu suntem. Cel ce cunoaște pe Dumnezeu, ne ascultă pe noi; care nu este de la Dumnezeu, nu ne ascultă pe noi.

Prin cele mai înainte arătate, cunoscuți făcând pe Prorocii și pe Apostolii Domnului, adaugă: „Iar voi de la Dumnezeu fiind, fiilor, i-ați biruit pe dânșii”, adică pe prorocii mincinoși. Cum? „Deoarece Dumnezeu, Care e întru voi, mai mare este decât cel ce este în lume, după care au ales a trăi prorocii mincinoși”. Apoi pe lângă acestea, adaugă și alt chip al cunoașterii prorocilor mincinoși, care mai vârtos pe cei mai slabi dintre credincioși îi întristau. Că poate oarecare dintre aceștia se mâhneau văzându-i pe aceia de cei mai mulți iubindu-se, iar pe sineși defăimați și trecuți cu vederea. De aceea și zice: „Să nu vă întristați că sunteți defăimați de cei mulți, iar aceia se primesc de aceștia, pentru că cel asemenea la cel asemenea aleargă. Ei din lume sunt și din lume grăiesc, adică după poftele cele trupești învățând, îi au pe dânșii ascultători, cei întinați pe cei întinați. Iar noi, fiindcă suntem de la Dumnezeu născuți și de poftele lumii înstrăinați, neprimiți suntem lor. Iar cel ce ne ascultă pe noi, este cel care cu întreaga-cugetare viețuiește și pentru aceasta pe Dumnezeu cunoscându-L, gata este a-și întinde auzul la cele de noi grăite, de care și Hristos o zice: „Cel ce are urechi de auzit, să audă”

¹⁴ Face aluzie probabil la contextul din Epistola către Tesaloniceni, citată mai sus.

(Matei 11, 15), astfel pe cel către buna-supunere gătit arătându-l și aceluia mărturisindu-i că are urechi.

Dintru aceasta cunoaștem pe Duhul adevărului și pe duhul înșelăciunii.

7. Iubiților, să ne iubim unii pe alții, că dragostea de la Dumnezeu este, și tot cel ce iubește de la Dumnezeu este născut, și cunoaște pe Dumnezeu.

8. Cel ce nu iubește nu a cunoscut pe Dumnezeu, că Dumnezeu dragoste este.

9. Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu întru noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume ca să viem printr-Însul.

10. Întru aceasta este dragostea, nu că noi am iubit pe Dumnezeu, ci pentru că El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său curățire pentru păcatele noastre.

După ce a despărțit prin cele acum zise de Dânsul, de care ni se cuvine a ne ține, și de care nu, adaugă de aici, ca pe o pecetluire a celor zise, pe acest: „Că dintru aceasta cunoaștem pe cei ce au pe Duhul adevărului și pe cei [ce au] pe duhul cel înșelător al mincinoasei prorocii”. Iar după acestea reia cuvântul despre dragoste. Că [adică] după ce a arătat pe care ni se cuvine a-i iubi, adică pe cei de un nărav [cu noi], reia de aici pe cele dintru început, zicând că de la Dumnezeu sunt și dragostea, și cel ce iubește (vv. 7-8), și cum că numai cel care iubește [e socotit că] s-a născut la Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu; iar cel ce nu are dragoste, nici pe Dumnezeu nu-L cunoaște. Iar cum cel ce nu iubește (pe Dumnezeu și pe aproapele), nu a cunoscut pe Dumnezeu? Adeverește și întărește așa: „Dumnezeu dragoste este”. De unde este arătat? Dintru aceea că a trimis pe Fiul Său Cel Unul-născut în lume, ca pe viața cea adevărată să ne-o dea nouă, și să viem printr-Însul. Că precum e numit bunătate – că pentru bunătate a zidit pe lumea cea gândită și pe cea simțită – așa și pentru dragostea cea către noi, dând pe Fiul Său Cel Unul-născut

în lume, a arătat și prin aceasta că dragoste este. Pentru aceea și el adaugă: „Întru aceasta este dragostea” (v. 10), în loc de „întru aceasta se arată că Dumnezeu dragoste este”. Apoi grăind mai înalt și măbind bunătatea dragostei lui Dumnezeu, zice: „Nu că noi L-am iubit pe Dânsul a făcut Dumnezeu aceasta, pe Fiul Său pentru noi dându-L, ci El de mai-nainte începând facerea de bine cea către noi prin dragoste, a trimis pe Fiul Său. Și nu simplu L-a trimis, ci ca pentru păcatele noastre prin sângele Său să facă curățire. Deci, dacă așa ne-a iubit pe noi Dumnezeu, măcar deși întru nimic noi prin fire cu Dânsul împărtășindu-ne, cu atât mai vârtos suntem datori și noi pe cei de un neam cu noi să-i iubim, și cunoscând pe bunătatea cea din dragoste, și altora să slujim cu aceasta. Că precum prihănire este celui ce nu voiește a alege pe cel vrednic de ales, așa laudă pricinuieste celor ce iubesc pe cei vrednici de dragoste, pentru căci sunt iubiți. Și așa așezându-ne, avem pe amândouă: și pe a fi iubiți, pentru că de Dumnezeu suntem iubiți și ne-am făcut primiți de Dânsul, și pe a fi iubitori, prin dragostea cea către cei de aproape.

11. Iubiților, dacă Dumnezeu așa ne-a iubit pe noi, și noi datori suntem să ne iubim unii pe alții.

12. Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată. Dacă ne iubim unii pe alții, Dumnezeu întru noi petrece și dragostea Lui desăvârșit este întru noi.

13. Întru aceasta cunoaștem că întru Dânsul petrecem și El întru noi, că din Duhul Său ne-a dat nouă.

14. Și noi am văzut și mărturisim că Tatăl a trimis pe Fiul Mântuitor al lumii.

Am zis și mai înainte de acest cuvânt, că obicei are Fericitul acesta, pe aceleași pentru aceleași să le repete. După acest obicei și acum alcătuiind cuvântul, zice: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată”. Că de vreme ce pentru dragostea fraților făcând cuvântul, pe Dumnezeu spre pildă L-a adus, Care a dat pe Fiul Său cel Unul-născut pentru dragostea cea către

noi la moarte. Și cu puțință era să zică oarecare: și de unde zici aceasta, despre lucruri nevăzute?

Deci împreunându-mă și unindu-mă și eu cu cei ce zic așa – că adică pe Dumnezeu nimeni niciodată nu l-a văzut, împreună zic și eu. „Dar din dragostea unora către alții, zice, cunoaștem că Dumnezeu este întru noi” (v. 12). Și bine zice, că multe din lucrurile Lui cele nevăzute de noi pot fi prinse și înțelese. Și anume, așa cum sufletul nu l-a văzut cineva, ci din lucrările și mișcările lui se înțelege că este întru noi, așa și pe dragostea Lui cea către noi, ca prin oarecare mișcare și lucrare o cunoaștem. Și dacă aceasta nu afară de cuviință este, apoi nici acest bărbat dumnezeiesc nu afară de cuviință arată din lucrări că este Dumnezeu întru noi. Și care este lucrarea? Dragostea curată către cei de aproape ai noștri. Aceasta este cunoașterea, atât a statorniciei noastre întru Dânsul, cât și a Aceluia întru noi, iar aceasta o zice că se datorează Duhului Său pe care ni l-a dat nouă.

Că cel curat, curate și neprihănite [lucruri] împrumută. Deci, „de vreme ce prin dragostea cea curată ne împărtășim cu Dânsul, zice, dintru acest lucru și noi – cei ce după trup L-am văzut pe Dânsul – L-am cunoscut și mărturisim că Tatăl L-a trimis pe Dânsul Mântuitor al lumii, și încă pe lângă cunoștința noastră și El ne-a mai tâlcuit, mai desăvârșit pe noi într-o cunoștință ca aceasta deprinzându-ne; zicând de pildă uneori: „Am ieșit de la Tatăl și am venit în lume” (Ioan 16, 28). Prin acest cuvânt, pentru trimiterea din cer a Fiului Său Cel Unul-născut în lume pentru dragostea noastră, dar și prin altele iarăși mai luminat [arată]: „Că atât, zice, a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-născut l-a dat; ca tot cel ce crede întru Dânsul să nu piară” (Ioan 3, 16) și „n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea” (Ioan 12, 47). „Deci avem atât din însăși vederea de față, zice, cât și din tâlcuirea Celui Unul-născut ce este în sânul Tatălui, după cum în Evangheliile s-a zis, și din lucrarea cea prin dragoste a unora către alții (Ioan 1, 18), că Dumnezeu este întru noi, că din Duhul Său ne-a dat și că ne facem părtași Lui”.

15. Oricare va mărturisi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu întru dânsul petrece și el întru Dumnezeu.

16. Și noi am cunoscut și am crezut dragostea pe care o are Dumnezeu spre noi. Dumnezeu dragoste este și cel ce petrece întru dragoste întru Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru dânsul.

Acest cuvânt trebuie alăturat celui zis cu puțin mai înainte, adică acestuia: „Că tot duhul care nu mărturisește pe Domnul Iisus că a venit în trup...”. Că de vreme ce din destul a arătat că sunt și fii ai lui Dumnezeu și Dumnezeu întru dânsii petrece, arătând prin dragostea unora către alții că s-a dat lor Duhul cel Sfânt, întoarce cuvântul iarăși în sus la acelea și zice: „Oricare va mărturisi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu întru Dânsul petrece”; precum s-a zis mai sus că „tot duhul care mărturisește pe Iisus Hristos că a venit în trup, de la Dumnezeu este”. A arătat încă și altceva cuvântul, că cei ce mărturisesc acestea și au pe Duhul petrecând întru dânsii, adică pe Dumnezeu, și ei întru Dumnezeu petrec. Și cum e aceasta? Prin dragostea unora către alții. Iar pomenind dragostea, adaugă și pe toate cele despre dragoste, pe care le-a zis, multă încredințare dând cuvântului celui pentru dragoste.

17. Întru aceasta s-a desăvârșit dragostea cu noi, ca îndrăzneală să avem în ziua judecății, că precum Acela este și noi suntem în lumea aceasta.

18. Frica nu este întru dragoste, ci dragostea cea desăvârșită afară scoate pe frică,

Lumină este Dumnezeu și Sfinții Lui lumină sunt în lume, după Evanghelie și frica de muncă întru dânsii nu este, că întru dragostea lui Dumnezeu prisosesc. „Voiesc, zice, ca să vă faceți desăvârșiți întru dragoste, ca îndrăzneală să avem către Dumnezeu în ziua judecății, și că El este Cel ce judecă, după hotărârea Lui care zice că: Tatăl pe nimeni nu judecă, ci pe toată

judicata a dat-o Fiului" (Ioan 5, 22). Iar cum că către Cel ce S-a întrupat ne va fi nouă îndrăzneala, a arătat prin cele care urmează zicând „că precum Acela este și noi suntem în lumea aceasta”; zicând aceasta după ce mai înainte a arătat și a dovedit că Dumnezeu este întru noi și noi întru Dânsul, „pe desăvârșirea dragostei, zice, și nouă înșine o mărturisim”.

„Așadar, precum Acela fără prihană era în lume și curat – că de aceea și zicea: vine stăpânitorul lumii acesteia și întru mine nu va afla nimic – tot așa și noi vom fi întru Dumnezeu și Dumnezeu întru noi (Ioan 14, 30). Deci, dacă acest lucru așa va fi, apoi Acela ne este călăuzitor de curățenie și dăruitor, iar noi pe Dânsul împrejur Îl purtăm în lumea aceasta cu lămurire și cu curățenie, totdeauna omorârea Lui în trupul nostru purtându-o (2 Corinteni 4, 10). Și așa viețuind, vom îndrăzni către Dânsul și fără de nici o frică vom fi atunci. Că desăvârșiți fiind întru dragoste prin fapte bune, departe de frică vom fi.” Și adaugă pe lângă acestea și cuvânt încredințător, după care „dragostea cea desăvârșită, afară scoate pe frică”. Și de care frică zice? Zice de cea muncitoare, că se poate ca cineva să iubească din pricina fricii de a nu se munci. Dar frica aceasta nu este desăvârșitoare, adică nu este a dragostei celei desăvârșite.

După ce a terminat de zis cele despre dragostea cea desăvârșită, arată acum, cu multă putere, cum că datori suntem să iubim pe Dumnezeu, „pentru că El întâi, zice, ne-a iubit pe noi; datori suntem adică, deoarece El a fost Cel ce a pus început bunătății, ca noi mai cu sânguință către răsplătirea acestuia să ne silim”. Însă a căutat oarecare să afle, cum David, zicând: „temeți-vă de Domnul toți sfinții Lui, că nu este lipsa celor ce se tem de Dânsul” (Psalm 33, 10), acesta [în schimb] zice că dragostea cea desăvârșită scoate afară pe frică? Au doară cu adevărat sfinții lui Dumnezeu nu s-au făcut desăvârșiți întru dragoste, cărora a se teme de Domnul li se poruncește? Zicem dar că îndoită este frica: una, adică înainte-începătoare, care și împreună-alergătoare are pe muncă, pentru relele cele

de Dânsul lucrate, aceasta este a celui care în chip temător se apropie de Dumnezeu, și pentru aceasta se apropie: ca să nu se muncească, iar aceasta este cea începătoare. Iar cea desăvârșitoare, de o temere ca aceasta adică izbăvită este, pentru aceea și curată se zice, și care rămâne în veacul veacului (Psalm 18, 10). Deci care și pentru ce pricină este frica cea desăvârșitoare? Frica cea desăvârșitoare este aceea pe temeiul căreia s-a făcut desăvârșit întru dragoste cel ce o are pe dânsa, care se teme să nu se arate că este lipsit de ceva din cele ce se cuvin, care foarte iubește să o împlinească celui iubit de dânsul.

Că frica pedeapsă are și cel ce se teme nu este desăvârșit întru dragoste.

19. Noi Îl iubim pe Dânsul, căci El întâi ne-a iubit pe noi.

„Frică” numește aici pe cea începătoare. Deci cel ce curat iubește pe Dumnezeu, nu pentru îngrozirea muncilor face cele plăcute lui Dumnezeu, ci pentru dragostea faptei bune și pentru dragostea cea către Dumnezeu, iar nu pentru că are pe frica cea curată se întemeiază și se nădăjduiește pe sineși, căci aceea este a dar și dragoste pentru ce e bine. Ori iarăși: frica cea pentru a nu cădea (cel ce o are) în pedeapsă, aceeași este cu cea dintâi; pentru aceea adaugă „frica pedeapsă are”.

20. Dacă cineva zice că iubește pe Dumnezeu și pe fratele său urăște, mincinos este. Că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu l-a văzut, cum poate să-L iubească?

După ce cu multă convingere a arătat că purtătoare [către cele înalte, Împărăție etc.] se cade să fie atât dragostea lui Dumnezeu către noi, cât și a noastră către Dânsul, după aceasta a adăugat iarăși că dacă așa ne-a iubit pe noi Dumnezeu, și noi datori suntem unii pe alții să ne iubim. Și iarăși către acestea aducând înapoi cuvântul, zice: „Fiindcă cu datorie ne zace

nouă înainte să iubim pe fratele, din pilda dragostei lui Dumnezeu față de noi, pe care înainte aducându-o și răsplătind lui Dumnezeu, pe datorie o vom plăti. Se cuvine, zice, fără de întârziere pe fratele să-l iubim, spre cunoașterea cea prea desăvârșită a dragostei celei către Dumnezeu. Că dacă nu va fi acest lucru, nici dragostea noastră către Dumnezeu nu se va [putea] păzi [ține], așijderea și datoria ce se cade să o avem unii către alții va cădea, pe care [datorie] din dragostea cea către Dumnezeu o am avut.

Aduce asupră încă un cuvânt, mai lucrător decât acesta, spre muștrarea celor ce se ispitesc să facă neadevărată pe dumnezeiasca dragoste, într-acest fel oarece zicând: „Dragostea, negreșit din obișnuința unora cu alții se alcătuiește, iar obișnuința e urmată de privirea îndreptată spre aproape său, [care] și prin aceasta mai vârtos se leagă [întărește] cu dragostea lui; așadar, [a]trăgătoare este vederea către dragoste. Și dacă acest lucru este așa, apoi [cum se face că] cel ce pe simțirea care este mai vârtos trăgătoare către dragoste, întru nimic o socotește, iar pe fratele său pe care l-a văzut, nu îl iubește? Cum [se face că] pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, zice că Îl iubește? Când nici obișnuit Lui nefiind și cu nici o simțire prins se va afla că adeverează? Deci, dacă cineva obrăznicind, zice, ar grăi aceasta, cum că pe Dumnezeu Îl iubește, dar urăște pe fratele său, au nu alături de acelea prin care pe dumnezeiasca dragoste o face neadevărată, încă și călcător al poruncii Lui se află? Căci aceea zice: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă iubiți unii pe alții” (Ioan 13, 35).

Deci, cel ce pe Dumnezeu iubește și al Acestuia ucenic se întărește că este, [de aici] iubește și pe fratele său, după porunca Aceluia.

21. Și această poruncă avem de la Dânsul, ca cel ce iubește pe Dumnezeu, să iubească și pe fratele său.

Capitolul 5

1. Tot cel ce crede că Iisus este Hristosul, de la Dumnezeu s-a născut. Și tot cel ce iubește pe Cel ce L-a născut, iubește și pe cel născut dintr-însul.

2. Întru aceasta cunoaștem că iubim pe fii lui Dumnezeu, când pe Dumnezeu Îl iubim și poruncile Lui facem.

Și acest cuvânt al celor mai sus zise este încredințător. Dacă poruncă am luat de la Dascălul ca unii pe alții să ne iubim, apoi negreșit, dacă credem că Dascălul nostru Iisus, este Hristosul, Care întru aceea este [și se numește] Hristos, că Dumnezeu este și om, să-I păzim și poruncile Lui, ca ale unui Dascăl, ca ale unui Dumnezeu. Și crezând că Dumnezeu este El, fii ai Lui ne facem, precum și în Evanghелиi s-a zis: „Iar câți L-au primit pe El, le-a dat lor stăpânire ca fii ai lui Dumnezeu să se facă” (Ioan 1, 15). Adică câți au crezut întru Dânsul, aceștia și ca niște fii s-au născut de la Dânsul. Și dacă ne-am născut de la Dânsul, apoi negreșit și pe cuviința Celui ce ne-a născut o vom arăta. Și care este cuviința aceasta? Ca să iubim pe Cel ce ne-a născut. Și de vreme ce aceasta zice, [de aici înțelegem că] toți cei ce am crezut, dintru Domnul ne-am născut, și dacă de la Dânsul ne-am născut, îndatorați suntem să ne iubim unii pe alții, și ca niște frați, și ca niște de la Dânsul născuți.

Și adaugă și cuvântului acestuia încredințare, anume că cel ce iubește pe Cel ce L-a născut, și pe cel [altul] născut dintru Dânsul îl iubește. Apoi iarăși zice: că dragostea cea către frați, adică către fii lui Dumnezeu, pe dragostea cea către Născătorul o întărește. Și dacă mai sus a zis că cel ce iubește pe Dumnezeu, și pe fratele său îl iubește, acum zice că cel ce iubește pe fiii lui Dumnezeu, și pe Dumnezeu Îl iubește. Iar arătarea dragostei către Dumnezeu, pe dragostea cea către fratele o face [pricinuieste, întărește].

3. Că aceasta este dragostea lui Dumnezeu, ca poruncile Lui să le păzim.

Acest stih așa este: „Aceasta este dragostea: ca poruncile Lui să le păzim, că tot cel născut de la Dumnezeu, biruiește lumea”. Iar acest „grele nu sunt”, aruncat în mijloc este¹⁵.

Și poruncile Lui grele nu sunt.

4. Că tot cel născut de la Dumnezeu, biruiește lumea și aceasta este biruința care a biruit lumea, credința noastră.

Fiindcă drept semn al dragostei celei către Dumnezeu, pe păzirea poruncilor înainte o a pus, iar oarecărora li se părea că sunt grele poruncile lui Dumnezeu, pentru aceasta zice: „Poruncile Lui grele nu sunt”. Că ce greutate este a iubi pe fratele? Dar și în temniță a-l cerceta, ce greutate? Că nu a-l scoate pe el din temniță ne zice, care lucru este greu, ci numai a-l cerceta. Nici pe cel bolnav a-l izbăvi de boală, ci numai a-l cerceta și a-l căuta. Nici celui flămând, masă scumpă a-i pune înainte ne poruncește, nici celui gol haină făcută din multe feluri de materii a-i da, ci [fie]care pe trebuință cea de nevoie o împlinește, pe care [adică] cel flămând și cel gol o caută.

Așa, cele pentru acest lucru, după ce le-a zis, și altul lângă dragoste adaugă. Care este aceasta? Biruința. Că zice „că prin dragostea cea către fratele, fii făcându-vă pe sinevă ai lui Dumnezeu, aveți acum al bunătății acesteia pe lucrul cel următor, adică pe biruința lumii. Pentru că cel născut de la Dumnezeu, biruiește lumea”. Apoi le pune înainte și pe biruință, și pe lucrul cel pentru care este biruința, zicând cum că credința a amândurora este: adică cea întru Dumnezeu, care și de la Dumnezeu născută fiind, a biruit pe toată necredința și a golit-o; și nici iudeu, nici elini, nici eretic nu poate împotriva ei. Și de vreme ce credința nu goală [simplu] biruiește,

¹⁵ E adică o afirmație incidentă, suplimentară.

ci împreună cu cel ce o are pe dânsa, pentru aceasta adaugă: „Și cine este cel ce biruiește lumea, fără numai cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?” (v. 5). Și cine este acest Iisus? „Cel care a venit prin apă și prin sânge, Iisus Hristos” (v. 6).

5. *Și cine este cel ce biruiește lumea, fără numai cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu.*

6. *Acesta este, Cel ce a venit prin apă și prin sânge, Iisus Hristos.*

Fiindcă a pomenit de fiime a lui Dumnezeu și naștere – zicând „tot cel născut de la Dumnezeu...”, care aceasta prin Sfântul Botez deodată se face – pentru aceasta zice că „Acesta este cel ce a venit prin apă și prin sânge, Iisus Hristos, născându-ne pe noi și fii ai lui Dumnezeu făcându-ne”. Pentru ca și aceasta, ca ceea ce urmează cuvântului, se înțelege din afară [se subînțelege], ca să fie așa: „Și tot cel născut de la Dumnezeu, biruiește lumea”. Și cum s-a născut? „Prin apă, zice, și prin sânge. Că Iisus Hristos, Cel ce a venit prin apă și prin sânge, de-a doua oară Se naște [din Sfânta Fecioară].” Și adaugă, repetând cuvântul, nu numai într-o apă zicând că Se naște de a doua oară, ci în apă și în sânge. Că voiește mai întâi să arate pe arătarea [teofania] lui Hristos, Cel ce ne-a făcut pe noi fii prin înfiere; căci după ce, prin Dumnezeu, a asumat omenitatea, de aici pentru noi, prin înfiere, a dăruit o vrednicie ca aceasta, care și în trei vremi s-a arătat în vremea Botezului la Iordan, de sus Tatăl mărturisind ca „Fiu iubit” pe Cel ce se boteza (Matei 3, 17). Cine? Cel ce intra în apă, omenitatea cea împreună și unită cu Dumnezeu Cuvântul, Care se vedea împreună cu Cel ascuns [Dumnezeu]. Că Acestuia se cădea să I se facă mărturia. Deci prin apă, adică în botezul cel prin apă, S-a arătat Fiu al lui Dumnezeu Iisus, prin mărturisirea Tatălui, iar prin sânge, când vrând să Se răstignească zicea: „Proslăvește-Mă Tu, Părinte. Și a venit glas: Și L-am proslăvit și iarăși Îl voi proslăvi, pe care și tunet l-a socotit cei ce l-au auzit” (Ioan 12, 28). Iar prin Duhul, când ca un Dumnezeu a înviat din morți. Că al lui Dumnezeu singur este acest lucru,

adică a Se învia pe Sineși. Iar prin glasul Duhului, cum că însemnează Dumnezeu pe Duhul, cea zisă destul este să arate. Deci trei fiind mărturiile, a Botezului, a Crucii și a Învierii, Care pe înfierea adusă de Iisus o mărturisesc, neîmpotrivă grăită este înfierea adusă de Domnul, prin care înfiere, și nouă, ca Cel ce pângă este a toată frământătura omenească, ne-a dăruit ca să fim fii ai lui Dumnezeu.

Și aceste trei într-unul Hristos sunt. Că aceasta însemnează prin ceea ce a zis: „Cei trei una sunt” (v. 8), adică întru mărturia cea pentru Hristos. Însă se cuvine a ști că oarecare din Părinți pe Duhul nu pentru Învierea lui Hristos l-au înțeles, ci pe Tatăl, Cel ce a strigat la Iordan: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care bine am voit” (Matei 3, 17). Fiindcă și Duhul, Dumnezeu este, precum mai înainte am zis.

Acestea zicându-le, adaugă încredințare celor zise [porbind] de la cea mai mică [mărturie] într-acest chip (cf. și v. 9): dacă luăm mărturia oamenilor pentru vreun lucru oarecare, nu cu mult mai cu dreptate este să luăm pe cea mai mare de la Dumnezeu? Cum aceasta? Au nu mărturia aceasta pentru Fiul Lui, adică pentru Hristos, de la Însuși Dumnezeu este? Deci cel ce crede întru Fiul lui Dumnezeu, că este Dumnezeu, ca un Fiu al lui Dumnezeu, are mărturia întru Dânsul, adică întru Sineși, crezând că și el se va face fiu prin înfiere, prin Iisus, Cel născut și mărturisit Fiu de la Dumnezeu. Iar cel ce nu crede, de două rele este vinovat, adică de necredință, mincinos făcând pe Dumnezeu, încă și pe sineși lipsindu-se de înfiere, și pentru aceasta și de viața cea veșnică, pe care și Hristos o are întru Sineși, după cum și în Evanghelie este scris: „Întru Dânsul viața era” (Ioan 1, 4). Drept aceea, cel ce are pe Fiul prin Botez, are și pe viață, căci „câți întru Hristos ne-am botezat, întru Hristos ne-am îmbrăcat” (Galateni 3, 27). Și cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu prin Botez, nici pe viață nu o are și este mort. Că [ca pe niște] morți cu păcatele luându-ne pe noi, ne scoală și ne înviază prin Botez. Cum? Pentru aceea că Cel ce împreună s-a îngropat cu Hristos prin afundarea

cea din Botez, acesta mort este lumii, adică poftelor lumești, și nu mai viază întru sineși, ci întru Hristos¹⁶.

Nu în apă numai, ci în apă și în sânge, și Duhul este care mărturisește, că Hristos¹⁷ este adevărul¹⁸.

8. Că trei sunt care mărturisesc, Duhul și apa și sângele.

Se cuvine a înțelege din afară¹⁹ acest „cel ce a venit” (v. 6), ca să fie așa: adică Cel ce nu întru apă numai a venit, ci s-a folosit de ea a aduce dovadă.

Și aceștia trei întru una sunt.

¹⁶ Tâlcuirea de aici a Sfântului e puțin deosebită de a altor Sfinți Părinți, în sensul că, în vreme ce un Sfântul Ioan Gură de Aur sau Ilarie de Poitiers tâlcuiesc zicând că glasul Tatălui s-a făcut pentru mărturisirea Dumnezeirii Fiului, vizavi de opiniile care circulau atunci privitoare la identitatea lui Iisus în relație cu Ioan Botezătorul și cu alți proroci, accentuând că „Acesta”, nu altul, este Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Sfântul Teofilact accentuează aspectul Botezului și înfierii noastre pe temeiul Botezului de la Iordan. Cu alte cuvinte: Acesta este Fiul Meu Cel iubit, și nu altul, este Dumnezeu din Dumnezeu, dar Care acum este Fiu și ca om, dându-ne puțința/puterea să ne facem fii ai Tatălui/dumnezei prin har, ca oameni prin Botez; prin care Botez, Duhul Se pogoară și mărturisește întru noi înfierea adusă de Fiul prin stăpânirea dată Lui de la Tatăl.

¹⁷ În grecește, în versiunea Sfântul Teofilact, avem „Hristos”, însă tâlmăcitorul a redat după versiunea vremii: „Duhul”, prezentă în Bibliile de la 1688 și 1914. Versiunea mai răspândită este cea cu Duhul. Însă dacă asociem aici și versetele de la Evanghelia după Ioan referitoare la relația Fiului cu Duhul în adevăr, orice neclaritate ar dispărea degrabă. Spre înțărare redăm o tâlcuire la acest verset a lui Clement Alexandrinul (*Tâlcuiri la epistolele sobornicești*): „Duhul este viață, apa este renaștere și credință, sângele este cunoașterea, iar acestea trei sunt una. În Mântuitorul, acestea sunt puteri izbăvitoare, iar viața înseși se află în Fiul” și alta a lui Beda Venerabilul (*Tâlcuire la 1 Ioan*): „...Duhul S-a pogorât peste El în chip de porumbel, dând mărturie că El este adevărul, că El este adevăratul Fiu al lui Dumnezeu, adevăratul Mijlocitor dintre Dumnezeu și oameni”.

¹⁸ „Stihul al șaptelea l-a lăsat tâlcuitorul, adică Sfântul Teofilact, fiindcă întru unele din Testamente nu se află adăugat, ca și când ar fi de prisos”. Nota e a tâlmăcitorului, însă aceeași idee o aflăm și în originalul grecesc din PG 126, col. 62.

¹⁹ Din context, cu subînțeles.

9. Dacă mărturia oamenilor o primim, mărturia lui Dumnezeu mai mare este. Că aceasta este mărturia lui Dumnezeu, care a mărturisit-o pentru Fiul Său.

10. Cel ce crede întru Fiul lui Dumnezeu are mărturie întru sine. Cel ce nu crede lui Dumnezeu, mincinos L-a făcut pe Dânsul, că nu a crezut întru mărturia care a mărturisit-o Dumnezeu pentru Fiul Său.

11. Și aceasta este mărturia, că viață veșnică ne-a dat nouă Dumnezeu, și viața aceasta este întru Fiul Lui este.

12. Cel ce are pe Fiul, are pe viață. Cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu, pe viață nu o are.

„Și aceștia trei întru una sunt”, adică întru mărturia cea pentru Hristos, și pentru că s-au făcut fii de la Dumnezeu Tatăl, și că aceea ce a avut El [filiația după ființă către Tatăl], a dat prin împărtășire și celor vrednici care au crezut întru numele Lui.

13. Acestea am scris vouă celor ce credeți întru numele Fiului lui Dumnezeu, ca să știți că viață veșnică aveți, și să credeți întru numele Fiului lui Dumnezeu.

14. Și aceasta este îndrăznirea care o avem către Dânsul, că dacă vom cere ceva după voia Lui, ne aude pe noi.

15. Și dacă știm că ne aude pe noi, la orice am cere, știm că vom avea cererile care am cerut de la Dânsul.

Pe acestea, ca într-un Epilog, în scurt le cuprinde și zice: „Am scris vouă ca unor moștenitori ai vieții veșnice; celor ce nu după nădejdea vieții veșnice viețuiesc pe acestea nu le-aș fi scris, căci nu e cu cale ca pe cele sfinte a le da câinilor, nici pe mărgăritarele vrednice de laudă a le arunca înaintea porcilor” (Matei 7, 6). Și repetă, după cum am zis, aducându-le lor aminte pe cele zise: întâi că li se cade să creadă fără de îndoire, întru numele Fiului lui Dumnezeu, adică întru cinstirea de Dumnezeu cea predanisită nouă de la Acela (că aceasta însemnează numele Fiului lui Dumnezeu, după cum am zis). Apoi cum că semn al neîndoitei acestei credințe

altul nici unul nu este, decât îndrăzneala, pe care prin credința cea fără prihană o aflăm către Dânsul, după cum și mai sus am zis, și cum că semn iarăși al unei îndrăzneli ca acestea a pus acesta, că adică să audă și să nu treacă cu vederea pe toate cele de la noi cerute. Dar de vreme ce nu toți dobândesc pe toate cele cerute, nici nu sunt auziți pentru cele ce cer, adaugă acest „după voia Lui”. Fiindcă cel ce afară de voia Dascălului cere, nici auzit nu va fi, asemenea Fericitului Iacov. Fiindcă și acesta, „cereți, zice, și nu luați, căci rău cereți” (Iacov 4, 3). Și întorcând altminterea pe un semn ca acesta, spre mai luminată cunoaștere, zice: „Și dacă știm că ne aude pe noi, la toate acelea care cerem, știm că avem cererile care am cerut de la Dânsul” (v. 15), într-acest fel oarecum zicând: „Dacă după voia Lui cerem, ne aude pe noi. Și dacă ne aude pe noi la ceea ce cerem, știm că după voia Lui facem cererile noastre și avem întru înșine cererile care am cerut. Iar acestea sunt, Împărăția și dreptatea Lui, pe care și El ne-a poruncit nouă în Evanghelie să le cerem” (Matei 6, 33).

16. Dacă va vedea cineva pe fratele său păcătuind păcat nu spre moarte, să ceară și va da lui viață celor ce nu spre moarte păcătuiesc. Este păcat spre moarte, nu pentru acela zic ca să se roage.

17. Toată nedreptatea păcat este și este păcat nu spre moarte.

După ce a zis pe acelea pe care le-am arătat și le-am descoperit, acum în chip limpede și descoperit pune de față oarece dintru cele pe care după voia lui Dumnezeu voiește să le cerem noi. Și de vreme ce mai prin toată Epistola pe dragostea cea către fratele nostru o laudă – dovedind că aceasta voiește Dumnezeu: ca adică pe dragostea cea către fratele adevărată să o păzim – acum pe una din voile Lui, și încă una prea mare, zice că aceasta este: dacă adică va vedea cineva pe fratele lui păcătuind nu spre moarte, să ceară și îi va da lui. Și ce îi va da? Viață veșnică. Cui? Celor care nu păcătuiesc spre moarte.

Și face o deosebire pornind de la un neam [gen, fel] cuprinzător al păcatului, și zice: „Toată nedreptatea păcat este, și cea spre moarte, și cea nu spre moarte. Ci pentru cea, adică spre moarte, zice, să nu se roage, adică să nu ceară; că nu va fi auzit, că rău cere. Adică zicând despre cel ce nici o [intenție de] întoarcere nu arată: că păcat spre moarte singur acesta este, a nu căuta spre pocăință, cu care și Iuda bolind, sub moartea cea veșnică s-a supus”. Însă și pomenitorii de rău, spre moarte păcătuiesc. Că zice Solomon: „Căile pomenitorilor de rău, spre moarte” (Pilde 12, 18). Că nici aceștia nu se întorc spre pocăință, de pomenirea de rău ținându-se și păzind mânia cea asupra aproapelui, drept care nepocăite și neiertate păcătuiesc.

18. Știm, că tot cel născut de la Dumnezeu, nu păcătuiește, ci cel ce s-a născut de la Dumnezeu se păzește pe sineși. Și cel rău nu se atinge de dânsul.

19. Știm, că de la Dumnezeu suntem, și lumea toată întru cel rău stă.

20. Și știm că Fiul lui Dumnezeu a venit, și ne-a dat nouă minte ca să cunoaștem pe Dumnezeu cel adevărat și suntem întru Iisus Hristos, Fiul Lui cel adevărat. Acesta este Dumnezeul cel adevărat și viața cea veșnică.

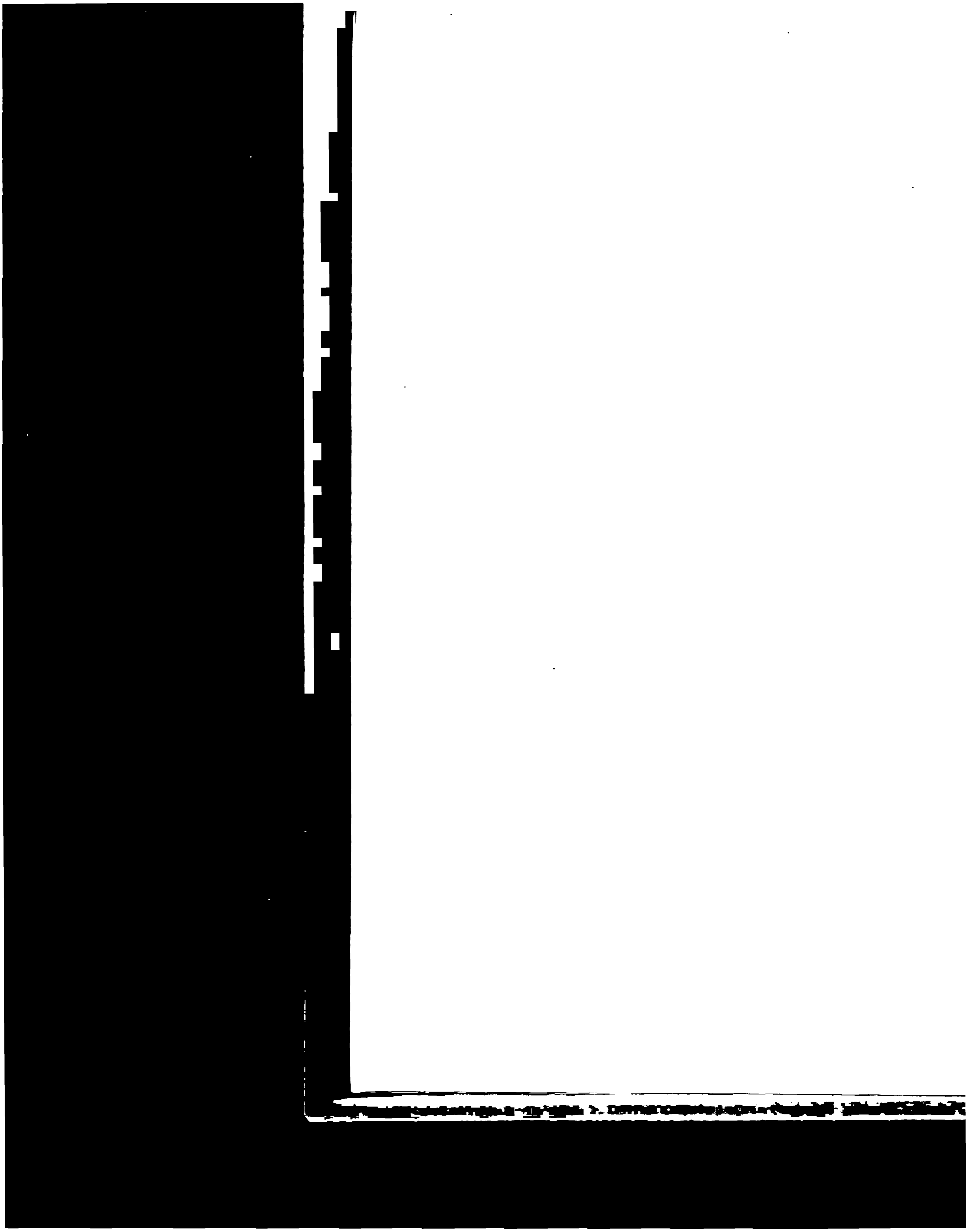
După ce ne-a înștiințat care este păcatul cel spre moarte și care cel nu spre moarte, însemnează de aici și a căroră este această neputință, ca spre moarte să păcătuiească, și zice: „Cel ce s-a făcut fiu din înfierea dată de Dumnezeu, acesta niciodată nici către moarte, nici cu cel nu către moarte păcat nu va boli. Că odată dându-se pe sineși lui Hristos, Cel ce prin înfiere locuiește întru dânsul, nepipăit petrece de păcat. Însă ca să nu i se pară cuiva că cu totul unul ca acesta nu se poate [cândva] schimba cu firea – că ar fi de aici neprins și nesupus păcatului – adaugă „să păzească pe sineși”, căci dacă nu se păzi pe sineși și nu se va feri dinspre cel rău, negreșit va păcătui. Deci nu după fire întru nepătimire zice

că vine [înfierea], ci din marea dăruire a lui Dumnezeu, Care pentru aceea că ne-a făcut pe noi fii din înfiere; ne-a învrednicit de harul acesta, că păzind și ferind noi darul cel de la Dânsul dăruit nouă, și pe nepăcătuire să o avem. „Fiindcă într-alt fel, zice, întru cel rău lumea stând (și numește aici prin «lume» pe cei ce prin lucrurile cele de-a dreapta nu s-a rânduit pe sineși întru înfierea lui Dumnezeu), nimic nu ne-ar fi oprit pe noi ca împreună cu cei ce pier să ne numărăm, fiindcă mintea omului cu sânguință se pleacă spre cele ce din tinerețile lui, precum la potop a hotărât Dumnezeu (Facerea 8, 21). Dar fiindcă Fiul lui Dumnezeu, zice, a venit și ne-a dat nouă cuget ca să-L cunoaștem pe El Dumnezeu adevărat, și cum că este întru Iisus Hristos, adevăratul Fiul Lui, am cunoscut prin marea dăruire aceasta, că Acesta este adevăratul Dumnezeu și viața cea veșnică. Și cunoscându-L, petrecem nesupărați de la cel rău și de smintelile lui.”

21. Feșilor, păziți-vă pe sinevă dinspre idoli. Amin.

Au căutat oarecare să afle pentru ce, dacă către cei desăvârșit credincioși scria acestea, le poruncește acum să se păzească pe sineși dinspre idoli? Deci zicem că de vreme ce către toată Biserica scria acestea, care nu toată din tot norodul cel ales și lămurit se plinea, fiind întru dânsa și oarecare care se află mai neputincioși, către unii ca aceștia să porunci, văzând de mai-nainte pe lesne alunecarea lor.

**Sfârșitul Soborniceștii Epistole a lui Ioan.
S-a scris de la Efes prin stihuri 264.**

Pricina celei de-a doua Epistole Sobornicești a lui Ioan Teologul

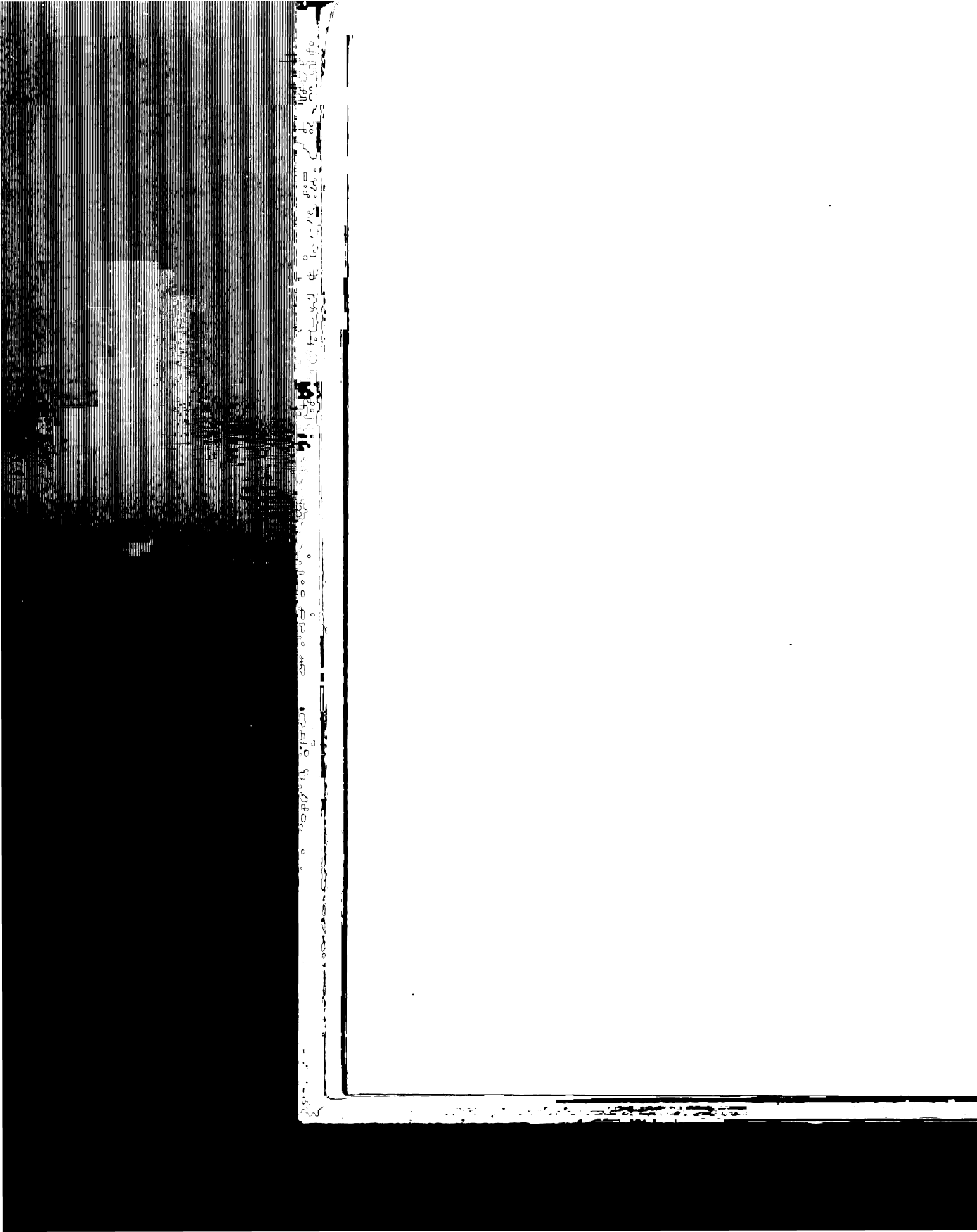
Pe aceasta ca un prezbiter o scrie alesei doamne și fiilor ei. Iar pricina Epistolei este aceasta: văzând pe fiii ei bine hrăniți și crescuți întru credință și pe mulți amăgitori înconjurând și zicând că nu este venirea lui Hristos în trup, îi scrie Epistola aceasta. Și întâi adică laudă pe fiii ei, căci bine se poartă și umblă; apoi, învățându-i că nu este nouă și de curând ivită taina noastră, îi sfătuiește iarăși pentru dragoste și ca să rămână întru învățătura cea predanisită lor. Iar de aici îi învață cum că antihrist este cel ce zice că nu a venit Hristos în trup. Și le poruncește ca pe unii ca aceștia să nu-i primească cineva în casă, nici să le zică lor să se bucure. Și așa sfârșește Epistola.

Capetele acestei Epistole

1. Înainte-cuvântare, despre viața cea dreaptă întru dragostea lui Dumnezeu, prin credința blagocestivă nestrămutată. Despre aceea că nu li se cade pe eretic să-l bage în casă sau să-l fericească²⁰ pentru păcat.

2. Făgăduința venirii Sale, pentru nădejde spre folos.

²⁰ Precum zice și în *Pricină*, îi sfătuiește să nu (se) bucure (de) un eretic, mai exact, să nu-l salute, salutarea implicând bucuria de cineva cu care te întâlnești.

Tâlcuire la a doua Epistolă a Sfântului Ioan Teologul

Capitolul 1

1. Prezbiterul Alesei Doamne și fiilor ei, pe care eu îi iubesc într-o adevăr și nu eu singur, ci și toți cei ce au cunoscut adevărul.

Oarecare a socotit că aceasta [prima], ca și Epistola cea după aceasta, nu sunt ale lui Ioan celui iubit, ci ale altuia de un nume cu acesta, fiindcă și prezbiter pe sineși într-o aceasta și într-o cea după aceasta se scrie; și către femeie și către Gaie, unul și același, precum și către aceeași femeie. Care lucru nu este al Epistolei celei sobornicești. Încă și înainte-scrierea [introducerea, zic ei] că nu ca pentru Epistola cea dintâi s-a făcut, că într-o aceea n-a început așa.

Însă noi zicem că într-o cea dintâi n-a făcut aceasta, ne-scriind mai înainte și într-o început într-o acest fel, că nu a scris către anume față, nici către o Biserică a oarecăror locuri, precum a făcut Fericitul Petru. Ci cu hotărâre către Iudeii cei dintru risipire [diaspora] însemnând că le scrie, precum mai înainte de acesta dumnezeiescul Iacov. Deci către toți credincioșii de obște făcându-și cuvântul – cei ce se adună biserică și cei ce nu sunt adunați biserică – lăsând forma cea de mai-nainte scrierii.

Aici [în schimb] prezbiter se scrie pe sineși, și nu apostol, nici rob al lui Iisus Hristos, ca ceilalți apostoli. Apostol adică nu se scrie pe sineși poate pentru aceea că nu el întâi

a vestit cuvântul Evangheliei în Asia, ci Pavel, și nu cu trecerea aceluia [cea dintâi], ci acolo [doar] petrecând și de față fiind. Dar nici rob al lui Iisus Hristos, că se bizuia pe aceea că, fiindcă foarte se iubea de Hristos, afară de frica robiei se află; ci prezbiter numai pe sineși s-a învrednicit a se numi: ori pentru că bătrân fiind acum a scris acestea, ori pentru că și episcop pe sineși s-a numit prin numele de prezbiter, nume care întru acea vreme era obișnuit să se poarte și pentru Episcop.

Și scriind către femeie credincioasă, nu s-a sfiit, căci întru Hristos Iisus nici parte bărbătească, nici femeiască nu știa (Galateni 3, 28). Iar către un oarecare Gaie scriind, are și pe Pavel (tovarăș) care și către Tit, și către Timotei a scris și încă și către Filimon, care era om simplu, mirean. Acestea adică s-au zis pentru înainte-scriere.

Și se arată din frază, adică din expunere și din cealaltă iconomie a cuvântului [arătat de Apostol], adevărul [autenticitatea] Epistolelor. Fiindcă și aici, ca de multe ori, întoarce cuvântul, pe aceleași pentru aceleași grăindu-le, căci dacă mică pricină de îi cade înainte, cu aceasta își întărește cuvântul. Și două isprăvi bune Alesei acesteia îi mărturisește: una, adică căci întru dragoste umblă și petrece, iar alta căci se abate deeretici. Iar Aleasa, ori din nume (că poate așa îi era ei numele), ori și din osârdia cea către fapta bună o numește, pe care zice că o și iubește întru adevăr, și nu numai pe dânsa, ci și pe toți cei de o așezarea cu dânsa, care pe adevăr l-au adevărit întru dânsii. Că pe acesta îl însemnează prin acest „care petrece întru voi” (v. 2), adică credința cea întru Hristos. Și „întru adevăr” zice că îi iubește. Ca se poată să iubească numai la arătare, cu gura numai, precum el întru întâia Epistolă pentru oarecare credincioși neadevărați a arătat. Și după ce a zis „care petrece întru voi”, a adus asupra și acest „cu voi va fi un veac” (v. 2). Iar lângă acestea iarăși adaugă acest „fie cu voi harul și mila...” arătând bunătățile care din dragostea cea desăvârșită înfloresc. „De la Dumnezeu

Tatăl, zice, și de la Domnul Iisus Hristos", adăugând acest „Fiul Tatălui", că singur Acesta este cu adevărat Tată al Fiului. Pentru aceea și Pavel (Efeseni 3, 17): „Din Care își trage numele orice neam în cer și pe pământ". Și iarăși acest „întru adevăr și întru dragoste" adaugă, făcând întemeiere cuvântului și cunoștință a dragostei de care o grăiește.

2. Pentru adevărul care petrece întru noi, și împreună cu voi va fi în veac.

3. Fie cu voi harul, mila și pacea de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos, Fiul Tatălui, în adevăr și în dragoste.

Adică cea adevărată și întemeiată²¹, și nu cea fățarnicită și care este spoită pe deasupra cu chip de dragoste.

4. M-am bucurat foarte, că am aflat din fiii tăi umblând întru adevăr, după cum am luat porunca de la Tatăl.

5. Și acum te rog pe tine, Doamnă, nu ca și cum porunca nouă aș scrie ție, ci pe care am avut-o din început, ca să ne iubim unii pe alții.

6. Și aceasta este dragostea, ca să umblăm după poruncile Lui.

A afla vreun om care fără de poticnire umblă pe drumul credinței lui Hristos, după porunca Lui, cu adevărat pricină de prea mare bucurie este. Și care este porunca? Aceea despre care zice Hristos în Evanghelii: „Cel ce mă iubește pe Mine, poruncile Mele va păzi" (Ioan 14, 23). Iar „Tată" (v. 4) acum pe Hristos Îl numește, fiindcă și Tată este al fiilor celor prin iconomie de la Tatăl dați Lui, după cum s-a zis: „Iată Eu și pruncii pe care Mi i-a dat Dumnezeu" (Isaia 8, 18). Și caută de vezi și pe adevărarea [autenticitatea] Epistolei acesteia, că împreună se glăsuiește prin acestea cu cea zisă întru Epistola

²¹ Lit. ce dă liniște și siguranță deplină.

cea dintâi, adică cu aceea: „Și știm că cel ce iubește pe Dumnezeu, poruncile Lui păzește”. Că același lucru este a umbla după poruncile Lui cu a le păzi pe ele. Că lucrătoare [practice] sunt faptele bune [virtuțile], și [se poate spune că] au ființă [numai atunci] când se lucrează. Drept aceea, cel ce a încetat de a călători după dânsese, nici nu le păzește. Iar acest „a umbla” pentru sporire s-a zis: că pe cât cineva după fapta bună lucrează, spre cele dinainte merge, mai multă deprindere întru sineși a binelui câștigându-și. Și după acest chip mi se pare că s-a zis și acest „la care doresc îngerii să privească” (1 Petru 1, 12). Pentru că atât de mare este mărimea bunătăților celor dăruite nouă de la Cel ce S-a făcut om, încât și îngerii doresc și poftesc ca măcar o mică înțelegere a acestora să dobândească; că aceasta se înțelege prin acest „să privească”.

Și socotește „întreg-înțelegător” nu pe acesta care încetează, ci pe cel ce de-a pururea și necurmat sporește înainte. Și de vreme ce pe rămânerea [întru păzirea poruncilor] nu este cu putință cu totul să o cuprindă [cineva], iubit și dorit lucru este ca măcar cât de puțin să se împărtășească de aceasta. Și zicând „nu ca și cum poruncă nouă aș scrie ție”, și acest cuvânt l-a zis în împreună-glăsuire cu cele din cea dintâi [Epistolă]. Și adaugă și lucrul poruncii: „Ca să ne iubim unii pe alții”. Și pe dragoste o tâlcuiește, că aceasta, [numai] atunci când după dânsa umblăm are pe ființă, și cum că „porunca cea dintru început nu pentru altceva s-a dat, zice, fără numai ca întru dânsa să umblați”.

Aceasta este porunca: precum ați auzit dintru început, ca întru dânsa să umblați.

7. Că mulți amăgitori au intrat în lume care nu mărturisesc pe Iisus Hristos că vine²² în trup.

În sus, în jos, pe aceleași le întoarce; prin dragoste adică iconomisind lor neruperea și nedespărțirea, ca să nu se

²² ἐρχόμενον, lit. venind. A se vedea mai jos și tâlcuirea.

răzlețească către amăgitori, care acum în lume umblă, și de venirea Domnului cea în trup se leapădă. Iar prin „umblarea” după porunca cea din început pe socoteala și credința ereticilor celor rătăciți, arătând cum că este de curând ivită și îndemnându-i pe aceștia ca de porunca cea dintâi să se țină, și să nu se ducă după înșelăciunea lor. Dar și Hristos a poruncit ucenicilor Săi pentru amăgitorii aceștia zicând: „Mulți vor veni în numele Meu zicând, eu sunt Hristos și pe mulți vor amăgi, ci să nu mergeți în urma lor” (Luca 21, 8). Deci le poruncește așa: „Păzind toți poruncile, zice, să nu vă amăgiți, iar pe cel ce zice acestea, antihrist să-l socotiți. Că acesta, zice, este antihristul și înșelătorul”. Și zicând „cei ce nu mărturisesc pe Iisus Hristos venind în trup”, și că nu a venit, arată că erau unii care lepădau pe a doua venire a lui Hristos. Fiindcă și Însuși Domnul zice „mulți vor veni întru numele Meu etc.”, nu pentru venirea Sa cea dintâi zicând, ci pentru cea de a doua. Pe scurt, cu cuvânt adevărat: cei ce pe a doua venire o leapădă, și pe cea dintâi aruncă de la sineși. Că dacă crede că a venit, va socoti credincioasă și pe făgăduința Celui ce a venit. Iar dacă pe făgăduință o leapădă, nimeni nu va putea zice că ei nu o leapădă și pe cea dintâi.

Pentru aceasta socotesc că și așa a întrebuițat ucenicul cel iubit numirea aceasta: zicând „că vine”, iar nu „că a venit”, ca să-i cuprindă pe cei ce leapădă pe amândouă venirile cele cu trupul ale Domnului.

Acesta este amăgitorul și antihristul.

Acestea se cuvin a înțelege din afară, fiind zise spre desăvârșită arătare. Altfel zis, „cel ce nu mărturisește acestea (că cu bună nimereală și potrivire trebuie alăturat „acesta”): acesta este înșelător și antihrist”. Că fără de acesta, cuvântul se face fără rost.

8. Păzindu-vă pe sinevă, ca să nu pierdem cele ce am lucrat, ci plată deplină să luăm.

9. Tot cel ce calcă porunca, și nu petrece întru învățătura lui Hristos, pe Dumnezeu nu are.

Le poruncește lor ca să se păzească de cei ce se leapădă de amândouă venirile Domnului. Și adaugă pricina: „Ca nu prin amestecarea, zice, cu dânșii să pierdeți cele ce ați lucrat, ci nelipsită și întreagă plata voastră să o luați”. Dar poate va zice cineva dintre cei ca aceștia: „Dar ce dacă pe venirea în trup a lui Hristos nu o crezurăm? Dacă cu fapte bune vom trăi, au nu pot cu faptele acestea împreună cu cei blagoscetivi să mă orânduiesc? Au nu pot lua plata cea pentru acestea?”. Pe această împotrivă-punere mai înainte surpându-o Apostolul acesta, zice: „Nimeni să socotească că cel ce pe venirea cea în trup a lui Hristos o leapădă, va lua [cumva] răsplătire desăvârșită pentru fapte, care credincioșilor este îndatorată, ori desăvârșit de-Dumnezeu-cinstitor se va socoti, ci tot cel ce calcă, zice, porunca Lui, adică a lui Hristos Celui ce a venit, și nu rămâne întru învățătura Lui, pe Dumnezeu nu are”. Că dacă cel ce vine să-i învețe pe oameni în chip desăvârșit cunoștința lui Dumnezeu, Acesta lepădat S-ar fi văzut, cum ar fi fost încă blagocestiv cel ce pe tâlcuitorul dumnezeieștilor vedenii cu necinste îl leapădă?. Deci fără de Dumnezeu [ateu] este [unul ca] acesta; precum [dimpotrivă,] cel întărit întru învățătura lui Hristos, dumnezeiesc este și de Dumnezeu iubitor, ca unul ce are întru sineși plinirea dumnezeirii, adică pe Tatăl, Fiul și pe Duhul Sfânt. Căci Fiul învață despre Tatăl adică zicând: „Toate câte are Tatăl, ale Mele sunt” (Ioan 16, 15). Încă și pe la multe locuri și pentru Sineși și pentru Tatăl învață, că Acela adică este Tatăl, iar El Fiu, iar pentru Duhul când zice: „Duhul Sfânt Care de la Tatăl Se purcede” (Ioan 15, 26). Însă mai desăvârșit decât acestea este când zice: „Botezându-i pe dânșii întru numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 21, 19). Iar dacă pentru Tatăl singur și pentru Fiul s-a zis aici de ucenicul Domnului, iar nu și pentru Sfântul Duh, întru nimic să te smintești. Căci

atunci [doar] pentru Acesta singur era silit să zică, adică pentru Tatăl și pentru Fiul.

Cel ce petrece întru învățătura lui Hristos, acesta și pe Tatăl și pe Fiul are.

„Petrece întru învățătura lui Hristos” – adică întru didascaliala cea evanghelică – cel ce după aceasta cugetă, învață și lucrează, viețuind și în chip văzător și lucrător, iar cel ce de la aceasta pe sineși se depărtează, fără de Dumnezeu este [ateu]. Că precum cel ce prin petrecerea cea adevărată se lipește și se împrietenește cu Dumnezeu precum Avraam (fiindcă a auzit de la Dânsul, *Eu sunt Dumnezeul tău* (Facerea 15, 1), tot așa și cel ce afară de porunca Evangheliei viețuiește, fără de Dumnezeu este, pe sineși depărtându-se de a avea pe Dumnezeu. Și dacă fără de Dumnezeu este acesta – adică care pe sineși de dumnezeiasca învățătură s-a înstrăinat – apoi cel ce petrece întru dânsa, și pe Tatăl, și pe Fiul Îl are. Că pentru unul ca acesta și Fiul a zis: „Vom veni la dânsul și lăcaș întru dânsul vom face cu Tatăl” (Ioan 14, 23), adică că dintru păzirea poruncilor, biserică pe sineși și lăcaș al lui Dumnezeu s-a făcut și pe Dumnezeu întru sineși sălășluit Îl are. Și îndoită este aceasta, adică a avea pe Dumnezeu. Că se zice că au pe Dumnezeu și toate zidirile. După cum și Pavel a zis „că întru Dânsul viem și ne mișcăm și suntem” (Fapte 17, 28). Și aceasta după chipul înființării se află. Și într-un fel cel ce prin fapte bune slujește și place lui Dumnezeu zicem că are pe Dumnezeu – după cea însemnată (Ieșirea 3, 15): Dumnezeu și al lui Avraam s-a numit și al lui Isaac și, în chip cuprinzător, al evreilor celor iubitori de Dumnezeu.

Iar acum pe cele zise așa se cuvine a le înțelege așa: „cel ce are pe Fiul are și pe Tatăl” (Ioan 14, 11). „Că cel ce a văzut pe Fiul, precum Însuși zice, a văzut pe Tatăl.” (Ioan 14, 10-11) Și iarăși: „Eu întru Tatăl și Tatăl întru Mine”, Același zice. Drept aceea și dintru aceasta se poate cunoaște deoființa Fiului cu a Tatălui. Iar dacă cineva va zice că după cuvântul acesta

și cel ce primește pe ucenic are pe Tatăl și pe Fiul – după cum s-a zis: „cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, și cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine” (Matei 10, 40) – să știe unul ca acesta că rău zice, și nu într-o socoteală care se cuvine stă. Că pentru învățătură s-au zis acestea: fiindcă cel ce a primit cu învoire pe apostoli și pe învățătura lor, a primit printr-înșii pe Tatăl și pe Fiul drept dascăli.

Și într-alt fel: de vreme ce cel ce petrece într-o învățătură Lui are și pe Fiul și pe Tatăl, dar apostolii petreceau într-o învățătură Lui, până într-acolo încât o și propovăduia pe dânsa, iar cel ce i-a primit pe dânsii, care erau lăcașuri ale lui Dumnezeu, prin însuși acest lucru, că îi primea pe dânsii, are pe Tatăl și pe Fiul, Cel ce era într-o dânsii.

10. Dacă cineva vine către voi și pe învățătura aceasta nu o aduce, să nu-l primiți în casă, și să nu-i ziceți lui: Bucură-te.

11. Că cel ce va zice lui „bucură-te”, se împărtășește de faptele lui cele rele.

12. Multe având a scrie vouă, n-am voit prin hârtie și cerneală, ci nădăjduiesc că voi veni către voi, și gură către gură voi grai, ca bucuria voastră deplină să fie.

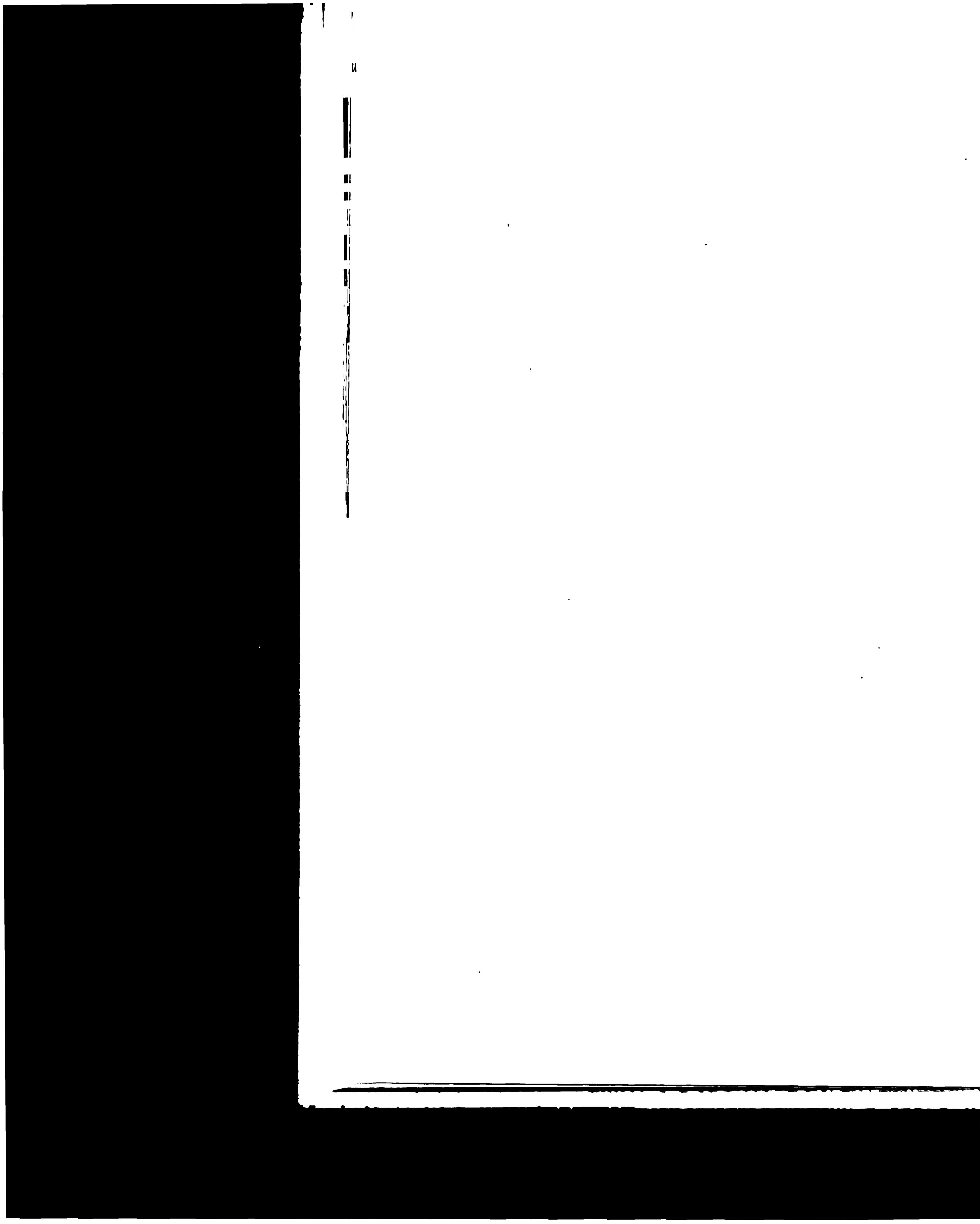
Întărește pe ceia către care este Epistola, că dacă cineva nu cu mărturisirea aceasta vine către voi, nu numai acope rământ de la voi să nu dobândească, ci nici de închinăciune [salutare] să nu se învrednicească, cu de-amănuntul pe aceasta zicându-le, fiindcă închinăciunea aceasta numai celor de un nărav cu noi și celor de o credință este îndatorată. Căci căruia îi vom ura să se bucure, fără numai celor de un nărav și de o credință? Drept aceea, dacă celor necredincioși s-ar fi adus de la noi o închinăciune ca aceasta, apoi negreșit ca unora de un nărav și ca unora de o credință cu noi se va fi adus, și ca pe niște părtași pe dânsii i-am făcut prin acest lucru, și în prăpastia lor pe noi aceștia ne-au tras. Iar pricina

pentru care scurtă a alcătuit Epistola, și aici și întru cea după aceasta însuși ne-a învățat, că nădărdăduia ca să meargă la dânșii și prin însăși vederea feței pe cele ce lipsea să le adauge.

13. Închină-se ție fiii surorii tale Aleasa. Amin.

Voiesc oarecare prin acest cuvânt să întărească că nu către femeie este Epistola aceasta, ci către Biserică, pentru care celui ce voiește [să creadă] aceasta, [cu] nimic nu mă voi împotrivi.

Sfârșitul Epistolei a doua a Sfântului Ioan prin stihuri 13.

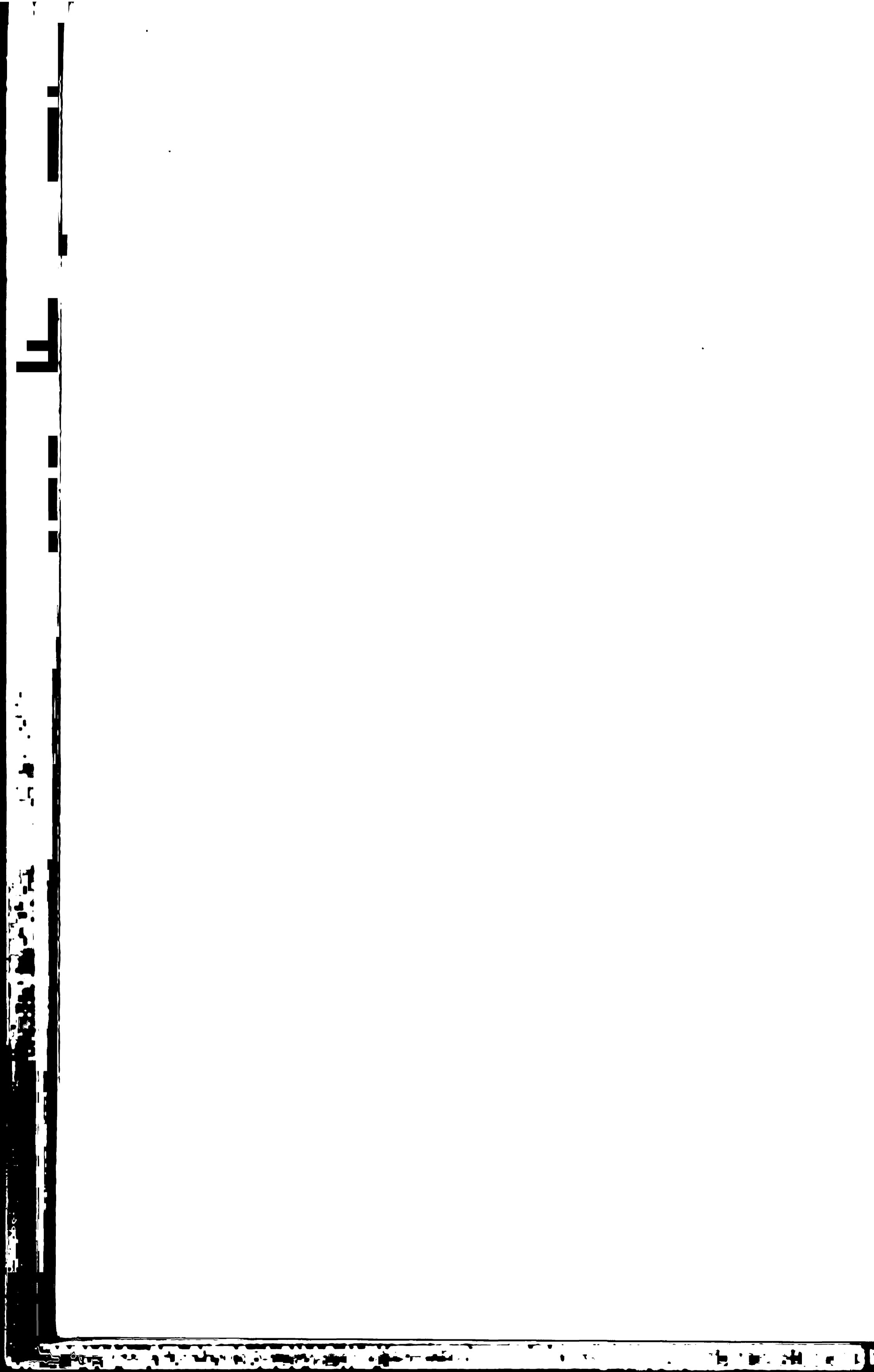

Pricina Epistolei a treia a Sfântului Ioan Teologul

Epistola aceasta este despre iubirea de străini. Și întâi adică laudă pe Gaie, care era mărturisit de la toți pentru iubirea de străini, și îl îndeamnă ca întru aceeași așezare să petreacă și să stăruie și să primească pe frați. Și iarăși pe al lui adică [ca pe un] prinos îl primește și îl laudă, iar pe Diotref îl prihănește, ca pe cel ce nici el nu dă milostenie săracilor, și încă și pe alții îi oprea să facă aceasta și multe [altele] bârfea. Și zice cum că unii ca aceștia sunt străini de adevăr și nici nu cunosc pe Dumnezeu. Iar pe Dimitrie îl laudă mărturisindu-i lui cele prea bune.

Capete ale Epistolei a treia a Sfântului Ioan

1. Rugăciune pentru săvârșire și mulțumire pentru mărturisirea iubirii de străini și a primirii fraților pentru Hristos, întru care și despre răutatea lui Diotref și urâciunea de frați.
2. Pentru Dimitrie, căruia îi mărturisește cele prea bune.
3. Pentru mergerea lui către dâșii cea degrabă pentru folos.

Tălcuire la a treia Epistolă a Sfântului Ioan Teologul

Capitolul 1

1. Prezbiterul, lui Gaie, iubitului pe care eu îl iubesc întru adevăr.

2. Iubite, pentru toate mă rog, ca să sporești și să fii sănătos.

Întru adevăr iubește, cel ce după Domnul iubește, iar pe Epistola aceasta o scrie lăudând pe oarecare frați. Și o scrie lui Gaie și îi mărturisește acestuia multa primire de străini, pe care și de mari laude o învrednicește. Că zice că cel ce face bine de la Dumnezeu este. Și mai mult îl deșteaptă pe dânsul, și dintru acelea cu care pe Diotref, cel ce n-a cunoscut să facă aceasta, îl prihănește. Laudă încă și pe Dimitrie, care pe aceleași fapte bune le lucra și mărturie credincioasă pentru fapta bună îi dă lui.

Precum sporește sufletul tău.

3. Că m-am bucurat foarte după ce au venit frații și au mărturisit pentru adevărul tău.

„Precum sporește sufletul tău”; sporește întru petrecerea cea după Evanghelie.

Precum tu întru adevăr umbli.

Întru adevăr umblă, cel ce după prostimea [simplitatea] cea evanghelică umblă și umbla. Și zice aici nu de mișcarea cea prin pulpe, precum la fiecare viețuitor care are picioare,

una este o astfel de călătorie mutătoare din loc în loc, ci pe tocmita și întreg-cugetătoarea sporire cea după pornirile cele sufletești, pe care puținii o dobândesc, [mai cu seamă dintre cei] care pe cunoștință o au.

4. *Mai mare bucurie decât aceasta nu am, ca să aud că fiii mei întru adevăr umblă.*

5. *Iubite, lucru credincios faci, cel pe care îl vei lucra către frați și către străini.*

6. *Care au mărturisit pentru dragostea ta înaintea adunării [bisericii]. Pe care bine vei face dacă îi vei petrece după vrednicia lui Dumnezeu²³.*

7. *Că pentru numele lui au ieșit, nimic luând de la neamuri.*

Acest nume, μεῖζοτέρων (adică „mai mare”) după acrivia limbii elinești, este pus în chip nechibzuit²⁴, ca cel ce dobândește o întindere peste întindere. (Ca și cum am zice așa: mai mare, mai mai mare.²⁵)

8. *Noi datori suntem să primim pe unii ca aceștia ca împreună-lucrători să ne facem adevărului.*

9. *Am scris Bisericii; dar Diotref, cel ce voiește să fie mai mare al lor, nu ne primește pe noi.*

„Să primim” în loc de „să-i apucăm, să-i luăm” precum este și acest „apucatu-m-au ca un leu gata la vânat” (Psalm 16, 12). Ne învață pe noi acest cuvânt să nu așteptăm pe cei ce au trebuință, când către noi vor veni, ci noi înșine după dâșșii să alergăm, și în urma lor să gonim, ca Avraam și ca Lot.

²³ προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. Aici se poate reda și prin „de îi vei face vrednici de Dumnezeu”.

²⁴ În latină e redat prin *exaggerationem*, „exagerat”.

²⁵ E vorba în definitiv de o hiperbolă (μεῖζοτέρων), care, citită literal, se poate interpreta ca un comparativ absolut, dar, luată liber, în context, are sensul, precum aici, de comparativ de superioritate, adică bucuria lui pentru ucenici era de fapt mai mare decât alte bucurii, nefiind totuși cea mai mare bucurie cu putință [n. trad.].

10. Pentru aceasta dacă voi veni, voi pomeni lui faptele care le face,

Dacă poruncit este să nu răsplătești rău pentru rău (Romani 12, 17), cum acesta acum îl îngrozește cu acestea? Deci zicem că acela adică poruncește să nu răsplătim rău pentru rău celui ce a greșit nouă. Iar dacă împotriva noastră este păcatul, încât și credinței îi aduce împiedicare, atunci se cuvine a răsplăti unuia ca acestuia, precum și Pavel lui Elima, care strâmba căile Domnului (Fapte 13, 10).

Cu cuvinte viclene ocărându-ne, și neîndestulându-se cu acestea, nici pe frați nu-i primește, iar pe cei ce voiesc îi oprește și din biserică îi scoate.

„Ocărându-ne”, adică „de rău grăindu-ne, batjocorindu-ne”.

11. Iubite, să nu urmezi pe cel rău, ci pe cel bun. Cel ce face binele de la Dumnezeu este, iar cel ce face răul nu a văzut pe Dumnezeu.

Nici o împărtășire având lumina cu întunericul, nici Hristos împreună-glăsuire cu veliar, nu se cuvine celui ce luminat din cunoștința lui Hristos (2 Corinteni 6, 14), cu întunericul să se frământa prin urmarea celor necredincioși, adică cu lucrurile lor cele înverșunate. „Că precum cel ce lucrează, zice, pe cele bune, de la Dumnezeu este, și cu lumina cunoștinței Lui, la ochii minții lui este desăvârșit, și pentru acestea și el [cu] tot[ul] lumină fiind, vede pe Dumnezeu lumina cea adevărată, și se vede de alții ca un luminător în lume, cuvântul vieții având, tot așa și cel ce pe cele rele le lucrează întru întuneric umblând, nici poate să vadă pe Dumnezeu – nelucrând adică lucrurile lui Dumnezeu – nici altora să se vadă că este îndreptător, ci este urâcios tuturor și greșos, după cuvântul acesta: pe „cel păcătos l-am urât și de dânsul m-am îngreșat” (Psalm 118, 163).

12. Lui Dimitrie i s-a dat mărturie de la toți și de la însuși adevărul, și noi încă mărturisim și știți că mărturia noastră adevărată este.

13. *Multe am avut să-ți scriu ție, ci nu voiesc prin cerneală și condei să scriu ție.*

14. *Ci nădăjduiesc îndată să te văd pe tine, și gură cu gură să grăim.*

15. *Pace ție, închină-se și prietenii, spune închinăciune și tu prietenilor pe nume. Amin.*

Adică [mărturie] de la cei ce au pe adevăr, și de la Însuși Adevărul cuvântului celui lucrător. Că sunt oarecare, cărora li se mărturisește adică fapta bună, dar mincinoasă făcută, din pricina cuvântului cel nelucrător. Iar dacă cineva pe acest „de la toți”, de la cei credincioși și de la cei necredincioși va înțelege – pentru că cuprinzătoare este această zicere „toți”, nu rău va înțelege pe dânsul. „Că nepotcitori, zice Pavel, să fie toți credincioșii, și Iudeilor, și Elinilor, și Bisericii lui Dumnezeu, precum și eu prin toate tuturor plac” (1 Corinteni 10, 32-33).

**Sfârșitul Epistolei a treia a Sfântului Apostol
Ioan Teologul care cuprinde întru sineși 32 de stihuri.**

Pricina Epistolei lui Iuda

Epistola aceasta o scrie Iuda celor ce crezuseră de curând. Iar pricina ei este aceasta: fiindcă băgaseră la mijloc oarecare și învățaseră că păcatul este fără deosebire¹ și se lepădau de Hristos, avea nevoie să o scrie și să întărească pe frați. Și întâi, adică, îi îndeamnă pe dânșii să se nevoiască și să stăruie în credința cea predanisită lor. Apoi, îi vădește pe unii ca aceștia ca pe niște amăgitori, pentru aceasta poruncindu-le să nu aibă nici o împărtășire cu unii ca aceștia, fiindcă nu ajunge a fi chemați numai, dacă nu și după vrednicia chemării vom umbla. Pentru că și pe norodul cel dintâi, Domnul scoțându-l din Egipt, dar nerămânând întru credință, l-a pierdut. Încă și pe îngerii care nu au păzit a lor rânduială, nu i-a cruțat. Deci se cade de unii ca aceștia să se depărteze. Pentru că și Mihail Arhanghelul nu a suferit hulirea diavolului. Și învață că va fi pieirea lor ca a sodomitenilor. Apoi, îi sfătuiește pentru năravuri². Și, rugându-se lor pentru întemeiere în credință de la Domnul, sfârșește epistola.

Capetele Epistolei Sfântului Iuda

1. Pentru luarea-aminte pentru credința cea întru Hristos, pentru răzvrătirea bărbaților celor necredincioși și înverșunați³.

2. Pentru munca lor ceea ce va să fie, după asemănarea păcătoșilor și a răilor celor de demult.

¹ Neglijabil, nedeosebit de virtute, neglijabil. E vorba de ceea ce numim astăzi laxism, relativism sau indiferentism.

² Pentru cele morale.

³ Neastâmpărați, desfrânați.

3. Jeluire pentru a lor amăgire și rea-credință, înverșunare și hulire, pentru fățarnicia cea amăgitoare, pentru darea de daruri spre amăgire.

4. Pentru întemeierea⁴ lor întru credință, pentru împreună-pățimirea și cruțarea față de aproapele și pentru mântuire întru sfințire.

5. Rugăciune pentru dânșii spre sfințire, și pentru îndrăzneală curată, împreună cu slavoslovia lui Dumnezeu.

⁴ Neprimejduirea.

Tâlcuire la Epistola Sfântului Apostol Iuda

1. Iuda, robul lui Hristos și fratele lui Iacov, celor sfinți întru Dumnezeu-Tatăl,

Destul i-a fost Apostolului de față, spre strălucirea slavei, după ce rob pe sineși al lui Hristos s-a numit, ca și de la Iacov să se fălească și să se laude. Pentru că numele lui Iacov înaintea tuturor, pentru fapta bună cântat fiind, mai bineprimit spre învățătura cea prin cuvânt îl face ascultătorilor pe acesta. Fiindcă cel ce al nașterii și al sângelui este părtaș, nu ar fi fost cu putință să se arate înstrăinat și de năravurile aceluia de a cărui rudenie s-a împărtașit – și *mai ales* sub Unul Stăpânul Hristos fiind – și care pe același jug deopotrivă cu cel de un sânge se socotește pe sineși că îl trage.

și ai lui Iisus Hristos păziți și chemați.

2. Mila, pacea și dragostea să se înmulțească vouă.

Domnul, zicând că „nimeni nu poate să vină către Mine, de nu Tatăl Meu îl va trage pe dânsul” (Ioan 6, 44), acest fericit bărbat adeverește acum cuvântul acesta. Că zice cum că cei iubiți ai Tatălui, de Iisus Hristos se iubesc, pentru aceea și „chemați” îi numește. Că nu de la sineși, ci de la Tatăl au tragerea și chemarea. Și mila și pacea și dragostea se roagă să se înmulțească lor: „milă”, că pentru îndurările milei lui Dumnezeu ne-am chemat, și spre a-I fi slujitori ne-am luat (cf. Luca 1, 78); iar „pace”, căci și pe aceasta Însuși Dumnezeu și Tatăl ne-a dăruit-o nouă prin Iisus Hristos, Fiul Lui, pe noi, cei ce greșisem, cu Sineși împăcându-ne; iar „dragoste”, că pentru dragostea cea către noi, Unul-născut, Fiul Lui, S-a dat pentru noi la moarte.

Deci acestea cu preaprisosință se roagă să se dăruiască lor; asemenea grăind cu Fericitul David care zice: „Tinde mila Ta, celor ce Te cunosc pe Tine” (Psalm 35, 11). Iar dintr-aceste mântuitoare pilde și asemănări îndemnându-ne și noi, cu nefățarnicul așezământ cel către rudenii, către vrednicia Celui ce ne-a chemat pe noi să viețuim.

3. Iubiților, toată sânguinta punând ca să scriu vouă, pentru mântuirea noastră cea de obște, nevoie am avut să scriu vouă,

Pricina epistolei prin acestea o vestește, că purtând grijă de mântuirea lor, ca nu din neștiință să se prindă de preapângăriții eretici, pe cuvintele acestea de acum le alcătuieste, astfel însemnându-i pe dânșii [pe eretici] și vădiți făcându-i celor ce nu-i cunosc, prin arătarea vieții lor celei înverșunate. Despre aceștia a zis și Petru, însă mai pe larg acesta acum. Și îi vedește ca pe unii deja scriși [pomeniți] de mai-nainte, fiindcă și Petru și Pavel au zis despre dânșii cum că, în zilele cele mai de pe urmă, vor veni niște amăgitori ca aceștia. Și mai-nainte de aceștia însuși Hristos a zis: „Mulți vor veni întru numele Meu și pe mulți vor amăgi. Deci să nu mergeți în urma lor” (Marcu 13, 6). Că creștini pe sineși numindu-se, cu numele acesta pe mulți vor amăgi. Și zice de ereticii cei ce se trăgeau de la Nicolae, de la Valentin, și de la Simon preapângăriții. Că aceștia, lacomi cu pântecele fiind și desfrânați, fățarniceau învățătura, ca prin intrarea în case să afle lesnire ca să robească pe femeiuștile cele împovărate cu păcate. Că oarecare slujbe de noapte fățarnicind și plăsmuind, la paturi și la înverșunări pe sineși se dădeau.

Iar acest „schimbându-l întru înverșunare” (cf. v. 4) e în loc de „prefăcându-se, schimonosindu-se din întreaga-cugetare întru înverșunare”, după ce s-a întâmplat lor de s-au și lepădat de Domnul nostru Iisus Hristos. Căci cum să nu se lepede unii ca aceștia, prin necurăția vieții, de Dascălul a toată înțelepciunea, ca printr-un oarecare glas pătrunzător, pe care îl

fac aspru? „Că ce împărtășire are lumina cu întunericul?” (2 Corinteni 6, 14).

Rugându-vă ca să vă nevoiți întru credința cea odată predanisită sfinților.

4. Că au intrat oarecari oameni necredincioși, care de demult mai-nainte au fost scriși spre osânda aceasta, pe harul Dumnezeului nostru schimbându-l întru înverșunare, și pe singur Stăpânul Dumnezeu și Domnul nostru Iisus Hristos tăgăduiesc.

Îndeamnă la nevoie pe cei ce odată pe Domnul nostru Iisus Hristos Mântuitorul L-au primit, și Acestuia au crezut. Că primind pe Cuvântul care S-a făcut om, dacă vom zice cum că altul este Cel ce mai-nainte de veci din Tatăl S-a născut, și altul cel din Maică, și după osebit ipostas S-a născut, oare cum nu ne lepădăm de unul Domnul și Stăpânul? Că unul este Domnul Iisus după unirea iconomieii. Că Cel mai-nainte de veci, Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu, întru slava Dumnezeirii unit având trupul – pe care trup din Sfânta Fecioară dintru începutul zămislirii asupră-și l-a luat – unul și același este Stăpânul tuturor.

5. Și voiiesc să vă aduc aminte, știind și voi aceasta odată, că Domnul pe norod din pământul Egiptului mutându-l, mai pe urmă pe cei ce n-au crezut i-a pierdut.

6. Și pe îngerii care nu și-au păzit dregătoria lor, și și-au lăsat lăcașul lor, la judecata zilei celei mari, cu legături veșnice, sub întuneric i-a păzit.

7. Precum Sodoma și Gomora, și cetățile cele dimprejurul lor, care după același chip cu acestea au curvit,

După ce zis despre înverșunarea necuraților Nicolaiți, și a Valentinienilor și a Marcioniților, adaugă și acestea – „că Domnul pe norod din pământul Egiptului mutându-l” și celelalte (cf. v. 5) – una adică arătând că El este Dumnezeu tâlcuitor atât al Scripturii celei Vechi, cât și al celei Noi, iar nu

precum pângăriții aceștia, care zic cum că altul este adică al celei Vechi, și muncitor și crud, și altul al celei noi, Dumnezeu blând și iubitor de oameni și de sus privitor; iar alta și cum că nici cei de acum, nemunți nu vor rămâne, precum nici cei din Egipt.

Deci pentru puterea cea covârșitoare, și pentru jurământul cel către părinții lor, Dumnezeu de sila Egiptului pe dânșii i-a izbăvit; însă n-au rămas nepedepsiți, după ce nelegiuire au făcut, ci au plătit [cu] vrednice de osânde, nimic pe dânșii folosindu-i blândețea și milostivirea lui Dumnezeu cea către părinții lor, nici cea mai presus de fire lucrare a minunilor cea prin aceasta: că după ce Marea Roșie ca pe uscat o au trecut, de la credință mai pe urmă depărtându-se, au pierit; iar pe cei ce cinstea vredniciei îngerești o au dobândit – dar care de trândăvie nu s-au nevoit să scape întru dregătoria lor, ci au lepădat cereasca petrecere cea dată lor pentru bunătate – la judecată, adică la osânda zilei celei mari, pentru pedeapsă i-a învistierit⁵. Că aceasta acum însemnează acest „i-a păzit”, precum și Domnul zice: „focul cel gătit diavolilor și îngerilor lui” (Matei 25, 41). Încă și sodomitenii – care sunt semn al [o dovadă a] focului celui fără de sfârșit care va să-i primească – sunt puși [spre pildă] înaintea lor.

și au mers în urma altui trup, sunt puse înaintea spre pildă, sub osânda focului celui veșnic supunându-se.

Iar acest „au mers în urma altui trup”, și „au curvit” (v. 7), adică s-au abătut, pe curvie o arată. Iar „altui trup” arată firea cea bărbătească, ca ceea ce nu ajută⁶ către împreunarea nașterii. Căci trupul cel făcut către împreunare este al părții femeiești, după cuvântul cel zis de strămoșul: „Os din oasele mele, și trup

⁵ Sortit, păzit, gătit.

⁶ „ajută” traduce pe suntele,w (a lucra ceva, a împlini ceva conform așteptărilor, a desăvârși etc.) în trad. lat. s-a redat prin *inepta est*. Mai liber s-ar traduce prin „cea nepotrivită/improprie împreunării întru naștere”.

din trupul meu" (Facerea 2, 23)⁷. Iar pe trupul părții bărbătești îl zice că este altul, *al împreunării*. Totuși, și la cel al femeii, unul este [trupul] cel după legi, unuia [unui singur bărbat], propriu și al său. Iar cel înainte pus și arătat în afară [public], altul și străin este⁸, și cu puțin este rămas mai jos⁹ decât cel bărbătesc în necurăție¹⁰.

8. Asemenea încă și aceștia, vise visând, trupul își spurcă, și domnia o leapădă.

După ce a zis asemănările acestea, pe care apucând înainte le-a arătat, pe cea următoare acestora a lăsat-o auzitorului să o înțeleagă. Și care este aceasta? Deci dacă pe aceștia așa i-a pedepsit, cu nimic rușinându-se ei de buna-norocire a lor cea mai dinainte, apoi oare pe aceștia care acum se înverșunează și sunt neastâmpărați îi va izbăvi? ... Prin aceea adică că Fiul lui Dumnezeu *pentru oameni* a venit în lume, și ocărări pentru aceștia a suferit, și de patimi s-a ispitit? Nu va putea zice cineva aceasta. Că măcar deși iubitor de oameni este, dar cu adevărat și drept. Și pentru adevărata dreptate, pe cei ce au păcătuit nu i-a cruțat, dar pentru iubirea de oameni, pe curvari și pe vameși întru Împărăție i-a băgat (cf. Matei 21, 31). Așa fiind cuvântul care urmează de aici, el l-a trecut cu vederea și nu l-a mai grăit, dar și pentru cele pe care le-a zis

⁷ Cu alte cuvinte, trupul femeii se împreunează cu trupul bărbatului și nu invers (cf. Facerea 3, 16: *atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpâni*), căci nu bărbatul e din femeie, ci femeia din bărbat, femeia fiind firește atrasă de cel din care a fost luată.

⁸ Aici pare că zice aceea că, după lege, trupul femeii este, pe de-o parte, și trup al bărbatului, în vârtutea unirii lor binecuvântată de Dumnezeu, dar are și o parte sau o ipostază față de lume, cu care se arată în public.

⁹ *Trad. lit.* a lui *λειπομένη*, mai liber ar fi: „este mai lipsit/inferior/deficitar”, în vârtutea suferințelor ei cele către naștere și cele lunare, care, asumate cu smerenie, pot fi mântuitoare (cf. 2 Timotei 2, 15).

¹⁰ Întinăciunea (*μιασμα*) de care zice aici se referă la necurăția lunară a femeii, care, prin natura ei, întinează femeia mai mult decât o face cea a bărbatului.

mai-nainte; ori și Fericitului Petru urmând, cel ce a zis mai-nainte că „dacă Dumnezeu pe îngerii care au păcătuit nu i-a cruțat” (2 Petru 2, 4) și celelalte. Și pentru aceasta adică așa.

Iar acest cuvânt, „trupul își spurcă vise visând”, vrednic este de a ne mira de cinstea lui. Pentru că urâciunea cea de-săvârșită a faptei prin acest „visând” o a acoperit; pe care puțin și noi, pe cât se cuvine să o dezgolim și să o descoperim, luând cunoștință din cartea alcătuită de Fericitul Epifanie al Ciprului cea despre aceștia, pe care și *Panarion* o a numit. Că zice acesta cum că acești întinați și pângăriți, urât cu femei amestecându-se, nu slobozeau sămânța în pânțele, ci, pe nesăvârșita urâciune, în mâini slobozindu-o, îndată la gura femeilor cu care se amestecau o aduceau, pe care apoi acelea o înghițeau, și așa se duceau, necurații, unii la alții, mare oareșice lucru socotind că au săvârșit. Pe lucrarea această necurată, pentru că nesăvârșită rămânea, visare o numește; fiindcă și într-acest fel sunt visurile.

Deci prin această jertfă întinată și prisosire pângăridu-și trupul lor, încă zice că și asupra dumnezeieștii firi se îndrăcesc, pe domnia acesteia lepădându-o și pe stăpânia ei cea peste toate.

Încă mai pe larg despre acestea Fericitul Irineu al Lugdunului a zis în *Mustrarea mincinoasei cunoștințe*, despre care mustrare e scris în cartea lui. Și într-alt fel mărturisește înverșunarea lor: că și cu viața sunt necurați, și cu cunoștința prea neastâmpărați. Iar zicând că pe „domnie o leapădă”, zice adică de lucrarea tainei lui Hristos. Că o leapădă adică în locul [săvârșirii] tainelor celor îngerești, săvârșind [în schimb] ale lor înverșunări.

și slavele hulesc.

„Slave”, prin pe cele multe vrednicii ale bărbaților celor străluciți se cuvine a le tâlcui, pe care și cei iscușiți la elini, $\theta\acute{\epsilon}\sigma\epsilon\iota\varsigma$, adică „așezări” le numesc, socotindu-le pe dânsle vrednicii preaslăvite, care nu sunt ale celor ce oricum s-au întâmplat, ci ale celor pentru filosofie vestiți.

Deci, fiindcă Moise multe [lucruri, graiuri] străine oamenilor celor ce atunci petreceau a adus în viață, așijderea și dumnezeieștii Apostoli, pe acelea cu care de la Dumnezeu erau însuflați, acestea se păreau a fi paradoxologii¹¹ (adică străine cuvântării), pentru neobișnuința celor de atunci, de aceea nu s-au stânjenit a le numi pe acestea „slave”, adică vrednicii. Încredințare a cuvântului acestuia este dumnezeiescul Pavel, carele de atenieni în Areopag dus fiind, și acolo pe cele dumnezeiești povestindu-le lor, s-a părut acestora că întru bârfire stăruie.

Deci precum acelea, cuvinte deșarte, cu prihănire se numeau, așa și cele mai-nainte-zise, „slave”. Pentru aceea și ca pe o zicere obișnuită și cunoscută tuturor, acest dumnezeiesc bărbat o a întrebuițat, „slave” numind pe oamenii cei de Dumnezeu dăruiți și însuflați.

Altă tâlcuire iarăși la aceeași „slave” zice pe Testamentul cel Vechi și pe cel Nou, după cum și Pavel zice: „Că dacă cea făcută nelucrătoare a fost prin slavă, cu mult mai vârtos cea cinstită întru slavă” (2 Corinteni 3, 4). Ori „slave” și pe dregătoriile cele bisericesti le zice, pe care ei le huleau. După cum cu puțință este și dintru a treia epistolă a lui Ioan celui iubit a ne învăța, unde zice că Diotref, cu cuvinte rele îi ocăra pe dânșii (cf. 3 Ioan 1, 10).

A pomenit de hulă, înțelepțind nu numai pe dânșii singuri, ci și pe toți oamenii, ca atât curate pe limbile lor să le aibă de un rău ca acesta, cât și asupra celor vrednici de hulă pe răul acesta să nu-l folosească. Apoi, zice de „Mihail Arhanghelul” și de celelalte (v. 9). Din care pricină? Pentru că aceștia cu lesnire și cu neînfrânare asupra celorlalți se foloseau de hulă. Și nu se cuvine aceasta, fiindcă nici pe cei vrednici de hulire nu este cu dreptate a-i huli, după cum arătat este de la Arhanghelul Mihail. Că putând el – judecându-se și pricindu-se cu diavolul pentru trupul lui Moise – să hulească pe diavolul pentru obrăznicia lui, n-a făcut acest lucru,

¹¹ Preaslăviri.

fără numai acest „ceartă-te pe tine Dumnezeu, diavole” (Zaharia 3, 2) l-a întrebuițat aducându-l asupra lui.

Într-alt fel: că dacă diavolul așa, apoi dacă nouă cu vreun om – care este frate al nostru și de un neam cu noi – pricire ni s-ar întâmpla, nu ni se cuvine să întrebuițăm hulă asupra lui. Iar judecata cea pentru trupul lui Moise aceasta este: se zice în cărțile cele apocrife cum că Mihail Arhanghelul îngropării lui Moise ar fi slujit, fiindcă diavolul acest lucru nu-l primea, ci aducea prihănire asupra lui pentru uciderea Egipteanului, ca cum pentru aceasta vinovat ar fi Moise, și nu s-ar ierta să dobândească îngropare.

Și aceasta o aduce și o grăiește Apostolul de față, nu numai învățându-ne să nu fim lesnicioși către hulire, ci vrând să arate că tuturor oamenilor le este îndatorată darea de seamă după ieșirea din trup. Și cum că același Dumnezeu este și al Testamentului celui Vechi și al celui Nou, și cum că după izbăvirea cea de aici, sufletelor noastre se împotrivește diavolul cu cei răi ai săi draci, vrând să curme buna călătorie a lor, după cum a văzut și Fericitul Antonie. Acestea s-au slobozit să se lucreze atunci. Însă zice cum că atunci, Mihail nu l-a gonit pe diavolul, și nici cu stăpânire l-a certat, ci Domnului tuturor a lăsat judecata, și cum că numai aceasta a zis: „Ceartă-te pe tine Dumnezeu, diavole”.

9. Iar Mihail Arhanghelul, când cu diavolul judecându-se, se pricea pentru trupul lui Moise, nu a îndrăznit judecată de hulă să aducă asupra-i, ci a zis: Ceartă-te pe tine Domnul¹².

10. Iar aceștia câte nu știu hulesc, și câte firește – ca niște dobitoace necuvântătoare – le știu, întru acelea se strică.

11. Vai lor! Că în calea lui Cain au umblat, și prin înșelăciunea plății lui Valaam s-au vărsat¹³, și cu împotrivirea lui Core au pierit.

¹² E vorba de o tradiție iudaică consemnată în Cartea lui Enoh, preluată și de Sfinții Părinți.

¹³ Trad. lit. E vorba de vărsarea sângelui sau moartea lor.

Mihail zice adică că nici asupra bărbatului, adică asupra lui Moise, nu a suferit hulele diavolului; iar aceștia din pricina dogmelor pentru care, pentru că nu le cunosc, alcătuiesc cuvinte hulitoare. Iar câte prin pornirea cea firească, fără de socoteală, ca niște dobitoace necuvântătoare le știu, pe acestea le vânează, ca niște cai îndrăciți spre femei. Vai lor! Că în calea lui Cain au umblat, prin uciderea de frați, că și ei, unele ca acestea învățând pe frați, pe oamenii cei de un neam ucigându-i cu învățăturile lor cele rele. Sau și sămânța mângându-o, pe cei ce puteau să le fie frați, îiucid, pe care rodirea seminței i-ar fi adus în viață. Iar că și în calea lui Valaam [au umblat], pentru câștig, și ei, ca și acela, pe acestea le lucrează. Iar „cu împotrivirea lui Core”, că și aceștia, precum acela pe vrednicia dăscălească, nevrednici fiind, o au răpit.

12. Acestea sunt întru dragostele¹⁴ voastre stânci din mare, acoperite cu apă, împreună-ospătându-se,

Era încă în acea vreme în biserici obicei de se făceau mese, precum și Pavel zice întru cea către Corinteni, pe care și „dragoste” le numea. „Întru acestea, zice, se adună, nu pentru trebuința ceea ce întru acestea se face, ci ca vreme cu prilej să afle, ca pe sufletele cele neîntărite să le amăgească”, după cum și Petru zice în a doua epistolă.

Și „stâncilor de mare” îi aseamănă pe dâșșii, și „norilor fără de apă”, și „copacilor tomnatici” (v. mai jos), și „stelelor celor rătăcite” (v. 13). Însă acelea există în chip firesc, dar acestea [păcatele etc. lor] întru aceștia sunt după alegere. Că [dacă] și stâncile din mare celor ce înoată cu corăbiile sunt pierzătoare, în chip neașteptat de dâșșele izbindu-se, tot așa și ei întru cei ce împreună cu dâșșii cinează, fără nădejde rău odrăslesc. „Norii cei fără de apă”, de vânturi goniți fiind, peste care locuri s-ar duce, nu le răcoresc cu ploaie, pentru că nu au [apă], ci negură le lucrează lor; așijderea și aceștia, nu cu cuvânt

¹⁴ Agapele.

mântuitor adapă sufletele celor ce-i întâlnesc, ci cu tâlcuirile lor cele preapângărite îi întunecă, gonindu-se de relele meșteșugiri ale dracilor. Încă și „copacii cei tomnateci”, de două ori sunt morți, și cu lepădarea rodului și stricarea lui, și cu căderea frunzelor, că uscați se par atunci că sunt, de podoaba lor fiind lipsiți: și de strălucirea rodului, și de podoaba cea înflorită a frunzelor.

Asemenea lor oareșice pătimesc [și aceia], de două ori și aceștia mor: că și rodul lor lepădându-l și pierzându-l prin mâncarea de sămânță, și de buna podoabă cea din buna petrecere lipsindu-se, pentru aceasta și se smulg din Raiul Domnului, adică din Biserică, și afară se aruncă, focului celui veșnic păzindu-se [cf. v. 13].

Căci care înrădăcinare [cf. v. 12] va avea acesta, carele pentru urâciunea și necurăția vieții de toți se îngreșoază?

Și „stele rătăcite sunt”, nu că întru tăria credinței noastre strălucind, și pe Hristos, soarele dreptății îl au printr-înșii petrecând, și pe vremile faptelor bune săvârșindu-le și vii făcând pe credincioșii cei lucrători ai acestora, ci numai părându-se că întru îngerul luminii se prefac – precum vicleanul drac, cel ce este mai-nainte începător al lor – împotriva dogmelor Domnului se poartă numai; cu care și întunecă pe cei ce se apropie de dânșii, și pe întunericul cel veșnic îl pricinuiesc lor. Încă și „valurilor celor sălbatică” [v. 13] asemănați făcându-se, de asemănarea cea cu dânsele nu se leapădă: căci cu nebunie și neînfrânare și ei prin hulirile cele asupra lui Dumnezeu, goniți fiind de duhurile răutății, spumează pe a loruși rușinări, în chipul spumei săvârșind hulirea, din nestatornica și lesne vărsata urâciune și necuvioșie a vieții lor. Că într-acest fel este și spuma valurilor cu care s-au asemănat.

Fără de frică pe sineși păscându-se; nori fără de apă de vânturi purtându-se; copaci tomnateci neroditori, de două ori morți și deznădăcinați.

13. Valuri sălbatică de mare, spumegându-și rușinile lor; stele rătăcitoare, cărora negura întunericului în veac se păzește.

Acest „fără de frică pe sineși pascăndu-se” se cuvine a se alătura sintactic cu „stânci din mare”, ca înțelesul să fie așa „stânci de mare fără de frică împreună-ospătându-se”, adică, când [la] nici o frică nu [se] pot aștepta împreună-oaspeții, fără de veste, ca niște stânci, aduc asupra-le pieirea sufletelor.

Ori pe acest „pascăndu-se” cu acest „fără de frică pe sineși” alăturându-l, într-acest fel vom afla noima: „Fără de frică pe sineși pascăndu-se, netemându-se de osânda cea pentru că nu știu să se pască pe sineși”. Că zice Domnul cum că orb pe orb povățuind, în groapă cu cei de dânșii păscuți și povățuiți cad (cf. Matei 15, 14).

14. *Și a prorocit de aceștia și Enoh, cel de-al șaptelea de la Adam, zicând: iată va veni Domnul întru sfintele miriade de sfinți ai Săi.*

15. *Ca să facă judecată împotriva tuturor, și să mustre pe toți necredincioșii de toate faptele păgânătății lor cu care au făcut fărădelege și de toate cuvintele lor cele aspre, care au grăit împotriva lui păcătoșii cei necredincioși.*

16. *Aceștia sunt cârtitorii, grăitorii de rău, care după poftele lor umblă, și gura lor grăiește trufașă, mirându-se de fețe¹⁵ pentru vreun folos.*

17. *Iar voi, iubiților, aduceți-vă aminte de graiurile cele mai-nainte zise de Apostolii Domnului nostru Iisus Hristos.*

18. *Că grăia vouă că în vremile cele mai de pe urmă vor fi batjocoritori, care vor umbla după poftele păgânătăților lor.*

După ce a zis de cele tâlcuite de noi [mai sus], aduce la urmă și pe Enoh, care a prorocit pedeapsa cea gătită lor de la Dumnezeu în vremile cele mai de pe urmă, adică ale dreptei judecăți a Domnului. Iar „necredincios” de „păcătos” se deosebește, fiindcă necredinciosul adică împrejurul lui Dumnezeu are greșeală, iar păcătosul împrejurul lucrărilor celor lucrate

¹⁵ Lit. „Minunându-se”, adică, în context, aducând cuvinte de laudă spre lingușire.

în viață, care este nenimerire a scopului dreptății. După aceasta, lăsând de-o parte asemănarea celor necredincioși, acum și către însăși lucrul se apropie: cel al arătării celei asupra lor, „cârtitori” și „prihănitori” pe dânșii numindu-i.

Și este „cârtitor” adică cel care în chip tainic, pe ascuns și fără de îndrăzneală [nu fățiș] bombănește, iar zelul, cu scârbă îl prihănește; iar „prihănitor” este cel care pe toate și de-a pururea este îndemânatic a le lua în batjocură. „Și cârtitori, și prihănitori sunt aceștia, zice, cei pângăriți, căci nu au îndrăzneală, prin învățătura lor despre urâciune și necuvioșie.” Căci nu este lucru fără de primejdie a vădi păgânătatea lor cea cu înverșunare și cu hulire.

Iar prihănitorii, sau, mai bine zis, batjocoritorii, precum pe cele ale altora, așa și pe cele ale adevărului le prihănesc, ca pe ale lor răutăți și înverșunări cumva să le întemeieze. Și ceea ce pentru Valaam a zis – că „cu plată” (cf. v. 11) și aceștia, ca și acela, s-au vărsat – acum mai arătat zice, că de fețe se miră pentru vreun folos. Și zice că „se miră”, pentru că se folosesc de lingușire și de momire către cei mari și întru vrednicii [dregătorii]. Iar „folos” numește dobânda.

19. Aceștia sunt care fac dezbinări și sunt sufletești [firiști], și Duh neavând.

Iată și altă prihănire a acestor preapângăriți oameni. „Că nu numai ei singuri, zice, pier, ci și pe fiii Bisericii îi jefuiesc”, că aceasta însemnează acest „care fac dezbinări și sunt trupești”, adică se așează în afara hotărârilor bisericesti, adică cele ale credinței, ori și de însăși lăcașul cel bisericesc. Căci ca pe niște peșteri de tâlhari arătând adunările lor, îi depărtează adică de la Biserică, și către sineși [încearcă să] îi apropie. Și fac aceasta, oameni sufletești fiind, adică după învăluirea lumii trăind.

Precum am mai zis, „suflet” de multe ori și pe viață Dumnezeiasca Scriptură s-a obișnuit să-l numească, precum în Iov: „Toate câte are omul le va da pentru sufletul său” (cf. Iov 2, 4),

adică pentru viața sa. Încă și Pavel zice: „Oameni sufletești fiind, nu pot să primească pe ale Duhului lui Dumnezeu” (1 Corinteni 2, 14). Deci sufletești sunt, și sufletească învățatură întrebuintează, pentru care s-a zis: „Nu este aceasta înțelepciune de la Tatăl luminilor pogorându-se, ci pământească, sufletească, drăcească” (Iacov 3, 15), Duh Dumnezeiesc grăind neavând.

20. Iar voi, iubitorilor, întru sfântă credința voastră zidindu-vă pe sinevă, și întru Duhul Sfânt rugându-vă,

21. Pe înșivă întru dragostea lui Dumnezeu păziți-vă, așteptând mila Domnului nostru Iisus Hristos spre viața cea veșnică.

22. Și pe unii adică să-i miluiți, luând seama la ei¹⁶.

23. Iar pe alții întru frică să-i mântuiți, din foc răpindu-i,

„Cei sufletești, zice, așa, după cum am tâlcuit și am arătat. Iar voi cu Duhul Sfânt și pe preasfânta credința noastră zidindu-vă, adică zăvorându-vă pe sinevă întru Duhul Sfânt, după învățătura Sfântului Duh, pe adunările voastre întru rugăciuni făcându-le, și pe sinevă întru dragostea lui Dumnezeu să vă păziți, adică să vă străjuiți, pe mila cea de la Domnul așteptându-o, care în ziua cea de pe urmă¹⁷ a vieții celei veșnice se va hărăzi vouă. Iar pe aceia, dacă se despart de la voi – că aceasta însemnează acest «luând seama la ei» – să-i muștrați, să arătați tuturor păgânătatea lor; și dacă către

¹⁶ Verset dificil, tradus în diverse chipuri: „Și pe alții, șovăitori, muștrați-i” (Biblia, ed. Bartolomeu Anania); „iar pe unii să-i vădiți, de se vor despărți” (Biblia, ed. Sf. Sinod 1914); „și pe unii miluiți socotind” (Biblia, 1688). Aceasta variantă din urmă este cea mai literală. Pe lângă tâlcuirea de mai jos, iată și o altă tâlcuire patristică, anonimă: „Iuda sfătuiește mila pentru cei care se îndoiau de adevărul cuvintelor învățaturii celei mincinoase. Cât despre alte feluri de șovăitori, Iacov îi osândește în epistola sa” (cf. *Ancient Christian Commentary on Scripture*, InterVarsity Press, 2000, *The Epistle of Jude*).

¹⁷ Sau, mai lit., eshatologică.

vindecare privesc, să nu-i izgoniți pe dânșii, ci cu mila dragostei voastre să-i primiți, mântuindu-i din focul cel îngrozit lor. Și, după ce veți milui pe dânșii, să-i primiți, cu frică, îndeaproape cercetându-i, ca nu cumva primirea acestora, cu lenevire voi aflându-vă, pricină de vătămare să se facă vouă, cei acum întăriți, și furați să fiți de dânșii întru aceeași revărsare a păgânătății lor; că lesne râvnită și iubită este răutatea”.

„Deci fie primirea lor, zice, dar cu frică să-i primiți pe dânșii, adică alături de cercetarea și mila către dânșii, împreună să urmeze și ura cea către lucrurile lor cele pângărite, urându-le și îngrețoșându-vă de ele, chiar și din haina cea din trupul lor întinată (de ca și cum cu atingerea cea de trupul lor și însuși lucrurile s-ar face vrednice de îngrețoșare); ori, primindu-i pe dânșii cu frica muncii ceea ce va să fie, faceți-i ca, pocăindu-se, vrednici de milă să se vadă.”

Urând și haina cea de la trupul lor întinată.

24. Iar celui ce poate să vă păzească pe voi negreșiți, și neîntinați să vă pună înaintea slavei Lui fără prihană întru bucurie.

25. Unuia Preaînțeleptului Dumnezeu și Mântuitorului nostru prin Iisus Hristos, Domnul nostru, slavă și mărire, stăpânie și putere, mai-nainte de toți vecii, și acum și întru toți vecii. Amin.

Viața cea tăvălită întru multe păcate ale patimilor celor din trup, haină întinată este. Căci ca din oarecare îmbrăcăminte a petrecerii celei din viață, fiecare din oameni are fire să se arate, ori drept ori nedrept: unul adică haină curată, adică viața cea îmbunătățită, iar altul cu lucruri rele întinate având viața. Ori mai vârtos „haină întinată din trup” este deprinderea și așezarea care după conștiință închipuie¹⁸ sufletul prin pomenirea mișcărilor celor rele și a lucrărilor celor din trup;

¹⁸ Formează, structurează, înrăurește.

pe care, văzându-o [sufletul] totdeauna ca pe o haină oarecare împrejurul său, de putoarea patimilor se umple. Că precum de la Duhul prin faptele bune – cele ce unele împreună cu altele se țin după rânduială – se face sufletului haină de neștricăciune – cu care îmbrăcându-se se face frumos și slăvit – tot așa și din patimile trupului, unele împreună cu altele după asemănare ținându-se, se face oarecare haină necurată și întinată, [astfel] dintru sineși făcând cunoscut pe suflet: într-altă formă și chip, afară de [chipul] cel dumnezeiesc pe dânsul punându-l.

Și acestea, după ce le-a zis, cu rugăciune de aici pecetluiește epistola.

Sfârșitul Epistolei Sfântului Apostol Iuda.

vinde
gostei
lor. Și
deap
lenev
cei ac
sare :

"
dânș
preu
urâr
din
pul
ori,
ceți.

înt
bu

no
stă
to.

di
m
să
ac
a
p
p
-

În colecția Școala Paisiană, seria „Traduceri”, au apărut:

1. Avva Isaia Pustricul, *Porunci celor ce s-au lepădat de lume. Cuvinte de nevoie*;
2. Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuire cu de-amănuntul la epistolele sobornicești*.

Redactori: Pr. Cezar Țăbârnă și Dragoș Dâscă

Corector: Lia Gociu

Grafica: Lucian Dragomir

Tehnoredactare: Gabriela Radu și Rema Zugravu

DTP: Leonard Lunguleac

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IASI

Tel.: 0232 216693; Fax: 0232 216694

<http://edituradoxologia.ro>, E-mail: editura@doxologia.ro

Demersul Editurii Doxologia de a publica într-o colecție scrierile Școlii Paisiene se circumscrie interesului constant pentru viața și activitatea Sfântului Paisie de la Neamț (Velickovski) – călăuzitor al vieții monahale din Moldova, însuflețitor al monahismului ortodox cu ecouri dincolo de granițe și inițiator al lucrării de traducere și editare a scrierilor duhovnicești păstrate în Sfântul Munte.

Începută în jurul anului 1754, în Athos, lucrarea de traducere în limbile slavonă și română a scrierilor Sfinților Părinți, a continuat aproape 100 de ani, până spre mijlocul secolului al XIX-lea, iar moștenirea lăsată de traducători, ucenici direcți ai starețului Paisie sau urmași ai acestora, este uriașă.

Această moștenire dorim să o recuperăm și să o teaurizăm în Colecția „Biblioteca Paisiană”, cu cele două serii ale sale, *traduceri* și *antologie psaltică*, – semn de smerită recunoștință față de Sfântul Paisie de la Neamț și ucenicii săi, de prețuire a limbii vechilor cazanii și izvor de zidire duhovnicească pentru cititorii de astăzi și de mâine.

lei 22.00

edituradoxologia.ro

9 786066 663182

^Editura Doxologia